

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ
СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ В
УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної
конференції
22 лютого 2024 року**

Київ – 2024

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ДОНЕЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ» НАПН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВА УСТАНОВА
«ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»
АСОЦІАЦІЯ КЕРІВНИКІВ ШКІЛ УКРАЇНИ

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СТІЙКОСТІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ»**

22 лютого 2024 року

Краматорськ-Київ-2024

*Рекомендовано до видання Вченою радою ДОНОБЛППО
(протокол № 2 від 11.03.2024 року)*

Редакційна колегія:

- Бурцева Ю.** ректор Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент
- Топузов О.** директор Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) Національної академії педагогічних наук України
- Кириченко М.** ректор Державного закладу вищої освіти "Університет менеджменту освіти" Національної академії педагогічних наук України, член-кореспондент Національної академії наук вищої освіти України, доктор філософії, професор
- Баженков Є.** директор Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти», доктор економічних наук, доцент
- Онаць О.** завідувач відділу економіки та управління загальною середньою освітою Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, президент Асоціації керівників шкіл України
- Малєєв Д.** проректор Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидат психологічних наук
- Абизов В.** завідувач кафедри управління та адміністрування Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидат політичних наук, доцент
- Останкова Л.** завідувач кафедри природничо-математичних дисциплін та методики їх викладання Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидат економічних наук, доцент
- Поуль В.** завідувач кафедри педагогіки і психології Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидат психологічних наук, доцент

443 Актуальні питання забезпечення стійкості системи управління освітою в умовах воєнного стану: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ-Краматорськ, 22 лютого 2024 р. / редкол.: Ю. О. Бурцева, М. О. Кириченко, Д.В. Малєєв, [та ін]; Донецький обласний інститут післядипломної освіти. Київ: [б. в.], 2024. 358 с.

Збірник містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні питання забезпечення стійкості системи управління освітою в умовах воєнного стану».

У збірнику висвітлено узагальнений і систематизований досвід управління освітою в умовах воєнного стану на різних рівнях менеджменту, окреслено перспективи відновлення системи освіти в повосенний час.

Матеріали будуть корисними для представників наукової та освітньої спільноти. Конференцію зареєстровано в ДНУ «УкрІНТЕІ» (посвідчення № 123 від 24.01.2024 року).

Матеріали надруковані в авторській редакції. Редакційна колегія може не розділяти поглядів авторів. Відповідальність за зміст матеріалів, точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела, достовірність іншої інформації та за дотримання норм авторського права несуть автори.

ЗМІСТ

Секція № 1

«РЕСТАРТ УПРАВЛІННЯ ЗЗСО: БЕЗПЕКА, ЯКІСТЬ, ЦИФРОВІЗАЦІЯ, ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ»

Олена Онаць

**ВЕКТОРИ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА –
ЛІДЕРА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ . 15**

Володимир Савельєв, Вадим Абизов, Яна Бобилева

**ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ
КІБЕРБЕЗПЕКИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ 20**

Вадим Абизов, Яна Бобилева

**ПЕРСПЕКТИВИ ТА ОБМЕЖЕННЯ
ВВЕДЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ
В ОСВІТНЮ ПРОГРАМУ ЗЗСО 24**

Петро Олешко

**ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ВОЛИНСЬКОГО
ІНСТИТУТУ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ
ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 28**

Олександр Батюков

**ПОДОЛАННЯ ЮРИДИЧНИХ СКЛАДНОЩІВ
ПРИ УПРАВЛІННІ ОСВІТНИМИ ПРОЦЕСАМИ... 32**

Наталя Куриш

**УПРАВЛІНСЬКІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ
В УМОВАХ НОВИХ ВИКЛИКІВ..... 36**

Валентин Орлов, Вікторія Полякова

**УПРАВЛІННЯ ОСВІТНЬОЮ ГАЛУЗЗЮ
ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ:
ІНТЕГРАЦІЙНИЙ ПІДХІД 40**

Світлана Романюк

**РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
КЕРІВНИХ КАДРІВ У КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ
ОСВІТИ ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ КОНЦЕПЦІЇ
«НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»44**

Надія Біловол

**О НОВЛЕННЯ ПІДХОДІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ
ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ50**

Світлана Бурдун, Алла Кушнір, Олена Кашуба

**НЕОБХІДНІСТЬ РЕСТАРТУ УПРАВЛІННЯ ЗЗСО:
ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ55**

Вікторія Гонтаренко

**ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК УЧИТЕЛІВ
ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЯКІСНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ59**

Ельвіра Горна

**МОТИВАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ
ПЕДАГОГІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ61**

Тетяна Дубова

СТВОРЮЄМО НОВИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР65

Інна Кальченко, Ірина Гордієнко

**OPEN PARTNERSHIP – МОДЕЛЬ СПІВПРАЦІ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
(з досвіду роботи відділу освіти та ЦПРПП
Добропільської міської ради)69**

Тетяна Китиченко

**РЕАЛІЗАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО
ПРОЄКТУ «СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВИХ УМОВ ДЛЯ
ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ»74**

Віта Ківітова

**АВТОНОМІЯ ЯК ФУНДАМЕНТ
СТІЙКОСТІ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ 79**

Євгенія Кіреєва, Ірина Скумен

**ОСВІТНІ ОБРІЇ КРАМАТОРСЬКА: ОРІЄНТИРИ
ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ПЕДАГОГІВ 83**

Олександр Коваленко

**СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ
ПЕДАГОГА В УМОВАХ СУЧАСНИХ РЕАЛІЙ 87**

Тетяна Колган

**РОЗВИТОК ПОТЕНЦІАЛУ ПЕДАГОГІЧНИХ
ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ
СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ У ПЕРСПЕКТИВІ
ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ 91**

Оксана Корчагіна

**ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ:
ІЗ ДОСВІДУ РОБОТИ СЕЛИДІВСЬКОЇ ЗОШ І-ІІІ
СТУПЕНІВ № 2 СЕЛИДІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ 95**

Вікторія Кутня, Людмила Передрій, Ольга Фісун

**SPILNOДІЯ із ЦПРПП – МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ
РЕСТАРТУ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ОСВІТИ 99**

Людмила Калініна

**ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКЕ УПРАВЛІННЯ
ЗАКЛАДАМИ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ПАРТНЕРСЬКОЇ
ВЗАЄМОДІЇ В УМОВАХ САМОВРЯДУВАННЯ 103**

Наталія Лісова

**СОЦІАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ ПАРТНЕРСТВА
У СФЕРІ ОСВІТИ 107**

Наталя Ларченко

**СТВОРЕННЯ ЄДИНОГО ЦИФРОВОГО
СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ
СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ110**

Ольга Лойко

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ
ЦЕНТРУ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ТА ЗАКЛАДІВ
ОСВІТИ: УПРАВЛІННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ.114**

Ірина Макаренко

**ПОЛІСУБ'ЄКТНА ДІАЛОВА ВЗАЄМОДІЯ
ПЕДАГОГІВ ЯК ПРЕДИКТОР ЕФЕКТИВНОГО
ВНУТРІШНЬОШКІЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО
МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ ВІЙНИ118**

Вероніка Нідзієва

**ОРГАНІЗАЦІЙНА КУЛЬТУРА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ
СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЯК ФЕНОМЕН
ТА ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ.....121**

Олена Олізько

**ТРАНСФОРМАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ОСВІТНЬОЮ
СИСТЕМОЮ В УМОВАХ АВТОМАТИЗАЦІЇ:
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ125**

Лідія Попович

**ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКЕ УПРАВЛІННЯ
ЗАКЛАДАМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ129**

Наталя Пічугіна, Людмила Свирід, Дар'я Гринь

**СИСТЕМА ОСВІТИ В ГРОМАДІ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ133**

Ірина Саух

**УПРАВЛІНСЬКА КРЕАТИВНІСТЬ
ЯК СОЦІАЛЬНО НЕОБХІДНА
ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ135**

Юрій Семенюк

**БЕЗПЕКОВІ ЗАГРОЗИ ДЛЯ ДІТЕЙ У ЦИФРОВОМУ
СЕРЕДОВИЩІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 139**

Наталія Скрипниченко

**СИСТЕМА РОБОТИ В ГРОМАДІ
ЩОДО ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ 143**

Тамара Фільчакова

**УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ
НА ЗАСАДАХ ВІДКРИТОСТІ ТА ТОЛЕРАНТНОСТІ
В УМОВАХ РЕФОРМИ НУШ 148**

Ольга Хараман, Світлана Стовба

**ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ В
ЗАКЛАДІ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ 152**

Борис Чижевський

**УПРАВЛІНСЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ
У ПЕРІОД ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ –
ЗАПОРУКА УСПІХУ 156**

Катерина Чиж

**РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЄКТУ «КІБЕРБЕЗПЕКА
ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ – ШЛЯХ ДО ЗАХИСТУ
В ІНТЕРНЕТІ» 161**

Надія Шкель, Світлана Жулькова, Олена Жуковська

**СТРАТЕГІЯ ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ У
ЗАКЛАДІ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ
(ІЗ ДОСВІДУ РОБОТИ БІЛОЗЕРСЬКОЇ ЗОШ
І-ІІІ СТУПЕНІВ № 15 БІЛОЗЕРСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ) 166**

Ірина Соснова,

**ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ
В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ
ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 172**

Володимир Курський, Ірина Святченко

**ОСВІТА МАРІУПОЛЯ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ178**

Секція № 2

**«УПРАВЛІНСЬКІ ПІДХОДИ ТА СТРАТЕГІЇ НАДАННЯ
ПСИХОСОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ В ОСВІТНІЙ СФЕРІ
В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАС»**

Ірина Мартиненко, Ганна Афузова, Валентина Кротенко

**КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД В ПСИХОЛОГІЧНОМУ
СУПРОВОДІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ З
ВИКОРИСТАННЯМ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ183**

Ольга Гульбс, Валерій Лантух, Олександр Кобець

**ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ
СВІДОМОСТІ У ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІВ186**

Анастасія Кабанцева, Катерина Кабанцева, Тетяна Пасічна

**ПСИХОЕДУКАЦІЯ ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК
ЗМІЦНЕННЯ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я
ДІТЕЙ ТА ДОРОСЛИХ.....191**

Інна Талаш

**СТРАТЕГІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПСИХОЛОГІЧНОГО
СУПРОВОДУ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ЦЕНТРАМИ
ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ВІЙНИ.....195**

Наталія Чаплик

**РОЛЬ ПЕДАГОГА У НАДАННІ
ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ЗДОБУВАЧАМ
ОСВІТИ В ДИСТАНЦІЙНОМУ РЕЖИМІ
В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ199**

Аліна Задко

**УПРАВЛІНСЬКІ ПІДХОДИ ТА СТРАТЕГІЇ НАДАННЯ
ПСИХОСОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ В ОСВІТНІЙ СФЕРІ
В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАС202**

Тетяна Педик

**СТВОРЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНОГО
ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ В УМОВАХ
ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО ЧАСУ 206**

Бездушна Ірина

**ПСИХОСОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА ПІДЛІТКА
В ОСІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ У ВОЄННИЙ ЧАС 210**

Марина Лях

**УПРАВЛІНСЬКІ ПІДХОДИ ТА СТРАТЕГІЇ
НАДАННЯ ПСИХОСОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ
УЧАСНИКАМ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ 214**

Антоніна Данко

**ПСИХОСОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА
ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНО-СУСПІЛЬНО
ВЗАЄМОДІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 217**

Олена Дудок

**РЕСУРСНИЙ СТАН ПЕДАГОГА В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАС: ШЛЯХИ ВІДНОВЛЕННЯ
ПСИХІЧНОГО, ЕМОЦІЙНОГО
ТА МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ..... 220**

Секція № 3

**«УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ СПЕЦІАЛЬНОЇ
ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД»**

Тетяна Лопухіна

**АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ
ЯК НОВА СТРАТЕГІЯ КЕРІВНИКА
ЗАКЛАДУ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ..... 225**

Аліна Коваль, Галина Скворцова

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СИСТЕМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ
В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД... 228**

Людмила Лисенко

**ПРОФЕСІЙНЕ ЗРОСТАННЯ ФАХІВЦІВ
ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНОГО ЦЕНТРУ
В УМОВАХ ВІЙНИ233**

Раїса Кухтіна, Наталія Ховякова, Катерина Федисів

**СУЧАСНІ РЕАЛІЇ СПЕЦІАЛЬНОЇ ШКОЛИ:
ВИКЛИКИ ТА РІШЕННЯ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ235**

Ольга Лисенко

**РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ ІРЦ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ:
ДОСВІД РОБОТИ КУ ІРЦ ВМР У ВОЄННИЙ ЧАС238**

Ганна Хорошилова

**РОБОТА ІРЦ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД241**

Наталя Березіна, Ганна Бякова, Наталія Тумаш

**ДІЯЛЬНІСТЬ ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНОГО ЦЕНТРУ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ244**

Анжеліка Охтирсько

**ТЕХНІКИ РОБОТИ ПОДОЛАННЯ СТРЕСУ В ДІТЕЙ
З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....247**

Вікторія Новікова

**ОНЛАЙН-УРОКИ В ІНКЛЮЗИВНИХ КЛАСАХ:
ДОСВІД І ПРАКТИКА.....250**

Мая Леонова, Анжела Кірія, Ірина Калашнік

**ОСВІТА ДІТЕЙ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ВІЙНИ:
ВИКЛИКИ ТА ПЕРЕМОГИ253**

Лілія Чівуріна

**АДАПТИВНА ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА В СИСТЕМІ
СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ
В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД.....256**

Оксана Проценко, Тетяна Аліфіренко, Зудова Людмила
**ДОСВІД ВІДНОВЛЕННЯ РОБОТИ ІРЦ НА
ДЕОКУПОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ:
ВИКЛИКИ ТА РІШЕННЯ 259**

**Секція № 4
«УПРАВЛІННЯ ДОШКІЛЬНОЮ ОСВІТОЮ:
ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВІДНОВЛЕННЯ»**

Ганна Калініна
**ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО
Й МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ 263**

Анна Шкльода
**ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ 266**

Надія Сидорчук, Катерина Кабанцева, Тетяна Пасічна
**ОПТИМІСТИЧНА ПЕРСПЕКТИВА ВІДНОВЛЕННЯ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В ГРОМАДІ 270**

Ольга Столбнікова, Лариса Гуртова
**MICROSOFT TEAMS – ЦЕНТР КОМАНДНОЇ
РОБОТИ ДОШКІЛЛЯ ПОКРОВСЬКОЇ ТГ 274**

Оксана Мангушлу
**ОНЛАЙН-ДИТСАДОК З ЛЮБОВ'Ю ДО ДІТЕЙ:
КЛЮЧОВІ ВИКЛИКИ
ТА СТРАТЕГІЇ ЇХ ВИРІШЕННЯ 279**

Наталія Махмудова, Юлія Соловйова-Зубкова
**ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ 283**

Тетяна Чао-де
**УПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ 287**

Тетяна Онуксимова

**ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ONLINE-ПРОСТОРІ
ДЛЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....291**

Галина Андрушків

**ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОБОТИ
ДОШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ295**

Секція № 5

**«ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ:
ОСНОВНІ ВЕКТОРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ»**

Володимир Приходько, Олексій Шевяков, Олексій Чередніченко

**НЕПРОФЕСІЙНА ФІЗКУЛЬТУРНА ОСВІТА
СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ:
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ299**

Микола Бобилев, Марина Бутиріна

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЇ
ДО ТЕХНОЛОГІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
В УМОВАХ ДОПРОФІЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ303**

Lydmila Tyshakova

**TRENDS AND STRATEGIES OF PROFESSIONAL
AND TECHNOLOGICAL TRAINING OF FOREIGN
LANGUAGE TEACHERS UNDER MARTIAL LAW307**

Вікторія Малюкова

**ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО
ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДІ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ
ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
(з досвіду роботи Краматорського фахового
коледжу технологій та дизайну)311**

Олена Косолап

**ПРОФЕСІЙНА ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ:
ТРАНСФОРМАЦІЯ, ОСНОВНІ ОРІЄНТИРИ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ..... 315**

Секція № 6

**«ІНСТИТУАЛІЗАЦІЯ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
ТА ВИХОВНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД»**

Оксана Єгорова, Світлана Ширіна

**ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО
ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО
ШКІЛЬНОГО ВІКУ 319**

Олена Донцова

**ВИХОВНА РОБОТА В УМОВАХ ВІЙНИ:
ВИКЛИКИ НОВИХ РЕАЛІЙ 323**

Валентина Марченко, Анна Єфремова

**УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ПОЗАШКІЛЬНОЇ
ОСВІТИ В КРИЗОВИХ УМОВАХ 326**

Світлана Тоткало

**СТВОРЕННЯ ВИХОВНОГО ПРОСТОРУ ЗАКЛАДІВ
ОСВІТИ З УРАХУВАННЯМ СУЧАСНИХ УМОВ..... 331**

Ірина Цатурян

**ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ
ПІДЛІТКІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ ЗАСОБАМИ
СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ..... 337**

Світлана Бурдун, Ірина Чубаха, Оксана Єгорова

**ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
ТА ВИХОВНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД..... 342**

Тетяна Яковлева

**ПОЗАШКІЛЛЯ ЛИМАНЩИНИ:
СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 345**

Iryna Mosyakova

**FEATURES OF MODERN EDUCATION OF THE
MULTIPROFESSIONAL INSTITUTION OF OUT-OF-
SCHOOL EDUCATION IN WAR/POST-WAR TIMES ..349**

РЕЗОЛЮЦІЯ

**всеукраїнської науково-практичної конференції
«Актуальні питання забезпечення стійкості системи
управління освітою в умовах воєнного стану»
(22 лютого 2024 р.)354**

Секція № 1
«РЕСТАРТ УПРАВЛІННЯ ЗЗСО:
БЕЗПЕКА, ЯКІСТЬ, ЦИФРОВІЗАЦІЯ,
ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ»

УДК 373.3/.5.07

Олена Онаць,
завідувач відділу економіки
та управління загальною середньою освітою
Інституту педагогіки НАПН України,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
президент Асоціації керівників шкіл України,
orcid.org/0000-0003-3323-1289

ВЕКТОРИ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА –
ЛІДЕРА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У нинішніх соціально-економічних умовах воєнного стану закладу загальної середньої освіти складно вирішувати всі питання, пов'язані з організацією його життєдіяльності, та бути культурно-освітнім центром місцевої громади без урізноманітнення вже відомих та ефективних форм державно-громадського управління, що спонукає до активного пошуку різних можливостей залучення представників усіх верств українського суспільства до створення нових моделей управління, створення інновацій у реалізації державно-громадського управління закладами загальної середньої освіти, які спрямовані на істотні системні зміни в меті, завданнях, змісті й результатах управління, активізації та систематизації роботи щодо формування реально нової спільноти – громадянського суспільства, здатного до осмислення сутності оновлення форм управління, його змісту, методів. Такою моделлю є державно-громадське управління закладами загальної середньої освіти на дитино(людино)центристських і довірчих засадах суб'єктної партнерської взаємодії, яке покликане забезпечити якість освіти як комплексу економічних і соціальних аспектів, одним із яких є безпечне освітнє середовище, що створюється професійним

управлінням і лідерством [4; 6].

Нові запити сучасності вимагають розглядати директора закладу загальної середньої освіти вже не як керівника тоталітарної системи, а як управлінця – лідера суспільної системи (з державно-громадською моделлю керівництва) – лідера і освітнього менеджера, здатного не тільки реагувати на виклики сьогодення, враховуючи і реалії війни, а й успішно керувати трансформаційними процесами, які відбуваються в освіті та закладах загальної середньої освіти в кризових ситуаціях з метою знаходження зон саморозвитку кожного закладу освіти [3; 4].

Визначальним вектором управлінської діяльності лідера-керівника закладу загальної середньої освіти є вміння реалізовувати свої ідеї, надихати і мотивувати людей зробити краще і більше, ніж вони уявляли; бути спроможним керувати основними процесами у закладі освіти з розрахунку на майбутнє. Такий керівник має бути підготовленим до забезпечення взаємодії із зовнішнім середовищем, творчою людиною, мислити стратегічно; уміти ухвалювати рішення самостійно і колегіально, планувати своє професійне життя, досліджувати й узагальнювати, володіти технологіями маркетингу і менеджменту в освіті; мати високий рівень загальної і педагогічної культури; бути здатним до самопізнання і самореалізації інноваційного потенціалу в управлінській діяльності; повинен прагнути до високого рівня професійної компетентності і управлінської культури, мати сформований індивідуальний стиль керівництва та поведінки, особистісні цінності та якості як моральний лідер [2; 4].

Саме керівнику-лідеру належить ключова роль у процесах децентралізації та демократизації, реалізації державно-громадського управління закладом освіти, запровадженні шкільної автономії, забезпеченні ефективної партнерської взаємодії і співпраці всіх учасників освітнього і управлінського процесів, а потім – від команди, яку він зможе зібрати і навчити, особливо в умовах воєнного стану. Тобто керівник закладу освіти має бути ефективним лідером і освітнім менеджером, фасилітатором змін, головним гарантом здійснення реформаційних процесів, від якого залежить якість освіти, безпека та всебічний розвиток її здобувачів та інших учасників освітнього процесу [4].

Одним із головних векторів діяльності лідера шкільного

колективу та його управлінської команди є його комунікація, активне спілкування з усіма категоріями освітнього процесу і управління, що може допомогти врятувати життя людей, сприяти забезпеченню закону та порядку, запобігти паніці, страху та іншим психолого-емоційним наслідкам війни. Комунікація і відповідна поведінка управлінців допомагає не тільки запобігти втратам, але й полегшити або ліквідувати їхні наслідки, а також сприяє формуванню позитивного іміджу та репутації закладів освіти, дає можливість продемонструвати компетентність керівництва та підвищити довіру до керівництва закладів освіти і до освіти в цілому [3]. Лідер має використовувати спілкування не тільки як комунікацію, обмін інформацією, знаками, спосіб аргументації та стимулювання, а й як організацію спільних узгоджених дій, як міжособистісну взаємодію або інтеграцію (від «inter» – між і «action» – дія), тобто як сукупність зв'язків і взаємовпливів суб'єктів. Для цього лідеру потрібно оптимально поєднувати ефективні стилі керівництва, демонструвати власний управлінський потенціал з метою визначення цілей та стратегії розвитку закладу освіти, формування системи цінностей, урахування індивідуальних особливостей кожного.

Цей вектор діяльності лідера-керівника особливого значення набуває при організації освітнього процесу з урахуванням різних форм його проведення, оновлення змісту українознавчих предметів, наскрізної цифровізації, безпеки освітнього середовища, професійний розвиток та нові ролі вчителів, забезпечення доступу внутрішньо переміщених, з тимчасово окупованих територій та тих дітей, які вимушено виїхали за кордон, – тобто забезпечення високої якості освіти у безпечних умовах для життя і здоров'я учасників освітнього процесу, розвиток життєвої стійкості та надання відповідної психолого-педагогічної підтримки через соціально-емоційне навчання у гармонізації з освітнім і дослідницьким простором ЄС.

Тому ще одним важливим вектором управлінської діяльності шкільного лідера є управління персоналом, його розвитком, яке передбачає продуктивну комунікацію, міжособистісне спілкування, психоемоційну підтримку, дискусії, співпрацю, делегування повноважень, професійний і особистісний розвиток і

саморозвиток з метою *підготовки суб'єктів управління до зміни способу мислення, розуміння сутності і способів організації співпраці та готовності до оволодіння новими технологіями, формами і методами, які допомагають гнучко, оперативно і професійно реагувати на виклики сьогодення і майбутнього, тобто формування готовності суб'єктів до застосування конструктивних стратегій поведінки і реальних дій на міжособистісному рівні, враховуючи такі її складові: спілкування(комунікація) – діалог(полілог) – мотивація – готовність і здатність діяти – консенсус – розподіл видів діяльності – кооперація – компроміс – інтеракція (взаємодія) – результат, що є надзвичайно важливим, особливо в умовах воєнного стану [6].*

Потребує запровадження системного командного навчання з метою руйнації старих неефективних підходів і вироблення інноваційних підходів до вирішення різнопланових завдань. Необхідно забезпечити навчання не тільки персоналу закладу освіти, але й членів громади і партнерів: педагогічної громадськості, батьківської і місцевої громади, влади у розв'язанні освітніх та соціальних проблем конкретного закладу освіти та проблем місцевої громади з використанням нових механізмів і технологій – способам взаємовигідної партнерської взаємодії; створення соціальних проєктів та управління ними спільно з командою (специфіка управління – співуправління).

Не менш значущим вектором діяльності керівника-лідера є формування і розвиток організаційної культури закладу освіти та педагогічної культури персоналу, створення безпечного і успішного освітньо-культурного середовища, у якому культивується не адміністрування, а розвиток компетенцій учасників освітнього процесу та громадськості. Це програма зміни взаємовідносин – від культури ролі до культури мислення, результативності управлінської діяльності керівника-лідера та інноваційного розвитку закладу в цілому [2; 4].

Реалізувати окреслені вектори діяльності керівника-лідера закладу освіти покликані *освітні, соціальні та управлінські технології*; раціональний вибір форм, методів співпраці, управління та співуправління; вироблення механізмів діяльності; забезпечення науково-методичного супроводу, що сприятиме подоланню освітніх втрат і не просто впровадженню *освітніх і*

управлінських інновацій, а точніше, своєрідному послідовному впровадженню інновацій, завдяки якому кожна інновація породжує іншу [1].

Упровадження інновацій та державно-громадське управління закладами освіти на засадах суб'єктної партнерської взаємодії трансформаційними процесами в умовах війни та повоєнного відновлення потребу всебічних неабияких зусиль не тільки керівників-лідерів, але й усіх учасників освітнього та управлінського процесів, готовності до такої діяльності органів влади і суспільного сектора.

Список використаних джерел

1. Економічно-правові умови державно-партнерської взаємодії суб'єктів управління опорних закладів освіти: практичний посібник / О. М. Онаць, Г. М. Калініна, М. М. Малюга, В. В. Мелешко, О. М. Топузов, Л. М. Попович, Б. Г. Чижевський / за ред. О. М. Онаць. [Електронне видання] Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2021. 97 с. URL : <https://undip.org.ua/library/ekonomichno-pravoviy-umovy-derzhavno-partnerskoi-vzaiemodii-sub-iekktiv-upravlinnia-opornykh-zakladiv-osvity-praktychnyy>
2. Калініна Л. М., Онаць О. М. Базовий стандарт професійної діяльності керівника нової української школи / Людмила Калініна, Олена Онаць // Керівник нової української школи: світоглядно-професійні орієнтири : збірник наукових праць / В. П. Андрущенко (голова), В. П. Бех (заступник голови)... – Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2017. – С. 52–60.
3. Онаць О. М. Особливості управлінської діяльності керівника закладу освіти в умовах дистанційного навчання. Дистанційне навчання в умовах карантину: досвід та перспективи. Аналітико-методичні матеріали / кол. автор. [О. М. Онаць (6.2)]; за заг. ред. О.М. Топузова; укл. М.В. Головка. Київ : Педагогічна думка, 2021. - с. 170 –177. URL: <https://undip.org.ua/library/dystantsiynenavchannia-v-umovakh-karantynu-dosvid-ta-perspektyvy/>
4. Онаць О.М. Стан і перспективи державно-громадського управління закладами освіти на засадах партнерської взаємодії / Педагогічні інновації, реалії, перспективи. Освіта та розвиток обдарованої особистості : щоквартальний науково-методичний журнал / В.В. Бондаренко (голов. ред.) та ін. – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України. – 2021. – № 4 (83), С. 27-34. URL :<http://otr.ioid.gov.ua/index.php/2021-rik>

5. Онаць О. М. Зміст суб'єктної партнерської взаємодії у реалізації державно-громадського управління закладами освіти Проблеми сучасного підручника: навчально-методичне забезпечення освітнього процесу в умовах воєнного часу: збірник тез доповідей / [ред. кол.; голов. ред. – О.М. Топузов]. [Електронне видання] – Київ : Педагогічна думка, 2023. – С.53-56 https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2023/12/PSP_tezy_2023-1.pdf

УДК 373.3/.5.09:004.056.5

0009-0009-6211-1412

Володимир Савельєв,

*доктор історичних наук, професор,
професор кафедри соціальної філософії,
філософії освіти і освітньої політики
Українського державного університету*

ім. М. Драгоманова

0000-0002-3359-340X

Вадим Абизов,

*кандидат політичних наук,
доцент, завідувач кафедри управління
та адміністрування*

*Донецького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти*

0000-0002-1039-2963

Яна Бобилева,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри управління та адміністрування
Донецького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти*

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ КІБЕРБЕЗПЕКИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У сучасному цифровому світі, де технології швидко розвиваються, кібербезпека стає все більш актуальною темою.

Особливо важливо організувати кібербезпеку освітнього процесу, оскільки школи та інші заклади освіти працюють з великою кількістю цифрових даних та інформації. Однак організація кібербезпеки в освітньому процесі може стикатися з низкою проблем, які потребують уваги та вирішення, що знайшло відображення в Законі України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» [1].

20 грудня 2002 р. Генеральною Асамблеєю ООН була прийнята резолюція 57/239 «Елементи для створення глобальної культури кібербезпеки», якою визначено дев'ять основоположних взаємодоповнювальних елементів, що формують глобальну культуру кібербезпеки: поінформованість; відповідальність; реагування; етика; демократія; оцінка ризику; проектування та впровадження засобів забезпечення безпеки; управління забезпеченням безпеки; переоцінка. Тобто змістове тло кібербезпеки складається з технологічних, організаційних, соціальних та культурних складників. Як було відзначено в матеріалах міжнародних форумів у Давосі (2011–2019 рр.), особливо актуальною стає проблема кібербезпеки, яка стосується майже всіх сфер життя та діяльності людини, особливо в умовах повної інформатизації освіти [2].

Існує кілька причин, чому кібербезпека не отримує достатньої уваги у навчальних програмах ЗЗСО. Насамперед це відсутність усвідомлення проблеми: багато шкіл та педагогічних працівників не мають достатнього усвідомлення потенційної загрози від онлайн-середовища та не розуміють необхідності включення кібербезпеки до навчальних програм. Відсутність ресурсів: школи можуть мати обмежені фінансові ресурси, що ускладнює впровадження курсів з кібербезпеки та придбання необхідного обладнання та програмного забезпечення. Відсутність підготовленості вчителів: навчання кібербезпеці вимагає наявності кваліфікованих учителів, які мають достатні знання та навички у цій сфері. Однак не всі школи можуть мати таких учителів.

Недостатня увага до кібербезпеки у навчальних програмах середніх шкіл може мати серйозні наслідки. Передусім це виток конфіденційної інформації: якщо учні не навчаються захищати свої особисті дані та інформацію, це може призвести до її

витоку та використання зловмисниками.

Кібератаки: без належного навчання з кібербезпеки учні можуть стати жертвами кібератак, таких як фішинг, віруси та зловмисне програмне забезпечення. Відсутність цифрової грамотності: абсолютна невідповідність до життя в сучасному суспільстві, позиція жертви в стосунках у мережі.

Щоб покращити вивчення кібербезпеки у середній школі, необхідно вжити такі заходи: включити кібербезпеку до основних предметів, тобто кібербезпека повинна бути включена до освітньої програми. Це дозволить учням отримати базові знання з кібербезпеки, незалежно від їх спеціалізації. Створити спеціалізовані курси: школи можуть упровадити спеціалізовані курси з кібербезпеки, де учні матимуть можливість більш детально вивчити цю тему. Ці курси можуть бути включені до вибіркового предмету, щоб учні мали можливість обрати їх залежно від своїх інтересів. Підготувати вчителів: навчання кібербезпеки вимагає наявності кваліфікованих учителів. Школи повинні забезпечити підготовку вчителів у цій сфері, або запрошувати фахівців із кібербезпеки для проведення спеціальних занять із запровадженням практичних завдань.

Для забезпечення безпеки своєї цифрової інфраструктури українські школи повинні впроваджувати комплексні заходи з кібербезпеки. Ці заходи включають:

Безпеку мережі: упровадження брандмауерів, систем виявлення вторгнень та безпечних Wi-Fi мереж для захисту від несанкціонованого доступу та порушень безпеки даних.

Шифрування даних: шифрування конфіденційних даних для запобігання несанкціонованому доступу та забезпечення конфіденційності особистої інформації.

Аутифікацію користувачів: упровадження суворих політик створення паролів, багатофакторної аутифікації та контролю доступу користувачів для запобігання несанкціонованому доступу до системи.

Освіту користувачів: проведення навчання та інформаційних кампаній для учнів, учителів та батьків з питань кібербезпеки, щоб підвищити рівень свідомості та знань про безпеку в Інтернеті.

Резервне копіювання даних: регулярне створення резервних копій даних для запобігання втраті інформації в разі кібератаки

або технічної несправності.

Нове покоління, яке вже народжується у цифрову епоху, виростає, навчається і працює, використовуючи різноманітні гаджети, що є частиною мережі. Це стає їхнім звичним середовищем. Їхнє життя формується під впливом цифрового простору, який має свої старі та нові загрози. Значної важливості набувають когнітивні фактори, такі як інтерфейс, контент, моделі поведінки. З'являються нові проблеми, пов'язані з життям і діяльністю у цифровому просторі, відповідні фактори впливу, способи їх уникнення та відповідні нові засоби та інструменти. Тому виникає необхідність обговорення філософії проблеми кібербезпеки.

Одним із філософських аспектів кібербезпеки є питання етичності та відповідальності. Українська школа повинна вчити учнів важливості етичного поведіння у цифровому просторі. Вони повинні розуміти, що їхні дії в Інтернеті мають вплив на інших людей, і що вони несуть відповідальність за свої вчинки в цьому середовищі. Важливо навчати учнів поважати приватність інших, уникати кібербулінгу та інших форм цифрового насильства.

Також філософський підхід до кібербезпеки може включати роздуми про роль технологій у нашому житті. Це може стосуватися питання про вплив технологій на наші моральні цінності, самоідентифікацію та взаємодію з іншими людьми. Українська школа може пропонувати учням філософські дискусії про те, як технології впливають на наше сприйняття світу, наші стосунки та нашу культуру загалом.

Крім того, філософський підхід до кібербезпеки може спонукати до роздумів про етичні аспекти використання штучного інтелекту та автоматизованих систем. Як ми можемо забезпечити справедливість та недискримінацію при використанні таких систем? Як ми можемо зберегти людську автономію та контроль у цифровому світі?

Для успішного реагування на кіберзагрози треба проводити тренінгові підготовки для учнів, педагогів та батьків з врахуванням того, що в умовах війни можливі часті кіберінциденти в закладах освіти зокрема. Треба вчитися виживанню в сучасній мережі за допомогою правил кібергігієни.

Список використаних джерел

1. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text> (date of access: 11.11.2023).
2. Національний інститут стратегічних досліджень. «Підсумки Всесвітнього економічного форуму в Давосі в контексті удосконалення процесів глобального управління: висновки для України». <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhнародni-vidnosini/pidsumki-vsесvitnogo-ekonomichnogo-forumu-v-davosi-v-konteksti> (date of access: 11.11.2023).

УДК 373.3/5.018.43:004.8

0000-0002-3359-340X

Вадим Абизов,

*кандидат політичних наук,
доцент, завідувач кафедри управління
та адміністрування
Донецького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
0000-0002-1039-2963*

Яна Бобилева,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри управління та адміністрування
Донецького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти*

ПЕРСПЕКТИВИ ТА ОБМЕЖЕННЯ ВВЕДЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТНЮ ПРОГРАМУ ЗЗСО

З появою магічних функцій ChatGPT, Google Bard, Midjourney, Canva тощо штучний інтелект (ШІ) швидко стає невід'ємною частиною нашого повсякденного життя, трансформуючи галузі та змінюючи те, як ми працюємо, навчаємося та спілкуємося. Цей швидкий технологічний прогрес підкреслює важливість включення освіти зі штучним інтелектом у навчальну програму не лише для того, щоб усі учні шкіл були

добре підготовлені до свого академічного майбутнього, але й для розвитку робочої сили та модернізації ринку праці. ШІ має потенціал революціонізувати сектор освіти, покращивши досвід навчання, підтримавши вчителів і запропонувавши більш персоналізовані можливості навчання для студентів. Треба озброїти вчителів знаннями та стратегіями, необхідними для використання цієї нової технології для покращення та оптимізації повсякденних процесів, а також її впровадження в освітньому процесі. ШІ трансформує ринок праці, формуючи попит на фахівців, кваліфікованих у галузі ШІ та суміжних галузях. Навчання учнів у школі роботи зі штучним інтелектом може допомогти їм розвинути знання та навички, необхідні для продовження кар'єри в IT-технологіях та інших затребуваних галузях. Опанування методів роботи зі ШІ може надихнути учнів генерувати ідеї та рішення, сприяти творчості та інноваціям – важливим навичкам на сучасному конкурентному ринку праці, що розвивається. Визначимо основні переваги, що надає учням вивчення предмету зі ШІ.

Підготовка до майбутнього: ШІ швидко розвивається і стає ключовою галуззю. Вивчення його основ дає учням перевагу в майбутній кар'єрі.

Розвиток критичного мислення: вивчення ШІ спонукає учнів аналізувати, оцінювати та вдосконалювати алгоритми, що розвиває навички критичного мислення.

Підвищення інформаційної грамотності: знання про ШІ допомагає учням розуміти, як працюють алгоритми та системи, з якими вони стикаються щоденно.

Творчість та інновації: вивчення промпт-інженерії сприяє розвитку творчих навичок і стимулює інноваційний підхід до вирішення проблем.

Етика та відповідальність: учням важливо розуміти етичні аспекти використання ШІ та відповідальність за створення та використання його систем.

Зростання конкурентоспроможності: вивчення ШІ робить випускників більш конкурентоспроможними на ринку праці.

Міждисциплінарність: ШІ поєднує знання з математики, інформатики, психології та інших наук, сприяючи розвитку міждисциплінарних навичок.

Розвиток програмування: вивчення ШІ надає учням можливість покращити свої навички програмування, що корисно в будь-якій сфері.

Розуміння сучасного світу: ШІ стає необхідною частиною нашого світу.

Тепер визначимо основні перестороги викладання ШІ в школах.

Навантаження на учнів: введення нового предмету, такого як ШІ, може створити додаткове навантаження на учнів.

Вікові особливості: ШІ може бути складним для розуміння молодших учнів, і його введення може вимагати спеціалізованих програм для старших школярів.

Потреба у кваліфікованих учителях: викладання штучного інтелекту потребує наявності кваліфікованих учителів, що може бути проблемою для деяких шкіл і районів.

Зміна програм: введення нового предмета може вимагати змін у навчальних програмах, що може бути складним і дорогим процесом.

Віддаленість від практичного застосування: групи противників ШІ можуть стверджувати, що школярі можуть не бачити практичного застосування ШІ в їхньому повсякденному житті і майбутній кар'єрі. Саме такі твердження обмежують початок викладання цього предмета.

Дотримання академічної доброчесності: практично неможливо відрізнити продукт, створений ШІ, від створеного людиною при вправному опануванні можливостей ШІ. Скоріше за все, суспільство буде глобально переглядати правила академічної доброчесності згодом по мірі розвитку ШІ.

Штучний інтелект викладається в школах декількох країн. Згідно з доповіддю ЮНЕСКО, лише 11 країн розробили та затвердили шкільні програми зі штучного інтелекту, а ще чотири країни розробляють такі програми. Ось деякі з них: Канада, Китай, Франція, Німеччина, Індія, Італія, Японія, Нідерланди.

Ці країни розуміють важливість освіти зі штучного інтелекту в сучасному світі і включають його в навчальні програми для школярів.

«Нинішнє використання та вплив штучного інтелекту (ШІ)

викликало нагальну потребу у створенні міжнародного консенсусу щодо того, як озброїти дітей компетенціями, необхідними для розуміння сили, а також етичними дилемами, пов'язаними із цією новою технологією. Однак, оскільки технологія штучного інтелекту все ще є новою предметною сферою для шкіл K-12 у всьому світі, урядам, школам і вчителям не вистачає знань, на які можна спиратися при визначенні компетенцій штучного інтелекту та розробці навчальних програм зі штучного інтелекту (*K-12 – від дитячого садка до 12-го класу. Це вислів англійською мовою, який вказує на діапазон років початкової та середньої освіти у Сполучених Штатах і Канаді*).

У відповідь на прогалину в знаннях у 2021 році ЮНЕСКО запустила проєкт спільно з Освітньою групою «TAL» (*TAL Education Group розшифровується як «Tomorrow Advancing Life» – китайська холдингова компанія, яка пропонує позашкільну освіту та репетиторство для учнів початкової та середньої школи. Штаб-квартира знаходиться в Пекіні, Китай*), щоб розробити ключову структуру навчальної програми зі штучного інтелекту для класів K-12, яка включала глобальне опитування щодо схвалених урядом навчальних програм зі штучного інтелекту для K-12.

Грунтуючись на результатах опитування, звіт показав, що лише 11 країн розробили та схвалили навчальні програми K-12 зі штучного інтелекту і лише чотири інші країни мають навчальні програми зі штучного інтелекту, які знаходяться у розробці. Звіт закликає держави-членів розробити навчальні програми зі штучного інтелекту для студентів K-12 і створити сильніші механізми для розгляду неурядових навчальних програм зі штучного інтелекту, які запроваджуються для збалансування освіти в галузі штучного інтелекту, керованої приватним сектором» [1].

На останок зазначимо, що школярам, які не мають освіти в галузі штучного інтелекту, може бути складніше знайти добре оплачувану роботу, оскільки багато традиційних ролей можуть бути автоматизовані або значно трансформовані штучним інтелектом. Це може призвести до посилення економічної нерівності та обмеження соціальної мобільності для тих, хто

недостатньо підготовлений до ринку праці, керованого штучним інтелектом.

Список використаних джерел

1. UNESCO releases report on the mapping of K-12 Artificial Intelligence curricula. <https://www.unesco.org/>. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/unesco-releases-report-mapping-k-12-artificial-intelligence-curricula> (date of access: 11.11.2023).

УДК 37.091.12:005.363:355.271(477:82)

Петро Олешко,

кандидат історичних наук, директор

Волинського ІППО

ORCID ID 0000-0002-9599-6052

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ВОЛИНСЬКОГО ІНСТИТУТУ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Система вітчизняної освіти сьогодні зазнала значних змін під впливом російської широкомасштабної збройної агресії на сході України та загроз авіаційних і ракетних ударів по цивільних об'єктах і житловій забудові в усіх областях України. У зв'язку із цим освітяни змушені вносити корективи в цілі, завдання та зміст освітнього процесу.

Враховуючи особливості професійного розвитку педагогів в умовах воєнного стану, Волинським інститутом післядипломної педагогічної освіти (ВІППО), діяльність якого спрямована на виконання завдань державної політики в галузі освіти, зроблено акцент на пошук та впровадження інноваційних моделей професійного розвитку й підвищення кваліфікації педагогів.

Результати проведених соціологічних опитувань свідчать, що наші педагоги віддають перевагу очному навчанню (69,5 % опитаних), адже така форма, на думку педагогів, забезпечує якісніше професійне зростання; в онлайн-режимі бажають працювати 15,6 % педагогів, і ще 14,9 % респондентів обирають комбіновану форму навчання.

З метою запровадження якісного освітнього процесу в інституті обладнано бомбосховище для очного навчання педагогів під час повітряних тривог, створено сучасний клас безпеки, STEAM-лабораторію, приведено у відповідність безбар'єрний доступ для отримання освітніх послуг людей з особливими освітніми потребами. У 2023 році ВІППО пройшов процедуру ліцензування на більш як 60 освітніх програм, відповідно отримавши ліцензію на проведення освітньої діяльності. Незважаючи на різноманітні труднощі, продовжуємо створювати умови для зручного, комфортного та безпечного навчання педагогів в інституті.

Роботу з педагогами в інституті провадимо системно, безперервно, враховуємо виклики часу та умови реформування освітньої галузі. Так, у 2023 році підвищення кваліфікації за різними формами пройшли 25673 педагоги. Тільки на курсах навчання підвищили кваліфікацію 9169 педагогів. Довіра волинських педагогів до ВІППО привела до збільшення у 2024 році регіонального замовлення курсів підвищення кваліфікації до 9908 педагогів. Попри це, актуальними залишаються короткотермінові форми підвищення кваліфікації (семінари, тренінги, майстер-класи) за вибором педагогів, де акцент робиться на практичних заняттях з розвитку компетентностей відповідно до Професійних стандартів. Щороку таке підвищення кваліфікації проходить орієнтовно 10000 педагогів.

Пропонуємо нашим педагогам навчання за різноманітними освітніми програмами з різною кількістю годин, за різними формами. Є курси, на яких заняття розпочинаються після обіду, та курси на замовлення. Це може бути виїзне навчання, що дає можливість педагогам підвищувати кваліфікацію в позаурочний час або на місцях, у громадах, щоб зекономити кошти місцевих бюджетів на заміни та відрядження. Перелік наших освітніх програм доступний для ознайомлення на нашому сайті у відповідному розділі.

Важливим аспектом нашої діяльності стала інклюзивна освіта, адже відповідно до Концепції НУШ сьогодні кожна школа має бути інклюзивною і створювати умови для максимальної участі в освітньому процесі дітей з особливими освітніми потребами. Колективом ВІППО реалізуються

численні освітні програми підвищення кваліфікації вчителів класів з інклюзивним навчанням, асистентів учителів та асистентів вихователів, учителів-логопедів, корекційних педагогів, педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів.

Попри бойові дії в країні, продовжується реалізація засад Нової української школи – зокрема 5, 6 класи та пілотування сьомих класів. Загалом на базі ВППО підвищення кваліфікації за новим державним стандартом у 2023 році пройшли 7988 педагогів, які забезпечують реалізацію НУШ у базовій школі. В усіх освітніх програмах підвищення кваліфікації для вчителів-предметників висвітлюємо питання особливостей роботи в умовах НУШ, організуємо участь педагогів області у вебінарах, упроваджуємо зустрічі з авторами модельних навчальних програм, авторами підручників.

Покликаючись на соціологічні дослідження, проведені після закінчення відповідних курсів, можемо констатувати, що свою готовність до роботи в умовах реалізації Нової української школи на рівні базової середньої освіти переважна більшість опитаних педагогів оцінила доволі високо: про повну та середню готовність заявили відповідно 30,8 % та 59,6 % педагогів. Утім, інститут продовжує працювати над визначенням нового змісту підвищення кваліфікації в умовах реалізації концепції «Нова українська школа», особлива увага акцентована на посиленні практичної складової підвищення кваліфікації.

Ще одним важливим напрямом діяльності колективу ВППО є робота з обдарованими дітьми. Інститут здійснює організаційний та науково-методичний супровід проведення цілої низки відповідних заходів: Всеукраїнські олімпіади з навчальних предметів I-IV етапів, Міжнародний мовно-літературний конкурс учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка, Міжнародний конкурс з української мови імені Петра Яцика, Всеукраїнський конкурс учнівської творчості «Об'єднаймо ж, брати мої!» тощо. Ця робота останніми роками була складнішою з огляду на нестабільну безпекову ситуацію, карантин та повітряні тривоги. Попри це, у такий важкий для країни час, інститут намагається створювати належні умови для розвитку

обдарованих дітей та молоді, реалізуючи один із пріоритетних напрямів державної політики України в галузі освіти.

При інституті з 2021 року діє громадська організація «Світ освіти», що провадить активну благодійну та волонтерську, суспільно-корисну діяльність, – це і розбудова сучасного безпечного освітнього середовища в умовах карантину та воєнного стану, і матеріальна, психологічна, юридична та консультативна підтримка освітян краю, допомога Збройним силам України.

Упродовж останніх двох років за участі ГО «Світ освіти» придбано, оснащено, відремонтовано та передано ЗСУ 64 автомобілі, а також наповнено кожне авто продуктами, медикаментами, засобами гігієни, непродовольчими товарами, одягом тощо. Серед інших напрямів діяльності громадської організації – адаптація, розміщення та забезпечення вимушено переселених осіб (освітні хаби з вивчення англійської мови, арттерапія для подолання стресу, навчально-психологічні тренінги для адаптації ВПО у нових умовах). Навколо інституту згуртовано багато освітніх закладів Волині на чолі з їхніми керівниками, підприємців, громадських та приватних організацій для спільної допомоги військовим, активно співпрацюємо на ниві волонтерства з Волонтерським центром «Серце патріота».

Важливим засобом комунікації під час дії воєнного стану в Україні став сайт інституту, де розміщується важлива для освітян Волині інформація: терміни та форма проведення курсів підвищення кваліфікації; повідомлення про заходи, організовані працівниками ВІППО; методичні та організаційно-розпорядчі матеріали тощо. Поєднуємо забезпечення безпеки та дбайливе ставлення до потреб педагогів. Окрім того, на сайті інституту розміщується науково-методичний щоквартальник «Педагогічний пошук», де публікуються кращі наукові та методичні напрацювання освітян, практичні поради, дидактичні матеріали, творчі розробки педагогів.

Отже, російська агресія суттєво вплинула на роботу Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти, змушуючи адаптуватися до непередбачуваних ситуацій, забезпечувати безпеку працівників і слухачів під час

підвищення кваліфікації. Запровадження екстрених заходів безпеки, перерви в освітньому процесі та використання дистанційних технологій стали реальною необхідністю для забезпечення освітніх потреб волинських педагогів у 2022–2023 роках. Попри це, інститут реалізовував важливу роль у підтримці психологічного стану педагогів, сприяв формуванню стійкості та готовності до подолання труднощів освітянами.

УДК 351.851+37.014

Олександр Батюков,

*завідувач відділу сталого розвитку громад
та організації діяльності освітніх хабів,
провідний юрисконсульт Донецького обласного ІППО*

ПОДОЛАННЯ ЮРИДИЧНИХ СКЛАДНОЩІВ ПРИ УПРАВЛІННІ ОСВІТНІМИ ПРОЦЕСАМИ

У сучасному світі взагалі й в Україні зокрема освіта відіграє одну з ключових ролей у розвитку особистості, суспільства та держави. Однак управління освітніми процесами доволі часто супроводжується різноманітними юридичними складнощами, які можуть пошкодити ефективну реалізацію освітніх програм та проектів. Тому актуальним є питання подолання цих складнощів для забезпечення якості та доступності освіти.

Основними юридичними викликами в управлінських освітніх процесах є недосконалість законодавчої бази, постійне виникнення юридичних колізій і, як наслідок, неузгодженість нормативно-правових актів; недостатня правова грамотність педагогічних працівників та керівництва закладів освіти; відсутність ефективної взаємодії між органами державної влади і місцевого самоврядування та освітніми установами; відсутність чітких механізмів контролю та притягнення до відповідальності за порушення законодавства у сфері освіти.

Детальніше про кожен з них.

Закон хоч і виступає основним інструментом врегулювання освітніх, зокрема, процесів, проте в Україні недосконалість законодавчої бази у сфері освіти призводить до виникнення, як

зазначалося, юридичних колізій та невизначеності в правовому регулюванні. Неузгодженість нормативно-правових актів, які регулюють освітні процеси, також створює перешкоди для ефективного управління освітою. Задля подолання цих складнощів необхідно постійно проводити системний аналіз законодавства у сфері освіти, визначати проблемні питання, вносити зміни в нормативно-правові документи для усунення юридичних колізій та певних невизначеностей, а також врегулювати їх на місцях власними розпорядчими документами, про що, зокрема, йдеться мова у частині 3 статті 2 Закону України «Про освіту»: «Суб'єкт освітньої діяльності має право самостійно приймати рішення з будь-яких питань у межах своєї автономії, визначеної цим Законом, спеціальними законами та/або установчими документами, зокрема з питань, не врегульованих законодавством» [1].

Недостатня правова грамотність педагогічних працівників та керівників освітніх установ є також однією з основних причин виникнення юридичних складнощів в управлінських освітніх процесах. Незнання або неправильне тлумачення норми права може призвести до порушення прав і свобод учнів, батьків, педагогічних працівників, а також до відповідальності освітньої установи перед державою. Тому важливо забезпечувати постійне (за можливості) підвищення рівня правової грамотності педагогічних працівників та адміністрацій освітніх установ, шляхом проведення навчальних семінарів, тренінгів та консультацій з питань правового регулювання освітніх процесів.

Відсутність ефективної взаємодії між державними органами та освітніми установами також є однією з причин виникнення юридичних складнощів в управлінських освітніх процесах. Враховуючи це, на нашу думку, слід саме на законодавчому рівні удосконалювати питання системності, наступності та планування у прийнятті рішень органами державної влади. Зазначені чинники полягають у такому:

- системність вимагає комплексного підходу щодо розробки дієвих механізмів, які б могли сформувати певну культуру взаємодії між органами державної влади та місцевого самоврядування і закладами освіти на місцях відповідно до ієрархії;

- стабільність та послідовність у прийнятті рішень, чітке інформування про них усіх учасників освітнього процесу;
- поступове впровадження позитивних змін у програмах, навчальних планах та методиках надання освітніх послуг;
- досягнення короткострокових та довгострокових цілей через раціонально-ієрархічний підхід: представники органів центральної виконавчої влади та місцевого самоврядування не лише надають рекомендації та контролюють виконання тих чи інших завдань відповідно до певних нормативно-правових документів, а й занурюються в процес виконання самостійно;
- системний аналіз, моніторинг оцінка та вдосконалення підходів до управління закладами освіти з метою постійного підвищення ефективності цього процесу, професійного розвитку працівників тощо.

Одним із ефективних способів подолання юридичних складнощів в управлінських освітніх процесах є впровадження стратегій та підходів, які дозволяють мінімізувати ризики виникнення юридичних колізій. До таких стратегій можна віднести: проактивне правове консультування, розробку та впровадження внутрішніх розпорядчих документів, що могли б конкретизувати ту чи іншу норму права, впровадження системи управління якістю освіти, забезпечення прозорості та відкритості впровадження освітніх процесів, механізмів зворотного зв'язку з усіма учасниками освітнього процесу.

Також корисним може бути і міжнародний досвід у сфері управління освітою. Відтак, вивчення кращих практик інших країн дозволяє забезпечити ефективні підходи до правового регулювання освітніх процесів, впровадити інноваційні технології та методики в освітній процес, забезпечити підвищення якості та доступності освіти, професійного розвитку працівників суб'єктів освітньої діяльності – підвищення рівня правової освіти. Окремо слід зазначити, що правова освіта є одним із окремих інструментів подолання юридичних складнощів в управлінських освітніх процесах. Підготовка фахівців, здатних ефективно подолати юридичні складнощі в управлінських освітніх процесах, є необхідною умовою для забезпечення якості та доступності в наданні освітніх послуг.

Необхідно забезпечити підвищення рівня правової освіти, шляхом впровадження спеціального навчання/підвищення кваліфікації з правового регулювання освітніх процесів для здобувачів освіти педагогічних спеціальностей та педагогічних працівників та керівників установ освіти відповідно.

Таким чином, подолання юридичних складнощів в управлінських освітніх процесах є необхідною умовою для забезпечення якості та доступності освіти в наданні освітніх послуг. Враховуючи вищезазначене, для цього необхідно провести системний аналіз законодавства у сфері освіти, виявити проблемні питання та внести необхідні зміни до нормативно-правових документів, забезпечити підвищення рівня правової грамотності, ефективну взаємодію між державними органами та освітніми установами, впровадити чіткі механізми контролю та відповідальності за порушення законодавства у сфері освіти – впровадити стратегії та підходи, що мінімізують ризики виникнення юридичних колізій та невизначеностей.

Подолання наявних юридичних складнощів в управлінських освітніх процесах є складним та багатоаспектним завданням, яке вимагає системного підходу та взаємодії всіх учасників освітнього процесу. Забезпечення якості та доступності освіти є необхідними умовами для розвитку особистості, суспільства та держави, тому питання подолання юридичних складнощів в управлінських освітніх процесах повинні бути єдиними з пріоритетних завдань державної політики у сфері освіти.

Список використаних джерел

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

УДК 373.5.091.12.011.3(043.5)

Наталія Куриш,

*кандидат педагогічних наук, в. о. директора
комунального закладу «Інститут післядипломної
педагогічної освіти Чернівецької області»,
<https://orcid.org/0000-0001-5864-8502>*

УПРАВЛІНСЬКІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ В УМОВАХ НОВИХ ВИКЛИКІВ

Виклики, які впродовж останніх трьох років переслідують наше суспільство, – COVID-19 та повномасштабне вторгнення росії – не стали перепоною для реформування системи освіти в Україні та створення сучасного конкурентоздатного закладу освіти, який забезпечить всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її задатків і нахилів, розумових і фізичних здібностей; підготовку кваліфікованих фахівців для всіх сфер суспільного життя.

Однозначно управління освітнім процесом у закладі освіти першочергово залежить від керівника, який гнучко реагує на нові виклики і швидко приймає рішення, що зможуть змінити заклад.

Ефективність діяльності освітнього закладу визначається ступенем її наближення до встановленої мети, який показує наскільки система може виконувати свої функції, тобто задовільняти замовників та споживачів освітніх послуг. Тому важливими є управлінські механізми, які підбирає керівник закладу щодо зміни методологічних підходів, змісту та технологій навчання здобувачів освіти відповідно до сучасних потреб.

Щодо трактування поняття «управлінські механізми» на сьогодні не існує єдиного бачення. Аналіз проведених досліджень дає можливість розглядати їх як чіткі та послідовні дії, етапи, кроки, які спрямовані на вирішення поставлених завдань та забезпечують керування освітнім процесом на сучасному етапі з урахуванням законодавчих змін [1].

Враховуючи нові виклики суспільства, ми розглядаємо такі

основні управлінські механізми прийняття рішень, що дають можливість забезпечити конкурентоспроможність закладів освіти в умовах нових викликів:

- створення сучасного безпечного освітнього середовища;
- розширення автономних прав закладу освіти;
- проектування професійного розвитку педагогів.

Актуальність управлінського механізму «створення сучасного безпечного освітнього середовища» визначається створенням абсолютно нового освітнього середовища для дітей, навчальної інфраструктури, що включає чотири обов'язкові компоненти: енергоефективність, безбар'єрність, безпеку й дизайн, який мотивує.

Згідно з Концепцією «Нова українська школа» у всіх закладах загальної середньої освіти оновлено освітнє середовище початкових класів, розроблено дизайн закладів, який мотивує до навчання, але наразі, в умовах військової агресії, більше уваги сконцентровано на створенні безпечових умов у закладах освіти, зокрема створенні укриттів, класів безпеки, облаштуванні тривожних кнопок та ін.

Створюючи умови для очного/змішаного навчання, у закладах освіти облаштовують «Захисні споруди», відновлюючи та відбудовуючи їх. Окрім того, спільно з ДСНС та органами місцевого самоврядування створюють в закладах освіти класи безпеки, які дають можливість навчати школярів основам безпечного середовища, зокрема знанням з правил пожежної безпеки, правил мінної безпеки, правил цивільного захисту в цілому, засвоєння алгоритму дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій різного характеру. Функціонування таких класів є важливим ресурсом у виховному й освітньому процесі. Окрім того, у межах сучасного освітнього середовища важливим є забезпечення інклюзивного, безбар'єрного освітнього простору та надання освітніх послуг усім здобувачам освіти за принципом «Рівний – рівному». Чимало років безбар'єрність асоціювалася у багатьох людей лише з подоланням фізичних перешкод. Насправді ж це поняття ширше і стосується, без перебільшення, кожного.

Завдяки ініціативі першої леді України Олени Зеленської прийняття Національної стратегії зі створення безбар'єрного

простору в Україні об'єднало представників органів влади, експертного середовища та громадянського суспільства. Цей стратегічний документ визначив нові стандарти доступності та інклюзії, імплементававши їх у державну політику.

Управлінський механізм «розширення автономних прав закладу освіти» передбачає впровадження фінансової, академічної, кадрової та організаційної автономії закладу освіти відповідно до статей 6, 23, 25 Закону України «Про освіту», що обумовлює появу принципово нових стратегій управління, необхідність вирішувати нові задачі, опановувати нові технології управління освітньою організацією [2].

Ефективність автономії закладу освіти реалізується у ході прийняття менеджерських рішень за кожним видом автономії:

- організаційна автономія – розроблення стратегії розвитку закладу освіти, формування освітньої траєкторії всіх здобувачів освіти з урахуванням їхніх можливостей та запитів (важливо для дітей з особливими освітніми потребами), а також організація освітнього процесу з урахуванням освітніх втрат, спричинених сучасними викликами.
- академічна автономія: формування освітньої програми, вибір навчальних програм, підручників, посібників, вибір форм і методів організації освітнього процесу, визначення форм організації навчання.
- кадрова автономія: прийняття ефективних управлінських рішень щодо формування команди однодумців, забезпечення мотивації їх до змін, створення шкільних команд супроводу педагогів, що забезпечують упровадження Державного стандарту базової середньої освіти.
- фінансова автономія: використання бюджетних коштів, що передбачає самостійне здійснення витрат у межах затверджених кошторисами обсягів, самостійне ухвалення рішень про використання перехідних залишків освітньої субвенції, можливість залучення додаткових коштів, самостійна закупівля товарів, робіт і послуг та інше.

Конкурентоспроможність закладу визначається якістю освітніх послуг, що забезпечують педагоги як на уроках, так і в

позаурочний час.

Сучасний педагог – це фахівець, який постійно працює над власним удосконаленням, над своїми професійними й особистісними якостями: уміє управляти собою, готовий до саморозвитку, володіє навичками вирішення проблем та не боїться ризикувати, уміє навчати, виховувати та розвивати здібності та вміння дітей.

Орієнтиром проектування професійного розвитку педагогів є Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)». Також, визначаючи змістові складники індивідуальної траєкторії професійного розвитку адміністрації закладу загальної середньої освіти, необхідно враховувати Професійний стандарт керівника (директора) закладу загальної середньої освіти, що затверджено наказом Міністерства економіки України від 17.09.2021 № 568-21 [3].

Нові виклики у суспільстві вимагають від керівників закладів загальної середньої освіти приймати ефективні рішення та модернізувати управлінські механізми, що дає можливість забезпечити конкурентоспроможність установи та надавати якісні освітні послуги.

Список використаних джерел

1. Куриш Н. Актуальні управлінські механізми реалізації ідей концепції «Нова українська школа». Освіта. Інноватика. Практика, 2023. Том 11, № 7. С. 52-57.
2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII: станом на 22 липня 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 22.07.2023).
3. Професійний стандарт керівника (директора) закладу загальної середньої освіти, наказ МОНУ від 17.09.2021 № 568-21. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2021/09/22/Nakaz-568-zatverdzh.standartu.keriv.22.09.pdf> (дата звернення 15.07.2023).

УДК: 351.851

Валентин Орлов,

*канд. наук з держ. упр., доцент
в.о. проректора з науково-педагогічної
та навчальної роботи Державного
університету економіки і технологій
orcid.org/0000-0002-6505-470X*

Вікторія Полякова,

*канд. пед. наук, головний спеціаліст
департаменту освіти і науки
виконкому Криворізької міської ради
<https://orcid.org/0000-0002-1404-0359>*

УПРАВЛІННЯ ОСВІТНЬОЮ ГАЛУЗЗЮ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ: ІНТЕГРАЦІЙНИЙ ПІДХІД

Закономірно, що війна, є тим каталізатором, що пришвидшує процеси змін і проривів у багатьох галузях. Не є виключенням і освіта, яка під час війни не тільки активно розвиває безпекову складову, але створює умови для прогнозування і моделювання її повоєнного майбуття. Освіта України уже не буде такою, якою була до війни, освіта точно буде іншою.

Саме під час війни в освітній сфері відбувається перезавантаження реформи НУШ; актуалізація використання цифрових ресурсів, нових освітніх платформ; впровадження електронного адміністрування управлінських процесів; формування нової стратегії інклюзивної освіти; запровадження нових підходів до професійної та фахової передвищої освіти; реформування системи вищої освіти та освіти дорослих.

Цілком логічно, що у таких умовах існує необхідність змін в управлінській підсистемі освітньої галузі. Управління освітою є актуальною проблемою не тільки сучасної педагогічної науки, але й науки публічного управління. Актуалізується потреба у компетентному управлінні освітніми системами на всіх рівнях функціонування галузі, створенні ефективних моделей функціонування управлінської ланки, організації систем

управління у територіальних громадах.

Слід погодитись з тезою Н. Клокар про те, що в умовах децентралізації влади і створення ОТГ актуальним є розроблення і впровадження моделі управління системою освіти місцевої громади, яка б забезпечила її якісне функціонування та розвиток [1].

Водночас на черзі денній стоїть питання децентралізованого управління освітою на рівні територіальних громад, що об'єктивно відображає парадигми децентралізації у організації державної влади.

На думку С. Якименка та Н. Підлепян, така модель управління освітою на рівні територіальної громади дозволяє забезпечити більш ефективне використання ресурсів, зокрема фінансових, людських та матеріальних, а також покращити якість освіти та забезпечити доступність до неї для всіх груп населення [2].

Колектив авторів монографії «Трансформація моделей управління освітою в територіальних громадах: стан, проблеми, перспективи» справедливо наголошують на необхідності дослідження чинників, що впливають або можуть впливати на підвищення ефективності управління освітою в територіальних громадах в умовах змін адміністративно-територіального устрою та відновлення України після війни [3]. А тому пошук таких чинників зумовлює потребу вивчення зарубіжного досвіду управління освітніми системами на рівні громад.

Аналізуючи досвід країн Вишеградської четвірки щодо управління системою освіти територіальних громад, формування та реалізації стратегій розвитку освіти і планів оптимізації освітньої мережі і можливості його застосування для України [4], можемо зробити висновок про необхідність інтеграції ресурсів та формування стратегічного бачення розвитку освітніх систем на рівні громад.

На думку В. Сизона мова може йти про участь органів місцевого самоврядування у підборі педагогічних кадрів у закладах освіти; фінансову автономію закладів освіти; поповнення шкільного бюджету через надання додаткових платних послуг; залучення аутсорсингових компаній до виконання певних повноважень; створення національного реєстру, який би містив вичерпну інформацію про заклади освіти незалежно від

підпорядкування [5].

Криворізька міська територіальна громада має розгалужену мережу закладів освіти: заклади дошкільної, загальної середньої (у т.ч. обласного підпорядкування й приватної форми власності), позашкільної, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти. Серед закладів загальної середньої освіти сформовано мережу ліцеїв академічного спрямування.

Органами управління освітою в громаді є Криворізька міська рада, постійна комісія міської ради з питань освіти та науки, сім'ї, молоді та спорту, департамент освіти і науки виконавчого комітету Криворізької міської ради, відділи освіти виконкомів районних у місті рад, комунальні установи. Це основа моделі управління майбутнього інтегрованого освітнього середовища великої територіальної громади із значними ресурсами. Основними рисами цієї моделі є:

1. Безпечне освітнє середовище як пріоритет №1 в умовах війни та у мирний час (насамперед, будівництво і ремонт найпростіших укріплень);
2. Удосконалення організації освітнього процесу за різними формами (інституційна, індивідуальна), поєднання різних форматів навчання (наприклад, синхронний, асинхронний, дистанційний формат з можливістю проведення офлайн-консультацій). Це зумовлено тим, що під час війни значна кількість дітей виїхали за кордон. Наприклад, у закладах освіти Криворізької громади значна частина учнів навчається за кордоном, при тому, що з початку війни їх кількість суттєво зменшилась.
3. Організація роботи щодо подолання освітніх втрат: (навчальних, виховних, психологічних та фізичних). У Криворізькій громаді вже діє міська програма «Подолання освітніх втрат, викликаних особливостями організації освітнього процесу у 2020-2023 роках в закладах дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти». Вона інтегрує зусилля усіх зацікавлених суб'єктів.
4. Продовження реалізації реформи НУШ, насамперед, трансформація мережі закладів загальної середньої освіти, створення початкових шкіл, гімназій, ліцеїв академічного спрямування. Не просто змінити назву школи I-III ступенів

на ліцей, а створити таке освітнє середовище для старшокласників, яке могло б забезпечити сприятливі умови для якісної профільної освіти.

5. Формування системи управління профільним навчанням. З 2027 року учні почнуть здобувати профільну освіту протягом 3-х років та за новими стандартом і програмами. Наразі, проходить громадське обговорення проєкту Державного стандарту профільної середньої освіти. Передбачається, що учнівство зможе формувати власну освітню траєкторію, обираючи профіль і частково предмети для вивчення 9 освітніх галузей, у межах яких можна буде формувати профілі, запроваджувати інтегровані і міжгалузеві курси. Кожен заклад зможе комбінувати власні моделі профілізації (поглиблене вивчення предметів, специфічні курси, інтегровані рішення).
6. Посилення інтеграційних зв'язків закладів освіти різних ланок. Налагодження академічних комунікацій та інтегрованої системи науково-дослідницької діяльності через участь у міжнародних проєктах.

Таким чином, саме завдяки інтеграційному підходу в управлінні освітою великої громади досягаються стратегічні цілі освітньої системи.

Список використаних джерел

1. Клокар Н.І. Освіта в ОТГ: нові підходи до управління в умовах децентралізації влади. Рідна школа. 2017. №11. 12. С. 27–31.
2. Якименко С., Підлепан Н. Запровадження моделі управління освітою на рівні територіальної громади. Вісник Дніпровської академії неперервної освіти «Публічне управління та адміністрування». 2022. № 2 (3). С. 14 – 19.
3. Трансформація моделей управління освітою в територіальних громадах: стан, проблеми, перспективи: колективна монографія / За заг.ред. Клясен Н. Л., Пушкарьова Т.О., // Київ : ТОВ НВП «Росток А. В.Т.», 2022. 428 с.
4. Управління системою освіти територіальних громад: досвід країн Вишеградської четвірки для України: методичний посібник із збіркою кращих практик/ А. Кавунець, А. Ланова, О. Гуменна, О. Черній, Р. Шарля, Л. Грегуркова, Л. Одор, Л. Лакатош, Ш. Кьолеш, Е. Бураш. – Вінниця: ТОВ «Твори», 2018. – 120 с.

5. Сизон В. Зарубіжний досвід управління освітою на місцевому рівні. Expert: Paradigm of Law and Public Administration. 2019. Т. 6, № 2019-4(6). С. 209–219. URL:[https://doi.org/10.32689/2617-9660-2019-4\(6\)-209-219](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2019-4(6)-209-219) (дата звернення: 06.12.2023).

УДК 378.04.64

Світлана Романюк,

*завідувач відділу управління закладами освіти
Волинського ІППО*

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КЕРІВНИХ КАДРІВ У КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНЬСЬКА ШКОЛА»

Керівник школи – одна з ключових фігур, від якої залежить успішність реалізації змін, що відбуваються в освітній галузі.

Післядипломна освіта є необхідним і реально діючим складником процесу інтеграції педагогічної науки, освіти і практичної фахової діяльності, маючи можливості забезпечити зміст формальної, неформальної та інформальної освіти менеджерів закладів освіти

У структурі Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти функціонує відділ управління закладами освіти, який працює над реалізацією науково-методичної проблеми «Розвиток професійної компетентності керівних кадрів у контексті модернізації освіти відповідно до вимог Концепції «Нова українська школа».

Мета роботи працівників відділу полягає в тому, щоб модернізувати управлінські компетентності керівних кадрів закладів загальної середньої освіти для ефективного управління відповідно до вимог Концепції «Нова українська школа» з урахуванням основних напрямів державної політики у галузі освіти, її європейського вектору розвитку, особливостей соціально-економічного розвитку територій в процесі децентралізації влади в Україні.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання

таких завдань:

- ❖ ознайомити слухачів із концептуальними засадами реформування загальної середньої освіти на засадах побудови НУШ; формувати готовність ефективного застосування в практичній діяльності директора ЗЗСО Професійного стандарту керівника;
- ❖ навчити самостійно проектувати стратегію розвитку сучасного ЗЗСО, здійснювати її покрокову реалізацію, забезпечувати ефективне планування роботи ЗЗСО;
- ❖ розвивати інформаційно-цифрову компетентність керівника ЗЗСО в управлінській та освітній діяльності;
- ❖ розвивати організаційну, управлінську культуру директора ЗЗСО в умовах автономії та кризових суспільних змін;
- ❖ розвивати готовність до формування і плекання цінностей, забезпечення добробуту учасників освітнього процесу ЗЗСО;
- ❖ розвивати здатність застосовувати на практиці ефективні стратегії формування команди, відповідального та ефективного лідерства, наставництва, супервізії;
- ❖ навчати проектувати персональний план розвитку шкільного лідера;
- ❖ формувати компетентності ефективного планування і розбудови внутрішньої системи забезпечення якості в ЗЗСО;
- ❖ мотивувати до безперервного професійного розвитку керівника ЗЗСО;
- ❖ формувати компетентності створення і розвитку лідерської професійної спільноти;
- ❖ формувати і розвивати навички дистрибутивного лідерства;
- ❖ ознайомити із методами і шляхами ефективної партнерської взаємодії із засновниками, учасниками освітнього процесу; формувати готовність до створення моделі школи підприємництва – моделі навчання на основі проєкті.

Сучасний керівник закладу загальної середньої освіти має бути готовим до управління колективом закладу в сучасних умовах з позицій менеджменту, як інтеграції науки та мистецтва

управління людьми та соціальними процесами.

Робота з підготовки керівників ЗЗСО у період планового підвищення кваліфікації здійснюється відповідно до вимог Концепції «Нова українська школа».

Забезпечуємо виконання статті 38 п. 4 Закону України „Про повну загальну середню освіту” стосовно **підвищення кваліфікації новопризначених директорів ЗЗСО** відповідно до Типової освітньої програми новопризначених директорів закладів загальної середньої освіти, затвердженої наказом МОН України від 16.09.2022 року № 817. Використовуємо різні форми роботи: курси (90 год.), методичний хаб «Практика управління закладом освіти», семінари-практикуми: «Розбудова внутрішньої системи забезпечення якості освіти ЗЗСО», «Інклюзивна освіта в умовах реформування галузі освіти в Україні. Управлінський аспект», «Автономія закладу освіти», «Стратегія розвитку закладу освіти. Стратегічне планування», «Моделі самооцінювання внутрішньої системи забезпечення якості освіти», «Документообіг у закладі освіти. Створення нормативних документів як інструмент реалізації організаційної автономії освітнього закладу».

Працівниками відділу розроблені нові освітні програми підвищення кваліфікації керівних кадрів на основі типових програм підвищення кваліфікації новопризначених директорів та підвищення кваліфікації керівників закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти, затвердженої наказом МОН України від 18.10.2022 року № 905 (30 год). Освітні програми тематичних курсів: «Автономія закладу освіти» (30 год.), «Кадрова автономія. Управління кадровою роботою закладу загальної середньої освіти» (16 год.), «Інклюзивна освіта в умовах реформування галузі освіти в Україні. Управлінський аспект» (30 год.), «Нові ролі керівника ЗЗСО в контексті впровадження НУШ» (16 год.), «Розбудова внутрішньої системи забезпечення якості освіти в ЗЗСО» (30 год.).

Освітні програми семінарів-практикумів: «Стратегія розвитку закладу освіти, стратегічне планування», «Автономія закладу освіти», «Школа – простір безпеки», «Моделі самооцінювання внутрішньої системи забезпечення якості

освіти», «Документообіг у закладі освіти. Створення нормативних документів як інструмент реалізації організаційної автономії освітнього закладу», «Нові ролі керівника ЗЗСО в контексті впровадження НУШ», «Компетентність стратегічного управління закладом освіти»; семінару-тренінгу «Інклюзивна освіта в умовах реформування галузі освіти в Україні. Управлінський аспект»; методичного хабу для новопризначених керівників ЗЗСО «Практика управління закладом освіти»; спецкурсів: «Автономія закладу освіти», «Створення інклюзивного середовища в ЗЗСО», «Нові ролі керівника ЗЗСО в контексті впровадження НУШ», «Документообіг ЗЗСО», «Створення якісної управлінської та освітньої системи ЗЗСО».

Ефективно працює організаційно-змістова модель щодо розвитку професійних компетентностей керівників в міжзастаційний період, у рамках реалізації якої проводяться постійно діючі, проблемні семінари-практикуми, тренінги, круглі столи, зокрема: «Інструменти, процедури та заходи забезпечення і підвищення якості освіти», «Партнерство учасників освітнього процесу – гарантія успіху Нової української школи», «Організація та функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти», «Самоменеджмент інновацій як передумова ефективності інноваційного розвитку закладів загальної середньої освіти в умовах НУШ», «Законодавство України про моніторинг якості освітньої діяльності та якості освіти», «Стратегічні тенденції розвитку українського суспільства через призму освіти», «Управління закладом освіти в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа».

З метою надання методичної допомоги за ініціативою відділу у травні і вересні цього року в режимі онлайн для керівників ЗЗСО, консультантів ЦПР ПП, спеціалістів органів управління освітою проведено інструктивно-методичні наради з питань застосування норм нового Положення про атестацію педагогічних працівників, в якій взяло участь 553 представники з усіх територіальних громад.

Проводяться практичні заняття з удосконалення, розвитку професійних компетентностей керівників ЗЗСО відповідно до Професійного стандарту «Керівник (директор) закладу загальної

середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства економіки України від 17.09.2021 № 568-21.

Важливим аспектом у підвищенні кваліфікації є обмін досвідом роботи керівників, тому одним із напрямків роботи відділу є вивчення, узагальнення і поширення досвіду роботи кращих керівників ЗЗСО області. У 2023 році завершено вивчення і узагальнено досвід директора ліцею № 9 Дубини О.Д. і директора Луцького НРЦ Волинець Лесі Іванівни.

Формами надання методичної допомоги керівникам ЗЗСО є: публікації статей у науково-методичному віснику «Педагогічний пошук». На виставку «Творчі сходинок педагогів Волині» в 2023 році представлена робота: «Розвиток професійної компетентності керівних кадрів у контексті модернізації освіти відповідно до вимог Концепції «Нова українська школа».

У період з 09.11-24.12.2023 року було організовано навчання для 934 керівників ЗЗСО, які забезпечують реалізацію Державного стандарту базової середньої освіти на першому (адаптаційному) циклі базової середньої освіти. Навчання проводилося тренерами і викладачами ВППО шляхом тренінгових занять, інтерактивних лекцій. Керівників було зорієнтовано на реалізацію світоглядних засад Нової української школи: дитиноцентризм, компетентнісний підхід, автономія та свобода школи і вчителя, педагогіка партнерства, подолання освітніх втрат, робота закладу у воєнний час, психологічна підтримка учасників освітнього процесу. Підвищення кваліфікації проведено на базі ВППО. За результатами навчання учасники тренінгів отримали сертифікати

Ставимо перед собою завдання при організації і проведенні заходів формальної і неформальної освіти формувати у директорів установку, що впровадження професійного стандарту не несе загрози для їхньої професійної діяльності, та вміння використовувати професійний стандарт як самодіагностичний інструмент, за допомогою якого вони, самокритично оцінюючи себе і свою професійну діяльність, можуть чітко визначати свої сильні сторони і зони розвитку.

Працівники відділу виконують функції: методиста, викладача, консультанта, супервізора, експерта, тренера. Власний

професійний рівень удосконалюємо шляхом підвищення кваліфікації та участі в програмах, семінарах, тренінгах.

Відділом ЗНО та моніторингових досліджень інституту проведено соціологічне опитування за окремою формою анкети для керівників закладів загальної середньої освіти області на засадах анонімності. Зокрема, респонденти дали комплексну оцінку того, наскільки освітні послуги ВШПО сприяють системному розвитку загальних і професійних компетентностей керівників ЗЗСО.

За результатами анкетування, дані 19 базових показників професійних компетентностей керівників згруповано у 5 видових категорій (згідно з Професійним стандартом «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти», затвердженим Наказом Міністерства економіки України від 17.09.2021 №568-21).

Інтерпретація отриманих результатів щодо відсоткової сформованості показника в розрізі груп управлінських компетентностей та компетентностей за трудовими функціями наступна:

Отже, перед нами стоїть стратегічно важливе завдання: не допустити, щоб мета професійного стандарту – оптимізація ефективності управління закладами загальної середньої освіти і підвищення професіоналізму їх керівників, стала формальністю, а сам професійний стандарт – тривіальною номенклатурною одиницею.

УДК 371.2

*Надія Біловол,
директор КЗ «Верхньокам'янська загальноосвітня
школа I-II ступенів» Званівської сільської ради
Бахмутського району Донецької області*

ОНОВЛЕННЯ ПІДХОДІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Верхньокам'янська загальноосвітня школа I-II ступенів до початку повномасштабного вторгнення – сучасний загальноосвітній заклад, обладнаний новітніми засобами навчання, підключений до дротової мережі «Інтернет», WI-FI, до якого мають доступ усі учасники освітнього процесу. Тут працюють кваліфіковані досвідчені педагоги, які досконало володіють сучасними інтерактивними технологіями навчання, що відповідають індивідуальним особливостям кожного здобувача освіти. Налагоджені партнерські стосунки з батьками учнів. Усе це дає змогу забезпечувати достатній рівень надання освітніх послуг. Основна виховна місія школи – виховання національної гідності та самосвідомості.

З 24.02.2022 через початок війни заклад перейшов на дистанційну організацію освітнього процесу відповідно до Положення про дистанційне навчання, затверджене наказом МОН України від 25.04.2013 № 466 [1] та інших нормативних актів. Це зумовило пошук нових освітніх технологій.

У 2023-2024 навчальному році освітній процес продовжуємо вдосконалювати. У цьому суттєво допомагає підвищення кваліфікації при Донецькому обласному інституті післядипломної педагогічної освіти, Академії цифрового розвитку, де 9 учителів закладу підвищили свою майстерність. Набуті професійні навички дозволили більш якісно організувати дистанційне навчання.

Заняття проводяться за розкладом, затвердженим педагогічною радою.

Час початку кожного уроку чітко визначено розкладом дзвінків. Залишили тривалість уроку – 35, 40 і 45 хв. Закінчення заняття вчителі планують самостійно, залежно від форми –

синхронної чи асинхронної, санітарних норм, безпекової ситуації та ін. Так учитель може 15-20 хв. уроку провести синхронно, а решту 25-30 хв. використати для асинхронного виконання здобувачами освіти завдань. У цей же час учитель може здійснювати індивідуальну роботу з надолуження освітніх втрат, корекції знань учнів. У закладі затверджено й оприлюднено правила поведінки під час повітряної тривоги – учні виконують рекомендації своїх батьків, за потреби залишають урок або продовжують навчання зі сховища.

Освітній процес організовано за допомогою технічних засобів комунікації, доступних для учасників освітнього процесу: уроки в синхронному режимі проводяться переважно в Google Meet, завдання викладаються на платформі «Нові знання», використовуються можливості Google Classroom, Viber, Всеукраїнської школи онлайн. Кожен учитель створив покликання в Google Meet для проведення навчальних занять у всіх класах, де він викладає. Це зручно як учням, так і адміністрації. На сьогоднішній день 100% учителів закладу забезпечені ноутбуками, а 70% учнів мають комп'ютери або планшети, решта – телефони.

Найбільш ефективними для якісного проведення занять, організації зворотного зв'язку виявилися інтерактивна дошка «Jamboard»; програма «Storyboard that», призначена для створення коміксів до літературних творів; голосові та відеоповідомлення з монологічними висловлюваннями полемічного характеру, що сприяють розвитку критичного мислення, уміння доводити власну думку, аргументувати її; мовні онлайн-тренажери для вдосконалення орфоепічних навичок, орфографічної грамотності, запам'ятовування правил і мовних кліше.

Ефективною є організація онлайн-взаємодії учнів за допомогою додатків «Google», зокрема «Google Classroom»; відеододатків до підручників англійської мови, математики, фізики, біології (підручник + відеододаток «Англійська мова», «Відеододатки до уроків фізики» та ін.); інтерактивних можливостей PowerPoint; використання графічного редактора «Paint» і Word; навчання через відео та ігрові вправи на Learningapps.

Використання онлайн-додатків на платформі «Learn English kids», інтерактивне самонавчання за концепцією «перевернутий урок», практика говоріння з носіями англійської, STEM-проекти, використання пакету «Підручник + доступ до онлайн-платформи», самостійне навчання на інтерактивній платформі з відео- та аудіороз'ясненнями, лексичним тренажером та захопливими завданнями, ігри на сайті learningapps.org, відеоігри, пальчикова гімнастика забезпечують якісне і результативне проведення уроків англійської та української мов.

Для проведення контролю у вигляді тестування використовуємо платформу «На Урок» в режимі певного обмеженого часу з перемішаними питаннями та закритими відповідями. Широко практикуються голосові, відеоповідомлення учнів про результати самоосвітньої та індивідуальної діяльності. Учнівські проекти, творчі роботи, презентації, флешмоби, челенджі стали звичною форою зворотного зв'язку.

Через посттравматичний стресовий розлад учнів, спричинений початком повномасштабного вторгнення країни-агресорки, істотно зросла роль педагогічних працівників, які можуть надавати першу психологічну допомогу всім учасникам освітнього процесу. Перша психологічна допомога – це сукупність заходів загальнолюдської підтримки та практичної допомоги ближнім, які відчувають емоційне напруження та страждання. Таку допомогу може надавати не лише практичний психолог, а й учитель, ознайомлений із правилами надання першої психологічної допомоги. Відповідно до рекомендацій МОН України у закладі було запроваджено «психологічні хвилинки», які допомагають здобувачам освіти впоратися зі стресом та його наслідками, емоційно налаштуватися на урок, на плідну роботу. Дихальні техніки для зняття стресу та панічних атак, музична терапія, психогімнастичні вправи, тілесні техніки боротьби зі стресом, вправи на зняття м'язового напруження, ізотерапія створюють сприятливу атмосферу, яка дозволяє дітям розслабитися, зняти емоційне напруження, відновити почуття безпеки та психоемоційного комфорту.

З 01.09.2022 р. у закладі розпочалася робота з електронним журналом на платформі «Нові знання». Незважаючи на її

недосконалий функціонал, педагогічний колектив продовжує на ній працювати. Електронний журнал дозволяє не лише фіксувати теми, дати проведення уроків і видів контролю, але й забезпечувати зворотний зв'язок зі здобувачами освіти та батьками. Зручним є функціонал щодо перевірки домашнього завдання, яке вчитель може перевіряти, прописуючи у ньому зауваження та виправлення, тим самим забезпечуючи об'єктивність і прозорість оцінювання. Окрім цього, на платформі «Нові знання» керівництву закладу зручно здійснювати контроль за багатьма аспектами роботи вчителя, а саме: своєчасним записом тем уроків, об'єктивним тематичним оцінюванням, проведенням обов'язкових видів робіт, дотриманням санітарних вимог щодо тривалості домашніх завдань, відвідуванням учнями уроків, проведенням інструктажів з БЖ тощо.

Для фіксації результатів перевірки журналу створено спеціальні сторінки для адміністратора. Є можливість швидко і зручно сформувавши звіти, діаграми для аналітичних довідок з якості освіти. Функція формування особової справи, таблиця, свідоцтва навчальних досягнень дозволяє заощадити час на створення локальних документів. Усі журнали на кінець навчального року формуються для друку, зберігаються у хмарному середовищі та на флешці.

Частина шкільного діловодства ведеться в електронній формі теж на платформі «Нові знання».

З метою наскрізного виховання учні дистанційно залучаються до участі в онлайн-марафонах, флешмобах, конкурсах, віртуальних виставках, козацьких роях, що задіяні у військово-патріотичній грі «Сокіл («Джура»)). В онлайн-форматі проводяться виховні години, години спілкування, класні години відповідно до шкільної програми «Виховання національної гідності та самосвідомості». Ця діяльність висвітлюється на сайті закладу та на сторінці у Фейсбуці.

Партнерські стосунки з батьками підтримуються через спілкування у вайбер-групах та індивідуальні консультації.

Колектив долає труднощі, але є виклики, для вирішення яких необхідна допомога громади, держави. Серед них виділяємо:

- наявність лише одного комп'ютера на всю родину (переважно в багатодітних сім'ях, сім'ях зі студентами, учительських родин)
- перенавантаження учнів, які навчаються за кордоном
- низька швидкість інтернету, подекуди повна його відсутність
- відсутність сучасних гаджетів у частини учнів
- низька мотивація й самоорганізація здобувачів освіти
- потреба у присутності та допомозі досвідченого дорослого при використанні учнями (особливо початкових класів) інформаційних джерел
- невміння учнів працювати на освітніх платформах, у хмарному середовищі тощо
- надмірне навантаження вчителів у зв'язку з проведенням індивідуальних консультацій для здобувачів освіти і батьків.

Список використаних джерел

1. Положення про дистанційне навчання, затверджене наказом МОН України від 25.04.2013 №466 (із змінами, внесеними згідно з наказами Міністерства освіти і науки № 660 від 01.06.2013, № 761 від 14.07.2015, №1115 від 08.09.2020.)
2. «Деякі питання організації дистанційного навчання», відповідно до листів Міністерства освіти і науки України від 12.10.2021 № 01-22/2292/0/160-21 «Щодо використання вебплатформи дистанційного навчання «Всеукраїнська школа онлайн», від 19.08.2022 №1/9530-22.
3. Санітарний регламент для закладів загальної середньої освіти, затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25.09.2020 № 2205.

УДК 373.3/.5.07

Світлана Бурдун,

*директор Іллінівського ОЗЗСО
з поглибленим вивченням іноземних мов
Іллінівської сільської ради
Краматорського району Донецької області*

Алла Кушнір,

*заступник директора з навчально-виховної роботи
Іллінівського ОЗЗСО з поглибленим вивченням
іноземних мов Іллінівської сільської ради
Краматорського району Донецької області,*

Олена Кашуба,

*практичний психолог
Іллінівського ОЗЗСО з поглибленим вивченням
іноземних мов Іллінівської сільської ради
Краматорського району Донецької області*

НЕОБХІДНІСТЬ РЕСТАРТУ УПРАВЛІННЯ ЗЗСО: ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ

У сучасному світі управління закладами загальної середньої освіти стає все більш складним завданням, оскільки потреби учнів і вимоги суспільства розвиваються і змінюються. Тепер вже недостатньо просто навчати дітей математики, мов чи природничих наук. Ми повинні навчати дітей критичного мислення, комунікації, співпраці, а також розвивати навички, які є необхідними для успіху в майбутньому. Отже, одним із найважливіших аспектів сучасного управління закладом освіти є визначення і впровадження нових методів навчання та організаційних змін. Для успішного розвитку закладу освіти необхідно впроваджувати нові підходи до управління, зокрема, зосередитися на безпеці, якості, цифровізації та подоланні освітніх втрат.

Один із основних аспектів рестарту управління закладом освіти – це забезпечення безпеки учнів і персоналу закладу.

Іллінівський ОЗЗСО брав участь у проєкті «Безпечна школа дружня до дитини». Під час участі були створені ефективні

плани та процедури для управління кризовими ситуаціями, створення безпечного та здорового освітнього середовища, а також врахування психологічних аспектів безпеки. Було розроблено план дій на випадок кризових ситуацій, таких як природні катастрофи, терористичні загрози, медичні епідемії. Практичним психологом закладу проведено тренування щодо адекватної реакції на такі події. Під час заходів із цифрової безпеки та профілактики насильства учасники проекту розробили та впровадили програми профілактики насильства серед учнів, визначили правила використання цифрових технологій, ресурсів та вдосконалили механізми контролю за їх використанням. Велику увагу приділено дотриманню пожежної безпеки. Проведено тренування з евакуації під час надзвичайних ситуацій. Учителі Іллінівського ОЗЗСО 100 % пройшли курси з мінної небезпеки для того, щоб мати можливість надати учням необхідні знання із цієї теми. Передача знань учням через освітні програми та інші методи навчання сприяє підвищенню обізнаності громадськості про мінну небезпеку та стимулює розвиток безпечних практик у зоні конфлікту. Знання про це може врятувати життя.

Другим важливим аспектом в управлінні Іллінівського ОЗЗСО є організація безпечного та здорового освітнього середовища. Йдеться про регулярні перевірки умов приміщень, створення планів дій для уникнення та врегулювання конфліктних ситуацій серед учнів, а також спрямовані на психологічну підтримку програми для учнів, які можуть відчувати стрес або інші проблеми. У закладі працює шкільна служба «Порозуміння», до складу якої входять навчені ментори. Вони пройшли тренінг «Базові навички медіатора/медіаторки служби порозуміння закладу освіти» за програмою ГО «Ла Страда – Україна», що дозволяє їм проводити медіацію у вирішенні конфліктів серед учнівства мирним шляхом. Успішному управлінню безпекою сприяє застосування сучасних технологій для моніторингу та організації безпеки на території закладу. Це включає в себе встановлення систем відеоспостереження, автоматизованої системи контролю доступу та системи швидкого реагування на небезпеку. Крім того, розроблено ефективний механізм комунікації всередині

закладу освіти та поза його межами. Це дозволяє ефективно реагувати на надзвичайні ситуації та повідомляти всіх учасників про заходи безпеки та процедури у випадку екстрених ситуацій.

Новітні інформаційні технології міцно увійшли в сучасне життя суспільства та освітній процес зокрема. Використання таких технологій дає змогу здійснювати освітній процес на більш високому рівні, а в управлінні закладом освіти – забезпечити дієвість, оперативність та ефективність роботи адміністрації.

Одним із пріоритетних напрямів розвитку освіти сьогодні є впровадження навчально-педагогічних комп'ютерних програм, мультимедійних засобів навчання в освітній та управлінській процеси.

Відбувається ефективний розвиток взаємодії освітніх установ, педагогів, учнів засобами інформаційно-освітнього простору; застосування сучасних інформаційних технологій в управлінні ЗЗСО та організації освітнього процесу; розвиток творчого потенціалу педагогічних працівників; підвищення ефективності освітнього процесу завдяки оптимальному впровадженню інноваційних педагогічних технологій; формування позитивного іміджу та стійкого положення закладу освіти на ринку освітніх послуг. Наші учні ростуть у цифровому світі, тому і ми повинні навчати їх так, щоб вони були готові здійснювати цифрову трансформацію в майбутньому. Інтеграція технологій, використання онлайн-ресурсів та відкритого навчання – це лише кілька прикладів того, як ми навчаємо наших учнів у сучасному світі.

Управління закладом освіти з використанням цифрових ресурсів включає в себе низку стратегій і методів, спрямованих на оптимізацію освітнього процесу та підвищення його ефективності. Наведемо декілька ключових аспектів управління закладом освіти з використанням цифрових ресурсів:

- цифрова інфраструктура (забезпечення закладу відповідною цифровою інфраструктурою: комп'ютерами, мережевим обладнанням, доступом до інтернету та іншими технічними засобами);
- використання навчальних платформ (впровадження навчальних платформ, які дозволяють учителям та учням

- спілкуватися, обмінюватися матеріалами та завданнями, тим самим сприяючи зручності та доступності навчання);
- електронні засоби навчання (використання електронних підручників, відеуроки, інтерактивних завдань і програм для забезпечення гнучкості та інтерактивності освітнього процесу).

Однією із головних проблем, які потребують уваги керівників ЗЗСО, є подолання освітніх втрат, спричинених війною, стресом, пандемією та іншими негативними чинниками. У закладі було розроблено план і стратегію щодо компенсації цих втрат і відновлення освітнього процесу. Соціально-емоційне та етичне навчання відіграє важливу роль під час роботи з надолуження освітніх втрат. Практичний психолог допомагає учням розуміти й скеровувати свої емоції, виявляти та висловлювати свої потреби та почуття, розвивати емпатію та співчуття до інших. У закладі постійно створюємо безпечну та дружню атмосферу, де учні мають можливість поділитися своїми емоціями та досвідом, а також отримати підтримку та розуміння від вчителів та однокласників. Педагогічні працівники проводять дискусії, рольові ігри або тренінги, спрямовані на розвиток навичок самоуправління та спілкування, а також на формування етичних принципів і цінностей; надають учням можливість висловити свої думки та почуття, забезпечують підтримку та допомогу в примиренні зі своїми емоціями та вирішенні проблем, пов'язаних з освітніми втратами.

На сьогодні управління Іллінівським ОЗЗСО відкрите і прозоре, гнучке, адаптивне, інноваційне. Адміністрація враховує думку педагогічних працівників, учнів та їхніх батьків у прийнятті рішень. Це дозволяє створювати сприятливе інноваційне середовище, де кожен відчуває свою важливість і робить свій внесок у розвиток закладу освіти.

Здійснення постійного професійного розвитку педагогічних працівників є необхідним у сучасному управлінні закладом освіти. Педагоги постійно озброюються новими знаннями та навичками, щоб краще задовольняти потреби учнів і виконувати свої професійні обов'язки. Створення можливостей для навчання, зокрема проведення тренінгів та опанування методик

навчання – це лише декілька способів, які допомагають нашим педагогам самовдосконалюватися.

Усі вищевказані аспекти вимагають відповідального та компетентного підходу до управління закладом освіти. Від нас, як управлінців, залежить створення безпечного та стабільного середовища для навчання та розвитку наших учнів. Це вимагає постійного вдосконалення наших знань і навичок, а також прояву гнучкості та готовності до змін.

УДК 37.091.12.011.3-051:005.336.5

Вікторія Гонтаренко,
*директор комунальної установи
«Центр професійного розвитку
педагогічних працівників»
Костянтинівської міської ради
Донецької області*

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК УЧИТЕЛІВ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКІСНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Повномасштабна російська агресія призвела до суттєвих освітніх втрат в Україні. За результатами дослідження PISA – 2022, значна частина 15-річних учнів має низькі результати, тобто не досягає базового рівня сформованості математичної, читацької та природничо-наукової грамотності [1]. Українська освіта зараз стоїть перед серйозною проблемою: як забезпечити якісну освіту в умовах війни. Не менш важливим чинником на сучасному етапі розвитку освіти є високий рівень обізнаності педагогічних працівників у різноманітних інноваційних технологіях, які можуть бути застосовані в освітньому процесі, та вміння їх ефективно й доцільно використовувати. Професійний розвиток, на думку І. Хоржевської, пов'язаний із розвитком особистості загалом, із засвоєнням нового досвіду, знань, умінь і трансформацією мотивації й інтересів конкретної людини [2].

Підтримка професійного зростання вчителів

Костянтинівської громади є одним із пріоритетів комунальної установи «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» Костянтинівської міської ради. Для досягнення означеної мети центр здійснює системний та цілеспрямований супровід, орієнтований на потреби освітян. Насамперед це організація дієвого дистанційного навчання, упровадження цифрових технологій, пошук і розробка кейсів для надолуження освітніх втрат тощо. Ці запити і стають основою взаємодії центру з педагогічними працівниками через індивідуальні консультації, координацію діяльності 21 професійної спільноти педагогічних працівників, проведення локальних практикумів, вебінарів, тренінгів та інформування про можливості підвищення кваліфікації на рівні області та України.

У зв'язку з тим, що громада другий рік працює за дистанційною формою, особливу увагу приділяємо заходам з підвищення ефективності дистанційного навчання та розвитку інформаційно-цифрової компетентності вчителів (вебінари «Основи роботи у Google Classroom (початковий рівень)», «Оптимізація роботи у Google Meet за допомогою розширень Google Chrome»; «Технології дистанційного навчання: створення навчальних відео (скринкастів)»; практикуми «Online-конструктори для створення інтерактивних (цифрових) робочих аркушів: просто, цікаво, зручно», «Створення освітнього контенту з використанням нейромереж» тощо). Не менш важливою є робота з удосконалення методики онлайн-навчання на основі вивчення досвіду ефективного онлайн-навчання на засадах компетентнісного підходу, що покладено в основу НУШ (онлайн-майстерки «Сучасний дизайн уроку: зворотний дизайн, універсальний дизайн, інструменти оцінювання», «Креативність у навчанні» тощо).

У співпраці з предметними професійними спільнотами відбувається обмін досвідом кращими практиками, а також створюються робочі групи, які розробляють доступний для учнів освітній контент, орієнтований здебільшого на ті теми, що потребують надолуження.

Віртуальною базою матеріалів заходів центру та кращі практики освітян громади є «Освітній віртуальний педагогічний портал».

Ми не контролюємо, ми завжди поруч: допомагаємо, консультиємо, пропонуємо можливі шляхи для професійного розвитку педагога, а він завжди може зробити свій вибір – навчатися з нами чи займатися самоосвітою.

Список використаних джерел

1. Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2022 URL: https://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2023/12/PISA-2022_Nacjonalnyj-zvit_korotkyj.pdf
2. Хоржевська І. М. Професіоналізм та професійний розвиток особистості. Наука і освіта. 2016. № 11. С. 55–60. URL: <https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/articles/2016-11-doc/2016-11-st9>

УДК 37.08

Ельвіра Горна,

директор КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників»

Мар'їнської міської

військово-цивільної адміністрації

МОТИВАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ПЕДАГОГІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Одним із важливих факторів успішної самореалізації педагога є його становлення як професіонала. Особливе місце в цьому процесі займає професійна мотивація, оскільки є основною рушійною силою, яка спонукає працівника до активних дій. Перебування в прифронтовій зоні з постійними обстрілами, втрата житла, звичного, комфортного середовища; переміщення в інші регіони, побутові негаразди; соціальна ізоляція; невпевненість у майбутньому і тривога за рідних та близьких – значно підвищують уразливість наших педагогів до психосоціального стресу. А для того, щоб людина працювала продуктивно й сумлінно, вона має бути зацікавлена в цьому або, інакше кажучи, мотивована. Як же сьогодні переконати працівника у важливості розвитку професійної майстерності? Як

можна поставити мотивацію собі на службу і блокувати ті ситуації, коли недолік мотивації не дозволяє зробити те, що нам потрібно зробити? Щоб відповісти на ці питання ми намагаємося знайти правильний внутрішній чинник, якого і прагнутиме педагог. Створити сприятливе середовище, в якому співробітники самі захочуть розвиватися й робитимуть це із задоволенням, цілком реально. І для рішення цього завдання необхідно використовувати не тільки стандартні методи та прийоми, але й шукати та створювати нові технології.

Індивідуальність мотивування. Потреба в отриманні натхнення. Зміщення акценту із зовнішніх факторів на підвищення результативності може принести задоволення. Однією з форм підготовки та регулярного професійного розвитку є супервізія. З метою надання індивідуальної підтримки внутрішньої мотивації розпочала свою роботу «Мобільна онлайн-супервізія». Мобільна група супервізорів – це служба підтримки закладів освіти, склад яких змінюється в залежності від потреб закладу. Існують люди, які не мають мотивації. Їм потрібно, щоб хтось із зовні зробив ситуацію іншою. І одним з основних завдань супервізора в моделі, яку ми описуємо, є спонукання учасників ділитися досвідом і висловлювати свою думку. У свою чергу це сприяє формуванню сталої професійної позиції, цілісного бачення своєї роботи, причин труднощів, що виникають, своїх сильних сторін і шляхів подальшого розвитку. Для отримання такої допомоги заклад освіти надає заявку за допомогою Google Form, в якій визначено зручний час роботи, питання для отримання консультації (управлінська діяльність, організація навчального процесу в дистанційному форматі та інші). Можна вибрати формат супервізії (індивідуальний чи груповий), експерта – супервізора з числа працівників ЦПРПП та інших ЗЗСО. Під час проходження супервізії педагог отримує як теоретичну інформацію, так і можливість удосконалювати практичні навички. Такі мотиваційні бесіди-консультації допомагають знайти не тільки мотив, а й натхнення. Сподіваємось, що ця робота може дати нові стратегії для особистого та професійного зростання.

Потреба у причетності. Педагог – професія, що допомагає, і

кожен вчитель відчуває в душі глибоку потребу бути корисним, бути там, де його професійні навички та знання особливо потрібні. Ця ідея втілена в інноваційному проєкті "Освітній Хаб Мар'їнської міської територіальної громади". Він має дві складові: перша – це офлайн-локації в м. Павлоград Дніпропетровської області. ВПО – педагоги, здобувачі освіти, батьки та інші мешканці Мар'їнської громади та інших громад, можуть отримати нові знання, навички, відвідати різні виховні заходи, поспілкуватися, отримати психологічну допомогу. Друга складова проєкту – це онлайн-платформа, де організовані локації, орієнтовані на різні цільові аудиторії. В Освітньому Онлайн Хабі доступні 8 напрямів діяльності для тих, хто хоче: розвинути цифрові компетенції; покращити рівень англійської мови; навчитися говорити красиво і правильно українською мовою; отримати допомогу психологів; підготуватися до вступу в 1 клас; відвідати цікаві заняття з розвитку здібностей молодших школярів; ознайомитись, як учителеві зберегти своє здоров'я; покращити свої знання, щоб підготуватися до НМТ (ЗНО). Більше 50 педагогів закладів освіти нашої громади працюють на волонтерських засадах. Усвідомлення того факту, що від твоєї роботи отримують користь інші люди, дуже живить мотивацію.

Потреба в досягненнях. Мотив самостійності, реалізація себе у професійній діяльності як творчої особистості. Практикоорієнтований характер проєктної діяльності педпрацівників дозволяє нам розглядати проєктну діяльність як ефективний спосіб розвитку їхньої професійної мотивації. З метою координації роботи з організації проєктної діяльності створено «Проєктний офіс ЦПРПП». Головними об'єктами педагогічного проєктування є педагогічні системи, педагогічні процеси, педагогічні ситуації. Також створена «Цифрова майстерня педагога», де зібраний досвід використання цифрових ресурсів у педагогічній діяльності при організації дистанційного навчання. Система прийомів організації проєктної діяльності є ефективною, оскільки дозволяє зміцнити власний педагогічний образ, педагогічні погляди та переконання й водночас підвищити рівень професійної мотивації. Часто нематеріальні стимули важливіші за матеріальні заохочення: схвалення через позитивні коментарі, перехідний статус

найрезультативнішого педагога роблять співробітника відомим у команді освітян. З ним починають більше спілкуватися, просять поради у важких робочих ситуаціях – все це дає відчуття значущості в колективі та бажання розвиватися далі.

Мотив самоствердження, досягнення соціального успіху.

Другий рік поспіль проводиться відкрита дистанційна виставка з метою трансляції успішного педагогічного досвіду «Чудова ідея!». Виставка проводиться для популяризації використання цифрових технологій в освітній діяльності. У минулому навчальному році це – «Чудова ідея! Сучасні педагогічні технології – досвід застосування». На виставку було надано 123 роботи. У цьому навчальному році виставка присвячена використанню методів, прийомів, інструментів взаємодії між учителем та учнями в асинхронному форматі дистанційного навчання. Усі учасники отримують сертифікат, а найактивніші ще й подяку. Намагаємось публічно оголосити про виняткову цінність учителя. Педагогам важливо дати відчуття визнання навичок, що використовуються. Такий підхід стимулює педпрацівника на розширення діапазону його здібностей. Визнання за досягнення та внесок – це особливий момент. Визнання з боку всіх набагато сильніше за все інше.

Зворотній зв'язок як фактор мотивації. Місто Мар'їнка в результаті бойових дій повністю знищене. І тому ЦПРПП й заклади освіти не можуть транслювати свою діяльність в офлайн-форматі. Сайт нашого Центру – це на даний момент найактуальніший ресурс для комунікації, місце спілкування з колегами – обмін досвідом, обговорення важливих питань, підвищення статусу в професійній спільноті, підтримка іміджу сучасного педагога, це місце, де можна знайти будь-яку інформацію, де демонструються кращі практики й наш досвід роботи. Наш сайт є важливим інструментом зворотного зв'язку. І найкращий зворотний зв'язок має місце тоді, коли педагоги самі контролюють та усвідомлюють якість власної роботи, отримують задоволення від своєї професійної діяльності й суспільного визнання свого внеску. Людина – істота соціальна, і їй дуже важливо, як на неї реагують оточуючі. Отримання зворотного зв'язку та його використання для покращення результатів – один із ключових факторів успіху. Головне –

навчитися прислухатися до думки оточуючих, але також зберігати свою індивідуальність та унікальність. Це допоможе стати краще і досягти нових вершин.

Система мотивації та стимулювання працівників має включати цілий комплекс заходів. Ефективність будь-якої системи мотивації та стимулювання залежить від наданих можливостей. До кожного педагога необхідно застосовувати індивідуальний підхід, враховуючи його особливості, тоді його віддача буде максимальною.

УДК 343.37

Тетяна Дубова,
*директор ЦПРПП управління
з питань освіти, молоді, спорту
та розвитку культури Очеретинської селищної ВА
Покровського району Донецької області*

СТВОРЮЄМО НОВИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

Одним з актуальних напрямів розбудови сучасної середньої освіти є впровадження сучасних технологій навчання в освітній процес з урахуванням індивідуальних потреб та здібностей здобувачів освіти. Система освіти сьогодні потребує нових підходів до навчання, пошуку інноваційних форм та методів організаційно-управлінської та педагогічної діяльності, що спрямовані на вирішення нових складних освітніх завдань [1].

Особливої актуальності набули інновації з початком широкомасштабної війни, коли стало життєво необхідним приймати швидкі, нестандартні рішення. Саме тому вчасна й зрозуміла комунікація керівництва Очеретинської селищної військової адміністрації, органів управління освітою, центру професійного розвитку педагогічних працівників з учасниками освітнього процесу, виокремлення проблем та пропонування рішень для їх розв'язання стало невід'ємною складовою партнерської кооперації в Очеретинській селищній територіальній громаді Покровського району Донецької області.

На підставі результатів опитування учнів, педагогів, батьків

першочерговим стало питання психологічної підтримки дітей. Для вирішення цієї проблеми було кардинально посилено практичну складову шкільних психологів, а на рівні громади започатковано проєкт «Разом ми – сила», мета якого – створення доступного та ефективного онлайн-осередку для відновлення емоційного та фізичного стану здобувачів освіти, формування виховного середовища через впровадження регіонального компоненту.

Особливого значення в умовах сучасних викликів набуває дослідження і визначення шляхів з подолання освітніх втрат. У 2022-2023 навчальному році освіта зіткнулася з численними викликами: вимушеними перервами у навчанні, відсутністю очного навчання, обмеженнями для реалізації дистанційного навчання. Це не могло не вплинути на якість знань учнів, на результати складання національного мультипредметного тесту випускниками шкіл. Саме тому для навчальних закладів Очеретинської територіальної громади актуальними стали питання забезпечення якісного освітнього процесу та визначення шляхів з надолуження навчальних прогалин.

За ініціативи відділу освіти та центру професійного розвитку педагогічних працівників у поточному році почала свою діяльність Школа наставництва – online, мета якої – об'єднати зусилля педагогів, здобувачів освіти, батьків для покращення результатів навчання учнів, підвищення мотивації до самоосвітньої діяльності, створення умов для професійного самовизначення. 22 педагоги-волонтери дев'яти закладів освіти громади об'єдналися, щоб проводити спеціальні заняття з найбільш складних тем із математики, української мови, історії України. Педагоги водночас стануть для 147 старшокласників, які створили свою «учнівську лігу», і вчителями, щоб розібратися зі складними темами програми, і фасилітаторами, щоб підтримувати прагнення до саморозвитку та самовдосконалення, і едвайзерами, щоб допомогти визначитися з майбутньою професією. Діяльність Школи базується на стратегії **Place-based education** – навчання за локаціями. Вважаємо, що перевагами такого підходу є тематичне занурення, яке максимально наближає учнів до індивідуальних освітніх цілей, реалізація інтеграції, використання краєзнавчих

матеріалів для розуміння економічних, політичних, соціальних питань навчальних програм, створення умов для профорієнтації учнів. У Школі працюють чотири онлайн-локації (рис. 1). Робота освітньої локації «Сходи успіху» побудована на парних 30-хвилинних навчальних заняттях з української мови, історії України та математики.

Рис. 1. Модель Школи наставництва

За короткий відрізок часу роботи Школи учні мали можливість закріплювати знання з української мови, працюючи в творчій майстерні, опанувати лексичні норми, мандруючи стежками рідної Донеччини. Шляхом віртуальних екскурсій в епоху козацтва надолужували матеріал з історії України. На заняттях з математики, перевтілюючись у пошуковців та шифрувальників, повторювали властивості прямокутного трикутника, розв'язували задачі, створені за красноразчними

матеріалами. У межах самоосвітньої локації «Рівний – рівному» старшокласники працюють за індивідуальними освітніми маршрутами. Школярі-однорідці можуть зустрічатися на дискусійному майданчику, допомагати друзям або отримувати допомогу в розв'язанні будь-яких питань з певної теми. Найбільш цікавими стали практикуми з редагування речень, навчання прийомам швидкого рахунку, робота з історичною картою.

Профориєнтаційна локація «Погляд у майбутнє» представлена у вигляді онлайн-мапи «Заклади вищої освіти України». Саме тут відбуваються віртуальні екскурсії до закладів вищої освіти, відкриваються можливості онлайн-спілкування з викладачами під час проведення Днів відкритих дверей. А серія майстер-класів з практичним психологом «З чого починається успіх?» допомагає старшокласникам повірити у свої сили і можливості.

Важлива складова Школи – рефлексійна локація «Чому? Навіщо? Як?». Це зворотний зв'язок, який відбувається в різних формах. Для візуалізації та обміну інформацією використовується вебсервіс Padlet. І звісно ж, учителями проводяться моніторинги якості знань з метою скоригувати подальшу роботу і запобігти негативним тенденціям.

Розробка та відкриття Школи наставництва – це оптимальна стратегія забезпечення ефективної співпраці між усіма зацікавленими сторонами. Застосування інноваційних форм та методів дистанційного навчання – корисне рішення для поліпшення доступу до освіти та її результативності, забезпечення адаптованих освітніх можливостей для здобувачів освіти.

Як бачимо, незважаючи на складні умови, в яких ми знаходимося сьогодні, інноваційна діяльність в системі освіти продовжується. А партнерська кооперація між Очеретинською селищною військовою адміністрацією, управлінням з питань освіти, молоді, спорту та розвитку культури, відділом освіти, центром професійного розвитку педагогічних працівників та навчальними закладами дає можливості для створення нового освітнього простору. Така наполеглива робота наповнює кожен день новим змістом, допомагає всім нам повірити в свої сили, веде до нових звершень.

Список використаних джерел

1. Кравчинська Т. С. Особливості управління освітнім процесом за дистанційною формою навчання. Збірник наукових праць «Педагогічні науки», 2017. № 2 (75).
2. Рекомендації МОН щодо організації програм з надолуження освітніх втрат [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2023/07/31/Unicef.Immigrant.actions.frame.proofreading.ua.1-31.07.2023.pdf>
3. 3. Як компенсувати «освітні втрати»: рекомендації для органів влади, засновників і директорів закладів освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://sqe.gov.ua/yak-kompensuvati-osvitni-vtrati-rek/>
4. Девід Собел (David Sobel) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://kohalacenter.org/teachertraining/pdf/pbexcerpt.pdf>

УДК 37.07:005.7

Інна Кальченко,

*начальник відділу освіти
Добропільської міської ради
Донецької області*

Ірина Гордієнко,

*директор КО «ЦПРПП
Добропільської міської ради
Донецької області»*

OPEN PARTNERSHIP – МОДЕЛЬ СПІВПРАЦІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ (з досвіду роботи відділу освіти та ЦПРПП Добропільської міської ради)

Освіта під час війни потребує координації та співпраці між державними органами, міжнародними співтовариствами, місцевими організаціями, установами та незалежними експертами для забезпечення максимальних освітніх можливостей та захисту дітей в умовах навчання. Завдяки заходам антикризового менеджменту, злагодженій діяльності

закладів, організацій та установ, ефективному використанню ресурсів, активній співпраці та комунікації з громадськістю відділу освіти Добропільської міської ради вдалося утримати належний рівень освіти від початку дії режиму воєнного стану. І завдяки цим діям створити освіту рівних можливостей, спроможну протистояти викликам сьогодення.

Розуміючи складність поставлених амбітних завдань та відчувачи потребу в максимальному забезпеченні якості освітніх процесів в закладах освіти в умовах дистанційного навчання, цифровізації освіти, збереження та підтримки освітнього потенціалу громади та фахових педагогічних працівників, прийшли до моделі Відкритого партнерства – Open Partnership.

Відкрите партнерство – готовність до зовнішньої та внутрішньої взаємодії в середині освітянської спільноти, співпраця з усіма, хто зацікавлений у покращенні якості освітніх процесів, успішній реалізації освітніх реформ в громаді, співдружність на основі угод та спільних планів дій із застосуванням механізмів та принципів ефективної комунікації. Відкрите партнерство – це простір відкритих можливостей для закладів освіти і всіх учасників освітнього процесу, для громадськості, зацікавленої в успішності освіти Добропілля. Відкрите партнерство – це відкритий освітній простір, синергія, інтеграція і менеджмент.

Організація зовнішньої та внутрішньої взаємодії в осередку освітянської спільноти – важлива складова відкритого партнерства.

За ініціативи та підтримки Донецької облдержадміністрації стала можлива участь школярів Добропілля в «Подорожі «Карпатські мандрівки», їх психологічна підтримка та покращення ментального здоров'я.

Завдяки координації Департаменту освіти і науки Донецької облдержадміністрації в Добропільській громаді функціонує консультативний пункт для надання психолого-педагогічної підтримки та подолання освітніх втрат. І планується відкриття ще двох. Відкрите партнерство з ДОН створило умови для участі школярів Добропільської ТГ у проекті «Пізнай Львівщину».

Зовнішня взаємодія у великій освітянській родині області

сприяла отриманню педагогами громади своєчасної підтримки ДОШПО для роботи в умовах нової української школи, допомогла у прагненні набути компетентностей для якісного дистанційного навчання та подолання освітніх втрат і розривів, що актуально в умовах воєнного стану. А підтримка військової адміністрації у реалізації потреби підвищення кваліфікації педагогів стала колосальною допомогою в організації якісного освітнього процесу та неперервного професійного розвитку освітян громади, адже громада виділила фінансування на суму 271 тис 930 грн за майже 18 місяців війни.

Надважливим рішенням в період воєнного стану було продовження роботи Центру професійного розвитку педагогічних працівників та Інклюзивно-ресурсного центру, які в складний період невизначеності сприяли підтримці вразливих категорій учасників освітнього процесу – педагогічних працівників, дітей з ООП та їх батьків. Саме завдяки такій внутрішній взаємодії педагоги отримали необхідну і важливу підтримку, реалізовану через проєкти ЦПРПП та їх активній співпраці із закладами освіти. Проєкт Центру «Ефективна дистанційка» допоміг у засвоєнні вчителями сучасних педагогічних стратегій та технологій дистанційного уроку. А проєкт ЦПРПП «Життя триває» підтримав педагогів в надскладний момент, надав механізми та алгоритми першої психологічної допомоги та самопомоги. Центр професійного розвитку педагогічних працівників Добропілля став опорою не тільки педагогам громади, а й підтримкою і путівником для освітян Шахівської ТГ.

Надважливим в умовах воєнного стану було підготувати практичних психологів до надання першої психологічної допомоги, підтримки педагогів щодо набуття ними навичок резильєнтності та самопомоги, здатності підтримати інших учасників освітнього процесу. Тому співпраця відділу освіти і ЦПРПП в підготовці та підтримці психологів закладів освіти стала вкрай актуальною і реалізувалася через співпрацю з Чеською ГО «People in Need», в межах проєкту «ПОРУЧ» за підтримки ЮНІСЕФ «За програмою для роботи з дітьми «Діти і війна: техніки зцілення», соціально-психологічним проєктом «Vela» (Бостон), Всеукраїнським громадським центром

“Волонтер”, в рамках проєкту “Ukraine is the Capital of Great people”, з ГО «Твори Добропілля», ГО «СТЕР IN», ДМЦ «Добро».

Щороку педагогів Добропілля об'єднує відділ освіти та ЦПРПП під гаслом «Освіта Добропілля: у єдності сила» на щорічному Форумі освітян, який не припиняє згуртовувати педагогічних працівників в період воєнного стану. Саме єдність і партнерство надихнули 765 педагогів в 2022р і 616 педагогів в 2023 р. на активний професійний розвиток і творчі здобутки.

Внутрішня взаємодія освітянської спільноти Добропілля дала сили фахівцям ІРЦ провести обстеження дітей з ООП і надати 124 комплексних оцінки, 1842 консультації для батьків та 1430 – для педагогічних працівників, провести 9586 корекційно-розвиткових занять для дітей з ООП Добропілля, Новодонецької та Криворізької територіальних громад.

Функціонування закладів дошкільної та позашкільної освіти в умовах воєнного стану підтримало цілісність системи освіти Добропілля, сприяло комплексному підходу до організації освітнього процесу, створило єдиний освітній простір Добропілля. Педагогічні колективи позашкільля засвоїли технології проведення дистанційних занять, організували онлайн-навчання, брали участь у конкурсах, представляли роботи вихованців в Добропіллі і Києві, в Польщі і Великій Британії.

Відкрите партнерство дозволило зберегти дошкільля, організувати дистанційне навчання для 5-річок громади, забезпечивши право дітей на підготовку до школи і можливість «бути вправним першачком». А співпраця за проєктом «Забезпечення безперервності навчання та розвитку дітей дошкільного віку в умовах кризи в Україні», який реалізується ВГО «Асоціація працівників дошкільної освіти» за підтримки Міністерства освіти і науки України, Українського інституту розвитку освіти продовжило ініціативу – «Дошкільля: старт у майбутнє» вже у листопаді цього року.

Успішній реалізації освітніх реформ в громаді, співдружності на основі угод та спільних планів дій із застосуванням механізмів та принципів ефективної комунікації сприяють угоди про співпрацю з Університетом Григорія Сковороди в Переяславі задля ефективного професійного розвитку педагогів, запровадження спільних проєктів, який

заклучили відділ освіти і ЦПРПП. Цікавою є також співпраця з «ГО «Українська Федерація «Спорт заради розвитку», спрямована на розвиток та здоров'я, рівність та загальну інклюзивність, підвищення ролі фізичної культури і спорту, формування здорового способу життя учасників освітнього процесу, що є вкрай актуальним в умовах воєнного стану.

Про дієвість моделі Відкритої партнерської взаємодії свідчить успішна співпраця відділу освіти для організації безпечного освітнього середовища щодо облаштування найпростіших укриттів, які розташовані на базі закладів освіти. У співпраці відділу освіти та робочої групи ГО «Твори Добропілля» було оформлено проект на оснащення 8 укриттів. Завдяки бюджетній підтримці ОДА та ВА проект щодо закладу дошкільної освіти увійшов до переліку інвестиційних проектів за рахунок бюджетної програми «Фонд ліквідації наслідків збройної агресії» (11681,06 тис грн); виконано ПКД на проект «Нове будівництво швидкостроєваної захисної споруди цивільного захисту» на базі НВК (349,15 тис. грн); триває робота над впровадженням проекту капітального ремонту найпростішого укриття ще в 2 закладах освіти (24857,089 тис грн); проведений поточний ремонт найпростіших укриттів в 3 сільських школах громади (305,14 тис. грн.).

Ініційована Центром професійного розвитку педагогічних працівників участь закладів в інноваційному проекті «Active Sister Schools» стала для закладів освіти Добропілля цікавою щодо можливості обміну досвідом, підходів викладання між вчителями та школами Польщі, Данії, України. Це особливо актуально в умовах воєнного стану та перебування учнів та педагогів за кордоном.

А проект Фонду AVSI, ГО "Потрібні тут", "Громадського центру інклюзивного навчання та розвитку" надав можливість створити мобільні групи у містах Добропілля та Билицьке, а також в селах громади для надання психосоціальної допомоги.

Для подолання освітніх втрат освітяни Добропілля долучились до проекту "Цифрові пристрої для подолання відставання у навчанні, соціально-емоційного розвитку та оцінки стану психічного здоров'я для найбільш вразливих 35000 дітей у сільській місцевості", що реалізується за фінансової

підтримки Офісу Організації Об'єднаних Націй з координації гуманітарних питань (ОСНА), ГО "100% життя", ГО "Українська посмішка".

Освітня спільнота та громадськість Добропілля об'єднані у прагненні створити умови для розвитку та процвітання громади. Предметом цієї єдності є якісна освіта з безпековою складовою, захистом прав дітей, прагненням до збереження громадського здоров'я та екології, гендерна рівність, спорт і творчість, пошук шляхів до партнерства в громаді та за її межами, в Україні та за її кордонами.

Багато цікавих проєктів стали можливими саме завдяки відкритому партнерству відділу освіти та центру професійного розвитку педагогічних працівників, тісній взаємодії з установами, організаціями і громадськістю, завдяки синергії, інтеграції та ефективному управлінському менеджменту.

Список використаних джерел

1. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проєктна діяльність: Науково-методичний збірник/ за загальною ред. С. М. Шкарлета. Київ-Чернівці «Букрек». 2022. 140 с.

УДК 373.1

Тетяна Китиченко,

кандидат історичних наук,

завідувач кафедри соціально-гуманітарної освіти

КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»,

ORCID: 0000-0002-3063-9185

РЕАЛІЗАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЄКТУ «СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВИХ УМОВ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ»

Організація освітнього процесу у прифронтових регіонах України, до яких належить і Харківщина, зіштовхується з низкою викликів. Один із них – це збереження життя та здоров'я

учасників освітнього процесу. Тому ця тема для нас є найактуальнішою на сучасному етапі. Ми розкриємо, що зроблено в Харківському регіоні у цьому напрямі.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про повну загальну середню освіту», *«безпечне освітнє середовище – сукупність умов у закладі освіти, що унеможливають заподіяння учасникам освітнього процесу фізичної, майнової та/або моральної шкоди, зокрема внаслідок недотримання вимог санітарних, протипожежних та/або будівельних норм і правил, законодавства щодо кібербезпеки, захисту персональних даних, безпеки харчових продуктів та/або надання неякісних послуг із харчування, шляхом фізичного та/або психологічного насильства, експлуатації, дискримінації за будь-якою ознакою, приниження честі, гідності, ділової репутації (булінг (цькування), поширення неправдивих відомостей тощо), пропаганди та/або агітації, у тому числі з використанням кіберпростору, а також унеможливають уживання на території закладу освіти алкогольних напоїв, тютюнових виробів, наркотичних засобів, психотропних речовин»* [3]. Також варто звернутись до Професійних стандартів – *«Керівника (директора) закладу загальної середньої освіти», затвердженого* наказом Міністерства економіки України від 17.09.2021 року № 568-21 [4] / *«Керівника (директора) закладу дошкільної освіти», затвердженого* наказом Міністерства економіки України від 28.09.2021 року № 620-21 [5] / за професіями *«Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)», затвердженого* наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 року № 2736-20 [6] / *«Вихователь закладу дошкільної освіти», затвердженого* наказом Міністерства економіки України від 19.10.2021 року № 755-21 [7] / *«Практичний психолог закладу освіти», затвердженого* наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 24.11.2020 року № 2425 [8], – у яких зазначено окрему трудову функцію: *«Участь в організації безпечного та здорового освітнього середовища»/«організація або участь у створенні,*

підтримці та розвитку здорового, безпечного, розвивального, інклюзивного освітнього середовища» [4-8].

Проблема створення безпечного освітнього середовища має як загальнодержавний, так і регіональний характер. Тому, враховуючи умови сьогодення, співробітниками КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти» розроблено та розпочато впровадження регіонального відкритого освітнього проєкту «Створення сприятливих умов для організації безпечного освітнього процесу в закладах освіти Харківської області» [9].

Мета проєкту – посилення спроможності закладів освіти створювати безпечне, підтримувальне освітнє середовище для навчання й розвитку дітей у складних умовах.

Співробітники закладу взяли участь у Всеукраїнському освітньому проєкті «Про.Спільноти: безпечне та сприятливе середовище для навчання дітей», започаткованого Громадською організацією «Центр Інноваційної Освіти «Про Світ»» та пройшли навчання з підвищення кваліфікації для педагогічних працівників закладів післядипломної освіти за програмою тренінгу для тренерів щодо організації безпечного освітнього простору, яке було ініційовано благодійним фондом «LUMOS» та ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти».

Очікувані результати. Створення обласної мережі закладів освіти із залученням стейкхолдерів, які зацікавлені в розбудові безпечного освітнього середовища, дасть змогу сформуванню сприятливих умов для організації безпечного освітнього процесу в закладах освіти Харківської області шляхом:

- розроблення стратегії підготовки керівників і педагогічних працівників щодо організації безпечного підтримувального освітнього процесу в закладі освіти;
- підготовки та апробування освітніх програм підвищення кваліфікації керівників, педагогів (курси, спецкурси, пролонговані методичні заходи), методичних рекомендацій щодо створення безпечного освітнього середовища на базі закладів загальної середньої освіти;
- розроблення та ведення блогу для керівників і педагогічних працівників із питань створення безпечного освітнього середовища на базі закладів загальної середньої освіти.

- rada.gov.ua/laws/show/301-2023-%D1%80#Text дата звернення: 20.08.2023).
3. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 №463-IX. Дата оновлення: 05.06.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 30.08.2023).
 4. Професійний стандарт «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти»: наказ Міністерства економіки України від 17.09.2021 року №568-21. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2021/09/22/Nakaz-568-zatverdzh.standartu.keriv.22.09.pdf> (дата звернення: 30.08.2023).
 5. Професійний стандарт «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти»: наказ Міністерства економіки України від 28.09.2021 року № 620-21. URL: <https://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/84886/> (дата звернення: 30.08.2023).
 6. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»: наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 року № 2736-20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text> (дата звернення: 30.08.2023).
 7. Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти»: наказ Міністерства економіки України від 19.10.2021 року № 755-21. URL: <https://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/84885/> (дата звернення: 30.08.2023).
 8. Професійний стандарт «Практичний психолог закладу освіти»: наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 24.11.2020 року № 2425. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/12/Standart Praktyc hnyu psykholog.pdf> (дата звернення: 30.08.2023).
 9. Регіональні освітні проекти КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти» на 2023 рік. URL: <https://edu-post-diploma.kharkov.ua/?news=%D1%80%D0%B5%D0%B3%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96-%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%94%D0%BA%D1%82%D0%B8-%D0%BA%D0%B2%D0%BD%D0%B7-%D1%85%D0%B0-3>

УДК 37.07

Віта Ківітова,

директор Криворізького будівельного фахового коледжу

АВТОНОМІЯ ЯК ФУНДАМЕНТ СТІЙКОСТІ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Освіта – це інструмент, який дає людям не тільки знання, вміння, інформацію, дозволяє їм знати свої права та обов’язки щодо своєї сім’ї, держави, нації, але й збагачує світогляд, розширює можливості боротьби з несправедливістю, насильством, корупцією та багатьма іншими неприємними моментами в житті суспільства.

Освіта відіграє важливу роль у сучасному динамічному та мінливому світі. Без хорошої освіти важко вижити у конкурентному середовищі, стати незалежним, покращити своє життя та побудувати краще суспільство.

Не підлягає сумніву те, що від рівня розвитку освітньої системи залежить майбутнє України, її економічна і правова стабільність.

Під автономією закладу освіти в Законі «Про освіту» розуміється право суб’єкта освітньої діяльності на самоврядування, яке полягає в його самостійності, незалежності та відповідальності у прийнятті рішень щодо академічних (освітніх), організаційних, фінансових, кадрових та інших питань діяльності, що провадиться в порядку та межах, визначених законом [1].

Сьогодні, як ніколи, ці питання є актуальними. Автономія – це основна характеристика незалежності закладу освіти, його право на самоврядування, яке полягає в його самостійності та незалежності. Автономія підвищує відповідальність керівника закладу освіти за результати прийнятим їм рішень. Тобто автономія закладу освіти полягає у його можливості самостійно вирішувати внутрішньо-управлінські питання, брати участь в адміністративному управлінні, взаємодіяти з громадськістю, при цьому діяти відкрито та прозоро для дотримання високого рівня освіти, якості освітнього процесу, розвитку правосвідомості молоді в суспільстві.

Види автономії закладу освіти тісно пов’язані між собою,

виходять один з одного та доповнюють один одного, формують цілісну систему його функціонування задля досягнення мети діяльності з урахуванням потреб запитів учасників освітнього процесу можливостей та завдань засновників, цілей державної освітньої політики [2].

Складниками академічної автономії у закладі освіти є освітній процес в рамках, окреслених Статутом, ліцензією та документом про державну реєстрацію, освітні програми, що визначають траєкторію розвитку закладу освіти, система професійного зростання педагогів, навчальні плани; організація власного методичного забезпечення освітнього процесу; внутрішня система забезпечення якості освіти. І ця ступінь незалежності врегульована ступенем передбаченої автономії кожного закладу освіти.

Організаційна автономія закладу освіти дозволяє його адміністрації шляхом самостійного формування власної структури й впровадження відповідних організаційних процедур у діяльність створити умови для ефективної та творчої реалізації завдань головного документа - освітньої програми [2].

Ефективна структура освітнього процесу сприяє формуванню внутрішньої політики закладу освіти, ефективному використанню всіх видів ресурсів та розподіляє відповідальність між учасниками освітнього процесу.

Кадрова автономія закладу освіти включає в себе не тільки право на самостійні управлінські рішення щодо призначення працівників, розподілу годин педагогічного навантаження, формування та затвердження штатного розпису, а й має забезпечити створення системи професійного становлення, росту та вдосконалення педагогічних працівників і педколективу в цілому [2].

Цей вид автономії надає право закладу освіти найбільш неупереджено та оперативно вирішувати питання кадрового забезпечення та управління персоналом. Право керівника самостійно приймати на роботу та звільняти є чи не найважливішою та найскладнішою ділянкою його роботи, від якої залежить ефективність освітньої діяльності в цілому.

Заклади освіти наділені дуже важливим для власного розвитку та підвищення якості освіти правом – правом на

фінансову автономію, правом самостійно розпоряджатися виділеними коштами. Забезпечення фінансової самостійності надає можливість закладам освіти не тільки ефективно використовувати бюджетні кошти, але отримувати і використовувати додаткові кошти, кошти спеціального фонду.

Фінансова автономія тісно пов'язана з прозорістю та відкритістю закладу освіти. А прозорість та інформаційна відкритість закладів освіти забезпечується насамперед через сайт закладу, і якщо такої прозорості немає – то немає довіри й до закладу освіти. Відсутність прозорості призводить до накопичення коштів на рахунках обласних та місцевих органів управління освітою та не використання їх для закладів освіти [3].

Права і свободи закладу освіти не є забаганкою. Це інструмент для постійного удосконалення закладу освіти, системи освіти та державного механізму.

Значна роль у процесі формування та реалізації державної політики у сфері освіти (в тому числі і фахової передвищої) належить центральним та регіональним органам публічної влади. У розвинених державах у зазначеній сфері формування та реалізації політики превалюють здебільшого тенденції щодо децентралізації. Поряд з тим, в Україні лише задекларовано автономію закладу фахової передвищої освіти, проте конкретних правових ознак та меж такої автономії не визначено [4].

У статті 2 Закону України «Про фахову передвищу освіту» записано: «Права закладу фахової передвищої освіти, що визначають його автономію, встановлені цим Законом, не можуть бути обмежені іншими законами чи нормативно-правовими актами». А це означає, що формування державної політики у сфері фахової передвищої освіти у жодному випадку не повинно призводити до звуження автономії закладів фахової передвищої освіти. Будь-яке обмеження автономії закладу освіти з боку його засновників або їх пропозиції, що обмежують права і свободи закладу освіти, є грубим порушенням законодавства, відповідно такі дії є не законними.

Автономія закладу освіти – це основна характеристика його незалежності та полягає у його можливості самостійно

вирішувати внутрішньо-управлінські питання, брати участь в адміністративному управлінні, взаємодіяти з громадськістю, при цьому діяти відкрито та прозоро для дотримання високого рівня освіти, якості освітнього процесу, розвитку правосвідомості молоді у суспільстві [5].

Реальна автономія закладу освіти важлива з економічної точки зору, тому що сприятиме створенню механізмів збереження та примноження ресурсів, формуванню у працівників мотивації до високих результатів роботи, реагуванню на ринкові тенденції, що в результаті призведе до зростання якості освіти.

Таким чином, автономія, по суті, є найважливішою складовою стратегічного управління закладом освіти, фундаментом його стійкості.

Список використаних джерел

1. Про освіту: Закон України від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 11.02.2024).
2. Романюк С. В. Автономія закладу освіти – форма менеджменту для підвищення їх ефективності. *Педагогічний пошук* .2022. №3 С.20-23
3. Як фінансова автономія закладів освіти впливає на якість освіти та збір коштів з батьків, – роз'яснення освітнього омбудсмена : веб-сайт URL:<https://eo.gov.ua/yak-finansova-avtonomiiia-zakladiv-osvity-vplyvaie-na-iakist-osvity-ta-zbir-koshtiv-iz-batkiv/2021/12/20/> (дата звернення 11.02.2024).
4. Легеза Є.О., Лютіков П.С. Адміністративно-правові засади забезпечення права на фахову передвищу освіту особам з інвалідністю. Серія Право. Випуск 75: частина 1 . URL : <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2023/03/40-1.pdf> (дата звернення: 12.02.2024).
5. Половченя А. Забезпечення принципу автономії закладів вищої освіти: адміністративно-правовий аспект. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. №8 С.96-99

УДК 373.3/5.091.113(043)

Євгенія Кіреєва,
директорка, КУ «ЦПРПП»

м. Краматорська

Ірина Скумен,
консультантка КУ «ЦПРПП»

м. Краматорська

ОСВІТНІ ОБРІЇ КРАМАТОРСЬКА: ОРІЄНТИРИ ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ПЕДАГОГІВ

Збереження високої якості освіти в умовах військового стану – першочергова місія управління освіти Краматорська. Сьогодні спеціалісти управління працюють у тісній взаємодії з Центром професійного розвитку педагогів задля виконання цієї місії, піклуючись про матеріально-технічне забезпечення освітніх закладів, збереження мережі, створення Є-кейсу з якісним контентом на допомогу здобувачам освіти, а педагоги Центру забезпечують професійний розвиток учителя в умовах реформування Нової української школи. Саме партнерське спілкування управління та Центру за сприянням міської влади дозволило цього року швидко реагувати на виклики сьогодення та планувати подальшу співпрацю задля розквіту інноваційної освіти Краматорська.

Наша комунальна установа активно долучається до співпраці з департаментом освіти і науки Донецької державної адміністрації, ОШПО щодо участі педагогів міста у підвищенні професійної кваліфікації, освітніх проєктах, творчих лабораторіях, конкурсах та науково-практичних заходах. Другий рік поспіль керівники ЗЗСО Краматорська є активними учасниками сесій Днів директора, які проводить відділ менеджменту загальної середньої освіти під керівництвом Ганни Гладкової, та впроваджують цікаві освітні новації, запропоновані на цих зустрічах, у повсякденну управлінську діяльність. Поряд з цим ми вибудовуємо траєкторію професійного розвитку педагогів міста, враховуючи запит на послуги ЦПРПП.

Центр координує діяльність професійних спільнот міста, сприяє професійному розвитку педагогів, здійснює консультування – надає поради та роз’яснення, в тих випадках, коли у вчителів виникають будь-які питання щодо їхньої роботи. Центр покликаний надати руку допомоги сучасному вчителю та розглядає свою місію як важливу складову реформи загальної середньої освіти, основна мета якої – перехід від школи теоретичних знань до школи компетентностей і взаємодія з освітніми закладами в цьому переході – першочергове завдання.

Центр – освітня територія, діяльність якої спрямована на оновлення методичного сервісу, на розвиток творчості педагогів, зростання їх фахової майстерності, підвищення особистого потенціалу в умовах Нової української школи.

Міська стратегія розвитку освіти передбачає навчання впродовж життя як продуктивну діяльність педагога. Впродовж року працівники Центру продовжували створювати простір можливостей для розвитку педагогічної майстерності, реалізації творчої ініціативи, атмосфери дружньої взаємодії. Одним з найяскравіших прикладів є проведення «Атестаційного інтенсиву» для педагогів закладів загальної середньої освіти міста. Серія сучасних методичних взаємодій охоплює управлінську команду шкіл і вчителів-учасників міських професійних спільнот. Під час проведення інтенсиву освітяни міста опановують нове Положення про атестацію педагогічних працівників, розв’язують практичні ситуації, які виникли в процесі організації атестаційної кампанії у закладі, отримують відповіді на спірні питання, використовують Професійні стандарти для проведення самооцінювання та оцінювання професійної діяльності а також знайомляться з орієнтовними прикладами оформлення певних документів: заяв, наказів, протоколів тощо. Атестаційний інтенсив, за відгукami вчителів – актуальний, корисний та практико орієнтований захід, і в планах Центру – продовження його проведення.

Учитель – це людина, на якій тримається реформа освіти. Без неї чи нього будь-які зміни будуть неможливими, тому один з головних принципів НУШ – умотивований учитель. Це означає, що наша мета – допомагати професійному та

особистому зростанню педагога, підвищення його соціального статусу. Цьому сприяють професійні спільноти вчителів за різними освітніми галузями – наші справжні партнери, друзі, одностудці. Освітній виклик сьогодення, окрім освітніх втрат від військової агресії РФ – організація ефективного дистанційного навчання.

Не секрет, що є певна категорія вчителів, які, незважаючи на те, що до дистанційної освіти ми прийшли ще під час пандемії, все ж таки з обережністю користуються цифровими інструментами, бо не мають впевнених навичок. Майже кожен день ці ресурси поповнюються та оновлюються. Як встигнути за діджиталізацією, щоб урок був ефективним та цікавим для більш обізнаних у цьому питанні учнів? На допомогу цим учителям прийшли педагоги Центру. Після проведення опитування педагогів з визначенням запитів, Центр професійного розвитку педагогічних працівників пропонував учителям цікаві формати професійних занурень у вигляді майстерок, практичних лабораторій тощо. І результат не змусив себе довго чекати, про що свідчать представлені унікальні доробки вчителів на веббіенале «Нові старі можливості дошки Jamboard» та гала-концерт «Співає родина – живе Україна» на дошці Padlet, який став досягненням освітян Краматорська цього року.

Варто додати про створення Центром простору для професійного розвитку вчителя, запровадженого у професійних спільнотах за різними освітніми напрямками. Такого злагодженого контакту не спостерігалося давно. Учителі за підтримки педагогів Центру, управління освіти наповнили якісним контентом для підготовки випускників до НМТ міський Е-кейс, успішно провели II етап Всеукраїнських учнівських олімпіад з 14 навчальних предметів, створили проєкт віртуального класу майбутнього. Управління освіти підтримує освітні ініціативи педагогів міста, Центру для пошуку шляхів трансформації освітнього і управлінських процесів та розбудови, забезпечення якості освіти в умовах воєнного стану та її подальшого відновлення.

Працівники Центру продовжують зміцнювати зв'язки науки і практики, створювати умови сталого і випереджального розвитку

освіти для розбудови Нової української школи завдяки налагодженню дієвого контакту з педагогами громади, колегами Центрів України, науковцями. Прикладом такої взаємодії стала комунікативна платформа "Освітні обрії Краматорська: рух, безпека, якість", що тривала з 14 по 28 серпня 2023 року, виявилася надзвичайно продуктивною та важливою подією в житті освітянської спільноти. Спільно з Центром професійного розвитку педагогічних працівників, спеціалісти управління освіти провели ряд практичних заходів, спрямованих на налагодження та підвищення рівня комунікації між учасниками платформи. Це була дійсно цінна можливість взаємно навчатися та вдосконалювати свої навички спілкування. Найяскравішими заходами стали панельна дискусія «Подолання освітніх втрат. Перспективи розвитку освіти Краматорська» за модерацією начальника управління Краматорської міської ради Дениса Сисоєва, тренінг «Цифрова трансформація освіти» з розвитку ІКТ компетентностей керівника ЗО, використання цифрових застосунків в освітній діяльності, який провела тренерка Тетяна Шарова, головний науковий співробітник відділу роботи з обдарованою молоддю Державної наукової установи "Інститут модернізації змісту освіти", квест-пітч «НУШ – в дії» від ЦПРПП та багато інших. Саме ці події дозволили підтримати педагогів в умовах війни та спланувати стратегії відновлення освіти Краматорська.

Для широкого інформування громадськості про діяльність Центру, висвітлення інформації щодо інноваційних процесів в освіті міста Краматорська продовжує свою діяльність офіційний сайт, група в соціальній мережі Facebook, Viber-групи професійних спільнот, електронна версія науково-методичного вісника «Крам.освіта». Важливо зазначити, що на сторінках вісника простежуються партнерські відносини Центру та управління освіти Краматорської міської ради, завдяки яким підтримуються всі освітні ініціативи та вирішуються нагальні потреби освітніх закладів та педагогів.

У віснику розповсюджується актуальна інформація з питань реформування освіти, друкується інформація щодо можливостей підвищення кваліфікації, опису досвіду роботи педагогічних працівників міста, висвітлюються педагогічні знахідки освітян, розміщено емоційний фідбек учителів-переможців різних

професійних конкурсів і змагань. Педагоги щомісяця з зацікавленням чекають на черговий випуск і готують матеріали з власного досвіду для публікації на шпальтах цього видання.

Безперечно, діяльність КУ «ЦПРПП» відповідно до Концепції «Нова українська школа» має забезпечувати інноваційне, інтерактивне освітнє середовище, підготовку педагогів до опанування та реалізації в освітній діяльності, компетентнісного підходу, ціннісних засад, педагогіки партнерства, принципу дитиноцентризму, людиноцентризму, вчителєцентризму. Це спонукає нас до пошуку нових активностей та партнерів на шляху побудови української школи – цікавої і відкритої для учнів, педагогів, громади.

УДК 37.013:005.963.2:331.108.43(477)

Олександр Коваленко,

*завідувач відділу нормативно-правового
забезпечення освітньої діяльності
та атестації педагогічних кадрів,
викладач кафедри управління
та адміністрування Донецького обласного ІППО*

СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ПЕДАГОГА В УМОВАХ СУЧАСНИХ РЕАЛІЙ

Сучасна освіта є не тільки основою інтелектуального, духовного, фізичного й культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства та держави, а й можливістю конкурувати в європейському просторі, на світових ринках. Але тоді вона повинна бути якісною освітою найвищого ґатунку. І навіть зараз освіта України, переживаючи складні часи через нові виклики, пов'язані з військовою агресією, має можливість вийти на передові позиції в європейській і світовій освітній спільноті. Через значну міграцію та відкритий доступ до освітніх платформ з'явилися реальні шанси прямого контакту з найкращими та найсучаснішими носіями якісної освіти в різних

країнах із залученням практичного передового досвіду до впровадження в систему освіти нашої держави. Для цього важливим є пошук нових шляхів стимулювання розвитку загальних і професійних компетентностей педагогічних працівників, які є гарантом якісної освіти. Одним із шляхів мотивування професійного зростання є використання засобів атестаційних процедур у межах системи зовнішнього забезпечення якості освіти [1].

Закономірним продовженням оновлення нормативно-правової бази системи освіти після прийняття Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту» стали процеси реорганізації атестації педагогічних працівників через розробку нового Положення про атестацію педагогічних працівників (далі – Положення). Практичне впровадження оновленого Положення, затвердженого наказом МОН України від 09.09.2022 р. № 805, набрало чинності з 01 вересня 2023 року [2].

Що ж змінилося в організації та проведенні атестації?

Атестація, яка визначена у п.1 Положення як система заходів, спрямованих на всебічне та комплексне оцінювання педагогічної діяльності, є обов'язковою (п.4) [2]. Оновлене Положення забезпечує виконання вимоги частини другої статті 50 Закону України «Про освіту» щодо проходження педагогічним працівником чергової атестації не менше одного разу на п'ять років, крім випадків, передбачених законодавством [1].

Не зазнали змін і такі ключові складові атестації як: види (чергова і позачергова); вимога послідовного присвоєння кваліфікаційних категорій; окреме проходження атестації з кожної із займаних посад; підвищення кваліфікації, яке проводиться в міжатестаційний період відповідно до законодавства, і є необхідною умовою атестації тощо.

Проте атестація зазнала і значних позитивних демократичних змін. Відповідно до реалізації засад державної політики у сфері освіти та принципів освітньої діяльності в межах автономії відбувається розширення прав закладів освіти через атестаційні процедури, зокрема – надання прав атестаційним комісіям I рівня на присвоєння/підтвердження педагогічним працівникам кваліфікаційної категорії «спеціаліст вищої категорії» та педагогічних звань (крім посади керівника).

Досвід організації та проведення атестації під час пандемії коронавірусу, а потім і в умовах правового режиму воєнного стану, як результату військової агресії РФ, довів необхідність розробити нові підходи щодо можливості проведення атестації в різних форматах (зокрема, дистанційному з використанням цифрових ресурсів). Проте такий формат є революційним не тільки через пандемію, воєнний стан, а й через цифровізацію всіх сфер суспільного життя, яка відбувається в усьому світі та Україні, і є важливим напрямом загалом через глобальні тренди сьогодення та загальнодержавну політику щодо цифрової трансформації освіти. Тому нове Положення має норму (п.5 II розділу), відповідно до якої за наявності обставин, які об'єктивно унеможливають проведення засідання комісії очно (воєнний стан, надзвичайна ситуація, карантинні обмеження тощо), голова атестаційної комісії може прийняти рішення про проведення засідання в режимі відеоконференцз'язку [2].

Оновлене Положення змінює підходи до визначення відповідності педагогічних працівників кваліфікаційним категоріям: «спеціаліст», «спеціаліст II категорії», «спеціаліст I категорії», «спеціаліст вищої категорії». Можна стверджувати, що чинний Професійний стандарт учителя закладу загальної середньої освіти надає чіткі критерії оцінювання діяльності педагогічного працівника під час проведення атестації, дозволяє визначати сформованість професійної компетентності в межах певної кваліфікаційної категорії. Ці критерії визначені в «Орієнтовному описі професійних компетентностей учителя відповідно до кваліфікаційних категорій» (пункт 7). Опис містить як загальні вимоги до всіх категорій, так і вимоги, які стосуються відповідної кваліфікаційної категорії щодо професійних компетентностей. При цьому підвищені вимоги визначено до кваліфікаційної категорії «спеціаліст вищої категорії», зокрема такі: надання рекомендацій іншим учителям щодо застосування сучасних методик і технологій, здійснення наставництва, супервізії, надання консультацій щодо широкого кола питань тощо [3].

24 лютого 2022 року розмежувало наше життя на до і після... В умовах дії правового режиму воєнного стану та активної евакуації освітян географія їх розміщення охопила всі куточки України, інших країн Європи та світу. Серед наявних

труднощів надскладним було завершення атестаційних процесів у 2021-2022 навчальному році, які мали свої особливості, пов'язані з неможливістю проведення очних засідань атестаційних комісій з оцінювання професійного рівня педагогів. З огляду на існуючу загрозу життю і здоров'ю педагогічних працівників внаслідок збройної агресії російської федерації та оголошення в Україні воєнного стану зростає актуальність відпрацювання механізму проведення атестації у дистанційному форматі.

Для вирішення означеного питання відділом нормативно-правового забезпечення освітньої діяльності та атестації педагогічних кадрів Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти було розроблено одноденний спецкурс з теми «Атестація онлайн як вимога сьогодення: нормативна база, умови організації та проведення». Програмою спецкурсу було передбачено формування базових понять нормативно-правової бази атестації у дистанційному форматі в умовах цифрової трансформації в освіті та практичний розвиток навичок щодо організації та проведення атестаційних процедур у дистанційному форматі з використанням наявних електронних (цифрових) управлінських ресурсів, оформлення атестаційної документації.

Крім того, була створена дистанційна платформа для організації та проведення атестації, були враховані рекомендації МОН України щодо атестації в умовах дії правового режиму воєнного стану та продовження поширення на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, організовано системне відпрацювання механізму проведення засідань атестаційної комісії у режимі відеоконференцз'язку (дистанційний формат) з використанням Zoom, Meet платформ, надано конкретні конструктивні кваліфіковані консультації щодо загальних вимог до організації та проведення атестації, повноважень атестаційних комісій різного рівня та особливостей їхнього створення, механізму проведення засідань, умови присвоєння кваліфікаційних категорій та педагогічних звань тощо. Напрацьовані під час консультативної допомоги матеріали були покладені в основу розробки нового спецкурсу для педагогічних працівників усіх категорій «Нове Положення: трансформації в атестації».

Новий механізм атестації педагогічних працівників насамперед сприятиме кадровій автономії закладів освіти та забезпечить дієву систему взаємодії з питань атестації між закладами освіти та органами управління у сфері освіти.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. DOI: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Наказ Міністерства освіти і науки України від 09.09.2022 р. № 805 «Про затвердження Положення про атестацію педагогічних працівників». DOI: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-atestaciyu-pedagogichnih-pracivnikiv>.
3. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 р. № 2736 «Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)». DOI: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text> .

УДК 373.3/.5.091.12.011.3-051:005.336.5

Тетяна Колган,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
декан факультету підвищення кваліфікації
педагогічних кадрів, доцент кафедри
управління та адміністрування
Донецького обласного ІІПО
ORCID: 0000-0002-9276-3173*

РОЗВИТОК ПОТЕНЦІАЛУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ У ПЕРСПЕКТИВІ ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ

Із 2020 року, із початком пандемії COVID-19, світ зіткнувся із ситуацією, коли право людини на освіту (одне з базових прав)

виявилось під загрозою. За той самий період система освіти України постраждала значно серйозніше, ніж освітні системи більшості європейських країн. Це пов'язано не тільки із запровадженням карантинних заходів, але й безпосередньо через широкомасштабну військову агресію росії, а, отже, значна частина учнів та педагогів країни вже більше ніж упродовж трьох років не може повернутися до нормального режиму навчання [1]. Оцінити наслідки такого тривалого порушення освітнього процесу в Україні наразі дуже складно через низку об'єктивних причин. Та, попри факт відсутності належних обсягів даних щодо якості загальної середньої освіти, є всі підстави припускати, що проблема освітніх втрат у нашій країні є вкрай гострою й потребує якнайшвидшого напрацювання комплексу дій, що спрямовані на її розв'язання.

Цьогоріч оприлюднено результати досліджень освітніх втрат у закладах середньої освіти України, зокрема звіти Українського центру оцінювання якості освіти та Державної служби якості освіти. Дослідження підтверджують, що з 2020 року в початкових класах знизився рівень читацької та математичної компетентностей; у базовій школі схожі тенденції – відчутно страждають результати навчання з української мови та літератури, зарубіжної літератури та іноземних мов, алгебри та геометрії; також є низькою мотивація учнів до витрачання додаткового часу для надолуження пропусків тощо.

Загалом, говорячи про освітні втрати, більшість вітчизняних дослідників зосереджують свою увагу на втратах у навчанні (learning losses), що пов'язані з когнітивними навичками учнів, прогалинами в знаннях, недосягненням учнівством очікуваних результатів навчання, що визначені освітніми програмами, тощо. Водночас, з огляду на те, що освіту в Україні розуміють як єдність навчання, виховання, розвитку й соціалізації особистості, втрати в освіті не варто ототожнювати лише з навчальними втратами. У широкому сенсі освітні втрати означають втрату можливостей для всебічного розвитку учнів – інтелектуального, соціального, емоційного, психологічного тощо. Відповідно видається доцільним у межах родового поняття «освітні втрати» умовно виділити три взаємопов'язані компоненти: навчальні втрати (у розумінні втрати знань, умінь,

навичок, ставлень тощо), виховні втрати та зниження темпу розвитку особистості.

Крім того освітні втрати негативно впливатимуть на добробут суспільства у майбутньому. Отже, ці та інші результати досліджень є додатковим ресурсом для розуміння глибини проблем та можливостей їх розв'язання на рівні професійного розвитку педагогічних працівників.

Не чекаючи державних стратегій і програм, заклади освіти, їхні керівники та вчителі вже розпочинають шлях подолання освітніх втрат і посилення стійкості освітньої системи. Стратегія та заходи щодо компенсації освітніх втрат залежать зокрема від класу навчання учня, а також від рівня професійної підготовленості педагога.

Яким має бути розвиток потенціалу педпрацівників для подолання освітніх втрат? На що варто звернути увагу? Які ресурси можуть у цьому допомогти?

Ці питання актуальні для кожного керівника закладу освіти, які створюють якісні умови для професійного розвитку своїх педагогів.

Які ж виправні точки у професійному розвитку педагогічних працівників на шляху подолання освітніх втрат? Насамперед, увага до предметних і ключових компетентностей; інтеграційних або міжпредметних зв'язків та технологій навчання в НУШ.

Отже, педагогічним працівникам варто пройти формальну підготовку за методами адаптивного навчання, підвищити кваліфікацію за високоякісними та актуальним програмами професійного розвитку для забезпечення ефективного проведення адаптивного навчання [2].

І для цього в просторі формальної, неформальної та інформальної освіти педагогічних працівників з'явився новий освітній контент, а саме: «Навчальні втрати: сутність, причини, наслідки та шляхи подолання»: аналітичний матеріал від фахівців УЦОЯО»; «Як компенсувати «освітні втрати»: рекомендації для органів влади, засновників і директорів закладів освіти»; другий випуск методичних матеріалів «Сучасні підходи і технології Нової української школи»; методичний poradnik «Загальна середня освіта України в

умовах воєнного стану та відбудови: реалії, досвід, перспективи»; курс «НУШ: базова середня освіта», «Як організувати викладання навчальних предметів в умовах воєнного стану: рекомендації Державної служби якості освіти»; Лист МОН від 16.08.2023 № 1/12186-23 «Про організацію 2023/2024 навчального року в закладах загальної середньої освіти», – корисні для педагогів, із якими їм варто ознайомитися та попрацювати.

Також з'явилося чимало освітніх ресурсів, що допомагають успішно долати виклики дистанційного навчання. Серед них сайти, наприклад, Всеукраїнська школа онлайн, які акумулюють різні цифрові сервіси, що дозволяють цікаво, інформативно і наочно подавати матеріал, проводити оцінювання, отримувати зворотній зв'язок від здобувачів освіти, а також залучати штучний інтелект.

Подолання освітніх втрат також залежить від пошуку професійних та конструктивних рішень як керівника закладу освіти, так і безпосередньо педагогічного працівника. По-перше, адаптоване до умов війни планування освітнього процесу (навчальна програма, календарно-тематичне планування, розклад), розробка педагогами власних навчальних програм тощо. По-друге, проведення внутрішніх шкільних моніторингів (відстеження результатів навчання здобувачів освіти, виявлення прогалин, аналіз результативності професійного розвитку вчителів тощо). По-третє, розроблення шкільної стратегії подолання освітніх втрат (аналіз умов освітніх втрат на рівні закладу освіти; урахування діяльності закладу освіти та специфіки регіону; розроблення конкретних кроків, які можуть допомогти учням, батькам та вчителям; передбачення очікуваних результатів та інструментів відстеження; можливість поєднання різних режимів навчання; заходи як для надолуження, так і для запобігання освітнім втратам тощо). І, по-четверте, розвиток компетентностей учителів та їхньої мотивації до індивідуалізації підходів у навчанні.

Саме за таких умов індивідуальна освітня траєкторія педагогічного працівника, як ніколи, набуває вирішального значення у перспективі подолання освітніх втрат здобувачі освіти.

Список використаних джерел

1. Бичко Г., Терещенко В. Навчальні втрати: сутність, причини, наслідки та шляхи подолання / наукове консультування Т. Вакулєнко. Київ: Український центр оцінювання якості освіти, 2023. 30 с. URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/Learning-losses_Ukraine.pdf (дата звернення: 05.12.2023).
2. Як освітні втрати вплинуть на економіку України, 2022. URL: <https://eo.gov.ua/yak-osvitni-vtraty-vplynut-na-ekonomiku-ukrainy/2022/06/10> (дата звернення: 05.12.2023).

УДК 373.3/.5.018.43:004(477.62)

Оксана Корчагіна,
*директор Селидівської
загальноосвітньої школи I-III ступенів № 2
Селидівської міської ради
Донецької області*

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ: ІЗ ДОСВІДУ РОБОТИ СЕЛИДІВСЬКОЇ ЗОШ I-III СТУПЕНІВ № 2 СЕЛИДІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Понад 650 днів триває повномасштабне вторгнення росії на територію України – подія, що докорінно змінила життя кожного українця, держави в цілому та всіх її складників, освіти зокрема. З'явилися нові виклики, пов'язані з війною. Проте нація, що століттями виборювала свободу та незалежність, не здається. Переживши перший шок від віроломства ворога, здобувши перші перемоги на фронті, ми повірили в перемогу й відбудову, почали торувати до них шлях – надскладний, тернистий, але світлий.

Водночас із важкими битвами за території йде боротьба за зміни в житті, суспільстві, державі: руйнуються стереотипи, формуються нові цілі та завдання, продовжується цифровізація, змінюються особистості тощо.

Однією з найуразливіших галузей в умовах війни є освіта. Дистанційне навчання, зруйновані школи, втрачені документи, розірвані зв'язки, вимушена евакуація до безпечних регіонів України та за кордон – це виклики, з якими стикнулися керівники багатьох шкіл України, зокрема Селидівської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 2 Селидівської міської ради Донецької області.

Уже багато років в освіті впроваджуються цифрові технології, але повномасштабна війна стала поштовхом для керівництва закладу шукати дієві та ефективні шляхи трансформації управлінського процесу. Передусім йдеться про впровадження комп'ютерних технологій, цифрових інструментів. Використання застосунків Google стало в пригоді.

Ідея під'єднання до програми «Google for Education» була давно. Необхідність налагодження інформаційної взаємодії учасників освітнього процесу, можливість оперативно та якісно приймати управлінські рішення, формувати та реалізовувати освітню політику, замовляти підручники, документи про освіту, зараховувати, відраховувати, переводити здобувачів освіти спонукало до активних дій у цьому напрямі. Першою умовою під'єднання до програми «Google for Education», яка вже називалася «Google Workspace for Education», було навчання педагогічних працівників.

У липні-серпні 2022 року адміністрація та вчителі школи пройшли курси на платформі Академії цифрового розвитку з підвищення кваліфікації «Google for Education «Цифрові інструменти Google для освіти»». Як результат кропіткої роботи – 83,3% вчителів школи отримали сертифікати про успішне завершення курсу (базовий, середній та поглиблений рівні). Окрім цього, школа отримала спеціальний статус – «Заклад освіти – учасник програми «Google for Education». Відтак адміністрація школи розпочала активну роботу у напрямі отримання й опанування надійного хмарного середовища «Google Workspace». Використання цього сервісу сприяло підвищенню ефективності управлінського процесу та допомогло дібрати ресурси для створення навчальних стратегій. Заклад освіти зареєстрував власний домен, пройшовши успішно численні перевірки; підготував пакет документів для реєстрації

на Google Workspace for Education та на підтвердження статусу освітнього закладу; налаштував консоль адміністратора; створив класи та групи (адміністрації, учителів) у системі та різні рівні доступу для різних груп користувачів; налаштував додатки для учасників освітнього процесу; пройшов заходи безпеки та налаштував пристрої для захисту корпоративного домену від зовнішнього втручання.

На сьогодні наш заклад вже використовує Google Workspace як основну систему управління, що спрощує співпрацю, оптимізує навчання та захищає навчальне середовище. Інструменти є доступними, такими, що допомагають розширити можливості відповідно до запитів і потреб закладу, а також є безкоштовними, що теж не менш важливо.

Навички, набуті під час підвищення кваліфікації, учителі використовують щоденно під час дистанційного навчання. За результатами опитування, більшість учителів добре володіють і персональним комп'ютером, і ноутбуком, і телефоном, що дає змогу підвищити ефективність освітніх послуг. Педагоги відзначають ефективність нової платформи. Особливістю її є наявність спільних дисків (загальний обсяг – 500 ГБ), на яких формуються теки з матеріалами та документами, до яких мають доступ лише ті особи, які працюють з відповідними документами. Крім того, кожний учитель має власний диск, на якому зберігає робочу інформацію.

Google Workspace for Education об'єднав шкільну спільноту за допомогою набору інструментів Google, які покращують спілкування та співпрацю, запобігають втраті даних з Gmail і диска.

Забезпечити безпеку в роботі з електронними документами, захистити особисті дані й конфіденційність учнів, учителів та адміністраторів допомагають проактивні функції безпеки й елементи керування, що вбудовані в Google Workspace for Education.

Застосунки «Google Classroom», «Google Docs», «Google Drive» і «Gmail» дозволяють організувати ефективну роботу колективу закладу освіти, зокрема засідання педагогічної ради та методичних об'єднань, наради при директорові, семінари, синхронне навчання з використанням відео, текстової та

графічної інформації. Застосунок «Google Документ» дає можливість спільно опрацьовувати документи, зокрема освітню програму, річний план закладу, положення про педагогічну раду, про дистанційне навчання, про електронний журнал тощо. Педагоги онлайн коментують окремі положення локальних документів, вносять пропозиції. Керівництво має можливість залучити всіх та простежити активність учителів у розробці цих документів.

У 2022-2023 навчальному році здобувачі освіти 5-х, 9-х класів та учні, які вимушено евакуювалися за межі громади, не мали можливості отримати підручники. Для розв'язання цієї проблеми за допомогою застосунків «Google» було створено електронну шкільну бібліотеку для кожного класу. У цьому навчальному році посилення на онлайн-підручники, крім бібліотеки, прикріплено до кожного Google-класу в стрічках та завданнях під темою «Усе для навчання».

Завдяки проєкту «Ноутбук кожному вчителю» педагоги школи отримали 14 ноутбуків та 6 хромбуків. Отримання хромбуків спочатку викликало розчарування, адже вчителі не могли встановити на ньому звичний набір програм. Однак під час навчання за програмою «Google Workspace for Education» опанували технології використання Google Chrome та застосунків для Chromebook. Відтепер хромбуки – їхні надійні помічники.

З метою оцінювання ефективності впровадження цифрових технологій і стану цифровізації закладу, у період з 06.02.2023 по 13.02.2023 школа провела опитування серед педагогічних працівників за допомогою онлайн-інструменту «SELFIE». Результати цього анкетування стали підґрунтям для укладання стратегічного плану дій щодо підвищення ефективності цифрових компетентностей учителів.

У лютому 2023 року педагоги пройшли перевірку цифрової грамотності за допомогою національного тестування «Цифрограм для вчителів», систематизованого за сферами знань європейської рамки цифрових компетентностей, та онлайн-тестування «Колесо цифрових компетенцій». В опитуванні взяли участь 90% від загальної кількості вчителів (36 із 40). Аналіз результатів показав, що кожний педагог закладу має

більше ніж 50% від цифрової компетенції, виявив уже сформовані цифрові компетентності і ті, що потрібно вдосконалити, став підґрунтям для розробки власних та загальних планів підвищення цифрової компетентності.

Отже, розвиток цифрової грамотності в освітній сфері триває, управлінська спільнота продовжує опановувати практику спільної онлайн-діяльності та взаємодії, налагоджувати комунікації та створювати власні онлайн-ресурси.

УДК 37.07:005.7

**Вікторія Кутня,
Людмила Передрій,**
консультанти КО

*«Центр професійного розвитку
педагогічних працівників
Добропільської міської ради
Донецької області»*

Ольга Фісун,
психолог КО *«Центр професійного розвитку
педагогічних працівників
Добропільської міської ради
Донецької області»*

СПІЛНОДІЯ із ЦПРПП – МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ РЕСТАРТУ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ОСВІТИ

Ефективна співпраця фахівців Центру професійного розвитку з керівниками та педагогічними працівниками закладів освіти в контексті реалізації педагогами власної професійної траєкторії розвитку, обміну досвідом, фахового вдосконалення за їх запитам та потребами сприяє реалізації цілей закладів освіти. Напрямами такої взаємодії є:

- підвищення кваліфікації вчителів, адже Центр професійного розвитку може надавати інформацію про актуальні та інноваційні програми для підвищення кваліфікації,

знайомити з новітніми методиками, технологіями навчання та ефективними стратегіями управління класним та педагогічним колективами;

- обмін досвідом: взаємодія із ЦПРПП створює платформу для обміну напрацьованим досвідом між педагогами, сприяє внутрішньому розвитку закладу освіти, оскільки педагоги можуть використовувати найкращі практики та інновації, які вони отримали від колег;
 - актуалізація освітніх програм, адже саме Центр професійного розвитку допомагає спільно працювати над оновленням та модернізацією освітніх програм;
 - підтримка управлінського потенціалу керівників здійснюється Центром професійного розвитку в процесі опрацювання нормативних документів, консультування з впровадження інновацій, а також під час психологічної підтримки та розвитку лідерських навичок, стратегічного планування та управлінської ефективності;
- впровадження інновацій: за підтримки фахівців ЦПРПП можна спільно впроваджувати інноваційні педагогічні та управлінські рішення. Це дозволяє закладу освіти бути в авангарді та забезпечувати якість освітнього процесу.

У процесі організації роботи з керівниками закладів освіти під час війни фахівці комунальної організації «Центр професійного розвитку педагогічних працівників Добропільської міської ради Донецької області» врахували виклики сьогодення і спрямували діяльність на організацію професійного розвитку педагогів. Оновлення нормативної бази воєнного періоду, запровадження цифровізації управлінських процесів, перехід на новий формат навчання, удосконалення можливостей освітніх платформ дистанційного навчання зумовило не тільки прийняття нових управлінських рішень керівниками закладів освіти, а й потребу створення «Кейсу керівника закладу освіти» для управлінців, який став би зручним орієнтиром у сучасному управлінському документообігу.

Ефективними для керівників закладів освіти, їх заступників та педагогів були презентаційні заходи, організовані в межах щорічного Форуму освітян Добропілля за співпраці Центру

професійного розвитку та відділу освіти. Форум сприяв обміну досвідом, співпраці та спільному розв'язанню проблем, пов'язаних із розбудовою освіти в умовах воєнного стану та подальшого повоєнного відновлення. Він став платформою не тільки для вчителів, вихователів, педагогічних працівників, а й керівників закладів освіти, представників громадськості та інших стейкхолдерів, які зацікавлені у покращенні якості освіти та створенні стійкого освітнього середовища під час воєнного стану. Керівниками закладів були представлені візуальні образи своїх закладів, які трансформувалися та набули нового досвіду під час війни, знайшли цікаві можливості для педагогів та учнів через участь в інноваційній діяльності, презентували здобутки та родзинки своїх колективів, які роблять їх заклад справжньою «Школою мрії».

Ключовим аспектом успішної роботи освітніх закладів є співпраця їхніх керівників із фахівцями Центру професійного розвитку у підвищенні кваліфікації педагогічних працівників. Ця взаємодія дозволяє вчителям отримати доступ до програм підвищення кваліфікації, передового досвіду, актуальних технологій та ресурсів, що покращує їхню професійну компетентність і сприяє професійному розвитку, а як наслідок – підвищенню якості навчання в закладі освіти. Керівники є лідерами своїх закладів і прикладом для педагогічних колективів, тому їх професійне й управлінське зростання мотивує педагогів до неперервного професійного розвитку. Так протягом 2022 та 2023 рр. 45 керівників та їх заступників пройшли ПК з важливих аспектів реалізації освітніх реформ та розбудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти.

У межах діяльності педагогічної спільноти заступників директорів з навчально-виховної роботи організовано роботу клубу «Заступник директора з НВР: успішні практики», на онлайн-зустрічах якого відбувається активне поширення досвіду з організації дистанційного навчання, подолання навчальних (освітніх) втрат, організації міжквестаційного процесу та професійного розвитку в закладах.

Щотижневі робочі наради для керівників закладів освіти за участю фахівців ЦПРПП насичені інформаційними меседжами,

рекомендаціями для прийняття обґрунтованих рішень щодо складних питань, як-от: «Штучний інтелект у роботі управлінця», «Лайфхаки керівника», «Ефективна робота команди супроводу», «Як горіти та не згорати», «Будуємо стратегію закладу разом», «Цифровізація управлінської діяльності».

Започаткований ЦПРПП проєкт «Ефективна дистанційка» надав закладам необхідну методичну підтримку в організації дистанційного навчання. У межах цього проєкту запроваджено практикуми для педагогічних колективів, груп вмотивованих педагогів; індивідуальні та групові консультації; організовано єдиний інформаційний простір за темами «Конструюємо дистанційний урок», «Долаємо освітні втрати разом». Окрім цього, з педагогами опрацьовано прості й ефективні інструменти та сервіси, цифрові опорні конспекти, робочі аркуші, інтерактивні плакати, додатки зі штучним інтелектом.

Одним із провідних напрямів діяльності Центру професійного розвитку є психологічна підтримка педагогічних працівників громади. Тому організовані Центром вебінари, психологічні практикуми, заняття з елементами тренінгу із циклу «Психологічна самопомога: просто та дієво», «Перша психологічна допомога» в межах проєкту ЦПРПП «Життя триває» мають на меті розвиток стресостійкості, профілактику емоційного вигорання, попередження професійних деструкцій тощо. Значущість та ефективність цих заходів відмічають управлінці, для яких важлива вмотивованість та резильєнтність педагогів, їх готовність взаємодіяти в умовах дистанційного навчання, здатність упроваджувати освітні реформи.

Інформаційно-просвітницька кампанія Центру сприяє підвищенню психологічної обізнаності керівників та педагогів, формуванню в них психологічної компетентності. Авторські відеоролики про шляхи підтримки ментального здоров'я та навички самопомоги – «4 питання для прийняття правильного рішення», «Як допомогти людині, яка пережила подію, що травмує», «Що таке тривога та як з нею боротися?» – стали інструментом у роботі управлінців та педагогів закладів освіти. Реалізовано проєкт «Життя триває», проведено акцію «Ресурси педагогів Добропілля» в межах Тижня ментального здоров'я до

Всесвітнього дня психічного здоров'я, активно популяризується Всеукраїнська програма ментального здоров'я «Ти як?».

Успіх директора залежить від того, на що і на кого він спирається у своїй роботі. Керівник, який вміє взаємодіяти, стратегічно бачити можливості для подальшого розвитку, вправно делегує повноваження і координує діяльність усіх систем свого закладу і при цьому перебуває в неперервному розвитку – сучасний управлінець. А маючи надійних помічників в особі Центру професійного розвитку, приречений на успішність, адже саме SPILНОДІЯ із ЦПРПП здатна надати нового дихання управлінню закладом освіти.

Список використаних джерел

1. Шулдик А. В. Ефективність управлінської діяльності керівників загальноосвітніх навчальних закладів: навчально-методичний посібник / А. В. Шулдик. – Умань: ПП Жовтий, 2015. – 225 с.
2. Мартинець Л. А. Управління професійним розвитком учителів: навчально-методичний посібник / Л. А. Мартинець. – Вінниця: ДонНУ, 2016. – 87 с.

УДК 373.3/.5.014.552(083.132))

Людмила Калініна,

*доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник відділу*

економіки та управління

загальною середньою освітою

Інституту педагогіки НАПН України

orcid.org/0000-0003-0534-6089

ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКЕ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ В УМОВАХ САМОВРЯДУВАННЯ

На законодавчому рівні відбувається становлення *взаємодії державних і громадських форм управління освітою* на законодавчо визначених засадах «дитиноцентризму»,

демократії, партнерства з громадськими інститутами, довіри та шляхом раціонального добору світоглядно-філософських засад взаємодії, моделей та комплексного механізму [2, с.15–16; 4], створюються умови залучення додаткових місцевих ресурсів для досягнення мети освіти й розвитку всіх ланок загальної середньої освіти.

Партнерство, як базисна засада державної політики у сфері освіти (статті 6 і 81 Закону України «Про освіту») [1] та *державно-громадської взаємодії* в умовах місцевого самоврядування, представляє такий вид взаємозв'язків, «взаємовідносин між органами влади, інститутами громадянського суспільства, підприємництвом, різними соціальними групами, за якого різні соціально-економічні інтереси досягаються шляхом компромісу взаємовигідних цілей та узгоджених дій» [3, с. 291].

Партнерство за різновидами є державно-громадським, державно-приватним та галузевим, які за типовою приналежністю належать до соціального типу та здійснюється шляхом застосування дієвих механізмів.

У сфері освіти і закладах ЗСО має практично утвердитися законодавчо визначена форма державно-громадського управління в освіті, а потім має відбуватися поступовий перехід до його інноваційних форм, детермінованих розвитком цифрового суспільства в країні й світі. Для з'ясування цього гіпотетичного припущення необхідно було вивчити реальний стан, переваги і сильні сторони цієї форми управління, ризики й недоліки її втілення, її специфіки з урахуванням викликів часу, а також її переосмислення після привнесення повномасштабною агресією росії проти України чималих кардинальних і руйнівних змін у сферу освіти.

Результати аналізу управлінських змін, які сягають 1991 року, двох революцій – «Помаранчевої революції» та «Революції гідності» – і тих, що відбулися з громадянами, їхньою життєдіяльністю й країною в умовах війни, в цілому нададуть змогу підтвердити чи спростувати результативність державно-громадської форми управління. Цей аналіз також може слугувати базисом для трансформаційних процесів і сприяти у майбутньому переходу на нову громадсько-державну

форму, яка притаманна системам освіти більшості розвинених країн світу.

Визначення сутності феномена державно-громадського управління у сфері освіти є однією з найбільш складних проблем державного і соціального управління, базується на багатьох теоретичних концепціях менеджменту, зокрема публічного, інформаційного, освітнього, принципах державного і соціального управління, та є об'єктом для пізнання і дослідження наукової спільноти. Будь-які зміни у всіх суспільних сферах не можуть не торкатися освіти, як і активні дії людей завжди пов'язані з проголошеними ідеями та їх реалізацією на практиці, незважаючи на інноваційну новизну ідей, які можуть бути як життєдайного, так і руйнівного характеру. Як свідчить практика, законодавчо закріплена форма державно-громадського управління закладами ЗСО базується на ідеях узгодження державного й громадського складників, врахуванні волевиявлення та ініціативи громадськості в умовах місцевого самоврядування і може набувати інноваційного розвитку, як і інші форми управління в ієрархічній структурі сфери освіти (див. табл. 1).

Форми управління у ракурсі розгляду державного й громадського складників

адміністративно-командна форма управління
бюрократична форма управління
державно-громадська форма управління
державно-громадська форма управління на засадах
e-демократії,
електронна державно-громадська форма управління (e-ДГУ)
громадсько-державна форма управління
електронна громадсько-державна форма управління (e-ГДУ)
демократична форма управління
партисипативна форма управління
цифрова диктатура

Співвідношення цих складників для забезпечення якості, ефективності, егалітарності, децентралізації, автономії, громадського контролю, участі громади в управлінні може бути

різним, залежно від розуміння і надання суб'єктами переваг, як показує досвід – переважно на інтуїтивному рівні. Це залежить від нагальних проблем, потреб громадян і їх відповідністю демократичним цінностям, викликам часу й інших чинникам впливу на державно-громадське управління.

Ключовим елементом і школи, і суспільства є людина, її життя, гідність. Сучасна школа в Україні під час війни, як і школа в Афінах за часів Сократа, потребує демократії, і зумовлює необхідність не лише вивчення специфіки управління на демократичних засадах, його як законодавчо закріпленої форми державно-громадської, у бінарному взаємозв'язку з механізмами її втілення на засадах партнерства, а й реального втілення крізь призму осмислення нагальних проблем й ідей, що виникають в процесі здійснення.

Державно-громадське управління на демократичних засадах партнерської взаємодії вказує на те, як освіта може й має стати дієвим засобом досягнення соціальної справедливості. Вивчення цих аспектів допомагає визначити кращі практики та впровадити їх для покращення системи освіти в Україні, забезпечуючи кожному здобувачеві освіти можливість отримати якісну та справедливу освіту, незалежно від його соціального походження чи життєвих умов.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту». 2018 (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>)
2. Калініна Л. М. (2017). Управління новою українською школою. Порівняльна характеристика концептуальних змін. Директор школи. № 1. С. 12–21.
3. Коляда М. (2013). Співвідношення понять «соціальне партнерство» і «соціальний діалог» у трудовому праві: теорія та практика. Публічне право. № 4. С. 291–296.
4. Калініна Л. М. (2014) *Фактори та проблеми державно-громадського управління загальноосвітнім навчальним закладом у змісті підручника для керівника школи* Проблеми сучасного підручника (14). стор. 231-247. ISSN ISBN 978-966-644-382-6 <https://lib.iitta.gov.ua/7750/>

УДК 35.081 : 005.57] (06)

Наталія Лісова,

*доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник
відділу економіки та управління загальною середньою освітою
Інституту педагогіки НАПН України
orcid.org/0000-0001-9363-0981*

СОЦІАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ОСВІТИ

В умовах війни в країні розширилася мережа різних форм громадської участі в життєдіяльності закладів освіти й відбулося наповнення новим змістом і функціями на засадах партнерства. У процесі дослідження обґрунтовано сутність поняття «соціальне партнерство» й охарактеризовано види соціального партнерства у сфері загальної середньої освіти за суб'єктною ознакою поділу їх структурування: державно-приватне партнерство; галузеве партнерство у сфері охороні здоров'я, у сфері освіти й науки; педагогічне партнерство; соціально-педагогічне партнерство (від масштабу функціонування); соціально-педагогічне партнерство (від способів здійснення); соціально-педагогічне партнерство (від змісту дії); соціально-педагогічне партнерство (від форми партнерства); соціально-педагогічне партнерство (від цілей визначення та реалізації); соціально-педагогічне партнерство (від суб'єктів, учасників освітнього процесу об'єднаних спільною метою).

Партнерство є ключовим поняттям у цій класифікації. Погоджуємося з думкою, що бути партнером – означає мати фактичний вплив на ухвалення рішень і нести відповідальність за їх реалізацію. Сутність партнерства та партнерської взаємодії визначається у соціально-філософських та соціологічних теоріях і концепціях як характер соціальної взаємодії, міжособистісна комунікація, діалог і спілкування; в антропологічних дослідженнях – як об'єктивна реальність, що представлена соціальними інститутами, які забезпечують соціалізацію індивіда й відтворення соціуму. Як суб'єктивна реальність – це суб'єктивність людини та її можливість змінювати об'єктивну реальність. Тому потенційні основи партнерства закладені у

самій людині у вигляді кооперативного начала чи її соціальної природи, а саме: діалогічності свідомості й самосвідомості, що характеризує його як чинник становлення людини, особистості, суб'єкта – і одну з важливих умов самореалізації людини.

Варто зауважити, що *основні принципи партнерської взаємодії* щоразу формуються на новому рівні розвитку культури як базові *цінності* суспільної і особистісної свідомості й характеризуються відповідними ціннісними установками. З філософських позицій партнерська взаємодія виступає як безперервний процес, який має такі етапи: діалог, згода або консенсус; практична діяльність, що створюють цикл партнерської взаємодії. У психології сутність партнерської взаємодії також визначається з різних позицій: як самовмотивований процес налагодження контактів між людьми; як модель міжособистісних відносин; як гарант продуктивних взаємин і спосіб вирішення проблем; як показник рівня особистісного і професійного зростання людини; як важлива умова соціалізації особистості тощо» [1, с. 178-179].

Партнерство має різні види: державно-приватне, державно-громадське та галузеве залежно від основ класифікації і галузі його розгляду. Види партнерства можуть розглядатися в межах однієї галузі, або декількох, або в межах усїєї соціальної сфери, зважаючи що соціальну структуру суспільства, фундаментальні соціальні інститути, що відповідають за добробут усього населення суспільства в контексті їх практичного впливу на суспільство. Для соціокультурної сфери, до якої належить і сфера освіти, характерним є соціальне партнерство – це такий тип взаємовідносин між органами влади, інститутами громадянського суспільства, підприємництвом, різними соціальними групами, за якого різні соціально-економічні інтереси досягаються шляхом компромісу взаємовигідних цілей та узгоджених дій [2, с. 291; 3].

Соціальне партнерство стосується всіх *сфер суспільства* залежно від класифікаційних ознак їх визначення та розгляду та є *базовою видовою категорією*. Структуру суспільства можна розглядати під різним кутом зору. Наприклад, її можна звести до сукупності всіх груп, що входять в нього, і тоді ми будемо мати справу перш за все з населенням. Суспільство розглядають

науковці як сукупність п'яти фундаментальних інститутів: сім'я, виробництво, держава, культура (освіта і наука) і релігія, а в деяких працях – як цілісність чотирьох, об'єднавши два останніх – освіту й релігію – в один інститут духовний. Інститути виконують функцію стовпів суспільства.

До соціального партнерства віднесено галузеве, особливість якого полягає в організації партнерства між соціальними інститутами, суб'єктами окремої галузі (сфери) діяльності людини чи суспільства. *Партнерство в галузі освіти* належить до культури або до духовної сфери суспільства, є соціальним, як за сферою поділу суспільства так і за сферою діяльності людини і має різновиди залежно від основи класифікації й розгляду. У науковому дискурсі *партнерство в галузі освіти* розглядають як ідентичне за сутнісно-смысловим контекстом, як *освітнє партнерство*.

Концепція *партнерства в системі загальної середньої освіти* ґрунтується на визнанні взаємозумовленості державних і громадських суб'єктів управління як рівноправних партнерів і розумінні того, що державно-громадське управління розвитком закладів загальної середньої освіти залежить від політичних, економічних, соціокультурних, управлінських чинників, які детермінують переосмислення його сутності, цілей і завдань, управлінської діяльності й партнерської взаємодії в контексті демократизації, децентралізації, гуманізації, ідей миру, національних і демократичних цінностей, екзистенціалізму, довіри й визначених умов ефективного розвитку [4; 5].

Список використаних джерел

1. Оनाць О. М. (orcid.org/0000-0003-3323-1289) and Калініна Л.М. (orcid.org/0000-0003-0534-6089) (2022) *Державно-громадське управління закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії. Найістотніші наукові результати, досягнуті в ході проведення дослідження у 2022 році* In: Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки за 2022 рік. Інститут педагогіки НАПН України, Педагогічна думка, м. Київ, Україна, стор. 177-179. ISBN 978-966-644-627-8
2. Коляда М. (2013). Співвідношення понять «соціальне партнерство» і «соціальний діалог» у трудовому праві: теорія та

- практика. Публічне право. № 4. С.291–296.
3. Коляда М. Співвідношення понять «соціальне партнерство» і «соціальний діалог» у трудовому праві: теорія та практика. Публічне право. 2013. № 4. С.291–296.
 4. Лісова Н. І.(2018). Державно-громадське управління розвитком загальної середньої освіти в малих містах України: монографія за наук. ред. Л. М. Калініної / Н. І. Лісова. – Черкаси: Видавель Пономаренко Р. В. 360 с.
 5. Калініна Л. М. Проблеми та реалії державно-громадського управління освітою на сучасному етапі розвитку демократичного суспільства / Л. М. Калініна // Прозоре управління. – 2012. – № 3. – С. 2–10.

УДК 373.3/.5.018.43:004

Наталя Ларченко,

заступник директора

*Бахмутського НВК «Загальноосвітня школа
I-III ступенів № 11 – багатопрофільний ліцей»*

Бахмутської міської ради Донецької області

СТВОРЕННЯ ЄДИНОГО ЦИФРОВОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

«Хто хоче змінити світ, нехай змінить себе!»

(Сократ)

Період війни – це час, який спонукає не тільки до згуртування та переосмислення цінностей, а й до розвитку. Розвитку тих напрямів людської діяльності, які в мирний час не набували такого важливого значення. Навіть освітня діяльність, розвиваючись, набирає організаційних форм, які надають максимальні можливості для навчання та виховання. Особливого значення набувають такі поняття, як «цифровізація освіти», «якість».

Комплексне стратегічне бачення цифрової трансформації освіти і науки, яке відповідає засадам реалізації органами виконавчої влади принципів державної політики цифрового розвитку, представляє Концепція цифрової трансформації освіти

і науки на період до 2026 року.

Сьогоднішня система освіти і науки зазнає докорінних цифрових змін, має відповідати світовим тенденціям цифрового розвитку для успішної реалізації кожною людиною свого потенціалу. Дедалі більше професій потребують набуття високого рівня цифрових навичок і володіння новими технологіями. Набуття цифрових компетентностей стає базовою потребою для кожного, тому українська система освіти має забезпечувати формування цифрових компетентностей здобувачів освіти, педагогічних працівників, а також розвиток цифрової інфраструктури та електронних сервісів у закладах освіти.

Створення єдиного цифрового середовища, яке об'єднує всіх суб'єктів освітньої та наукової діяльності, а також забезпечує простір для комунікації та обміну даними, має значно зменшити бюрократичне навантаження системи освіти і науки та спростити управлінські процеси, які відбуваються в них.

Трансформація управління закладом загальної середньої освіти – це не лише технічні зміни, але й крок у напрямку створення відкритого, гнучкого та інклюзивного освітнього середовища для всіх учасників освітнього процесу.

Починаючи з 2019 року, ще до введення дистанційного навчання, для організації освітньої діяльності в Бахмутському НВК №11, налагодження виховного процесу зі здобувачами освіти, ефективної роботи педагогічного колективу, створення інформаційно-методичної бази для педагогів, удосконалення їхньої професійної кваліфікації та самоосвіти було створено єдиний інформаційний простір на базі хмарного середовища Microsoft Office 365. Досвід використання всіх застосунків Microsoft 365 став суттєвою перевагою колективу на ринку освітніх послуг та надав можливість швидше адаптуватися до роботи під час введення військового стану з 24.02.2022 року.

Відповідно до цілей вищезгаданої Концепції було визначено низку проблем, які колектив Бахмутського НВК №11 вже вирішив:

- підвищення кваліфікації педагогічних працівників з розвитку цифрових компетентностей здійснюється регулярно через участь у вебінарах, конференціях на популярних освітніх

платформах, участь у курсах підвищення кваліфікації при Донецькому обласному інституті післядипломної педагогічної освіти, заходах, організованих центром професійного розвитку педагогічних працівників Бахмутської міської ради, професійними спільнотами області, міста, закладу, динамічними групами закладу;

- у педагогічній діяльності активно використовується наявний доступний цифровий контент (відео, тестування, аналіз) для забезпечення здобуття освіти – дистанційні курси на вебплатформі «Всеукраїнська школа онлайн»; активно створюється цифровий контент педагогами закладу для розміщення на платформі «Teams», використовуються платформи для створення інтерактивних вправ;
- забезпечено доступ до якісних зручних послуг, сервісів на базі хмарного середовища «Microsoft Office 365», а використання Microsoft Teams для навчальних закладів допомагає вчителям легко створювати віртуальні класи, організувати завдання і спільно працювати над файлами Word, Excel та PowerPoint у режимі реального часу, проводити онлайн-уроки з відеофіксацією та транскрибуванням, обміном миттєвими повідомленнями в чаті та оперативними опитуваннями, які не передбачають виходу із чату під час відеоконференції;
- у 2020 році заклад перший у місті перейшов на електронний класний журнал на платформі «Нові знання»;
- заклад активно використовує державні реєстри та бази даних, автоматизовані системи звітності «АІКОМ», «ІСУО», «ЄДЕБО», застосовуючи їх для створення аналітично-звітної документації в адміністративній діяльності, прийнятті управлінських рішень;
- у межах закладу для можливості організації діловодства використовуються сервіси «Microsoft Office 365», які на вимогу часу постійно оновлюються;
- упровадження інноваційних методів оцінювання та моніторингу допомагає вчасно виявляти проблеми в системі освіти та реагувати на них;
- забезпечення публічності інформації про діяльність закладу

забезпечується відповідно до вимог статті 30 Закону України «Про освіту» на офіційному сайті закладу освіти, який відіграє пріоритетну роль в комунікації всіх учасників освітнього процесу;

- підтримка інклюзивності здійснюється на заняттях персоналізованими інструментами, розробленими з урахуванням різноманітних стилів навчання кожного учня;
- заклад освіти піклується про безпечне спілкування з учнями, колективом, батьками та опікунами в безпечному цифровому середовищі завдяки таким можливостям, як відеоконференції та контрольовані повідомлення для учнів;
- з метою підтримки емоційного та соціального добробуту учнів, створення безпечного простору для роботи з почуттями за допомогою вправ, що відповідають віковим особливостям та сприяють соціально-емоційному розвитку, колектив закладу працює над розвитком соціальних навичок, які полягають у відстеженні емоційного стану учнів за допомогою інструмента «Атмосфера», проявів емоцій за допомогою «Монстра відчуттів» та використанні готових ігор для соціально-емоційного розвитку в Kahoot!.

Отже, колектив Бахмутського НВК №11 невтомно працює над створенням безпечного електронного освітнього середовища, забезпеченням необхідної цифрової інфраструктури закладу, підвищенням рівня цифрової компетентності всіх учасників освітнього процесу, цифровою трансформацією процесів та послуг, а також автоматизацією збору й аналізу даних. Цифровізація освітнього процесу робить навчання більш ефективним та захопливим.

УДК 37.07:340.111.5(043)

*Ольга Лойко,
директор центру КУ «ЦПРПП»
Покровської міської ради Донецької області*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ ЦЕНТРУ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ТА ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ: УПРАВЛІННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ

Важливу роль у створенні сприятливих умов для постійного самовдосконалення педагогічного персоналу та підвищення якості освіти в умовах автономії освітньої мережі продовжують відігравати центри професійного розвитку, навіть і особливо у воєнний час. Розглянемо ці питання з досвіду роботи КУ «ЦПРПП» Покровської міської ради Донецької області (далі – Центр), працівники якої є агентами у формуванні високопрофесійного середовища в освітній сфері громади.

Виходячи зі своєї місії та візії Центр виконує низку важливих функцій для підтримки вчителів, вихователів, керівників гуртків та керівників закладів освіти у подальшому професійному зростанні. Розглянемо їх.

Звичайно, що на першому місці в роботі Центру є саме підвищення кваліфікації педагогічних працівників, яке дозволяє забезпечувати заклади освіти кваліфікованими кадрами, а значить підвищити якість надання освітніх послуг. В першу чергу маємо відзначити роботу Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, який пропонує різноманітні курси та програми для підвищення кваліфікації фахівців, активно впроваджує та інформує про нові методики навчання та педагогічні підходи, щоб забезпечити ефективне передавання знань та розвиток навичок відповідно до останніх тенденцій у своїй галузі. І це важливе для покровських освітян зовнішнє підвищення кваліфікації.

Але не менше значення для професійного зросту учителя/вихователя/керівника гуртка має і внутрішнє підвищення кваліфікації, а саме: обмін фаховим досвідом під час засідань професійних предметних спільнот, постійно діючих семінарів, впровадження Центром різноманітних

проектів на рівні громади.

Так в 2023 році 967 освітян ЗЗСО, 203 педагоги ЗДО та 27 керівника гуртків ЗПО Покровської ТГ об'єдналися в 36 професійних предметних спільнот (ПС). Вони створюють середовище для обміну знанням і досвідом між їхніми членами під час проведення семінарів, воркшопів, вебінарів, обговорення в форумах чи інші форми взаємодії. Педагоги професійних спільнот можуть знаходити нових колег, менторів або партнерів через мережу контактів, яку надає спільнота. Це сприяє розширенню професійних можливостей та підтримці в кар'єрному зростанні. І, звичайно, тут мова йде і про розвиток професії: професійні спільноти можуть брати участь у розвитку та покращенні стандартів в своїй галузі, взаємодіяти з іншими організаціями, владою та громадськістю для впливу на зміни в області своєї діяльності. Професійні спільноти можуть надавати соціальну підтримку своїм членам, створюючи сприятливий клімат для взаємодії та взаємопідтримки.

Ще однією формою внутрішнього підвищення кваліфікації, впровадженого Центром, є постійно діючі семінари (ПДС), а тепер це тренінги, воркшопи, майстерки, шоуруми, освітні крауд платформи, івент студії, де педагоги допомагають один одному не втрачати окриленості своєї професії, постійно рухатися вперед, опановувати все нові та цікаві інструменти в застосуванні під час освітнього процесу.

І, як результат, цікаві матеріали роботи професійних спільнот та постійно діючих вебінарів освітян Покровської ТГ перетворюються на нові збірники завдань та вправ, дайджести, інтерактивні плакати та карти, інформаційні електронні ресурси, тощо. Потужну консультативну підтримку в підготовці методичних матеріалів, розробці навчальних програм, педагогічних інструментів та рекомендацій для підвищення якості навчання педагогам надають працівники Центру. Так в цьому 2023/2024 навчальному році були рекомендовані для затвердження Методичною радою Покровської ТГ – 4 збірника для початкової школи, 5 інформаційних дайджестів, 3 інтерактивних плакати суспільних дисциплін. Робота зі створення нового методичного педагогічного контенту громади триває.

Надання консультацій учителям та адміністрації щодо

розв'язання педагогічних питань, використання новітніх методик та ресурсів у навчальному процесі – ще одна з функцій КУ «ЦПРПП» Покровської міської ради. На початку навчального року консультантами Центру створюється опитувальник щодо запитів щодо консультацій з певних педагогічних та психологічних питань, а це в свою чергу дозволяє освітянам Покровської ТГ отримати поради щодо зростання їх в професії. Так, підтримуючи освітян, отримуємо досягнення в фахових конкурсах. На Всеукраїнському конкурсі «Учитель року – 2023» Покровська громада була представлена 20-тьма педагогами з чотирьох предметів. Результативність: 1 педагог – учасник всеукраїнського етапу, 2 – лауреати (II та III місце) та 4 педагогині стали фіналістками обласного етапу.

Всебічно сприяємо залученню молодих спеціалістів в громаду. Центр активізував співпрацю з коледжами та вищими закладами освіти: Донецьким національним технічним університетом (10 студентів проходять практику в ЗЗСО громади), Маріупольським державним університетом (студенти кафедри дошкільної освіти протягом жовтня-грудня переймали досвід кращих ЗДО Покровська), Донбаською державною педагогічною академією (25 педагогів дистанційно навчаються) та Покровським педагогічним фаховим коледжем (40 студентів проходять педагогічну практику з вересня по грудень).

Але важливо не тільки загітувати до роботи в закладах освіти Покровської ТГ випускників закладів вищої та професійної педагогічної освіти. Центр приділяє значну увагу фаховій підтримці молодих спеціалістів. Так надано рекомендації 2-м закладам освіти для організації педагогічної інтернатури 4 вчителів-випускників. Крім цього консультантами Центру вже другий рік впроваджується проєкт «Школа молодого педагога початківця» для вчителів зі стажем роботи до одного року. Молоді вчителі, вихователі за спеціально розробленим планом удосконалюють та поповнюють знання отримані в закладах вищої та фахової педагогічної освіти: це і обізнаність з нормативно-правових документів, поради і завдання з поурочного й календарного планування, методичні рекомендації щодо національно-патріотичного виховання в закладах освіти, робота на єдиній для громади освітній платформі Microsoft Team

та використання онлайн-інструментів навчання, гендерна рівність та інше. В травні 2023 року відбувся випуск перших 30 учасників «Школа молодого педагога початківця». В цьому році їх лише 14, та навчання знову триває. В планах – упровадження проекту для молодих керівників закладів освіти «Лідери освіти 4:0».

Крім фахової підтримки освітян дуже важливо допомагати залишатися в ресурсі та бути резильєнтними. В Центрі для цього створені всі умови: кваліфікований психолог сприяє емоційній підтримці, досягненню освітянами успіху у професійній сфері шляхом надання різноманітних інструментів та ресурсів для самовдосконалення та ефективного кар'єрного розвитку. За запитом проводяться тренінги з підтримки ментального здоров'я в умовах пролонгованого стресу; допомога у вирішенні нестандартних ситуацій та труднощів у роботі. Для психологів закладів освіти проводяться тренінги та семінари з питань роботи зі стресом та травмами здобувачів освіти та педагогів під час війни. За ініціативи Центру в серпні 2023 року проводилися тренінги для педагогів громади психологами ГО «Взаємодія» (м. Запоріжжя) з подолання втрат під час війни «Стресостійкість та пошук ресурсів». Протягом півроку продовжується співпраця з ГО «Діалог громад» (м. Краматорськ), яка має на меті навчання психологів щодо забезпечення ментального здоров'я учнів та дорослих (батьків та педагогів), вирішення питань інклюзії, тощо.

У нас багато нових планів і задумів. КУ «ЦПРПП» Покровської міської ради впевнено крокує шляхом забезпечення ключових напрямків професійного зростання освітян в рамках автономії освітньої мережі, покращення якості та створення сприятливих умов для ефективного навчання й розвитку педагогів. Сьогодні кожен освітянин Покровської громади, як ніколи, відчуває велику відповідальність за долю України, долю нашої громади і нашої освіти та робить усе можливе і надможливе заради наближення мирного майбуття!

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 2020 р. № 672 Деякі питання професійного розвитку педагогічних

працівників URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/672-2020-%D0%BF#Text>

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>

УДК 37: 005. 3

Ірина Макаренко,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки
Криворізького державного
педагогічного університету,
<https://orcid.org/0000-0002-9190-2549>*

ПОЛІСУБ'ЄКТНА ДІАЛОГОВА ВЗАЄМОДІЯ ПЕДАГОГІВ ЯК ПРЕДИКТОР ЕФЕКТИВНОГО ВНУТРІШНЬОШКІЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Нині, в умовах стану війни, державна освітня політика спрямована передусім на стабілізацію та втримання основних реформаційних перетворень, що були попередньо узгоджені та прийняті на законодавчому рівні.

Водночас складні економічні, соціальні та політичні виклики, що постали перед нашою країною, не сприяють підвищенню загального емоційного фону серед педагогічних працівників закладів освіти всіх рівнів. Реальні показники зниження мотиваційного складника педагогічної діяльності, а також вимушений відтік педагогічних кадрів за кордон обумовили фокусування уваги всієї освітньої системи на розроблення стратегічних орієнтирів щодо проблеми відновлення й пошуку можливих дієвих інструментів підвищення продуктивності педагогічної діяльності тощо. У цьому питанні, на нашу думку, слід розставити акценти на певних змінах в управлінській практиці керівників освітніх закладів. І насамперед ми маємо на увазі реалізацію ними

полісуб'єктної парадигми управління.

Так, на думку А. Прокопенка та Т. Рогової, «основним недоліком тлумачення управління як впливу є недостатнє врахування «суб'єкт-суб'єктної природи» соціального управління, з яким безпосередньо пов'язане управління освітою» [3, с. 8]. Тобто саме «суб'єкт-суб'єктна» партнерська взаємодія між педагогами на чолі з керівником надасть можливість долати спільно труднощі в усіх аспектах професійної діяльності, створювати доброзичливу атмосферу підтримки тощо.

Нам імпонує тлумачення сутності поняття «управління» як «специфічного процесу взаємодії суб'єктів, спрямованого як на досягнення цілей системи, так і на реалізацію особистісних сенсів суб'єктів освітнього процесу, їх саморозвиток і самореалізацію» [там само, с. 9]. На наш погляд, синергетичний ефект від такої взаємодії буде проявлятися в спільних взамообумовлених професійних змінах і взаємозбагаченні сторін, які взаємодіють.

Визначаючи основні наслідки полісуб'єктної діалогової взаємодії як ефективної форми спільної діяльності педагогів, слід наголосити на таких, як-от:

- здатність створювати та підтримувати міцні зв'язки між членами педагогічного колективу;
- забезпечення активності, ініціативності та готовності надати допомогу одне одному;
- готовність до перетворень зовнішніх обставин й довколишнього світу, а також трансформації власної особистості тощо;
- реалізація креативних навичок у ситуаціях невизначеності, пошуку оптимальних альтернатив;
- здатність емоційно співпереживати, проявляти емпатію тощо.

Окрім цього, зазначимо, що під час полісуб'єктної діалогової взаємодії «зворотні зв'язки здійснюються у вигляді рефлексивних процесів та забезпечують цілеспрямованість саморозвитку закладу освіти на основі особистісних тенденцій через надання учасникам педагогічного процесу підстав, що дозволяють перевести їх з позицій реагування у позицію інтенсивного самокерованого розвитку» [2]. Більш того, у дослідженні Є. Співаковської

показано, що «здатність суб'єктів інтегруватися при полісуб'єктній взаємодії, призводить до створення полісуб'єкту (групового чи колективного суб'єкта)» [4].

При втраті педагогами внутрішньої мотивації та професійного ентузіазму в умовах постійного підвищення стресового стану й загальних негативних наслідків війни певного підтримувального ефекту може бути досягнуто лише за умови розвитку вищеписаної полісуб'єктної діалогової взаємодії між усіма педагогічними працівниками керівником закладу освіти тощо. І насамперед у внутрішньошкільному педагогічному менеджменті керівникові слід віднайти найбільш відповідні часовим обставинам і якомога ефективніші інструменти мотивації та стимулювання вчителів за рахунок створення сприятливого полісуб'єктного освітнього простору.

Так, наприклад, О. Марченко зауважує, що «гуманістично зорієнтована полісуб'єктна взаємодія між педагогами можлива лише в такому освітньому просторі, який формується за умови наявності у кожного з них:

- бажання відкрити свій внутрішній світ іншим;
- уміння почути і побачити іншого, увійти разом з ним у своєрідний інформаційний та емоційний резонанс;
- адекватної діалогової позиції, що передбачає увагу, інтерес і співчуття;
- прагнення до духовного взаємозбагачення тощо» [1, с. 265].

Окрім цього, ми погоджуємося з думкою науковця, що «гуманізація освіти в істинному розумінні цього слова стає можливою лише у полісуб'єктній взаємодії – особистісно значущому, образному, емоційному, інтелектуальному відображенні людини іншою людиною» [там само, с. 267].

Отже, незважаючи на потужність тих викликів, які постали перед нашою державою в часи війни, освіта має бути тим оплотом, що забезпечує формування молодішої генерації вільних, відданих та національно свідомих. Тож роль учителів є неocenенною в реалізації цієї важливої стратегічної мети як запиту всього суспільства, а отже, їх єдність, партнерство, взаємопідтримка та синергія в дії є першочерговим завданням внутрішньошкільного педагогічного менеджменту тощо.

Список використаних джерел

1. Марченко О. В. Концептуальні основи полісуб'єктної взаємодії у просторі освіти. *Філософія і політологія в контексті сучасної культури*. Вип. 2. 2011. С. 258–267.
2. Немченко С. Теоретичні і методичні засади підготовки керівника загальноосвітнього навчального закладу до рефлексивного управління у педагогічних університетах: монографія. Бердянськ: видавець Ткачук О. В., 2017. 408 с.
3. Прокопенко А. І., Рогова Т. В. Управління в сучасній системі освіти. Харків: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2013. 311 с.
4. Співаковська Є. О. Проблеми підготовки майбутнього вчителя-гуманітарія до професійної діяльності у полісуб'єктному навчальному середовищі. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка*. 2013. № 2. С. 62–67.

УДК 373.3/.5.091.07:005.73] (043.3)

Вероніка Нідзієва,

*кандидат педагогічних наук,
науковий співробітник відділу
економіки і управління загальною
середньою освітою Інституту
педагогіки НАПН України,
директор гімназії №117 імені Лесі Українки м. Києва
orcid.org/0000-0001-5730-0299*

ОРГАНІЗАЦІЙНА КУЛЬТУРА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЯК ФЕНОМЕН ТА ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ

Заклад загальної середньої освіти України в сучасних умовах війни має враховувати багато факторів впливу й викликів у політичних, економічних соціокультурних умовах у країні, глобальних та національних тенденціях розвитку освіти, ставати безпечним, гнучким, динамічним, мобільним, швидко адаптуватися до змін, спрямовувати освітній процес на збереження життя дітей і їх усебічний розвиток, формування

загальнолюдських цінностей, ключових і предметних компетентностей та ін.

Результати діяльності закладу ЗСО як соціоекономічної системи, безперечно, залежать і від рівня сформованості організаційної культури, що підтверджено дослідженнями організаційних консультантів Д. Денісона, Т. Пітерса та Р. Уотермена й вчених-педагогів Л. Асадчих, Л. Калініної, Л. Карамушки, Г. Тимошко, Ж. Серкіс, Я. Стемковської та ін. Цінності та принципи, якими керуватимуться випускники школи в різних життєвих ситуаціях й умовах виживання, формуються й засвоюються в закладі загальної середньої освіти за зразками наявної організаційної культури.

Організаційна культура потребує дослідження як феномен для швидкої реакції на організаційні й культурологічні зміни, упровадження нових підходів до організації управління на основі демократичних цінностей, делегування повноважень, поєднання колективної та індивідуальної відповідальності, втілення командної роботи, стратегічного планування, демократизації взаємовідносин, лідерства.

Слід акцентувати увагу на відсутності в науковому дискурсі єдиної концепції та загальноприйнятої дефініції організаційної культури, що доводить неоднозначність розуміння змісту цього феномена і його інтерпретації. Не сформовано єдиної думки щодо дефініцій «організаційна» і «корпоративна» культури, тотожності цих феноменів або їх ієрархічного підпорядкування. Проведений термінологічний аналіз авторських дефініцій «організаційна культура» і «організаційна культура закладу загальної середньої освіти» дає змогу визначити спільні елементи: цінності, норми, правила, моделі поведінки, традиції, підсвідомі переконання, уявлення, стосунки, очікування, звички, правила, процедури, вірування, символи, ритуали, що утворюють різні конфігурації структур і відбиваються на практиці їх використання в процесі діяльності.

Установлено, що в проаналізованих визначеннях ядро організаційної культури утворюють цінності, подані імперативно та аксіоматично: «первинні», «приховані», «організаційні», «загальнолюдські», «гуманістичні», професійні цінності, без розкриття їх сутності та критеріїв добору; виявлено

різні моделі організаційної культури і різновиди цінностей. На підставі аналізу, узагальнення й систематизації результатів розвідок зарубіжних і вітчизняних науковців у процесі дослідження окреслено зміст цінностей ядра організаційної культури закладу загальної середньої освіти. Це насамперед загальнолюдські, демократичні, гуманістичні та професійні педагогічні цінності, що поєднують особистісні й організаційні цінності. Однак, виявлено, що дослідники не розглядають організаційні цінності щодо їх носіїв, яким властиві індивідуальні характеристики, не враховують їхні думки, уявлення, переконання й особистісні цінності.

У процесі дослідження визначено сутність базових елементів організаційної культури закладу загальної середньої освіти та її функції: пізнавальну, ціннісно-формувальну та інноваційну. Виявлено, що організаційній культурі закладу загальної середньої освіти притаманні жіночність, інертність, консерватизм, наявність значної кількості субкультур, стереотипів, повільна реакція на зовнішні виклики і процеси цифровізації, внутрішня орієнтація на розв'язання наявних проблем, недостатній для ефективних комунікацій рівень довіри, відкритість для суспільства власних досягнень і латентність до слабких сторін діяльності.

На основі аналізу наукових джерел з'ясовано, що наразі виокремлено: теоретичні (системний, когнітивний символічний) та емпіричні (аксіологічний, рівневий, середовищний, культурологічний, особистісний, функційний, діагностичний, системний, діяльнісний) підходи до пізнання організаційної культури закладу загальної середньої освіти; когнітивний, аксіологічний, технологічний, діяльнісний, особистісний підходи до її формування й розвитку; аксіологічний, компетентнісний, середовищний, діяльнісний, організаційно-культурний підходи до управління розвитком організаційної культури закладу загальної середньої освіти.

Заклад освіти і його організаційну культуру розглядаємо в бінарному зв'язку організаційно-педагогічної та соціокультурної систем, які потребують управління. Розвиток організаційної культури закладу загальної середньої освіти визначається за результатами порівняння двох послідовних

станів її сформованості: динамічна організаційна культура сприяє швидкій реакції на зовнішні виклики й адаптацію до нових умов функціонування закладу й країни.

Аналіз праць надає змогу зробити висновки, що еволюційний розвиток організаційної культури закладу загальної середньої освіти відбувається безперервно, циклічно, поетапно, з урахуванням чинників зовнішнього та внутрішнього впливів на систему, визначених принципів її формування та розвитку, шляхом формування спільно визначених організаційних цінностей, дотримання правил і норм взаємодії, саморозвитку та самоорганізації, оскільки організаційна культура є ресурсом й інструментом управління одночасно.

За результатами анкетування респондентів з'ясовано, що організаційна культура в закладах загальної середньої освіти повною мірою задовольняє 45,21 % педагогічних працівників і 33,33 % задовольняє частково, не задовольняє – 7,29 %; 14,17 % респондентів утрималися від відповіді, оскільки не мали чіткого уявлення про цей феномен. тими, хто утримався від відповіді).

Дослідження ознак організаційної культури (місії, адаптивності, узгодженості та залученості), які є суб'єктивними і найбільше впливають на ядро організаційної культури, світогляд, поведінку, міжособистісні стосунки і взаємодію в колективі, процеси внутрішньої інтеграції систем і процесів, гнучкість структур, адаптацію закладів загальної середньої освіти до змін у зовнішньому середовищі та ефективність управління розвитком організаційної культури доцільно здійснити за модернізованою автором методикою Д. Денісона, а результати дослідження організаційної культури за методикою Л. Калініної «Аналіз діяльності закладів загальної середньої освіти». Детермінантами таких ознак організаційної культури, як «залученість» і «узгодженість» впливають на досягнення місії та сприяють розвитку організаційної культури закладу ЗСО.

Список використаних джерел

1. Нідзієва В. А. (2015). Системний підхід у дослідженні та практиці управління організаційною культурою загальноосвітніх навчальних закладів. Педагогічний процес : теорія і практика. Вип. 5–6. С. 58–62.

2. Нідзієва В. А. (2015). Вплив організаційної культури на діяльність загальноосвітніх навчальних закладів. Освіта та розвиток обдарованої особистості. № 8. С. 23–27.
3. Калініна, Л.М. (2013). Стратегії в контексті організаційної культури. Механізми управління розвитком організаційної культури загальноосвітнього навчального закладу : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 4-5 квіт. 2013 р. (с. 9-14). Арт Економі.
4. Калініна Л., Топузов О. (2017). Організаційні механізми управління закладами освіти: методології та теоретичні засади. Український педагогічний журнал. № 4. С. 34–44.
5. Калініна Л. М., Мелешко В. В., Осадчий І. Г., Паращенко Л. І., Топузов М. О. (2018). Управління загальноосвітніми навчальними закладами як активними системами: моделі та механізми. Л. М. Калініна (ред.). Київ: Педагогічна думка. 224 с.
6. Kremen, V.H. (Ed.). (2017). National Report on the State and Prospects of Education Development in Ukraine. National Academy of Educational Sciences of Ukraine. Pedahohichna dumka. <https://lib.iitta.gov.ua/706242/>
7. Malykhin, O., Aristova, N. O., Kalinina, L., & Opaliuk, T. (2021). Developing Soft Skills among Potential Employees: A Theoretical Review on Best International Practices. Postmodern Openings, 12(2), 210–232. <https://doi.org/10.18662/po/12.2/304>

УДК 37.07:005.591.6]:349.2/.3.

Олена Олізко,

доктор філософії, заступник директора

з навчальної роботи ДНЗ

«Знам'янський професійний ліцей»

Кіровоградська обл. м. Знам'янка

ТРАНСФОРМАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ОСВІТНЬОЮ СИСТЕМОЮ В УМОВАХ АВТОМАТИЗАЦІЇ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Анотація. Розглянуто актуальну проблему трансформації управління освітньою системою в контексті автономізації. Зміни в організаційній структурі та правовому регулюванні управління

освітньою системою породжують значні виклики і відкривають нові можливості для подальшого розвитку освіти. Все це розглядає процеси, що відбуваються на рівні освітніх установ, а також законодавчий фреймворк, який визначає умови та механізми автономізації. Аналіз організаційно-правового аспекту автономізації дозволяє зрозуміти сутність та перспективи цього процесу та сприяє ефективній реалізації стратегій управління освітньою системою в умовах змін.

Ключові слова: автономізація, управління освітньою системою, трансформація, організаційно-правовий аспект, освітні установи, законодавчий фреймворк, децентралізація, акредитація, фінансове регулювання, інновації в освіті.

Основний виклад матеріалу. У сучасних умовах освітній сектор стає предметом значних трансформацій, а одним із ключових напрямків цих змін є процес автономізації освітніх установ. Автономізація передбачає делегування більшої автономії та відповідальності управлінню освітніми закладами на місцевому рівні, що виходить за рамки централізованого контролю. Цей процес супроводжується значними змінами в організаційній структурі та правовому середовищі освітньої системи. У цьому контексті виникає необхідність ретельного вивчення організаційно-правового аспекту трансформації управління освітньою системою під впливом автономізації.

Першочерговим етапом у процесі автономізації є визначення законодавчого фреймворку, що регулює цей процес. Це включає в себе розробку та прийняття законів, постанов, наказів тощо, які визначають правовий статус та умови функціонування автономних освітніх установ. Законодавство має враховувати особливості кожного рівня управління та встановлювати чіткі правила та процедури для переходу до автономного статусу.

Далі необхідно розробити механізми делегування повноважень від центрального рівня до місцевих освітніх установ. Це означає визначення процедур та критеріїв, за якими установи можуть отримати статус автономії, а також механізми контролю та нагляду за їхньою діяльністю.

Окрему увагу слід приділити процедурам акредитації та сертифікації автономних установ. Вони повинні бути об'єктивними та прозорими, забезпечуючи високий стандарт

якості освіти та відповідність законодавчим вимогам. Фінансове регулювання є ще одним важливим аспектом в контексті автономізації. Необхідно визначити механізми фінансування та розподілу коштів між автономними установами, забезпечивши їхню фінансову стійкість та ефективне використання виділених ресурсів.

Також слід зауважити про наявні потенційні переваги та виклики, пов'язані з автономізацією управління освітньою системою. Це і збільшення гнучкості та адаптивності. Адже автономні установи можуть більш ефективно реагувати на потреби своєї спільноти та швидше впроваджувати інновації в навчальний процес. Важливою складовою є і стимулювання конкуренції. Конкуренція між автономними установами може стимулювати покращення якості освіти та інновації, а залучення місцевих ресурсів може призвести до залучення спільнот до управління та фінансування освіти.

Окрім того варто зазначити і ризики нерівності, нагляд та потребу. Існує загроза, що автономні установи з більшими ресурсами або більш сприятливими умовами можуть отримати переваги, що поглибить нерівності в освіті. Нерівність в освіті може стати серйозною проблемою в контексті автономізації управління освітніми установами. Існуюча нерівність у доступі до ресурсів, які здебільшого зосереджені у великих та багатих установах, може призвести до ще більшої різниці в якості освіти між різними школами та регіонами. Установи з більшими фінансовими можливостями можуть мати змогу залучити кращих учителів, запровадити більше інноваційних програм та матеріально забезпечити кращі умови для навчання. Це може призвести до створення двох рівнів освітньої системи: один - для тих, хто має доступ до великих ресурсів, інший - для тих, хто не має цього доступу. Щоб уникнути поглиблення нерівностей в освіті, необхідно впроваджувати механізми, які забезпечать рівний доступ до якісної освіти для всіх учнів, незалежно від їхнього соціального статусу чи місця проживання.

Водночас необхідно мати ефективні механізми нагляду та контролю за діяльністю автономних установ, щоб забезпечити дотримання стандартів якості та прозорість управління. Для забезпечення стандартів якості та прозорості управління у

автономних установах критично важливо розробити ефективні механізми нагляду та контролю. Одним із можливих рішень є створення незалежних агентств або комісій, які відповідали б за перевірку та оцінку діяльності шкіл. Ці органи можуть мати право проводити аудити, оцінювати результати навчання, а також визначати дієві стратегії та методики управління. Крім того, важливо забезпечити участь громадськості та зацікавлених сторін у процесі нагляду, щоб забезпечити широкий рівень прозорості та відкритості. Такий підхід допоможе вирішити питання відповідальності та забезпечить дотримання встановлених стандартів якості в освіті.

З впровадженням автономії в управління освітніми установами зростає потреба у професійних знаннях серед педагогічних та адміністративних працівників. Особливо важливою стає компетентність у сферах фінансів, кадрів, стратегічного планування та управління ризиками. Наприклад, керівники установ повинні мати глибокі знання у фінансовому управлінні для ефективного розподілу бюджетних коштів та залучення додаткових ресурсів. Також вони повинні володіти навичками управління персоналом, щоб забезпечити ефективну роботу колективу та розвиток працівників. Знання в галузі стратегічного планування дозволить установам ефективно адаптуватися до змін у суспільстві та ринку освітніх послуг. Крім того, розуміння принципів управління ризиками допоможе уникнути негативних наслідків та забезпечити стійкість управлінського процесу. Таким чином, розвиток професійних навичок та знань серед працівників освітніх установ стає ключовим елементом успішної імплементації автономії в управлінні освітньою системою. Управління автономними установами може вимагати додаткових навичок та знань в сфері фінансів, кадрів, стратегічного планування тощо.

Організаційно-правовий аспект автономізації вимагає комплексного підходу та уважного врахування всіх аспектів правового регулювання та організаційної структури. Впровадження автономії в управління освітньою системою має значний потенціал для покращення якості освіти та забезпечення більшої гнучкості та ефективності управління. Однак успішна реалізація цього процесу вимагає ретельного

аналізу, планування та співпраці всіх стейкхолдерів освітньої системи.

Список використаних джерел

1. Іванова О., Петренко В. Управління освітнім закладом в умовах автономізації. Київ: Видавництво "Освіта". - 2020
2. Ковальчук М., Степаненко, Н. Організаційно-правові засади автономізації закладів освіти в Україні. Освіта та суспільство, 2019, 5(2), 45-58
3. Стівенсон Л. Автономізація та управління освітою: теорія і практика. Нью-Йорк: Видавництво Стівенсон. - 2018

УДК 373.3/.5.07

Лідія Попович,

науковий співробітник відділу

економіки та управління

загальною середньою освітою

Інституту педагогіки НАПН України,

<https://orcid.org/0000-0001-8231-8124>

ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКЕ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасному суспільстві загальна середня освіта, форми й методи організації та управління закладами загальної середньої освіти (надалі – ЗЗСО) набувають суттєвих змін, особливо в період повномасштабного вторгнення російського агресора. Трансформаційні процеси в загальній середній освіті потребують подолання монополії держави у галузі поряд із посиленням наданих їй функцій та активнішого залучення інших суб'єктів у процес керівництва освітньою галуззю.

Питання про управління освітою та закладами освіти в умовах децентралізації освіти та воєнного стану, освітнє партнерство та партнерська взаємодія в управлінні, моделі тристороннього партнерства розкрито у працях В. Андрущенка,

В. Беха, М. Головка, Г. Єльнікової, Т. Засекіної, Л. Калініної, В. Кременя, О. Локшиної, В. Лугового, Н. Лісової, Н. Ничкало, О. Онаць, І. Осадчого, Л. Паращенко, О. Пастовенського, З. Рябової, В. Слюсаренка, С. Сисоєвої, О. Топузова, Б. Чижевського та інших.

Проблеми трансформації та трансформаційних процесів досліджували вітчизняні вчені: Л. Гордієнко, О. Глушко, І. Джурило, І. Куляк, О. Локшина, Н. Ничкало, І. Саух, П. Саух, Л. Сергеева, О. Томаченко та інші.

У процесі дослідження було розглянуто стан та проблеми державно-громадського управління, державно-громадської партнерської взаємодії в управлінні закладами загальної середньої освіти у практичній діяльності керівників експериментальних закладів загальної середньої освіти, членів Асоціації керівників шкіл України (АКШУ).

Респонденти зазначають, що умовами ефективності державно-партнерської взаємодії ЗЗСО в умовах воєнного стану є мотивованість і готовність керівників та їхніх управлінських команд, органів самоврядування закладів освіти, територіальних громад, інших партнерів, органів влади та управління загальною середньою освітою, органів місцевого самоврядування, місцевої спільноти, роботодавців, меценатів, приватних структур із розподілом функцій, повноважень і спільної і відповідальності) до таких видів діяльності – 67%; рівень опанування суб'єктами управління ЗЗСО системи знань, певних навичок, мотивації, культури комунікації, міжособистісної партнерської взаємодії, спільної відповідальності за результати діяльності – 57 %; демократизації освітнього процесу, управління та співуправління – 67%; розвитку стратегічного та критичного мислення керівників – 58%; умінь керівниками та їхніми заступниками комплексно вирішувати питання, бути гнучкими й мобільними – 67%.

Проблемами і викликами державно-громадського управління є: небажання або неможливість членів суспільства втручатися в проблеми освіти та закладів освіти через об'єктивні і суб'єктивні проблеми, пов'язані з війною; внутрішня і зовнішня міграція; брак належного фінансування; декларативність розподілу функцій і сфер відповідальності між

різними учасниками управління; недостатнє усвідомлення владою і громадою ролі освіти в майбутньому держави; відсутність реального й ефективного зв'язку з суспільством; не врегульовані питання організації освітнього процесу: дистанційного навчання, змішаного навчання, створення консультаційних центрів, освітніх хабів в різних регіонах, які знаходяться у різних зонах воєнних дій тощо; відсутність партнерської взаємодії на різних рівнях управління освітою; не завжди відповідають поставленим цілям освітніх змін запропоновані засоби їх реалізації (сильні теорії змін, але слабке їх управлінське, організаційне та технологічне обґрунтування та способи реалізації) тощо.

Під час дослідження визначено характерні ознаки державно-громадської партнерської взаємодії в у правлінні закладами загальної середньої освіти; акцентовано на провідній ролі мотивації, насамперед, керівників та їхніх управлінських команд, органів самоврядування закладів освіти, територіальних громад, інших партнерів органів влади та управління органів місцевого самоврядування, місцевої спільноти, роботодавців, меценатів, приватних структур – із розподілом функцій і відповідальності; проаналізовано та визначено напрями партнерської взаємодії та співпраці суб'єктів освітньої діяльності ЗЗСО з громадськими організаціями; виявлено сфери впливу суб'єктів партнерської взаємодії в процесі забезпечення конституційного права на освіту; впроваджені в практику технології та механізми державно-громадського управління на правових засадах державно-приватного партнерства у сфері освіти.

На нашу думку, зміст державно-громадської партнерської взаємодії полягає у конструктивній взаємодії державних органів, громадських об'єднань та організацій, які сприяють громадсько-правовому закріпленню різноманітних організаційно-правових форм взаємодії суб'єктів освітнього та управлінського процесів; широкому залученні до партнерської співпраці юридичних та фізичних осіб на взаємовигідних умовах.

Управління трансформаційними процесами освіти в умовах воєнного стану у загальній середній освіті і закладах освіти в Україні потребують упровадження нових моделей державно-

громадського управління, забезпечення реальної автономії закладів освіти з метою не тільки їх відновлення, але й інноваційного розвитку, якісних змін в освітньому процесі, у розвитку професіоналізму педагогів, управлінні, тобто розроблення нової концепції, змісту, форм і механізмів реалізації державно-громадської партнерської взаємодії в управлінні закладами загальної середньої освіти.

Список використаних джерел

1. Онаць О.М. Стан і перспективи державно-громадського управління закладами освіти на засадах партнерської взаємодії / Педагогічні інновації, реалії, перспективи. Освіта та розвиток обдарованої особистості: щоквартальний науково-методичний журнал / В. В. Бондаренко (голов. ред.) та ін. – Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України. – 2021. – № 4 (83), С. 27-34. URL: <http://otr.iod.gov.ua/index.php/2021-rik>
2. Попович Л.М. (2023) Державно-громадська партнерська взаємодія в управлінні закладами загальної середньої освіти . Педагогічний альманах (54). стор. 166-175. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/738852>.
3. Чижевський, Б. Г. Державно-громадське управління закладів загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії (соціально-правовий аспект). *Вісник післядипломної освіти*. Серія «Педагогічні науки», 21 (50). С. 268-294. DOI [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2022-21\(50\)-268-294](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2022-21(50)-268-294) http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/visnyk_PO/21_50_2022/pedagog/Bulletin_21_50_Pedagogika_Chyzhevskiy.pdf URL: <https://lib.iitta.gov.ua/733454/>

УДК 37.014.552(477.62)"364"

Наталія Пічугіна,
начальник відділу освіти
Білозерської міської ради
Донецької області

Людмила Свирид,
головний спеціаліст
Білозерської міської ради
Донецької області

Дар'я Гринь,
головний спеціаліст
Білозерської міської ради
Донецької області

СИСТЕМА ОСВІТИ В ГРОМАДІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Незважаючи на умови, в яких ми опинилися, необхідно було приймати управлінські рішення, щоб усі здобувачі освіти отримували якісну освіту. Для цього було складено план дій та вжиті управлінські заходи, що передбачали розроблення рекомендацій щодо оцифрування документів закладів освіти та формування електронного архіву, запровадження електронного діловодства та звітності, сприяння поширенню електронного журналу і щоденників, забезпечення доступу здобувачам освіти з ООП до освітнього процесу тощо.

Заплановано було, перш за все, психологічну підтримку освітянської спільноти Білозерської територіальної громади (далі ТГ), тому керівництво відділу освіти, ЦПРПП, закладів освіти та практичні психологи пройшли психолого-педагогічні тренінги: «Діти НУШ: хто вони?», «Безпечне освітнє середовище НУШ: зв'язок між початковою та середньою ланкою», «Безпечний простір: комплексна психосоціальна підтримка українських шкіл в умова війни», «Викладання і навчання у важкі часи».

Упровадження програми Інтегрованого кейсу «Несприятлива погода» а також всеукраїнська програма

ментального здоров'я «Ти як?», ініційована першою леді Оленою Зеленською, сприяли оволодінню дітьми універсальними навичками адаптації та відновлення.

Педагогічна спільнота Білозерської ТГ пройшла курси підвищення кваліфікації з вдосконалення навичок володіння елементами дистанційного навчання за підтримки Міністерства освіти і науки України, ТОВ «АКАДЕМІЇ ЦИФРОВОГО РОЗВИТКУ» «Цифрові інструменти Google для освіти». Учителі громади також стали тьюторами Всеукраїнського проєкту з надолуження освітніх втрат «Освітній суп».

Третій рік освіта Донеччини перебуває на дистанційному навчанні і, відповідно, має освітні втрати, тим паче під час війни учасники освітнього процесу пережили багато блекаутів. Нашою метою є через дослідження визначити, з чим потрібно працювати, які заходи потрібно вжити задля того, щоб підняти якість освіти на той рівень, якого вимагають освітні стандарти.

У травні 2023р. серед учнів Білозерської ТГ було проведено моніторинг якості знань з основних предметів та зроблено порівняльний аналіз з попередніми навчальними роками (освітні втрати різняться від 15% до 25%). На підставі моніторингу було вирішено організувати Літню освітню онлайн-школу «ФОРМУЛА УСПІХУ». Заняття були побудовані таким чином, що учні не тільки надолужували знання з окремих предметів, але й мали змогу проявити свою творчість, креативність тощо. Кожен педагог сам міг обрати форму проведення, залежно від безпекової ситуації. Окремий навчальний день мав свою назву і був присвячений вивченню певного предмета. Шляхом гейміфікації, проєктів та інших цікавих та зрозумілих дітям методів повторювалися теоретичні відомості, виконувалися практичні завдання. До Літньої освітньої онлайн-школи всього було залучено 620 учнів. З них 76 знаходяться за кордоном, 117 – за межами громади.

Наступним кроком до подолання освітніх втрат стало відкриття освітнього консультаційного пункту (далі – Пункт). Пункт працює 5 днів на тиждень: з 9:00 до 15:00. Здобувачі освіти в цей час можуть звернутися за консультацією стосовно освітнього процесу за такими напрямками: суспільно-гуманітарний, природничо-математичний, естетичний,

психологічна підтримка і початкова освіта.

У рамках національного проекту «СпівДія Ноут», заклади освіти Білозерської ТГ частково були забезпечені комп'ютерною технікою.

Рано чи пізно закладам доведеться виходити з умов воєнного стану й навчатися жити і працювати в нових умовах. Усі працівники повинні розуміти, як діяти у надзвичайних ситуаціях, як працювати та як поводитися з дітьми, які перенесли тяготи евакуації, психологічні травми тощо.

Від кожного з нас залежить, якою буде освіта в подальшому, а вона повинна бути якісною!

УДК 37.2

Ірина Саух,

*доктор економічних наук,
професор, головний науковий співробітник
відділу економіки та управління закладами середньої освіти
Інституту педагогіки НАПН України,
ORCID ID 0000-0002-3812-6579*

УПРАВЛІНСЬКА КРЕАТИВНІСТЬ ЯК СОЦІАЛЬНО НЕОБХІДНА ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ

Креативна компетентність фахівця з управлінської діяльності, ставши суттєвою ознакою соціального розвитку на рубежі ХХ-ХХІ ст., у нових геополітичних умовах посідає місце ключового поняття сучасного наукового дискурсу, а відтак, цей феномен визначає ставлення особистості керівника до власної професійної діяльності, її результативності та ефективності, можливостей саморозвитку та самовдосконалення. За силою впливу на соціально-економічні процеси сьогодення звернення до ідеології креативної компетентності управлінської діяльності може порівнюватися лише з проривними ідеями наукового менеджменту Ф. Тейлора, Г. Форда, А. Файоля на початку ХХ століття.

Розгляд феномену креативності (від лат. *creatio* – створення)

дозволяє визначити креативність як творчу здібність особистості, готовність до створення принципово нових ідей, які відхиляються від традиційних або прийнятих схем мислення [1]. Креативна компетентність як управлінська проблема увійшла в топ проблем наукових досліджень різних сфер соціуму як загальноновизнана та вкрай актуальна. Відзначимо, що ще не до кінця усвідомленим є реалізований цією ідеєю прорив у розумінні сутності взаємозв'язків та взаємообумовленостей між особистістю (носієм креативної компетентності) та результатом його професійної діяльності. Отже, зазначимо, що оскільки феномен креативної управлінської діяльності постає сутнісною ознакою національної економіки, відповідно він відтворює специфічні форми трансформації інтелектуального потенціалу у домінуючі предиктори/параметри/, прогностичні показники позитивних змін соціально-економічних процесів освітньої системи.

Грунтовні дослідження феномену креативної управлінської діяльності з'являються орієнтовно із середини ХХ століття, а практичне застосування технологій креативного управління в закладі освіти як системного, усвідомленого, цілеспрямованого процесу взагалі знаходиться на початковому етапі. Ба більше, дослідження педагогічної науки у своїй переважній більшості зорієнтовані на майбутніх фахівців різного спрямування щодо:

- 1) розвитку їх креативності як компоненту професійної компетентності;
- 2) формулювання науково-педагогічних підходів до розвитку креативності у професійній підготовці;
- 3) формування креативної особистості в закладі освіти;
- 4) креативних підходів до професійно-педагогічної підготовки;
- 5) педагогічних умов ефективного процесу розвитку креативності;
- 6) обґрунтування структури креативної компетентності і таке ж інше. Не ставлячи під сумнів важливість та необхідність наведених напрямів дослідження в педагогіці, лише акцентуємо увагу на відсутність фундаментальних напрацювань саме в царині проблемного поля концептуалізації формування креативної управлінської компетентності керівника закладу освіти, методології її реалізації та методів діагностики.

З огляду на вищезазначене визначаємо актуальність у сучасних реаліях національно-господарських та суспільно-

політичних процесів теоретичного осмислення парадигми креативної управлінської діяльності, визначення «вихідних пунктів» задля реалізації «подальшого маршруту», а саме: ідентифікацію методів та методик діагностики особистісної креативності керівника закладу освіти, показників його готовності до інноваційної управлінської діяльності. Не безпідставно вважаємо проблемне поле діагностики креативності в управлінській діяльності одним із актуальних та малодосліджених. Підходи до вивчення діагностики – обмежено обговорюються/дискутуються в українському науковому дискурсі.

Діагностика особистісної креативності керівника закладу освіти передбачає визначення/формулювання адекватних науково обґрунтованих підходів, які відображають пізнавальні й мотиваційні характеристики креативної управлінської діяльності у їх єдності. Вкрай важливо прийняти як аксіому необхідність оновлення методологічних засад наукового дослідження діагностики креативної управлінської компетентності, що вимагає якнайповнішого використання потенціалу міждисциплінарного підходу. У зв'язку із цим автор статті «Креативність як складова ефективного управління» Н.Т. Мала зазначає, що «науковці виокремлюють два основні критерії оцінки креативності: за результатами, їх кількістю і значущістю; за здатністю людини відмовлятися від стереотипних способів мислення» [2]. Зазначимо, що в сучасній літературі, на різних тренінгових майданчиках пропонують спрощені підходи до аналізу креативного потенціалу. Зокрема, Центр розвитку кар'єри та неперервної освіти (2018 р.) пропонує тест «Діагностика творчого потенціалу та креативності» [3], у якому діагностуються такі показники креативного потенціалу: допитливість, упевненість у собі, сталість, зорова й слухова пам'ять, прагнення до незалежності, здатність абстрагуватися й зосереджуватися. Цей тест має узагальнений підхід, тобто тут відсутня спрямованість на креативну управлінську діяльність. Щодо цього відомий дослідник креативності Р. Стернберг відзначав залежність її оцінок від навколишнього середовища (з погляду такого аналізу це – «внутрішнє середовище закладу освіти» – І. С.), що

дозволяє, впливаючи на нього, формувати креативність, розвивати її. Як показують дослідження, внутрішнє середовище повинно відрізнятися багатством інформації, вільною атмосферою. Р. Стернберг стверджує [4], що розвиток креативності також залежить від особливостей культури, традицій і цінностей, підтримуваних суспільством. Ми пропонуємо в контексті проблемного поля діагностики креативності керівника закладу освіти актуалізувати феномен «інтелектуальної активності», яка не стимульована зовнішніми чинниками, а зумовлена/спричинена внутрішньою потребою пізнання, створенням нової, невідомої раніше управлінської дії, специфічною/унікальною формою організації управлінської діяльності, прагненням до творчої самореалізації. Інтелектуальну активність у межах сформульованої довгострокової стратегії та встановлених тактичних цілей закладу освіти визначаємо як деяку дельту/зміну величини ефективності дій керівника. Також вважаємо важливим розробку та застосування системи показників/індикаторів для визначення ефективності управлінської діяльності в парадигмі креативістики як найбільш продуктивної, такої, що об'єктивно продемонструє теоретичні аргументи доведення прогресивності, «сучасності» креативного управління, а також надасть точний вимір ефективності та результативності креативного управління керівника закладу освіти, що визначається його внеском у досягнення організаційних цілей.

Список використаних джерел

1. Саух І.В. Креативність як особливий феномен сучасного освітнього процесу. Проблеми сучасного підручника: навчально-методичне забезпечення освітнього процесу в умовах воєнного часу та повоєнного відновлення: збірник тез доповідей / [ред. кол.; голов. ред. – О.М.Топузов]. [Електронне видання] – Київ : Педагогічна думка, 2023. 382 с. С. 270-274. <https://doi.org/10.32405/978-966-644-753-4-2023-378>
2. https://career.vntu.edu.ua/ukr/index.php?option=com_content&view=article&id=785:tekst-diahnostyka-tvorchoho-potentsialu-ta-kreatyvnosti-z-kliuchem&catid=37&itemid=906
3. Мала Н.Т. Креативність як складова ефективного управління. Гілея: науковий вісник. 2011. С. 18–23.

4. Sternberg, R., & Lubart, T. (1995). *Defying the Crowd: Cultivating Creativity in a Culture of Conformity*. Free Press. <http://psycnet.apa.org/record/1995-97404-000>

УДК 613.955:004.7

Юрій Семенюк,

директор КЗ «Одеська спеціальна школа № 93

Одеської обласної ради»

БЕЗПЕКОВІ ЗАГРОЗИ ДЛЯ ДІТЕЙ У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Цифрове середовище – усі засоби та способи, які дають змогу взаємодіяти в інтернеті: смартфони й планшети, ігри й соціальні мережі [1].

Сьогодні інтернет – повноцінна частина нашого життя, потужний ресурс для навчання, розвитку та здобуття знань, комунікації, соціалізації та самореалізації, але виключно при правильному використанні.

Через відсутність цифрової грамотності та необізнаність з онлайн-ризиками, у зв'язку з хибною думкою дітей про те, що вони завжди вчиняють правильно (брак життєвого досвіду), у цифровому середовищі піддаються загрозам фізичне та психічне здоров'я учнів, їхнє соціальне благополуччя та матеріальне благополуччя їхніх родин. Часом під загрозою опиняється й національна безпека.

У період воєнного стану спостерігається загострення наявних загроз і небезпек у цифровому середовищі для дітей як молодшого, так і старшого шкільного віку, а також з'являються нові виклики, неприйнятні для мирного часу.

На відміну від дорослих, діти та підлітки більш вразливі до онлайн-ризиків та загроз у цифровому середовищі через низку причин:

- брак життєвого досвіду. Часто діти вважають, що завжди вчиняють правильно;
- не вміють (не можуть) сказати «НІ», навіть коли

- усвідомлюють загрозу;
- невпевненість у собі і, як результат, податливість до маніпуляцій в інтернеті;
- страх соціальної ізоляції – залишитися поза межами спільноти чи групи;
- страх, що дитині не повірять (батьки, учителі, однолітки);
- брак уваги та спілкування в реальному житті. Невміння вибудовувати соціальні зв'язки;
- потенційний інтерес до забороненого, зокрема до заблокованих російських інтернет-ресурсів;
- страх та невизначеність в умовах обставин непереборної сили.

До основних загроз для дітей і підлітків у цифровому середовищі в умовах воєнного стану належать:

1. Комп'ютерна залежність, яка проявляється в нав'язливому бажанні проводити все більше часу за комп'ютером та/або в мережі «Інтернет». Супроводжується втратою відчуття часу, порушенням зв'язків із навколишнім світом, почуттям невпевненості, безпорадності, страху самостійного прийняття рішень і відповідальності за них.

2. Доступ до небажаного контенту – матеріали непридатного для дітей чи протизаконного змісту: порнографічні, такі, що пропагують алкоголь, наркотики, психотропні речовини (виготовлення та вживання), використання зброї та боєприпасів, вибухових речовин тощо.

3. Інтернет-шахрайство. Фішинг або мобільне шахрайство як способи здійснення злочинів із використанням сучасних технологій, розкриття та крадіжка персональних даних, конфіденційної інформації.

4. Ігроманія – надмірна зацікавленість мережевими або індивідуальними (зокрема азартними) комп'ютерними іграми та нестримний потяг до них, втрата інтересу до будь-чого, що не стосується ігор.

6. Кібероніоманія – неконтрольовані покупки в інтернет-магазинах, без необхідності їх придбання та врахування власних фінансових можливостей.

7. Кіберсексуальна залежність та секстинг. Кібергрумінг.

Нездоланий потяг до обговорення сексуальних тем на еротичних чатах і телеконференціях, відвідування порнографічних сайтів, а також фотографування себе у роздягнутому вигляді на камеру телефона або комп'ютера з метою пересилки знімків. Кібергрумінг – входження в довіру до дитини з метою використання її у сексуальних цілях в реальному житті.

9. Кіберагресія – відвідування сайтів агресивної (що пропагують ксенофобію, тероризм, расову та релігійну нетерпимість) і аутоагресивної (кіберсуїцид, онлайн-суїцид, суїцидальні домовленості, інформаційні ресурси про застосування засобів для суїциду з описом їх дозування і вірогідності летального результату) спрямованості. Нанесення собі чи іншим травм і каліцтв. Особливо хоча виділити деякі елементи кіберагресії:

«Групи смерті» – певна група злочинців, які, маніпулюючи дитячою свідомістю, домагаються повного підкорення волі дитини, дають завдання, пов'язані з виконанням дій, що можуть спричинити шкоду здоров'ю або взагалі позбавити життя. Такі групи зосереджені в інтернет-мережах, розраховані на підлітків і мають назви: «Синій кит», «Кити пливають вгору», «Розбуди мене о 4.20», F57, F58, «Тихий дім» та ін.

Поширення деструктивної субкультури – потенційно небезпечної, такої, що завдає психологічної, моральної, матеріальної та фізичної шкоди її представникам і суспільству в цілому.

10. Челендж (англ. *Challenge* «виклик») – жанр інтернет-роликів, у яких блогер виконує завдання на відеокамеру і, розмістивши його в мережі, пропонує іншим повторити. Найбільш небезпечними челенджами є ті, що пов'язані з удушенням, утопленням, підвішуванням, підпалюванням, обмороженням, опіками, ударами струмом, поїданням неістівних предметів та речовин, виготовленням та вживанням наркотичних речовин. У період воєнного стану – загострено дитячий інтерес до розбирання та виготовлення зброї, вибухонебезпечних предметів.

11. Кібербулінг – одна з форм переслідування та цькування дітей і підлітків з використанням цифрових технологій. Залякування, приниження, провокування гніву, неповаги,

сексизму, расизму, ненависті.

12. Вірусне зараження комп'ютера. Проникнення на комп'ютер «жертви» спеціальних програм, що створюють перешкоди у роботі, та шпionських програм, які крадуть конфіденційну інформацію та здійснюють інші деструктивні дії.

13. Технології штучного інтелекту. Спілкування в чат-ботах за умови недотримання безпекових моментів, а також виконання домашніх та самостійних робіт ресурсами штучного інтелекту, що позбавляє дитину критичного мислення та необхідності пошуку інформації.

14. Інтернет-тероризм. Небезпечні дії без заподіяння фізичної шкоди, погрози зброєю чи вибухівкою, фіктивне мінування, пограбування, інсценування власного викрадення чи іншої особи.

15. Поширення проросійських наративів. Поширення трактування (опису) тих чи інших подій у політичній, культурній, науковій чи релігійній сферах з погляду проросійської пропаганди як спроба виправдання вторгнення російських військ в Україну, інших воєнних злочинів.

16. Оприлюднення інформації (в режимі реального часу) про розташування (дані геолокації), кількість та переміщення військової техніки та особового складу сил національного спротиву України.

17. Оприлюднення інформації (в режимі реального часу) про ворожі обстріли, наслідки влучання російських ракет чи дронів.

18. Вербування іноземними спецслужбами. Через інтернет-мережі підлітків намагаються завербувати для співпраці з іноземними спецслужбами. Інколи спецслужби росії намагаються «використовувати» підлітків для збору потрібної їм інформації, подаючи це як комп'ютерну ігру або обіцяючи грошову винагороду.

Складність виявлення, вчасність та ефективність реагування на інтернет-загрози в період воєнного стану полягає в наявності небезпек в усіх трьох комунікативних сегментах цифрового середовища, які використовують діти та підлітки, – спілкуванні, навчанні, розвитку та розвагах.

Список використаних джерел

1. Всеукраїнська школа онлайн. <https://lms.e-school.net.ua/>

2. Енциклопедія сучасної України. <https://esu.com.ua/>
3. Словник Інтернет – загроз. http://bespekain.blogspot.com/p/blog-page_12.html
4. Судово-юридична газета України. <https://sud.ua/uk/news/ukraine/263935-kibergruning-chto-eto-takoe-i-kak-zaschitit-svoego-rebenka>
5. РБК –Україна. <https://www.rbc.ua/ukr/styler/ohota-detey-sotssetyah-rabotayut-gruppy-smerti-1615534242.html>
6. Сайт м. Одеса 048.ua <https://www.048.ua/ru/news/3555366/cvk-redan-uze-v-odesse-cem-opasna-novaa-subkultura-prisedsaa-k-nam-iz-rossii>

УДК 37.09:374

Наталія Скрипниченко,

*директор Центру професійного розвитку
педагогічних працівників управління освіти
Торецької міської військово-цивільної адміністрації
Бахмутського району Донецької області*

СИСТЕМА РОБОТИ В ГРОМАДІ ЩОДО ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ

Війна і, як наслідок, закриття шкіл і дитячих садків, оптимізація мережі призвели до об'єднання закладів освіти та переходу на дистанційне навчання. Розташування міста в зоні активних бойових дій та обов'язкова евакуація населення створили незрозумілу та нестабільну ситуацію серед громадян, змусили мешканців стати вимушеними переселенцями. Підвищився рівень стресу. Усі ці чинники істотно погіршили ситуацію в освіті громади та призвели до певних освітніх втрат. Звісно, сама собою ситуація не виправиться. Необхідні цільові заходи, щоб допомогти учням надолужити втрачене. Для подолання цих негативних тенденцій Торецький ЦПРПП спільно із закладами освіти розробив дорожню карту. Це система роботи з визначеної проблеми.

Перш ніж упроваджувати той чи той захід, обов'язково потрібно здійснити діагностику рівня успішності учнів, адже

неможливо вирішити проблему, не розуміючи її глибини й складності. Діагностичне та формувальне оцінювання може допомогти вчителям адаптувати календарно-тематичне планування й методики навчання під потреби учнів. Водночас діагностичне оцінювання є ефективним лише тоді, коли для його проведення використовується якісний інструментарій. Очевидно, що такий інструментарій неможливо та й не потрібно розробляти в кожній школі. В Україні є інституції, що мають значний досвід у розробленні надійних стандартизованих інструментів оцінювання. Це Український центр оцінювання якості освіти, Державна служба якості освіти України, освітня платформа «Всеукраїнська школа онлайн». Діагностичні інструменти (тести для первинної і вторинної діагностики) доступні для широкого використання, але не всі педагоги можуть ними користуватися в повній мірі. Щоб провести відповідну роботу з педагогами щодо використання цього інструментарію, усі консультанти ЦПРПП пройшли навчання, організоване Державною службою якості освіти спільно з Українським інститутом розвитку освіти, що допомогло організувати серію тренінгів для 120 вчителів громади «Навчальні втрати: сутність, причини, діагностичні тести як освітній ресурс на допомогу вчителю».

Головним завданням ЦПРПП у зазначеному питанні є «скорочення відстані» між учителем і тими, хто надає йому підтримку. Учитель не повинен почуватися покинутим сам на сам із професійними проблемами. Тому ми намагаємося забезпечити функціонування дієвої системи комунікації та методичної й психоемоційної підтримки для кожного вчителя. Однією з них є «навчання з коробки» – розроблення готових рішень, «розпакувавши» які можна отримати повний набір навчальних і методичних матеріалів для вивчення конкретної навчальної теми чи розділу з будь-якого предмета. У минулому році команда педагогів працювала над кейсами інтегрованих уроків для 5 класу за різними галузями, у цьому році створила 9 збірок уроків «Мій ідеальний урок НУШ» з повною мультимедійною підтримкою. Для педагогів початкової школи дуже корисним є розроблений інтерактивний контент, який створювали всією спільнотою. Для повторення й узагальнення

навчального матеріалу, який вивчали протягом 2022-2023 н. р., на сайтах закладів освіти розміщено практичні кейси. Такий підхід відкриває кілька важливих можливостей для різних категорій учасників освітнього процесу. По-перше, учитель може гнучко проектувати програму навчального предмета або інтегрованого курсу для конкретного класу, використовуючи набір таких рішень. Водночас такі матеріали можна використовувати залежно не тільки від року навчання учнів, а й від рівня їхніх знань. По-друге, такі рішення дають змогу учням ефективніше організувати самостійне навчання. Маючи такий набір матеріалів, учень може поступово опановувати навчальний матеріал у власному темпі. По-третє, використання таких розробок може суттєво допомогти батькам, які мають бажання додатково займатися зі своїми дітьми. Наслідком цього може бути підвищення результатів навчання учнів і покращення ставлення їхніх батьків до системи освіти.

«Фактично нині кожна дитина – це дитина з особливими освітніми потребами, тому що діти, навіть якщо вони більш-менш стійкі емоційно, переживають вкрай важкий період. Тож у реаліях війни індивідуальна освітня траєкторія потрібна кожній дитині». План заходів дорожньої карти дає можливість організувати роботу з учнями за різними напрямками. Так, влітку 2023 року в закладах освіти міста працювали освітні онлайн-школи «Шлях до успіху», робота яких висвітлювалася в соцмережах. У кожному закладі створені консультаційні пункти для учнів, які потребують допомоги. Частіше цю послугу отримують діти, що навчаються за кордоном. Такий пункт відкрито і на базі освітньої локації у місті Дніпрі. Для учнів 10-11 класів створено міський центр підготовки до ЗНО (НМТ), який має базу навчальних матеріалів для підготовки, розроблені чеклісти до вивчення складних тем, трекари для повторення вивченого. До консультаційної роботи залучили педагогів, які мають позитивний досвід роботи у цьому напрямі, до мотиваційної роботи з учнями – випускників минулих років, які брали участь у НМТ.

Освітні втрати є не тільки у дітей шкільного віку. Після моніторингу стану дошкільної освіти було прийнято рішення про відкриття дитячого онлайн-садка – освітній простір

«Розумний Їжачок». Тут для малюків є можливість навчатися незалежно від місця перебування, щоб підготуватися до школи. Педагоги проводять онлайн-зустрічі з математики, основ грамоти, природознавства, вчать цікавим дослідам. А ще тут можна весело та цікаво провести вільний час у компанії друзів-однолітків. Заняття проходять три рази на тиждень, разом із малечою долучаються і батьки.

Окремим чинником, який істотно впливає на результати навчання, є психоемоційний стан учасників освітнього процесу – учнів, їхніх батьків, учителів, керівників закладів освіти. Соціально-психологічний складник подолання освітніх втрат у Торецькій громаді передбачає системний поетапний супровід учасників освітнього процесу. Оскільки педагог є основним організатором і транслятором навчального процесу, то першочергово ми піклуємося про його психологічну й інформаційну підтримку. Основними завданнями в роботі з педагогами є, по-перше, збереження та відновлення ментального здоров'я через надання індивідуальних та групових консультацій за запитом, семінарів, розповсюдження інформаційних буклетів, листівок, постерів тощо. По-друге, підвищення рівня його психологічної компетентності щодо організації освітнього процесу в умовах війни через врахування вікової категорії здобувачів освіти, з якою він працює, особливостей реагування на стрес дитиною, використання інструментів психологічної підтримки дитини в умовах уроку, важливість дотримання структурності заняття з акцентом на психологічні хвилинки та створення сприятливого психологічного клімату, складові мотивації та роль педагога у формуванні цієї мотивації. Таку підтримку надають практичні психологи, працівники ІРЦ, хоча основною послугою останніх є проведення комплексної оцінки розвитку дитини. Фахівці центру, окрім корекційно-розвиткових занять, проводить консультації для батьків дітей з ООП, для педагогів, які працюють з такими учнями.

Подолання освітніх втрат неможливе без відповідного ресурсного забезпечення як учня, так і вчителя. Педагоги нашої громади 100% мають належне технічне забезпечення, яке отримали ще у період пандемії. Завдання ЦПРПП –

забезпечення їх навчальними та методичними матеріалами, відповідним підвищенням кваліфікації. Ми проаналізували обізнаність педагогів із питань якісної організації дистанційного навчання та ефективних технологій подолання навчальних втрат, а також допомогли організувати їх навчання не тільки на різних платформах, а й на базі міста: було проведено круглі столи «Навчальні втрати та навчальні розриви: сутність, наслідки та шляхи подолання», онлайн-декада методичних знахідок з метою розповсюдження кращого досвіду використання сучасних підходів до викладання й подачі навчального матеріалу, челендж «У пошуках балансу традицій та інновацій» тощо. Отже, у складних обставинах ми робимо все можливе, аби забезпечити якісне надання освітніх послуг.

Список використаних джерел

1. Заклади освіти в умовах воєнного стану. Державна служба якості освіти України. Режим доступу: <https://sqe.gov.ua/diyalnist/rekomendacii-zakladam-osviti/zakladi-osviti-v-umovakh-voennogo-stan/>.
2. Навчальні втрати: причини, наслідки й шляхи подолання. Урок. Освіта UA. Режим доступу: <https://osvita.ua/school/88921/>.
3. Що з інклюзивною освітою в Україні під час війни. Проект ГО «Смарт Освіта». Режим доступу: <https://nus.org.ua/articles/shho-z-inklyuzivnoyu-osvitoyu-v-ukrayini-pid-chas-vijny/>.
4. Юрчук І. Освітні втрати: що робити й куди рухатись українській освіті. освітній портал Знайшов. Режим доступу: https://znayshov.com/News/Details/osvitni_vtraty_shcho_robyty_Y_kudy_rukhatys_ukrainskii_osviti.
5. Як компенсувати «освітні втрати»: рекомендації для органів влади, засновників і директорів закладів освіти. Державна служба якості освіти України. Режим доступу: <https://sqe.gov.ua/yak-kompensuvati-osvitni-vtrati-rek/>.
7. Як організувати роботу з учнями та їх психологічну підтримку в умовах війни: рекомендації Державної служби якості освіти. Державна служба якості освіти України. Режим доступу: <https://sqe.gov.ua/yak-organizuvati-robotu-z-uchnyami-ta-ikh-p/>.

УДК 37.07:316.422

Тамара Фільчакова,

*в.о. завідувача відділу менеджменту
загальної середньої освіти Донецького обласного ІППО*

УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ НА ЗАСАДАХ ВІДКРИТОСТІ ТА ТОЛЕРАНТНОСТІ В УМОВАХ РЕФОРМИ НУШ

Прозорість та відкритість інформаційної політики закладу освіти є одним із ефективних механізмів освітнього менеджменту в умовах реформи НУШ. За Законом України «Про освіту» [1] заклад освіти має оприлюднювати інформацію про свою діяльність на відкритих загальнодоступних ресурсах для реалізації принципу відкритості та прозорості управління закладом освіти. Інформування закладом учасників освітнього процесу та громади про свою діяльність є критично значущою складовою управлінського процесу. Без оперативного та повного інформування неможливо створити та підтримувати довіру до роботи закладу, що є обов'язковою умовою для ефективної освітньої діяльності. Саме тому керівництво має організовувати діяльність закладу освіти на умовах інформаційної відкритості та комунікації з учасниками освітнього процесу (педагогами, батьками, здобувачами освіти) і громадою. Інформаційна відкритість забезпечується наявністю у закладі освіти майданчиків для інформування учасників освітнього процесу: повідомлення на сайті закладу (засновника), інших загальнодоступних електронних ресурсах, на дошках оголошень, публікація інформаційних листів, шкільної преси тощо.

Найважливішим компонентом цієї роботи є безумовне виконання вимог статті 30 Закону України «Про освіту» [1], яка визначає, що саме заклад має оприлюднювати в обов'язковому порядку.

Отже, за Законом України «Про освіту» заклади освіти, що мають ліцензію на провадження освітньої діяльності, зобов'язані забезпечувати на своїх вебсайтах (у разі їх відсутності – на вебсайтах своїх засновників) відкритий доступ до такої інформації та документів: статут; ліцензії на

провадження освітньої діяльності; освітні програми, що реалізуються в закладі, та перелік освітніх компонентів, що передбачені ними; річний звіт про діяльність закладу; правила прийому до закладу; правила поведінки здобувачів освіти; структура та органи управління; кадровий склад закладу; територія обслуговування, закріплена за закладом освіти його засновником; ліцензований обсяг та фактична кількість осіб, які навчаються у закладі; наявність вакантних посад, порядок і умови проведення конкурсу на їх заміщення (у разі його проведення); матеріально-технічне забезпечення закладу; розмір плати за навчання; перелік додаткових освітніх та інших послуг, їх вартість, порядок надання та оплати; мова (мови) освітнього процесу; результати моніторингу якості освіти; умови доступності закладу для навчання осіб з особливими освітніми потребами; план заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу; порядок подання та розгляду (з дотриманням конфіденційності) заяв про випадки булінгу; порядок реагування на доведені випадки булінгу та відповідальність осіб, причетних до нього; інша інформація, що оприлюднюється за рішенням закладу освіти або на вимогу законодавства; кошторис і фінансовий звіт про надходження та використання всіх отриманих коштів, інформація про перелік товарів, робіт і послуг, отриманих як благодійна допомога, із зазначенням їх вартості, а також про кошти, отримані з інших джерел, не заборонених законодавством (для закладів, що отримують публічні кошти, та їх засновники).

Вказана інформація та документи, якщо вони не віднесені до категорії інформації з обмеженим доступом, розміщуються для відкритого доступу не пізніше ніж через десять робочих днів з дня їх затвердження чи внесення змін до них, якщо інше не визначено Законом (частини 2-4 статті 30 Закону України «Про освіту» [1]).

Під час оприлюднення обов'язкової інформації треба забезпечити її повноту та достовірність. Іноді фінансовий звіт закладу освіти виявляється неповним: не вказано дату придбання товарів, кількість, ціна, загальна сума закупівлі. Така «відкритість» викликає роздратування та зростання недовіри. Бажано також повідомляти, де саме і з якою метою використовуються в освітньому процесі ці товари. Потрібно дуже чітко розуміти, що

розміщення будь-якої інформації само по собі не є виконанням вимог Закону «Про освіту». Виконанням є розміщення повної і достовірної інформації із посиланням на джерела.

Керівництво закладу має усвідомлювати, що виконання вимог статті 30 Закону «Про освіту» є необхідною, але недостатньою умовою, щоб забезпечити якісне інформування, оскільки у реальному шкільному житті відбувається безліч подій, які складно передбачити навіть найдетальнішим законом, і про які мають знати всі учасники освітнього процесу: і учні, і батьки, і вчителі. Сам заклад освіти вирішує, про що і як саме інформувати додатково. Головний принцип інформування – повідомляти про те, що важливо, насамперед для батьків, які є найбільш зацікавленою та критично налаштованою аудиторією. Це можуть бути повідомлення про будь-які події – минулі, поточні чи майбутні, – які мають вплив на шкільне життя: як позитивні, так і ті, що відображають певні проблеми та роботу з їх вирішення.

Керівництву закладу освіти рекомендується відмовитися від спроб приховування будь-яких непередбачуваних, неприємних для закладу освіти подій: загальне проникнення у суспільне життя сучасних засобів комунікації робить це абсолютно неможливим. Усе, що відбувається у закладі освіти, стане відомим. І чим пізніше стає відомою неприємна для школи інформація – тим суттєвіший негативний ефект. Можна бути цілком впевненим, що якщо про подію не повідомить заклад освіти, то про це повідомить хтось інший. І якщо цей «інший» налаштований до школи недобррозичливо, то інформація про подію буде виключно негативною. Саме тому потрібно швидко і детально інформувати громаду.

Оскільки інформування та комунікація базуються на процесах розповсюдження та обміну інформацією, дуже важливо знати, як здійснюються ці процеси і як можна їх ефективно організувати. Саме тому побудові якісного інформування учасників освітнього процесу та громади сприяє формування цифрової компетентності та медіаграмотності керівництва та педагогічних працівників закладу. Ці компетентності мають активно формуватися у всієї учасників освітнього процесу.

Керівництво закладу освіти має також обов'язково сприяти

створенню психологічно комфортного середовища, яке забезпечує конструктивну взаємодію здобувачів освіти, їх батьків, педагогічних та інших працівників закладу освіти та взаємну довіру. Психологічний клімат у закладі освіти є визначальним чинником для створення комфортних умов для здобувачів освіти та педагогічних працівників. Саме від того, як саме і наскільки успішно керівництво закладу впливатиме на формування сприятливого психологічного клімату та атмосфери довіри між учасниками освітнього процесу, залежить досягнення мети діяльності закладу. Крім того, довіра між учасниками освітнього процесу створює сприятливі умови для конструктивного вирішення можливих конфліктів, які практично неминучі в реальному шкільному житті. Визначальна умова для створення такої атмосфери – обґрунтованість і відкритість управлінських рішень. Учасники освітнього процесу повинні мати якомога більш відкриту та повну інформацію про те, які проблеми виникають у закладі – і як вони вирішуються. Накази, розпорядження, вказівки, рекомендації керівництва, які стосуються діяльності закладу, мають бути добре підготовлені та обґрунтовані. Кожен учасник освітнього процесу має знати, чим саме визначається необхідність того чи іншого рішення – і які наслідки це рішення матиме.

Надзвичайно важливим для формування атмосфери довіри та сприятливого психологічного клімату є можливість для учасників освітнього процесу впливати на прийняття управлінських рішень. Для педагогічних працівників це можуть бути наради, обговорення, внесення пропозицій тощо, для учнів – регулярне спілкування, постійна комунікація з учнівським самоврядуванням, залучення учнів до обговорення важливих для діяльності закладу рішень, організація співпраці з органами громадського самоврядування, для батьків – збори та інші заходи. Особливу увагу слід звернути на підтримку співпраці між педагогічними працівниками, які мають професійно, конструктивно та толерантно спілкуватися і взаємодіяти з колегами заради досягнення кращих результатів освітнього процесу. Для цього треба усіляко підтримувати та заохочувати участь педагогів у різноманітних формах професійного спілкування як формалізованих (семінари, конференції,

вчительські (не)конференції у форматі EdCamp тощо), так і неформальних – у вигляді спільних екскурсій, туристичних поїздок, шкільних свят тощо. Суттєво впливає на рівень довіри до закладу те, наскільки вчасно розглядаються звернення учасників освітнього процесу та чи вживає керівництво закладу заходи, спрямовані на вирішення проблем, про які йдеться у зверненнях.

Управління закладом на засадах відкритості та толерантності – обов'язкова необхідна умова сучасного демократичного освітнього менеджменту закладу освіти, без якої не можливо побудувати нову ефективну освітню систему.

Список використаних джерел

1. Бобровський М.В., Горбачов С.І., Заплотинська О.О. Абетка для директора. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. – Київ, Державна служба якості освіти, 2019 – 240 с. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Serpneva%20conferentcia/2019/posibniki/abetka%20dlya%20directora.pdf>
2. Про освіту: Закон України від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 11.02.2024).

УДК 373.3/.5.018.43:004

Ольга Хараман,

т. в. о. директора КЗ

*«Маріупольська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 47
Маріупольської міської ради Донецької області»*

Світлана Стовба,

заступник директора з НВР КЗ

*«Маріупольська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 47
Маріупольської міської ради Донецької області»*

ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ В ЗАКЛАДІ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Швидкий розвиток цифрових технологій у сучасному світі, стрімка цифровізація у всіх сферах життя людини створюють

умови для навчання впродовж життя, підвищення власної цифрової компетентності, життєвої самореалізації та саморозвитку.

Важливою стратегічною метою сьогодення є цифрова трансформація, тому що інформаційно-цифрова компетентність є однією із ключових компетентностей випускника Нової української школи, необхідною умовою для успішного функціонування людини в суспільстві.

В умовах воєнного стану саме цифрові технології дають змогу не зупиняти навчання, а безпечно продовжувати його в дистанційному форматі відповідно до статті 9 Закону України «Про освіту».

Організація дистанційного навчання в закладі освіти забезпечує можливість реалізувати право учнів закладу на якісну та доступну освіту відповідно до їх здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, незалежно від віку, місця проживання чи перебування, стану здоров'я, особливих освітніх потреб, соціального та майнового стану, інших ознак і обставин, зокрема тих, які об'єктивно унеможливають відвідування закладу освіти.

З метою забезпечення в закладі освіти єдиних підходів до створення електронного освітнього середовища педагогічна рада схвалила використання конкретних інформаційно-телекомунікаційних систем (електронних освітніх платформ), комунікаційних онлайн-сервісів та інструментів, за допомогою яких організовується освітній процес під час дистанційного навчання. У межах таких єдиних підходів педагогічні працівники, користуючись академічною свободою, можуть обирати форми, методи та засоби дистанційного навчання.

Перед закладом освіти постають завдання цифровізації, зокрема:

- забезпечення навчання та підвищення кваліфікації педагогічного складу щодо використання цифрових технологій в освітній діяльності;
- реалізація цифрових технологій в освітньому процесі;
- надання можливості для колективного користування цифровими ресурсами та вільного доступу до них у хмарних сервісах;
- забезпечення підвищення рівня мотивації до використання

- цифрових технологій учасниками освітнього процесу;
- створення сучасного освітнього простору для впровадження цифрових технологій;
- надання консультаційних послуг щодо використання інформаційно-цифрових і хмарних технологій;
- забезпечення матеріально-технічною базою учасників освітнього процесу.

Цифрові технології відкривають нові можливості: навчання в будь-який зручний час, безперервну освіту, можливість створювати індивідуальні освітні траєкторії для здобувачів освіти. У закладі активно реалізується процес створення і застосування відкритих онлайн-ресурсів, цифрових лабораторій, електронних підручників та посібників, що сприяє створенню мотиваційного інтересу учнів до навчання. Яскравим прикладом цифрової трансформації є впровадження Всеукраїнської школи онлайн, метою якої є забезпечення учасників освітнього процесу рівним, вільним і безоплатним доступом до якісного навчального контенту.

Отже, цифровізація освіти передбачає виконання учнями завдань, перегляд уроків та самостійний пошук інформації, що сприяє формуванню предметних компетентностей та розширенню горизонтів їх пізнання.

Орієнтація на розвиток інформаційно-цифрової компетентності учня як необхідну умову його успішної життєдіяльності реалізується на основі побудови відповідної стратегії професійного розвитку вчителя. Цифрове середовище вимагає від педагогів інших методів та форм викладання. Педагогам необхідно мати базові цифрові навички, а також володіти цифровими інструментами на різних етапах уроку. Задля розширення можливостей використання цифрових інструментів для організації дистанційного навчання та підвищення ефективності освітнього процесу педагогічний колектив пройшов навчання за програмою «Цифрові інструменти Google для освіти». Для підвищення педагогічної цифрової грамотності в закладі проводиться комплексна робота, яка включає практикуми, обмін досвідом, створення методичних кейсів тощо. Тому сьогодні пріоритетним напрямом розвитку вчителя є цифрова грамотність.

Інформаційно-цифрова трансформація – це не лише організація освітнього процесу з використанням цифрових технологій, а й упровадження інформаційних систем в управлінську діяльність закладу освіти.

Перехід на електронне діловодство є вагомим кроком на шляху спрощення та автоматизації управлінських та освітніх процесів у закладі освіти, що дає можливість зменшити навантаження та заощадити час на ведення документообігу. У закладі створено хмарне сховище, де зберігаються електронні класні журнали, журнали обліку пропущених і заміненних уроків, журнали факультативних та гурткових занять, журнали реєстрації інструктажів з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності, алфавітна книга, особові справи здобувачів освіти та педагогічних працівників, накази керівника з кадрових питань та основної діяльності, річні плани роботи школи, розклади навчальних занять, свідоцтва досягнень здобувачів освіти тощо.

Заклад підключений до автоматизованих систем для збору, збереження та обробки інформації, до електронного журналу та щоденника на платформі «Нові знання», що дозволяє оптимізувати освітній процес та підвищити ефективність реалізації управлінських рішень.

В умовах дистанційного навчання важливо правильно організувати віртуальне онлайн-середовище для успішного навчання, яке передбачає створення і використання єдиного інформаційно-освітнього середовища для всіх учасників освітнього процесу. Як показала практика, найзручнішими сервісами для комунікації, спільної роботи, візуалізації та інтерактивного контенту є Zoom, Google Meet, Google Classroom, Padlet та інші. Завдяки цим сервісам організовано проєктну роботу, перевернуте навчання, виховні заходи, а також створено віртуальну вчительську, де систематизовані матеріали для освітнього процесу.

Світ навколо нас швидко розвивається, і освіта не є виключенням. І сьогодні цифровізація постає як ключовий фактор удосконалення системи освіти, який надає численні переваги освітній сфері:

- забезпечення сприятливих умов для здобуття освіти;
- формування мобільності особистості;
- посилення мотивації до самоосвіти та саморозвитку;

- охоплення здобувачів освіти в різних країнах;
- забезпечення співпраці та інтеграції;
- побудова індивідуальної освітньої траєкторії.

Отже, цифрова трансформація – це міцний фундамент для успішної та творчої особистості, тому цифровізація є не лише трендом, а й справжньою необхідністю сьогодення.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 07.12.2023).
2. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 07.12.2023).
3. Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#Text> (дата звернення: 07.12.2023).
4. Анастасія Підгорна «Вплив доповненої реальності на розвиток творчих здібностей учнів» URL: <https://arbook.info/vpliv-dopovnenoyi-realnosti-na-rozvitok-tvorchih-zdibnostej-uchniv/> (дата звернення: 07.12.2023).

УДК 373.3/.5.07

Борис Чижевський,

*кандидат педагогічних наук,
провідний науковий співробітник відділу економіки
та управління загальною середньою освітою
Інституту педагогіки НАПН України,
заслужений працівник освіти України,
<https://orcid.org/0000-0002-7878-1180>*

УПРАВЛІНСЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У ПЕРІОД ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ – ЗАПОРУКА УСПІХУ

Анотація: акцентовано увагу на управлінській компетентності у період трансформаційних процесів зумовлених інтеграцією України до Європейського співтовариства та війною із російською федерацією.

Ключові слова: управління, уміння, навички, трансформація, процес.

Summary: the article focuses on managerial competence in the period of transformation processes caused by Ukraine's integration into the European Community and the war with the Russian Federation.

Keywords: management, skills, skills, transformation, process.

Процеси державотворення в період війни та воєнного стану відзначаються суттєвими трансформаціями в українській сфері освіти в контексті політичних, соціальних, економічних, культурних, інформаційних змін. Сферу освіти охопили трансформаційні процеси, які були наслідком подолання загроз, викликів, війни, втілення інноваційних перетворень та реалізації реформ останніх десятиріч.

Трансформування у сфері науки і освіти в Україні необхідно поєднувати із загальноєвропейськими підходами та тенденціями, зокрема з тими, які визначено в межах проєктів Європейського Союзу, Ради Європи, ОБСЄ. Під час управління в період трансформаційних процесів керівники освіти, директори шкіл мають дати відповідь на запитання, наприклад, якою має бути повна загальна середня освіта для України, в Україні, про Україну?

Нині в Європейському розвитку визначними є три тенденції:

- перспектива соціальної, наукової, освітньої, культурної та економічної інтеграції, можливість співдружності, розширення діапазону єдності, солідарності, консолідації, що поширюються, та політичної уніфікації;
- розвиток інноваційних технологій, які відкривають необмежені можливості для співробітництва та дружніх зв'язків і творчої праведної, щиросердної співпраці європейців;
- революційні перетворення в Центральній та Східній Європі, європейська консолідація у війні проти Росії, які значно розширили уявлення про місце, роль, статус і значення європейських інститутів та України.

Управлінцям необхідно також враховувати етнічну, лінгвістичну, культурну різноманітність європейського регіону,

переплітання історії розвитку та інтересів, самотутність і специфіку національних європейських держав, що не виключають подібності та загальності їхніх нагальних проблем сьогодення – утвердження Миру, Світла, Любові, Добра, Богатства. Зростання міграційних та інтеграційних процесів, зумовлених жорстокими, безжалісними, руйнівними наслідками війни, пандемією, епідеміями, карантинами робить європейські держави більш взаємозалежними, а сфери освіти вседоповнювальними та консолідованими. Дедалі частіше на передній план виступає питання про стандартизацію європейської освіти, уніфікацію національних систем освіти, введення загальних європейських сертифікатів, розробку єдиних підходів до змісту навчання та виховання.

Традиційна роль сфери науки і освіти значно розширюється. Зростає значення зв'язку закладу загальної середньої освіти з навколишнім світом і його творча неперервна діяльність щодо формування умінь загальнолюдського, загальножиттєвого плану, яким у сучасній європейській педагогіці надається більше уваги, ніж суто професійним умінням. Актуальним є реалізація проблеми «Пізнай у собі людину». Усім необхідно поспішати творити добро та блокувати, знешкоджувати зло.

Варто зважати на те, що наукові знання, наукове мислення, науковий світогляд безумовно залишаються основними параметрами освітнього розвитку дітей та учнів, акцентується увага на їх удосконаленні, усвідомленні, раціоналізації й використанні відповідно до ситуації.

Основою трансформаційних процесів і розвитку сфери науки та освіти в європейському регіоні є компетентність, у тому числі й управлінська.

Основною ідеєю компетентності (competent – англ. – уміння) є формування здібності та здатності використовувати знання, досвід найефективніше та відповідно до стандартної, нестандартної, зокрема, критичної ситуації. Компетентність або вміння в цьому випадку розуміються в більш широкому понятті, ніж просто професійні, дидактичні вміння або володіння технологіями, методами і формами навчання й виховання, організації та скеровування роботи колективу. До них належить широкий спектр соціальних, організаційних, партнерських,

союзних, колегіальних, комунікативних умінь, сформованих на основі духовності, моралі, культури, знань, досвіду, цінностей, отриманих та здобутих у процесі навчання, вивчення, виховання, самовиховання, розвитку та становлення як людини, фахівця, спеціаліста, професіонала.

Зокрема, у завдання європейської освіти введено формування нового типу умінь, який отримав назву «уміння ефективного співробітництва в багатомовному контексті». Особливо відчули гостру необхідність у володінні відповідними вміннями діти, учні, батьки, учителі, науковці, які емігрували до країн Європи в результаті воєнних дій на території України. Актуальною є проблема розвитку оціночних критеріїв функціональності та якості сфери науки і освіти, а також спроможності швидкого подолання неуспішності, освітніх втрат, освітніх розривів особисто та відповідально кожним учасником освітнього процесу. Нині в міжнародній та європейській діяльності беруть участь мільйони людей різних культур, релігійної, національної належності. Щоб їхня діяльність була ефективною і результативною, порушується питання розробки єдиних критеріїв, стандартів і підходів як оволодінні іноземними мовами, так і у розвитку комунікативних, інтеркультурних умінь, до яких належить уміння спілкування, культура, етика, протокол і демократичність у стосунках та взаєминах, уміння самовираження і адекватного ставлення до самого себе, оточення, реалістична поміркованість до іншої думки, дій та вчинків.

Духовно-моральний, соціально-економічний, науково-освітній та культурний розвиток соціального правового рівноправного людського суспільства на основі демократичної держави великою мірою залежить від здатності його членів, які є вихованцями школи, до самовдосконалення й професійного та інтелектуального розвитку та зростання. Директори шкіл мають також враховувати, що одним із завдань європейської освіти стає формування навичок та умінь, потрібних людині в її подальшому житті для здобуття, оволодіння новими науковими знаннями. Це уміння учасників навчально-виховного процесу на всіх освітніх рівнях бути самодисциплінованим, планувати й розподіляти свій час, самостійно організувати навчання, вивчення, самоосвіту, свою працю, добирати, аналізувати,

порівнювати й оцінювати потрібну інформацію, користуватися інформаційними джерелами, соціальними мережами та володіти почуттям відповідальності.

Необхідно також враховувати, що для європейських країн, які формують спільний ринок праці, стає необхідним певний та чіткий рівень координації й стандартизації допрофесійної та професійної підготовки. Традиційні знання вже не можуть повною мірою задовольнити потреби ринку праці, які зросли через соціально-економічні трансформації. Якщо у 50-60 роках ХХ сторіччя вважали, що людина отримує наукові знання, здобуває освіту, фах, який їй вистачить на все життя, то сьогодні технологічні, інноваційні зміни, екологічні проблеми, зміна клімату і економічні переструктурування зумовлюють такі часті глобальні та локальні завдання, потреби та тенденції в умовах праці, що ніхто не зможе все життя виконувати одну й ту ж саму роботу, не змінюючи знарядь праці та технологій виробництва. Уміння переучуватись, підвищувати свою кваліфікацію, змінювати спеціальність стає потрібним для кожного європейця.

Розвиток інформаційних та цифрових технологій, розробка штучного інтелекту, запровадження хмарних технологій, електронного документообігу, створення власного електронного кабінету дедалі більше впливає на щоденне життя людей і без знання основних елементів цих технологій неможливо розв'язати навіть щоденні та побутові проблеми. Тому на рівень загальноєвропейського стандарту виходить комп'ютерна грамотність, формування системи захисту персональних даних, брак яких відкидає людину на периферію ринку праці або формує передумови комплексної особистої незахищеності.

Перелік умінь, які нині конче потрібні кожному громадянину Європи, кожному управлінцю, можна продовжити та розширити. Для європейської педагогіки проблема стандартизації умінь – не менш важлива, ніж розробка стандарту змісту освіти. Це допомагає взаєморозумінню, мобільності і розвитку загальноєвропейських відносин.

Список використаних джерел/ References (translated and transliterated)

1. Андрущенко В. Організоване суспільство: Проблеми суспільної

- самоорганізації та інституалізації в період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть: Досвід соціально-філософського аналізу: у 2 кн. / В. Андрущенко; наук. ред. В. Савельєв. – 3-тє вид., виправл., доповн. - Київ: Знання України, 2018. Кн. 1: Від мрії до дії. – 2018 – 659 [1]; Кн. 2: Філософія новітнього державотворення. – 2018. – 647 [1] с.
2. В.І. Вернадський Вибрані праці / Національна академія наук України, Переклад М.І. Кратка. – Київ, Видавництво “Наукова думка”, 2005 – 300 с.
 3. Громадсько-активні школи: управління та механізми розвитку: практичний посібник / О.М. Онаць, Н.М. Островерхова, Л.М. Попович, М.Г. Шевцов – К.: КОНВІ ПРІНТ, 2019 – 96 с.
 4. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. Київ: Грамота, 2005. – 448 с.
 5. Кремень В.Г. Філософія управління: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. – К.: Знання України, 2007. – 360 с.
 6. Кудляк С.М. Сучасні вектори розвитку системи планування організаційно-педагогічної діяльності закладу загальної середньої освіти: монографія / С.М. Кудляк. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2020 – 464 с.
 7. Курило В.М. Освіта України і науково-технічний та соціальний прогрес: історія, досвід, уроки. / Курило В.М., Шепотько В.П. – К.: «Деміур», 2006. – 432 с.
 8. Лутай В.С. Філософія сучасної освіти: Навчальний посібник. – К.: Центр «Магістр-S» Творчої спілки вчителів України, 1996. – 256 с.
 9. Феномен інновацій: освіта, суспільство, культура: монографія / За ред. В.Г. Кременя. – К.: Педагогічна думка. – 2008. – 472 с.

УДК 004.056:373.3/.5.011.3

Катерина Чиж,
*заступник директора з НВР
Гродівської загальноосвітньої школи I-III ступенів
Гродівської селищної ради
Покровського району Донецької області*

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЄКТУ «КІБЕРБЕЗПЕКА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ – ШЛЯХ ДО ЗАХИСТУ В ІНТЕРНЕТІ»

Ми живемо у час новітніх технологій і тому освіту для

покоління Зет та Альфа без використання інновацій не можна назвати якісною. А будь-які інновації супроводжуються кіберзагрозами. За даними МОН України, «96 % дітей, які старші 10 років, активно користуються інтернетом. Згідно з дослідженням вони проводять в мережі від 3 до 6 годин на день. Із переходом на дистанційне навчання школярі в інтернеті не тільки розважаються, а й навчаються. Незважаючи на корисну складову, в онлайн-світі є велика кількість ризиків, зокрема насильства над дітьми» [1]. Саме тому творчою групою вчителів Гродівської школи був розроблений проєкт «Кібербезпека здобувачів освіти – шлях до захисту в Інтернеті», упроваджуючи який ми прагнемо переконатися, що наші учні можуть навчатися та розвиватися в безпечному та захищеному середовищі. Йдеться про забезпечення їхнього добробуту, поки вони отримують освіту. Завдяки заходам з кібербезпеки учасники освітнього процесу отримують необхідні цифрові навички, які допомагають їм безпечно перебувати в Інтернеті. Вони спрямовані не лише на уникнення ризиків, але й на те, щоб дати можливість впевнено досліджувати світ онлайн, розуміючи, як захистити себе. Зрештою, просуваючи освіту з кібербезпеки, ми працюємо над підвищенням цифрової грамотності та надаємо інструменти для безпечної та впевненої навігації в цифровому ландшафті.

У «Стратегії кібербезпеки України», введеної в дію Указом Президента України від 26 серпня 2021 року № 447/2021, зазначено, що забезпечення кібербезпеки є одним із пріоритетів у системі національної безпеки України. План реалізації Стратегії передбачає низку заходів для посилення спроможностей національної системи кібербезпеки та протидії кіберзагрозам у сучасному безпековому середовищі [2].

Вивчаючи передовий досвід з упровадження кібербезпеки у закладах освіти, на написання власного проєкту нас надихнув Університет Меріленду UMBC, що відомий своєю потужною програмою кібербезпеки. Університет має Центр кібербезпеки, який зосереджується на дослідженнях, освіті та навчанні в галузі кібербезпеки. Вони пропонують різні програми та ініціативи, включаючи магістерську програму з кібербезпеки та програму Cyber Scholars для студентів. Для посилення

кібербезпеки вони впроваджують такі практики: надійна IT-інфраструктура, освітні, навчальні та інформаційні програми, контроль доступу, план реагування на інциденти, партнерство та співпраця, дотримання правил, регулярні аудити та оцінки безпеки, шифрування та захист даних.

На основі опрацьованих прикладів ми створили проєкт, що відповідає цілій низці глобальних цілей сталого розвитку. Розкриємо основні з них.

Кібербезпека має важливе значення для розбудови стійкої інфраструктури, зокрема захищених мереж, систем зв'язку та цифрових платформ. За даними Wikipedia «понад 4 млрд людей досі не мають доступу до Інтернету, причому 90 % із них живуть у країнах, що розвиваються» [3]. Втілення цього проєкту забезпечить учнів та вчителів якісним Інтернетом на території закладу освіти, що стане ще одним кроком до технологічного прогресу.

Кібербезпека може відігравати певну роль у зменшенні нерівності, забезпечуючи безпеку і недоторканність приватного життя вразливих груп населення, зокрема дітей та осіб з інвалідністю. Захищаючи їхні цифрові права, кібербезпека може сприяти створенню більш справедливого цифрового середовища.

Зараз, у час повномасштабного вторгнення на територію України, поняття безпеки є хитким. «В умовах конфлікту чи за відсутності верховенства права також поширені сексуальне насильство, злочинність...», активізуються кібершахраї. Ця думка ще раз доводить, що в умовах, у яких ми живемо, безпека дітей повинна бути під особливим контролем. Наразі велика кількість сімей були змушені виїхати з окупованих та прифронтових територій у більш безпечні регіони та за кордон, діти втратили своїх друзів, а основним дозвіллям для них став Інтернет. Саме тому навчання учасників освітнього процесу основам кібербезпеки та кібергігієни є нагальною потребою. Ось ще кілька причин, які підкреслюють важливість кібербезпеки для школярів: захист від кібербулінгу, захист особистої інформації, запобігання несанкціонованому доступу, поінформованість про ризики в Інтернеті, відповідальна поведінка в Інтернеті, розвиток навичок цифрової грамотності,

підготовка до майбутнього. Кібербезпека сприяє зміцненню верховенства права, боротьбі з кіберзлочинністю, посиленню законів про захист даних і забезпеченню доступу до правосуддя в цифровій сфері.

Метою проекту є навчання та захист школярів від потенційних онлайн-загроз, забезпечення їхньої безпеки та конфіденційності в цифровому світі шляхом підвищення обізнаності школярів, учителів та батьків про ризики, пов'язані з використанням Інтернету, надання їм необхідних знань і навичок для безпечної навігації в онлайн-середовищі, встановлення ліцензійних операційних систем, налаштуванням захищеної мережі Інтернет у закладі освіти.

Проект з кібербезпеки спрямований на кілька цільових груп: школярів, учителів та викладачів, батьків та опікунів, шкільну адміністрацію та персонал, громадські організації. Зацікавленими сторонами також є місцева влада, правоохоронні органи, експерти та організації з кібербезпеки, технологічні компанії, державні установи.

Орієнтуючись на ці різні групи, проект має на меті дати повну освіту з кібербезпеки для школярів, забезпечуючи цілісний та багатогранний підхід до просування безпеки в Інтернеті та відповідального цифрового громадянства.

Для реалізації проекту ми окреслили такі види діяльності:

- Розроблення концепції проекту «Кібербезпека здобувачів освіти – шлях до захисту в Інтернеті».
- Затвердження основних етапів проекту.
- Складання та затвердження календаря та кошторису проекту.
- Проведення планових закупівель: обладнання та програмного забезпечення.
- Встановлення точок доступу, операційних систем на комп'ютерне обладнання.
- Проходження онлайн-курсів учасниками освітнього процесу.
- Залучення спеціалістів кіберполіції, громадських організацій до проведення заходів з учасниками освітнього процесу школи.

- Організація моніторингу, конкурсів, зворотного зв'язку.

Наразі ми вже залучаємо учнів, батьків, учителів до проходження курсів з кібербезпеки та кібергігієни, для учасників освітнього процесу вчителі інформатики проводять онлайн-зустрічі інформаційно-освітньої кампанії #stop_сехтинг щодо загроз в Інтернеті. Найголовніше – це знайти фінансування, оскільки проєкт має ризики – загострення ситуації у зоні військового конфлікту і, як наслідок, неможливість вийти на офлайн-навчання для повної реалізації проєкту. Орієнтовна вартість проєкту, що включає в себе встановлення точок доступу з усіма матеріалами та ліцензійних операційних систем Windows становить 216 791 грн.

Сьогодні нам дійсно потрібно багато інвестувати в кібербезпеку та заздалегідь управляти ризиками. Ми вважаємо, що наш проєкт абсолютно необхідний для того, щоб система освіти в цифрову епоху була безпечною та довготривалою.

Список використаних джерел

1. Цілісна політика у школах про безпечне онлайн-середовище для дітей: мрія чи реальність? Роль освітніх закладів та вчителів у формуванні безпечного інтернету. Сайт mon.gov.ua. 08 червня 2023 року
2. Безпечний кіберпростір – запорука успішного розвитку країни. Сайт mon.gov.ua. 01 березня 2023 року
3. Цілі сталого розвитку. Сайт uk.wikipedia.org. 04 грудня 2023 року

УДК 373.3/5"364"

Надія Шкель,

директор Білозерської ЗОШ I-III ступенів №15

Білозерської міської ради Донецької області

Світлана Жулькова, Олена Жуковська,

заступники директора Білозерської ЗОШ I-III ступенів №15

Білозерської міської ради Донецької області

**СТРАТЕГІЯ ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ
У ЗАКЛАДІ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ
(ІЗ ДОСВІДУ РОБОТИ БІЛОЗЕРСЬКОЇ ЗОШ
I-III СТУПЕНІВ № 15 БІЛОЗЕРСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ)**

Вимушена перерва у навчанні, знищені школи, неможливість очної організації освітнього процесу, значні обмеження для дистанційного навчання, перебої з електроенергією та інтернетом – головні виклики, з якими стикнулася українська освіта з початку повномасштабного вторгнення. Особливо гостро ці проблеми були відчутними минулого року.

Тривалий період навчання в умовах війни, зміна місця проживання, повітряні тривоги, нестабільний емоційний стан учасників освітнього процесу, беззаперечно, вплинуло на якість знань здобувачів освіти. Це призвело до освітніх втрат – втрат знань, умінь і навичок, уповільнення або переривання академічного прогресу кожного конкретного учня, у результаті чого виникла розбіжність між очікуваним результатом навчання і його реальним показником. Такі освітні втрати потребували втручання з боку держави і кожного освітнього закладу зокрема.

Перед керівництвом Білозерської ЗОШ I-III ступенів № 15 Білозерської міської ради Донецької області постало головне питання: як правильно та зручно організувати освітній процес у контексті надолуження освітніх втрат?

Результати дослідження рівня сформованості предметних компетентностей учнів, анкетування педагогічного колективу та батьківської спільноти, показали, що навчальні досягнення здобувачів освіти знизилися, а отже, необхідно було приймати

рішення щодо проведення компенсаторного навчання за визначеними заздалегідь навчальними предметами. Так було укладено графік додаткових занять і консультацій для подолання освітніх втрат.

На засіданні травневої педагогічної ради було ухвалено рішення про створення літньої освітньої онлайн-школи «Формула успіху», метою якої було створення нової онлайн-форми позаурочної діяльності здобувачів освіти для надолуження освітніх втрат, розкриття творчого потенціалу, розвитку пізнавальної діяльності, удосконалення комунікативних навичок, формування мотивації до сталої самоосвіти та самовдосконалення. Одним із пріоритетних завдань освітньої онлайн-школи було забезпечення мотиваційного середовища як інструменту для свідомого надолуження освітніх втрат та формування в учнів необхідних навичок і знань для адекватного сприйняття матеріалу на рівні класу.

Літня освітня онлайн-школа – це короткострокова програма, яка надавала учням змогу надолужити матеріал завдяки повторному доступу до нього. Заняття будувались таким чином, що учні не тільки надолужували знання з окремих предметів, а й мали змогу проявити свою творчість, креативність, кмітливість. «Ситуація успіху – кожному» та «Навчаючись граю» – основні стратегії цієї школи. Тривалість роботи освітньої онлайн-школи становила 10 днів. Кожен педагог сам обирав форму проведення заняття та підбиття підсумків залежно від безпекової ситуації.

Шляхом гейміфікації, проєктів та інших цікавих і зрозумілих дітям методів повторювався теоретичний матеріал, виконувались практичні завдання, що в цілому сприяло досягненню результату щодо формування предметних компетентностей. Наприкінці роботи освітньої онлайн-школи ми мали певні позитивні результати, але через воєнний стан фактична кількість учнів була меншою, ніж планувалося.

На серпневій педагогічній раді було вирішено продовжити роботу щодо надолуження освітніх втрат зі збільшення відсотка учнів, охоплених активним освітнім процесом. Творчою групою педагогічних працівників закладу було розроблено Стратегію з надолуження освітніх втрат у Білозерській загальноосвітній школі I-III ступенів № 15 Білозерської міської ради, яка являє

собою комплекс заходів для здобувачів загальної середньої освіти, спрямований на:

- визначення прогалин у навчанні та їх компенсацію,
- адаптацію,
- пріоритезацію предметів (знань та компетентностей),
- надання психологічної та соціально-емоційної підтримки.

Були використані рекомендовані Українським центром оцінювання якості освіти індикатори для моніторингу програм з надолуження освітніх втрат (на кінець навчального року):

- кількість дівчаток і хлопчиків, які взяли участь у програмі,
- відсоток дітей, які покращили свої знання,
- відсоток дітей, які покращили свої знання, принаймні з одного предмета,
- відсоток дітей, які вдосконалили щонайменше одну ключову компетентність.

Складовою частиною Стратегії є план надолуження освітніх втрат з основних предметів за циклами: початкова школа, середня школа (5-6 класи НУШ, 7-9 класи), старша школа.

№	Зміст роботи	Дата виконання	Відповідальні
1	Визначення базових предметів (пріоритезація)	31.08.23	Педагогічний колектив
2	Затвердження базових предметів: ✓ початкова школа - українська мова (читання та письмо); - математика; ✓ середня школа 1) НУШ (5-6 класи): - українська мова та література; - математика; - іноземні мови (англійська/німецька); - історія України. 2) 7-9 класи:	31.08.23	Учителі 1-4 класів, учителі-предметники

	- українська мова та література; - математика; - іноземні мови (англійська/німецька); - історія України; - біологія; - фізика; - хімія; - географія; ✓ старша школа: - українська мова та література; - математика; - іноземна мова; - історія України; - біологія; - фізика; - хімія; - географія		
3	Розробити діагностичні тести для визначення рівня опорних знань здобувачів освіти та вимірювання освітніх втрат з конкретного предмета	Серпень	Керівники ШМК, учителі-предметники
4	Провести перші діагностичні роботи (ДР № 1) без оцінювання з метою виявлення прогалин	До 11.09.23	Учителі-предметники, учителі 1-4 класів
5	Провести аналіз результатів ДР № 1 з метою виокремлення уроків для повторення, коригування, уроків консультаційного характеру; підібрати різнорівневі завдання,	До 15.09.23	Учителі-предметники, учителі 1-4 класів

	використати додаткові інтернет-ресурси, які надають можливість для самостійного повторення вивченого матеріалу		
6	З'ясувати пріоритетність тем, з яких виявлено найнижчі результати	15.09.23	Учителі-предметники, учителі 1-4 класів
7	Здійснити адаптивне гнучке планування, яке передбачає: - перерозподіл навчального часу між темами; - коригування змісту та результати навчання з урахуванням виявлених освітніх втрат; - створення навчальних кейсів з предметів для надолуження освітніх втрат	До 15.09.23	Учителі-предметники, учителі 1-4 класів
8	Систематично протягом двох тижнів вересня здійснювати повторення, закріплення раніше вивчених тем на уроках або індивідуальних консультаціях	15.09.23-30.09.23	Учителі-предметники, учителі 1-4 класів
9	Продовжити надолуження освітніх втрат шляхом закріплення базових знань з кожної нової теми (повторення матеріалу)	Протягом навчального року	Учителі-предметники та учителі 1-4 класів
10	Проведення ДР № 2 з метою перевірки рівня подолання освітніх втрат	До 20.12.2023	Учителі-предметники учителі 1-4 класів

11	Проведення проміжного моніторингу результативності проведеної роботи з подолання освітніх втрат	До 25.12.2023	Заступник директора з НВР
12	Продовжити роботу щодо подолання освітніх втрат протягом навчального року	2023-2024 н. р.	Учителі- предметники, учителі 1-4 класів
13	Провести ДР № 3 з метою виявлення результатів роботи над подоланням освітніх втрат протягом навчального року	До 20.05.2024	Учителі- предметники, учителі 1-4 класів
14	Провести підсумковий моніторинг результативності проведеної роботи з подолання освітніх втрат	До 30.05.2024	Заступник директора з НВР
15	Врахувати результати моніторингу подолання освітніх втрат під час планування діяльності закладу на наступний навчальний рік	Червень	Адміністрація закладу

Масштаби втрат у навчанні українського учнівства можуть бути неймовірними. Ми вважаємо, що динаміка надолуження буде позитивною лише завдяки цілеспрямованому запровадженню Стратегії подолання освітніх втрат в умовах воєнного стану на всіх рівнях освіти.

Гнучкість і мобільність – це запорука успіху в освітньому процесі. У реаліях сьогодення подолання навчальних втрат має стати пріоритетним напрямом в організації освітнього процесу закладу загальної середньої освіти.

Список використаних джерел

1. Навчальні втрати: сутність, причини, наслідки та шляхи

- подолання: аналітичний матеріал від фахівців УЦОЯО / URL: <https://testportal.gov.ua/navchalni-vtraty-sutnist-prychyny-naslidyta-shlyahy-podolannya-analitychnyj-material-vid-fahivtsiv-ukrayinskogo-tsentru-otsinyuvannyaayakosti-osvity/>
2. Як компенсувати «освітні втрати»: рекомендації для органів влади, засновників і директорів закладів освіти / URL: <https://sqe.gov.ua/yak-kompensuvati-osvitni-vtrati-rek/>
 3. Тетяна Вакуленко. Ідеального інструменту подолання освітніх втрат не існує, але можна комплексно використовувати найкращий досвід / URL: <https://nus.org.ua/articles/idealnogoinstrumentu-podolannya-osvitnih-vtrat-ne-isnuye-ale-mozhna-kompleksno-vykorystovuvatynajkrashhyj-dosvid-tetyana-vakulenko/>
 4. Освітні втрати: підходи до вимірювання та компенсації / URL: <https://cedos.org.ua/researches/osvitni-vtraty-pidhody-do-vymiryuvannya-ta-kompensacziyi>

УДК 378.046.018.43-021.68

Ірина Соснова,

здобувач 2 курсу третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти освітньої програми «Освітні, педагогічні науки» ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», методист Центру цифрової освіти Донецького обласного ІІПО, ORCID ID: 0000-0002-6813-3788

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Реалії життя у ХХІ ст. є доволі динамічними, характеризуються постійним прогресом, рухом уперед, удосконаленням техніки, поширенням новітніх технологій на всі галузі життя, тому знань, умінь і навичок, якими ми володіємо сьогодні, завтра – уже замало. Тепер, аби бути успішною, конкурентоспроможною на ринку праці, людина має йти «у ногу

із часом», постійно працювати над собою, розвиватися, удосконалювати hard skills і soft skills навички, бути відкритою до нових знань, виявляти креативність та ініціативність, це зумовлює стрімкий розвиток концепції «Lifelong learning» («Навчання впродовж усього життя»). На жаль, не кожен може самостійно навчатися протягом усього життя. Саме неперервна освіта має забезпечити гармонійний розвиток кожної особистості, виховати в кожній людині свідому потребу в підвищенні рівня знань.

Системи управління освітою під час воєнного стану дуже суттєво відрізняються від тих, які функціонують у мирний період. У воєнний час освітні установи можуть бути мобілізовані для різних цілей, таких як евакуація, тимчасовий притулок для біженців, бази для військової підготовки або навіть лікувальні пункти. Уряд може приймати рішення про зміну навчальних програм, перерозподіл бюджетних коштів на потреби оборони, а також здійснювати цензуру чи контроль над інформацією, яка оприлюднюється.

У таких умовах важливо забезпечити безпеку учнів та персоналу, зберегти доступ до освіти, якщо це можливо, і забезпечити можливість відновлення навчального процесу після закінчення конфлікту. Зазвичай це вимагає тісної співпраці між урядом, громадськістю та міжнародними гуманітарними організаціями.

Щодо перспектив оновлення освіти в повоєнну добу, основними завданнями будуть відновлення зруйнованої інфраструктури, підтримка психосоціального благополуччя постраждалих внаслідок збройної агресії, відновлення навчальних програм і методик, які можуть бути спрямовані на підтримку миру та загального добробуту. Зазвичай, у повоєнний період, освітні системи можуть бути переглянуті з метою виправлення попередніх недоліків, реформи програм та політик, щоб забезпечити більш широкий доступ до якісної освіти для всіх верств суспільства. Цей процес може також включати інтеграцію вивчених уроків з періоду конфлікту, включаючи міжетнічні та міжконфесійні проблеми, у педагогічні програми з метою попередження подібних ситуацій у майбутньому. Також може бути акцентована увага на розвитку навичок, необхідних

для відновлення економіки та суспільства, таких як підприємництво, технологічні навички та громадянська освіта.

Мережа закладів післядипломної педагогічної освіти в Україні розробляє програми, спрямовані на набуття нових навичок і вдосконалення вже наявних на основі здобутої освіти та практичного досвіду. Вона включає: спеціалізацію (профільна спеціалізована підготовка для набуття особою здатності виконувати завдання та обов'язки, що мають особливості в межах спеціальності); перепідготовку (освіта дорослих, спрямована на професійне навчання для оволодіння іншою (іншими) професією (професіями); підвищення кваліфікації (набуття особою нових та/або вдосконалення раніше набутих компетентностей у межах професійної діяльності чи галузі знань); стажування (набуття особою практичного досвіду виконання завдань та обов'язків у певній професійній діяльності або галузі знань) [1]. Активно використовує різні форми навчання: лекції, семінарські та практичні заняття, лабораторні роботи, семінари, вебінари з обміну досвідом, круглі столи, конференції, консультації тощо.

Якщо говорити про новітні педагогічні технології, то для післядипломної освіти в пріоритеті залишається дистанційне навчання (далі – ДН), що передбачає організацію освітньої діяльності (аудиторної та позааудиторної роботи) з використанням сучасних інформаційних і комунікаційних технологій.

Зважаємо на думку вчених С. Антошук, В. Гравіт, які в післядипломній педагогічній освіті виокремили основні варіанти організації ДН:

- перший варіант реалізується в межах очно-дистанційної чи заочно-дистанційної форми навчання (використання технологій ДН переважно на дистанційних етапах навчання для забезпечення самостійної роботи здобувачів), засобами дистанційних курсів, консультацій, чатів і форумів;
- другий (притаманний зарубіжним ЗВО) реалізується в межах самостійної роботи (здобувач обирає освітню програму, оформлює заявку, сплачує за навчання, зараховується на навчання, закріплюється за тьютором, отримує доступ до навчально-методичного комплексу,

розробляє індивідуальний план підвищення кваліфікації тощо), засобами технологій ДН (мережева);

- третій – змішаний (передбачає оптимальне поєднання різних аспектів першого та другого варіантів, є найдоцільнішим в освітній діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти) [2].

Логіка дослідження вимагає вивчення сутності педагогічної технології дистанційного навчання в системі післядипломної педагогічної освіти в умовах воєнного стану. Для того, щоб краще зрозуміти суть, розглянемо її потрактування: сукупність методів, форм і засобів взаємодії з людиною в процесі самостійного, але контрольованого засвоєння нею певної кількості знань, сукупність знань та відомостей про методи, форми, прийоми та засоби організації освіти користувачів, розподілених у просторі та часі, технології опосередкованого активного спілкування викладачів зі слухачами з використанням телекомунікаційного зв'язку та методології індивідуальної роботи слухачів зі структурованим навчальним матеріалом, поданим в електронному вигляді, сукупність знань про способи й засоби процесу навчання, яке відбувається на основі інформаційно-комунікативних технологій, під час якого можна простежити якісну зміну об'єкта, технології створення, передання й збереження навчальних матеріалів, організації й супроводу навчального процесу дистанційного навчання за допомогою телекомунікаційного зв'язку [3].

В освітньому процесі закладів післядипломної педагогічної освіти використовуються змішані технології дистанційного навчання та спеціальні вебресурси (більш студентоцентроване навчання, підтримка незалежного та кооперативного навчання, можливість здобувача пристосовувати умови навчання, здатність навчатися в будь-якому місці та в будь-який час), що розробляються з використанням різноманітних систем підтримки:

- платформа «Moodle» (безкоштовна відкрита, повнофункціональна система організації дистанційного навчання та створення електронних курсів, що має широкий набір інструментів для взаємодії учасників освітнього процесу: форми здавання завдань; дискусійні форуми;

- завантаження файлів; журнал оцінювання; обмін повідомленнями; календар подій; новини та анонси; онлайн-тестування; вікіресурси);
- платформа «Google Classroom» (сервіс, призначений для створення віртуальних класів, що пов'язує Google Docs, Google Drive і Gmail, дозволяє організувати онлайн-навчання (проводити тестування, контролювати, систематизувати, оцінювати діяльність, переглядати результати виконання вправ, застосовувати різні форми оцінювання, коментувати), використовуючи відео-, текстову та графічну інформацію, відправляти повідомлення, вести онлайн-бесіди в режимі реального часу, показувати екрани, дивитись і працювати разом тощо);
 - Zoom (сервіс для організації онлайн-занять, вебсеінарів (вебінарів), відеоконференцій, онлайн-зустрічей тощо, дозволяє проведення онлайн-занять із відео, демонструвати матеріал занять і сеінарів, планувати заходи заздалегідь і запрошувати учасників, записувати заходи, організувати чати для листування та обміну матеріалами тощо);
 - платформа «Classtime» (для створення інтерактивних навчальних додатків, що дозволяє вести аналітику освітнього процесу та реалізовувати стратегії індивідуального підходу тощо);
 - LearningApps.org (онлайн-сервіс, дозволяє створювати інтерактивні вправи та використовувати в роботі з інтерактивною дошкою чи як індивідуальні вправи тощо);
 - Padlet.com (віртуальна дошка для розміщення плиток-дописів із текстовою інформацією, гіперпосиланнями, зображеннями, прикріплювати файли, аудіо-, відеозаписи тощо) та ін.

Отже, педагогічна технологія дистанційного навчання в системі післядипломної педагогічної освіти в умовах воєнного стану – це технологія опосередкованої взаємодії учасників освітнього процесу з використанням різноманітних систем підтримки (Moodle, Google Classroom, Zoom, Classtime тощо), якій властиві оперативність, інформативність, відкритість, гнучкість, масовість, далекодія, асинхронність, паралельність,

економічність, технологічність, інтернаціональність, соціальність.

Дистанційне навчання в післядипломній педагогічній освіті в умовах воєнного стану забезпечує процес навчання, дозволяє якісно змінити його зміст, методи й організаційні форми, мотивацію до активної пізнавальної діяльності, передачу інформації, контроль за опануванням навчального матеріалу тощо.

Упровадження дистанційного навчання в післядипломну педагогічну освіту забезпечує доступність освіти (навчання без відриву від основної роботи), якість навчання (застосування сучасного, інтерактивного навчально-методичного забезпечення), варіативність навчання (дистанційні курси, вільний вибір послідовності та порядку вивчення матеріалу), задоволення професійних інтересів (урахування підготовки та можливостей, індивідуальний підхід), економія коштів тощо.

Список використаних джерел

1. Верховна рада України (2018, Груд. 20). Закон № 2661-VIII, Про освіту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Антошук С.В., Гравіт В.О. (2015). Основи організації дистанційного навчання в післядипломній педагогічній освіті: наук. посіб. Суми: НІКО, 180 с.
3. Думанський Н.О. (2008). Класи сучасних технологій дистанційної освіти. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». № 610. С. 119–125.

УДК 37:355.48(470:477)

Володимир Курський,
*т.в.о. директора департаменту освіти
Маріупольської міської ради*

Ірина Святченко,
*директор комунальної установи
“Маріупольський центр професійного розвитку
педагогічних працівників
Маріупольської ради Донецької області”*

ОСВІТА МАРІУПОЛЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Організація навчання в умовах війни є викликом, але, одночасно, і важливим завданням для забезпечення нормального розвитку дітей та їхнього майбутнього.

Як організувати навчання в умовах війни?

Кожен освітянин розуміє, що перш за все, це безпека і психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу, створення безпечного навчального середовища та врахування психологічних потреб дітей. Під час дистанційного навчання ми використовуємо технології для забезпечення дистанційного навчання, надаємо доступ до онлайн-ресурсів, віртуальних класів та інших електронних засобів навчання.

Організація навчання в умовах війни вимагає особливого гнучкого та інноваційного підходу. Для забезпечення організаційно-правових засад управління освітою в умовах автономізації освітньої мережі, застосовуємо наступні кроки:

1. Розробка гнучкого навчального плану: створили гнучкий навчальний план, який можна легко адаптувати до змін в умовах війни.
2. Використання технологій для дистанційного навчання: залучаємо віддалені технології для забезпечення доступу до навчальних матеріалів; використовуємо відеоконференції, онлайн-платформи та інші засоби зв'язку для проведення уроків, освітніх заходів, тренінгів тощо.
3. Створення кризового плану: розробили план дій для ефективної реакції на екстрені ситуації; визначили ресурси та процедури для швидкої зміни формату навчання у

випадку необхідності.

4. Залучення експертів та практиків: співпрацюємо з експертами та людьми, які мають досвід роботи в подібних ситуаціях; використовуємо їхні знання для адаптації навчальних програм та методик до реальних викликів.
5. Розвиток навичок виживання: включили в навчальні програми елементи, які допомагають розвивати навички виживання та адаптації до екстремальних умов.
6. Сприяння психологічному благополуччю: забезпечуємо постійну психологічну підтримку для вчителів та учнів, оскільки війна, військові конфлікти викликають стрес та тривожність. Розробили програми для психологічної підтримки та навчання стратегій самозахисту.
7. Взаємодія з громадою: департамент освіти, підпорядковані заклади та установи освіти знаходяться в тісній співпраці з Маріупольською міською радою, залуцаємо місцеву громаду до процесу навчання, сприяючи обміну знаннями та ресурсами. Розвиваємо нові зв'язки, розшукуємо та створюємо партнерства з організаціями, які можуть надавати допомогу в умовах війни.

Вважаємо, що найважливішим є момент комунікації з громадою: адміністрація, класні керівники закладів загальної середньої освіти тримають постійний зв'язок батьківською громадськістю: інформують батьків, учителів, учнів та інші зацікавлені сторони про плани та заходи з організації навчання та роботи, забезпечують прозорість та відкритість.

Гнучкість та інновації стають ключовими в умовах війни, оскільки вони дозволяють швидко адаптуватися до змін та забезпечують стабільність у системі навчання. У таких умовах освіта має адаптуватися до ситуації, задовольняти потреби дітей і бути доступною для всіх, незалежно від соціального статусу, національної та релігійної належності, або місця перебування.

Якою ж є освіта Маріуполя сьогодні?

Війна – надзвичайно складний час для всіх, і наші діти потерпають від неї найбільше. У цих обставинах дистанційні школи міста Маріуполя стали своєрідними осередками, що об'єднали учнів, їх батьків, учителів Маріупольської територіальної громади, які вимушені були покинути свої

домівки.

Освітній процес в галузі освіти Маріуполя відновлено з 01 вересня 2022 року в дистанційному форматі на підставі рішення виконавчого комітету міської ради. Наразі функціонує шість закладів загальної середньої освіти, в котрих працюють 289 педагогічних працівників, навчаються 5056 учнів; а також Приморський інклюзивно-ресурсний центр, Маріупольський центр професійного розвитку педагогічних працівників та Міський центр практичної психології і соціальної роботи.

ПРОЕКТИ ОСВІТА 2023-2024

Найближчим часом планується відкриття наступних центрів та реалізація важливих проєктів:

- Відкриття центру дитячого розвитку «Освітнє КОЛО» (системна підтримка та комплексна допомога дітям, що постраждали внаслідок війни).
- Створення Центру з підготовки учнів до проходження НМТ (додаткові (безкоштовні) освітні послуги учням для підготовки до тесту з основних предметів та предметів за вибором учнів).
- Ментальне здоров'я. Вчимося плекати у собі резильєнтність (комплексна терапія психічного здоров'я та надання психологічної допомоги).
- Школа майбутнього Першокласника (допомога дітям дошкільного віку до вступу до першого класу).
- «Академія професійної майстерності» (розвиток якостей сучасного менеджера освіти).
- Подолання освітніх втрат (розробка цільових заходів, щодо надолуження освітніх втрат).
- Впровадження освітньої електронної платформи OIC Eddy LMS (впровадження інструментів дистанційного та змішаного навчання: зручне створення повноцінних онлайн-курсів, онлайн-уроків тощо).
- Проєкт «Негайна відповідь». З вересня 2022 року департаментами міської ради із залученням експертів розпочато проєкт відродження міста Маріуполь «Негайна відповідь». В рамках підготовки проєкту було зроблено PEST, SWOT – аналізи, визначено гіпотези та концепції, відбулась оцінка ризиків, складено бюджет. Департаментом

освіти розроблено Стратегію відновлення освіти за впровадженням 11 напрямків: «Доброму педагогу гідне життя»; «Житло для педагогів»; «Відновлення матеріально-технічної бази закладів освіти»; «Відновлення та розширення діяльності Сервісного центру»; «Дитячий кейтерінг»; проєкт «Освітня ДЕОКУПАЦІЯ» та інші.

Ми маємо повернути не лише території, але й людей. Цей процес ми назвали деокупацію свідомості. Головне – повністю позбавитись радянського та російського тягарів та створити нові, сучасні підходи в освіті, які відповідатимуть на запити дітей та батьків.

Проєкт «Освітня ДЕОКУПАЦІЯ».

Вектори відновлення:

1. Нова освіта інноваційна система освіти.
2. Місія «Просвіта» формування національної свідомості.
3. Дружня школа створення комфортного середовища.
4. Оздоровлення системи освіти створення сучасного освітнього середовища, підвищення мотивації учнів та вчителів, а також зміну ролі педагога в освітньому процесі.
5. Особистості в освіті педагог є амбасадором свого міста та активним містянином.
6. Психологічне здоров'я та соціальна адаптація дітей покращення ментального здоров'я та психологічного стану учасників освіти.

Після деокупації міста планується: першочергово відновити – 55 закладів освіти (23 заклади загальної середньої освіти, 23 заклади дошкільної освіти, 2 заклади позашкільної освіти); прийняти на роботу після проходження конкурсу 1515 педагогів; підвищити заробітну плату педагогів на 10-15 тис. грн.; забезпечити житлом педагогів та їх сім'ї – 100% від потреби; організувати харчування – 100% від потреби; облаштувати укриття в 47 закладах освіти. Також плануємо відновити роботу: 4 інклюзивно-ресурсних центрів, Міського центру практичної психології, Маріупольського центру професійного розвитку, Логопедичного центру, Сервісного центру.

Розуміємо всі виклики роботи на деокупованій території, при організації навчання та поверненні до роботи плануємо

враховувати соціальні, політичні та юридичні аспекти, бо організація навчання у школі після перемоги вимагає ретельного підходу та відповідальності. В цьому важливому періоді будемо враховувати можливості впровадження інноваційних методик та технологій; підтримувати вчителів та надавати широку можливість професійного розвитку і навчання; організувати активності, заходи, конференції, ініціативи для залучення громадськості.

Ми відкриті для нових ідей, прагнемо до постійного вдосконалення і слідкуємо за тенденціями у сфері освіти. Постійна, системна робота та присвяченість великій освітянській справі допоможуть нам утримати рубежі та покращити рівень освіти міста.

Секція № 2
«УПРАВЛІНСЬКІ ПІДХОДИ ТА СТРАТЕГІЇ НАДАННЯ
ПСИХОСОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ В ОСВІТНІЙ СФЕРІ
В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАС»

УДК 159.98

Ірина Мартиненко,

*доктор психологічних наук, професор кафедри логопедії
та логопсихології УДУ імені М. Драгоманова,
радник з питань освіти та психічного здоров'я
ГО "Українська посмішка";*

Ганна Афузова,

*кандидат психологічних наук,
психолог ГО "Українська посмішка";*

Валентина Кротенко,

*кандидат психологічних наук,
психолог ГО "Українська посмішка"*

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД В ПСИХОЛОГІЧНОМУ
СУПРОВОДІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ
З ВИКОРИСТАННЯМ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Важливим завданням освітян в умовах військового стану є підтримка резильєнтності учнів, надання їм першої і довгострокової психологічної допомоги за потребою. Водночас, розробка практичного інструментарію для педагогів має бути обґрунтованою і центрованою на реальних потребах. З цією метою задля подальшої розробки системи психологічної допомоги учням в школах Харківської, Донецької, Запорізької, Херсонської, Миколаївської та Дніпропетровської областей було здійснено опитування, які слугували підґрунтям для планування змісту психосоціальних інтервенцій.

З метою визначення **потреб у психологічній підтримці** дітей молодшого шкільного віку у прифронтових областях України нами були розроблені відповідні анкети як для педагогів, так і для батьків молодших школярів, які склалися з двох частин – переліку ознак психоемоційного неблагополуччя дітей даної вікової категорії, які найчастіше можуть спостерігати дорослі за

умови переживання дитиною суб'єктивно складної життєвої ситуації, та заходів, які, на думку дорослих з найближчого соціального оточення дитини, могли б сприяти зміцненню, збереженню та відновленню її психічного здоров'я. В опитуванні взяли участь 613 педагогів 1-4 класів та 1396 батьків дітей молодшого шкільного віку з прифронтових областей України.

Отримані результати засвідчили, що педагоги більше уваги приділяють когнітивним проявам психоемоційного неблагополуччя дитини, тоді як батьки – його поведінковим проявам. Практично половина опитаних педагогів і батьків не готові до особистої участі у підтримці та відновленні психоемоційного благополуччя учнів молодшого шкільного віку. На нашу думку, це може бути обумовлене відсутністю або недостатністю відповідних компетенцій у педагогів та неналежним рівнем психолого-педагогічної компетентності й/або відсутністю чи недостатністю у батьків відповідних компетенцій із збереження та відновлення психічного здоров'я. Разом з тим, більшість педагогів початкової школи відкриті для навчання навичкам підтримки та відновлення психічного здоров'я та вважають їх важливим аспектом власної професійної діяльності з підтримки психоемоційного благополуччя своїх учнів, тоді як більшість батьків не готові брати на себе відповідальність з підтримки психоемоційного благополуччя своїх дітей.

Переважна більшість вчителів початкової школи (82,9%) та батьків учнів 1-4 класів (61,7%) визнають актуальність систематичної роботи з підтримки психоемоційного благополуччя дітей та вказують на необхідність забезпечити систематичну психологічну підтримку усіх учасників освітнього процесу (в т. ч. і дорослих з найближчого мікросоціального оточення дитини – педагогів і батьків). Це відповідає завданням нашого проекту – підтримка ментального здоров'я учнів молодшого шкільного віку через розвиток у них навичок резильєнтності у тісній взаємодії із значущими дорослими – педагогами та батьками. При цьому дорослі виступатимуть не стільки джерелом теоретичних знань, скільки прикладом для наслідування, – в молодшому шкільному віці діти ще не стільки слухають те, що говорять дорослі, скільки спостерігають, що вони роблять, як діють і реагують у різних ситуаціях.

Грунтуючись на результати здійсненого опитування командою проєкту «Надання цифрових інструментів для подолання відставання у навчанні, соціально-емоційного розвитку та оцінки стану психічного здоров'я для найбільш вразливих 35000 дітей у сільській місцевості» (який реалізує БО «100% життя» спільно з ГО «Українська посмішка» та за підтримки UNH – Ukraine Humanitarian Fund), було розроблено комплекс психосоціальної підтримки для здобувачів початкової освіти, який передбачав впровадження активностей із соціально-емоційного розвитку (СЕР), розробку і впровадження інструментарію оцінювання стану психічного здоров'я учнів 1-4 класів (скринінг) та реалізація програми їхньої психологічної підтримки з організацією психологічних хвилинок на уроках.

Комплексний підхід у впровадженні зазначених активностей вдалося реалізувати засобами цифрового підручника eKidz.ua, рекомендованого МОН України для використання в початковій школі (Гриф МОН: № реєстрації 2.0120-2022) [1]. Розроблена система роботи передбачає роботу з педагогами (психоедукаційна і тренінгова робота з навчання кризових умінь психологічної підтримки), взаємодію з батьками (шляхом асинхронного навчання базовим технікам і вправам психологічної підтримки та мотивування до навчання), психосоціальну підтримку учнів початкових класів (шляхом ознайомлення з книгами і завданнями соціально-емоційного компоненту навчання, виконання психологічних вправ і технік на уроках та вдома). Усі розроблені заходи спрямовані на формування м'яких навичок психологічної допомоги у всіх учасників освітнього процесу, а розроблений у відповідності із завданнями контент цифрового підручника слугує базою для формування і закріплення здобутих умінь і знань.

Ураховуючи описані вище результати опитування, вважаємо за необхідне зазначити, що цифровий підручник, який розповсюджується у проєкті, є схваленим МОН України цифровим додатком для використання на уроках рідної мови, а його контент може використовуватись для надолуження знань, розвитку зв'язного мовлення, комунікативних умінь і соціально-емоційного навчання, як підґрунтя розвитку резиліентності учнів. Розроблений навчально-методичний посібник за

підручником також містить програму психологічної підтримки учнів початкової школи на уроках, комплекс технік і вправ для хвилинок психологічного здоров'я.

Список використаних джерел

1. Українська посмішка. Освітній напрямок [Електроний ресурс] Режим доступу : <https://ukrainiansmile.org/education>
2. Афузова Г. В., Кротенко В.І., Мартиненко І.В. Оцінка потреб у психологічній допомозі в прифронтових областях України. Психічне здоров'я в умовах війни: шляхи збереження та відновлення: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю) (м. Київ, 13 жовтня 2023 р.). Київ: НУБІП України, 2023. 87 с.

УДК 159.9:37.015.3

Ольга Гульбс,

*доктор психологічних наук,
професор, професор кафедри психології
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини
<https://orcid.org/0000-0002-5300-8570>*

Валерій Лантух,

*доктор історичних наук, професор,
професор кафедри краєзнавчо-туристичної роботи,
соціальних і гуманітарних наук
Української інженерно-педагогічної академії
<https://orcid.org/0009-0005-0681-2119>*

Олександр Кобець,

*доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри психології Уманського державного
педагогічного університету імені Павла Тичини
<https://orcid.org/0000-0002-9096-6313>*

ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ СВІДОМОСТІ У ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІВ

Соціально-економічні перетворення в Україні, одержання

державної незалежності, зміна цінностей суспільно-історичного розвитку, орієнтування на гуманістичні та демократичні принципи в усіх сферах людської життєдіяльності – викликали до життя «широкий інноваційний потік». У другій половині 90-х років ХХ ст. були створені інноваційний центр гуманітарної освіти АПН України та лабораторія педагогічних інновацій Інституту педагогіки АПН України, які розпочали цілеспрямовану розробку проблем освітньої інноватики.

Відомо, що модель інноваційної діяльності педагога освітньої системи складається з двох взаємодоповнюючих частин. Перша будується через зміну мотиваційних стосунків шляхом наслідування, зараження, імітації, моделювання інноватики. Вона визначає ставлення до новацій і переживання подій, пов'язаних з їхнім упровадженням. Друга частина отримує інформацію через спрямоване, усвідомлене інноваційне навчання, яке підтримується самою структурою нашого суспільства [1].

Уся інформація, що належить до інновацій, пов'язана з певною системою цінностей і бар'єрів. У науці психологічні бар'єри розуміються як внутрішні перешкоди (небажання, невпевненість), що заважають людині успішно виконувати деяку дію. Кожен педагог обирає тільки ту інформацію, яка може бути ним засвоєна у професійній діяльності [2].

Унаслідок відсутності завершеної теорії управління інноваційною діяльністю викладацького складу освітнього закладу стає необхідним устанавлення нових зв'язків між теоретичними положеннями та сучасною практикою в освіті і виникає потреба у розробці прогностичних моделей управління інноваційною діяльністю педагогів.

Критеріальний апарат оцінки ефективності управління інноваційною діяльністю викладацького складу освітнього закладу наведений у таблиці 1.

Можна передбачити, що ефективність такої моделі інноваційної діяльності педагогів підвищиться за рахунок врахування різноманітності психолого-педагогічних інновацій; теоретико-методологічних уявлень про природу і суть інноваційних процесів в освіті, що включає різні за змістом етапи: інноваційний психолого-педагогічний пошук, психолого-

педагогічна експертиза, атестація, засвоєння поновлення освітньої практики на основі використання інновацій.

Реалізація такої *моделі*, на нашу думку, буде сприяти оптимізації функціонування інноваційних процесів у системі освіти і всіх її складових елементів, а також створенню соціально-психологічних умов, сприятливих для підвищення професіоналізму педагогів освітніх закладів і розвитку їхньої професійної свідомості.

Таблиця 1

Характеристика функцій управління інноваційною діяльністю педагогів

Функції управлінської діяльності	Характеристика показників ефективності управління інноваційною діяльністю в освіті
Мотиваційно-цільова	1. Цільова спрямованість функціонування освітньої системи й управлінської діяльності: цілі, орієнтовані на розвиток особистості того, хто навчається, і педагога; урахують їхні інтереси й потреби; сформульовані стратегічні й тактичні завдання управління інноваційною діяльністю педагогів; конкретні цілі, які забезпечують функціонування освітньої системи в режимі розвитку. 2. Здійснюється орієнтація на весь спектр професійних потреб педагогів, які працюють у освітній системі (включення у творчу діяльність, підвищення кваліфікації, підвищення соціально-професійного статусу через категорійну атестацію, обмін досвідом, вивчення вітчизняного й зарубіжного досвіду) 3. Проведення стимулюючих форм контролю (творчі звіти, атестація). Випуск психолого-педагогічних інформаційних бюлетенів, що знайомлять педагогів з результатами стимулювання інноваційної діяльності. 4. Постійне заохочування педагогів, які

	досягли високого рівня результативності в інноваційному освітньому процесі.
Планово-прогностична	1. Планування діяльності педагогів на основі розробленої концепції інноваційного розвитку освіти. 2. Концепція інноваційного розвитку освіти орієнтована на практику й містить реальні ближні, середні й подальші прогнози діяльності педагогів та їхнього розвитку. 3. Прогнозування інноваційної діяльності педагогів здійснюється шляхом проектування на основі програмно-цільового підходу та аналізу стану освітнього процесу.
Інформаційно-аналітична	1. Здійснюється оперативний збір інформації та використовуються методи, адекватні цілям і завданням розвитку освіти. Створюється банк даних по всіх напрямках розвитку освіти. 2. Зміст інформації повинен об'єктивно відображати стан освіти, результати освітнього процесу; виділення чинників та психолого-педагогічних умов, що дозволяють оцінити інноваційну діяльність педагогів. 3. Цілі аналізу орієнтовані на виявлення динаміки психолого-педагогічних інноваційних процесів, аналіз яких носить системний характер і дозволяє встановлювати основні причинно-наслідкові зв'язки. 4. Інформаційні потоки забезпечують прийняття правильного управлінського рішення.
Організаційно-виконавча	1. Організаційні структури освітніх закладів повинні бути гнучкі й адаптовані до психолого-педагогічних умов, що змінюються в освіті. 2. В організації діяльності функціональних і проектних структур освітніх закладів використовується координація цілей і змісту

	інноваційної діяльності професорсько-викладацького складу. 3. Формування організаційних відносин в управлінні як по вертикалі, так і по горизонталі. 4. Виконання нормативних вимог вищих організацій усіма структурами освітніх закладів.
Контрольно-діагностична	1. Створення системи діагностичного супроводу освітніх програм на основі науково обґрунтованих параметрів. 2. Систематичний контроль за інноваційною діяльністю викладачів ВНЗ та його адекватність цілям управління. 3. Оперативність і гнучкість контролю. Стимулюючий характер контролю
Корекційно-регулятивна	1. Визначення ієрархічно взаємопов'язаних зон корекції соціально-психологічних особливостей функціонування органів управління інноваційними процесами та інноваційною діяльністю педагогів.

Описана *модель* не є застиглою, замкненою системою. Її організація, формування і випробування, безсумнівно, призведуть до виникнення нових проблем, що вимагають її корекції, удосконалення, відмови від одних її елементів і введення нових. Ця система є відкритою і передбачає динамічний розвиток освіти. Зміна концептуальних ідей сучасної освіти може призвести до істотного перегляду запропонованої моделі.

Таким чином, розвиток системи освіти викликає потребу і в розвитку управління інноваційною діяльністю педагогічного складу освітніх закладів, яке передбачає як збагачення традиційних функцій управління новими проектами, так і створення соціально-психологічних умов, які сприяють розвитку професіоналізму педагога в інноваційній діяльності. Динамічність розвитку суспільства диктує необхідність випереджального розвитку освіти і системи управління нею, що

зумовлює своєчасність розробки прогностичних моделей управління інноваційними процесами в освіті.

Список використаних джерел

1. Суровцева Р. Ф. Теорія і практика розвитку педагогічних інновацій у другій половині ХХ – на початку ХХІ століть. [Монографія]. Краматорськ, 2007. 719 с.
2. Сучасна вища школа: психолого-педагогічний аспект: [Монографія]. / За ред. Н.Г. Ничкало. Київ: Райдуга, 1999. 98 с.

УДК 159.942

Анастасія Кабанцева,

*кандидат психологічних наук,
завідувач відділення клінічної психології, вчений секретар
Державного закладу «Науково-практичний медичний
реабілітаційно-діагностичний центр МОЗ України»*

Катерина Кабанцева,

*спеціаліст відділу освіти Іллінівської сільської ради
Краматорського району Донецької області*

Тетяна Пасічна,

*провідний спеціаліст відділу освіти
Іллінівської сільської ради
Краматорського району Донецької області*

ПСИХОЕДУКАЦІЯ ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК ЗМІЦНЕННЯ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ ТА ДОРОСЛИХ

У одному із своїх виступів Перша леді України зазначила: «... ми створимо власну унікальну програму психологічної допомоги. Це амбітне завдання – перетворити стрес і біль у силу і наснагу, зло – на добро. Хіба це не робить вся Україна ...?». З кожним роком психологічна допомога набуває все більшої актуальності, зокрема психоедукація, як основа зміцнення ментального здоров'я, бо за останні десятиріччя довготривала пандемія COVID-19 та загострення збройного конфлікту на території України стали найбільш потужними випробуваннями, що торкнулися майже всіх

сфер життя населення та держави в цілому.

Відсутність безпеки, наявність страхів майбутнього, постійне відчуття тривоги, хвилювання за рідних та близьких все частіше повертає людину у її минуле, наче вириваючи її із теперішнього, забираючи відчуття радості та задоволення від ситуації «тут і зараз» [1; 2]. Поряд із цим, вимушені радикальні соціально-економічні зміни створили нові умови для освіти, що також стало окремим випробуванням для всіх учасників освітнього процесу. Тобто вплив інтенсивних стресових факторів стає все більш нормою, ніж винятком сучасного життя, а подібні події значно збільшують потребу на охорону ментального здоров'я, на його зміцнення як дорослих, так і дітей, бо не в залежності від віку, статі, зайнятості та інших категорій всі стають «головними героями» турбулентного часу [3].

За спільною ініціативою відділу освіти Іллінівської сільської ради, закладу дошкільної освіти № 31 «Білосніжка» та Державного закладу «Науково-практичний медичний реабілітаційно-діагностичний центр МОЗ України» у рамках виконання науково-дослідної роботи «Методологічні засади короткострокової реабілітації й абілітації дітей та підлітків, які зазнали гострого стресу під час війни» (термін виконання 2023-2025 рр., номер держреєстрації – 0123U100337) з жовтня місяця 2023 року започатковано проєкт психологічних зустрічей з батьками дошкільників задля зміцнення та збереження ментального здоров'я дорослого населення та майбутніх поколінь нашої держави.

Для реалізації проєкту обрано онлайн-форму проведення заходів, це надало можливість збільшити мобільність та загальну кількість учасників проєкту. Учасниками зустрічей стали батьки, педагоги, діти. Тривалість однієї зустрічі в середньому займала 40-45 хвилин. Періодичність зустрічей – один раз у два тижні. Загальна кількість запланованих зустрічей дванадцять.

У рамках вже проведених зустрічей серед батьків здійснено розширення та поглиблення уявлень про закономірності психічного розвитку дитини, особливості соціальної ситуації розвитку у період дошкільця, проведено психоедукацію щодо диференціацій впливу стресу на дорослого та дитину,

обговорені наслідки та методи їх подолання. Темами зустрічей також стали стресостійкість, резильєнтність під час обговорення яких розглянуті їх дефініції та шляхи розвитку. Після кожної зустрічі батькам та педагогам надавалися тематичні пам'ятки, рекомендації, корисні посилання. Всі презентаційні матеріали розмішувалися на веб-сайті закладу освіти для постійного доступу та легкого використання за потребою.

Кожна зустріч мала свою чітку структуру (вступ, основна частина, завершальна). Зміст будь-якої зустрічі складався з теоретичної та практичної частин. Теоретична частина включала удосконалення психологічних знань та розширення уявлення про психологічну допомогу людині, самопомогу. Практична складова вмщувала в себе формування навичок самопомоги в подоланні стресу, відновлення власних ресурсів особистості, знайомству з ефективними вправами та техніками психологічного розвантаження та активізації психічних процесів тощо. У завершенні роботи здійснювалася рефлексія (обмін вражень учасниками, що нового та цікавого вони дізналися, що викликало ті чи інші складнощі), підводилися загальні підсумки та обговорювалися плани наступної зустрічі.

Чотири зустрічі, які вже реалізовані показали свій позитивний ефект. Із кожним разом збільшувалася кількість учасників, покращувався зворотній зв'язок, учасники ставали більш відвертими, емоційними, мотивованими, посилювалася активність виконання запропонованих практик та технік, вони ділилися своїми враженнями та відмічали власні позитивні зміни.

Реалізація подібних форм роботи мала інтегративний контекст, що дало можливість застосувати міждисциплінарний підхід (освіта, психологія, медицина), також акцент кожної зустрічі робився на самооцінці власного стану та самопочутті, вивчалися основні маркери за наявності яких слід звертатися за медико-психологічною допомогою, і що це є нормальним явищем, що це не як не йде мова про визнання себе слабким чи слабкою, це навпаки є сміливим кроком у налагодженні свого здоров'я та щасливого життя. Впровадження інтерактивного неотяжкого навчання сприяла зниженню стигматизації ментального здоров'я, підвищенню психологічної культури та зміцненню особистих ресурсів учасників проекту.

Подальші наступні психологічні зустрічі планується присвятити таким тематикам, як-от: цінності та ціннісні орієнтації, алгоритми поведінки в надзвичайних умовах, зміцнення вікна толерантності, розвиток самоконтролю та саморегуляції, особливості інформаційно-психологічної безпеки дорослого та дитини, взаємостосунки між батьками і дітьми, позитивне сприймання власної дитини, основи першої психологічної допомоги.

Потрібно зауважити, що особливий інтерес та зацікавленість викликала у батьків та педагогів закладів дошкільної освіти зустріч присвячена обговоренню резилієнс. У ході зустрічі «Резилієнс – відновлення після стресу» учасники познайомились яким чином можна розвивати власну здатність відносно добре справлятися з важкими ситуаціями за допомогою особистих ресурсів. Під час практичної частини зустрічі використовувалися сучасні психологічні техніки та вправи такі як-от: техніка “Безпечний будиночок” метою якою навчити учасників створювати психологічно комфортний стан в середині і навколо себе, розвивати вміння позбавляться емоційних негараздів; техніка «Емоційний вогнегасник» застосовується з метою трансформації негативних емоцій, зниження внутрішньої напруги тощо.

Кожна психологічна зустріч мала практичні рекомендації щодо зміцнення особистих ресурсів, що також мала позитивний ефект на загальний результат.

Проведені психологічні зустрічі з батьками стали площадкою для обговорення власних, хвилюючих питань ментального здоров'я учасників даного заходу, розуміння механізмів та наслідків стресових подій, збагачення досвіду самопомоги при стресових ситуаціях, отримання знань та навичок що можуть бути поширені серед найближчого оточення.

Список використаних джерел

1. Кутько І.І. Особистість в екстремальній ситуації: соціально-стресові розлади / І.І. Кутько, О.А. Панченко, Г.С. Рачкаускас, О. М Ліньов. – *Новости медицины и фармации* – № 9-10. – 2014. – С.3-4.

2. Панченко О.А. Турбулентність мислення в структурі інформаційно-психологічної безпеки особистості / О.А. Панченко // Психологія і особистість. – 2019. – № 1(15). – С. 35-53.
3. Кабанцева А. В. Методологія скринінгу оцінки громадського здоров'я: психосоматичний аспект // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія. – 2022. – №. 1. – С. 27-31.

УДК 159

Інна Талаш,

кандидат філологічних наук,

доцент, психолог-консультант КУ

«Центр професійного розвитку педагогічних працівників»

Покровської міської ради Донецької області

<https://orcid.org/0000-0002-1208-4729>

СТРАТЕГІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ЦЕНТРАМИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ВІЙНИ

В умовах війни всі учасники освітнього процесу опинилися в ситуації пролонгованого стресу та підвищеного ризику вторинної травматизації. За таких умов виникає необхідність пошуку ефективних стратегій формування навичок психогієни в учасників освітнього процесу в аспекті здатності до постстресового зростання особистості.

Стратегічні напрями психологічного супроводу закладів освіти центрами професійного розвитку детерміновані об'єктивною соціально-культурною ситуацією, що склалася в країні, теоретико-практичними напрацюваннями в галузі психології з проблем психогієни та стрес-менеджменту, нормативними документами МОНУ, зокрема такими як: наказ МОНУ «Про деякі питання впровадження освітніх компонентів (навчальних дисциплін, спецкурсів, модулів) з психосоціальної підтримки дітей та педагогів в умовах кризових ситуацій, впровадження ігрових і діяльнісних методів навчання та розвитку», лист МОНУ «Про пріоритетні напрями роботи

психологічної служби у системі освіти у 2023/2024 навчальному році», лист МОНУ «Щодо організації виховного процесу в закладах освіти у 2023/2024 навчальному році» та інші. Так, пріоритетним напрямом освітньої діяльності визначено розвиток емоційного інтелекту учасників освітнього процесу, формування здатності надавати собі та оточуючим психоемоційну підтримку, дбати про збереження психічного здоров'я. Ці компетенції рекомендовано розвивати шляхом інтеграції в освітній процес соціально-емоційного та етичного навчання (далі в тексті – СЕЕН).

Інноваційна навчальна програма «СЕЕН» покликана надати всім учасникам освітнього процесу інструменти, необхідні для розвитку емоційного, соціального та етичного інтелекту. У процесі реалізації програми здобувачі освіти та педагогічні працівники повинні оволодіти такими ключовими навичками, як: усвідомленість, співпереживання та залученість.

Важливим аспектом при визначенні стратегії психологічного супроводу закладів освіти в умовах війни став аналіз наукових праць, у яких досліджено умови особистісного зростання як результату подолання психотравмівних подій (В. Злиwkова, С. Лукомської, О. Федена, В. Франкла, І. Ялома та ін.), а також розроблено техніки збереження психічного здоров'я (Н. Афанасьева, Г. Балл, С. Болтівець, О. Завгородня, С. Максименко, К. Роджерс, Г. Олпорт та ін.). Провідними вміннями, які є підґрунтям для посттравматичного зростання особистості та збереження психічного здоров'я, є (за С. Крапманом) наполегливість (самосвідомість, емпатія, упевненість у власній адекватності та готовність до прийняття та розкриття почуттів), вразливість (здатність особистості ідентифікувати свої справжні турботи, потреби та емоції), винахідливість (сполучає в собі допитливість і сумирність, оскільки передбачає відмову від его та власної думки на користь найбільш ефективних варіантів і рішень незалежно від джерела).

Відповідно до зазначених детермінант, КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» Покровської міської ради Донецької області організовує психологічний супровід закладів освіти за такими стратегічними напрямами:

- тренінги та підготовка педагогічних працівників: практичні

психологи на засіданні професійних спільнот і на ресурсних зустрічах розвивають у педагогів навички надання першої психологічної самопомоги та допомоги здобувачам освіти при гострих стресових розладах, що передбачає зокрема вміння ідентифікувати психологічні ознаки стресу, способи підтримки здобувачів освіти в стресовій ситуації та зниження рівня емоційної напруженості;

- розвиток психологічних служб: психолог КУ «ЦПРПП» на платформі Teams у команді «ПС практичних психологів та педагогів соціальних» розміщує методичні матеріали зі збереження ментального здоров'я та надає систематично консультативну допомогу практичним психологам з питань збереження психічного здоров'я всіх учасників освітнього процесу; керівник професійної спільноти щотижня проводить ресурсні зустрічі з практичними психологами з метою профілактики професійного вигорання, надання психоемоційної підтримки колегам, розвитку навичок посттравматичного зростання;
- сприяння психосоціальному відновленню: психолог центру координує діяльність практичних психологів закладів освіти щодо надання індивідуальних і групових консультацій зі здобувачами освіти та педагогічними працівниками з проблем збереження ментального здоров'я, сприяння посттравматичному зростанню особистості шляхом формування відповідних компетенцій (ідентифікація власних психоемоційних станів, створення травматичних наративів, здійснення рефреймінгу);
- створення безпечних середовищ: психолог центру координує діяльність психологічних служб закладів освіти громади з питань забезпечення сприятливої психологічної атмосфери в педагогічному та учнівському колективах, здійснення заходів профілактики булінгу/кібербулінгу, адиктивної та делінквентної поведінки серед неповнолітніх;
- партнерство з громадськими та міжнародними організаціями: заклади освіти є активними учасниками проєктів зі збереження ментального здоров'я та психосоціальної підтримки учасників освітнього процесу, реалізацію яких забезпечують громадські та благодійні

організації, а саме: «Реагування на надзвичайні ситуації для задоволення базових потреб та потреб у захисті постраждалих від конфлікту та переміщених дітей та їхніх сімей в Україні» (БО «Благодійний фонд «Посмішка ЮА»); «Запобігання ризиків у сфері захисту дітей, надання послуг із захисту, підтримки дітям із категорій найвищого ризику у Донецькій, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Одеській, Сумській, Харківській, Чернівецькій та Чернігівській областях» (ГО «Діалог громад»); проєкт із надання психосоціальної підтримки, захисту та психологічної допомоги дітям та сім'ям, які постраждали внаслідок воєнного конфлікту в Україні (ГО «Ресурсний центр недержавних організацій»);

- залучення батьківської спільноти: психолог центру координує діяльність психологічних служб щодо розповсюдження інформаційних буклетів, постерів і відеороликів з питань розпізнавання ознак гострого стресового розладу/панічного розладу/ПТСР у дітей, опанування техніками надання першої психологічної допомоги собі та дитині в стресовій ситуації, психогієни та збереження ментального здоров'я в умовах пролонгованого стресу; за запитом проводяться індивідуальні та групові консультування батьків;
- психологічна освіта учнів: психолог центру координує діяльність психологічних служб з питань психологічної просвіти здобувачів освіти; практичні психологи проводять тренінги з формування навичок безконфліктної взаємодії, на розвиток соціального та емоційного інтелекту; заняття на формування знань із психогієни та стрес-менеджменту, на розвиток навичок надання собі першої психологічної допомоги.

Таким чином, основними стратегічними напрямами організації психологічного супроводу закладів освіти центрами професійного розвитку мають бути психологічна просвіта всіх учасників освітнього процесу, навчання їх технік збереження психічного здоров'я в умовах війни та посттравматичного зростання.

Список використаних джерел

1. Зливков Л. В., Лукомська С. О., Федан О. В. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях. Київ: Педагогічна думка, 2016. 219 с.

УДК 159

Наталія Чаплик,

*заступниця директора з навчально-виховної роботи
КЗ «Верхньокам'янська ЗОШ І-ІІ ступенів»
Званівської сільської ради
Бахмутського району Донецької області*

РОЛЬ ПЕДАГОГА У НАДАННІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ЗДОБУВАЧАМ ОСВІТИ В ДИСТАНЦІЙНОМУ РЕЖИМІ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Перехід на навчання за дистанційною формою в умовах воєнного часу створило виклики перед педагогічними працівниками з питань підвищення цифрової грамотності. Формування цифрової компетентності вчителя – першочергова вимога навчання за дистанційною формою. Оволодіння навичками роботи на освітніх платформах, електронний документообіг, використання сервісів для дистанційної роботи, знайомство з можливостями штучного інтелекту для подолання освітніх втрат – це виклики, які у максимально стислі терміни мали подолати освітяни. Курси підвищення кваліфікації, вебінари, конференції, інші види формальної, неформальної освіти та самоосвіти дозволили у надзвичайно стислі терміни підвищити цифрову компетентність педагогів і говорити про діджиталізацію освіти.

Поряд з проблемою цифровізації освітнього простору перед педагогами постала проблема забезпечення стабільного психологічного стану учнів, що сприятиме ефективному освітньому процесу. Перманентний стрес – це одна із особливостей воєнного часу. І практично немає людей, які б не

відчули цього на собі. Оскільки адаптація до стресу відбувається поступово, важливо допомогти впоратись із напругою, підвищеною тривожністю та іншими подібними проблемами, навчити учнів протистояти стресу, а батьків – чутливо реагувати на зміни в поведінці своїх дітей. Не випадково з 2023 року педагогічні працівники шкіл зобов'язані щонайменше 10% від загальної кількості годин підвищення кваліфікації приділяти вдосконаленню знань із надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу. «Повномасштабна війна впливає на психологічний стан учасників освітнього процесу, а психологічний стан, своєю чергою, впливає на якість навчання учнів і роботу вчителя. Тому педагогічні працівники повинні володіти навичками спілкування з дитиною, яка зазнала психологічної травми, вміти розпізнавати такі травми, підтримати дитину, себе та іншого педагогічного працівника», – вважає освітній омбудсмен Сергій Горбачов.

Чи не кожна людина в своєму житті відчуває настирливі та негативні думки? Наш розум «блукає» протягом дня з різною частотою та інтенсивністю. Мозок постійно генерує нові думки. Ми не завжди усвідомлюємо розумові процеси, що відбуваються в нашому мозку, деякі з яких є настирливими. Тому доречно концентрувати увагу на тому, як та чи інша думка змушує нас почуватися, тобто включатися в процес спостереження за собою і маркування своїх переживань. Наша тривожна реакція часто маркує настирливі думки як небезпечні, змушуючи нас відчувати тривогу. Дуже важливо усвідомлювати, що ми контролюємо думки, на яких концентруємось. Живучи теперішнім і концентруючись на тому, що відбувається зараз, а не на тому, що сталося б, ми маємо більший контроль над власними думками і над тим, як вони змушують нас почуватися. Необхідно показувати дітям, що, регулярно практикуючи подібний контроль, мозок буде навчений бути менш сприйнятливим до майбутніх настирливих думок.

Якщо педагог помітив, що дитина чи підліток/підлітка перебувають в стресовому стані, необхідно скористатися алгоритмом надання першої психологічної допомоги, а саме запитати, чи можна з ним поговорити, чи потрібна допомога,

пояснити свої цілі (пам'ятайте про мову тіла). Кажіть фрази «я з тобою», «ти в безпеці», «дихай повільніше», попросіть називати предмети, які вас оточують, попросіть робити короткі вдихи та видихи. Вислухайте уважно та зі співчуттям, заспокойте з приводу прояву реакцій, не потрібно змушувати припинити плакати, не сприймайте агресію як таку, що спрямована на вас. Поважайте бажання дитини побути на самоті, але запитайте про плани, надайте інформацію про служби, інстанції, які можуть допомогти. Наприклад, за підтримки Національної психологічної асоціації (НПА) психологи-волонтери створили центр психологічної підтримки “Як ти?” для тих, хто потерпає від останніх подій і відчуває постійні стрес, хвилювання та тривогу. За підтримкою можна звернутися безкоштовно, у будь-який час доби.

Слід інформувати батьків, що підлітки в стані стресу можуть дистанціюватися, уникати всього – сидіти в TikTok і не реагувати. Це спосіб впоратися з напруженням. Варто дати їм конкретне доручення й забезпечити можливість проявити емоції. Уявити себе, сім'ю, місто, країну під веселкою, під захисним куполом, малювати, створювати уявні та зроблені з підручних матеріалів захищені простори. Якщо дитина бліда, розгойдується, не реагує на контакт – розтерти руки, мочки вух, дати шоколад і солодкий чорний чай, узяти за руки, звертатися на ім'я, говорити «мама поруч».

Щоб попередити критичний психологічний стан, насамперед психологи рекомендують впровадити у свою рутину певні ритуали. Наприклад, прогулянка перед сном, або щодення читання книги наодинці. Роз'яснюємо дітям, що такі прості прийоми допомагають відчути, що незважаючи на війну, у житті є місце приємним моментам, і що не слід відмовляти собі у маленьких задоволеннях. Психологічний стан добре відновлюється під час перебування на природі чи під час спілкування із тваринами. Тому при кожній можливості радьте вирушати на прогулянку хоча б у найближчий парк. Якщо немає домашнього улюбленця, то можна провідувати притулки для тварин, тим більше, що їм завжди необхідна волонтерська допомога.

Сподіваємося, що компетентність педагогічних працівників у частині надання психологічної підтримки учням, сприятиме

ранньому виявленню ознак психологічної травми та інших психологічних станів, попередженню появи посттравматичного стресового розладу, тривожних розладів та депресій, попередженню девіантної поведінки та профілактиці суїциду серед дітей, що пережили психотравмуючі події. Повністю позбутися стресу під час війни навряд чи вдасться. Але якщо ми будемо піклуватись про себе і своїх учнів, про ментальне та фізичне здоров'я, то нам буде значно легше пережити усі випробування цього важкого періоду.

Список використаних джерел

1. Закон "Про внесення змін до статті 51 закону "Про повну загальну середню освіту" щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників у питанні надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу від 11 квітня 2023 року № 3051-IX.
2. Психологічна самопоміага під час війни URL: <https://arpp.com.ua/blog/psychological-self-help-during-the-war/>
3. Ройз Світлана Стресостійке дитинознавство URL: <https://otd.dniprorada.gov.ua/stresostiyke-dytynoznavstvo/>
4. Стрес під час війни URL: <https://arpp.com.ua/blog/stress-during-the-war/>

УДК 159

Аліна Задко,

практичний психолог

Новгородівського опорного закладу

загальної середньої освіти I-III ступенів № 7

Новгородівської міської ради Донецької області

УПРАВЛІНСЬКІ ПІДХОДИ ТА СТРАТЕГІЇ НАДАННЯ ПСИХОСОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ В ОСВІТНІЙ СФЕРІ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАС

Життя навколо нас визначається багатьма факторами, і війна, на жаль, може бути одним із найскладніших випробувань. У цей час освітній простір перетворюється на поле боротьби, а вчителі та здобувачі освіти – на справжніх героїв. Адже, крім

навчання, їм доводиться вчитися, жити в умовах стресу, невизначеності та страху.

Звісно, що освіта є одним із фундаментальних аспектів суспільного розвитку. Однак в сучасному світі ми, на жаль, стикаємося з викликами, які мають потенціал негативно впливати на освітню систему, зокрема, в умовах війни та після неї. Завдання управлінців освітніх закладів і влади полягає в тому, щоб розробляти ефективні стратегії та підходи до забезпечення психосоціальної підтримки для всіх учасників освітнього процесу. Крім того, управління в освітній сфері в умовах війни вимагає не тільки сили та витримки, але й мудрості. Сучасний менеджмент повинен базуватися на гнучкості та здатності адаптуватися до змін. Саме в ці часи виявляється важливість емпатії та лідерських якостей. Директори та педагоги мають бути готовими слухати, розуміти та відповідати на потреби кожного учасника освітнього процесу [1].

Один із ключових аспектів – це створення безпечного та сприятливого середовища для навчання та розвитку. Умови війни та післявоєнного періоду часто призводять до стресових ситуацій, які можуть серйозно впливати на психічне здоров'я учасників освітнього процесу. Тому важливо вдосконалювати методики управління, розробляти ефективні стратегії психосоціальної підтримки. При цьому важливо пам'ятати, що не лише діти, а й дорослі можуть потребувати допомоги. Групові та індивідуальні консультації, психологічна підтримка та тренінги є важливою частиною педагогічної роботи в умовах кризи. Освіта має стати не лише місцем навчання, а й часткою Земної кулі, де кожен відчує турботу та підтримку. Важливо розвивати учнівські та педагогічні команди, які будуть допомагати один одному в труднощах. Також потрібно залучати батьків до процесу та створювати партнерські відносини для підтримки дітей у навчанні та поза ним. [1]

Ще однією ключовою складовою є професійна підготовка педагогічного колективу до роботи в умовах війни та після неї. Педагоги повинні мати не лише професійні знання, але й навички ефективної психосоціальної підтримки. Тренінги та семінари є необхідним елементом є необхідним важливим елементом удосконалення їхньої готовності працювати в

екстремальних умовах та допомагати іншим. Також, особиста стійкість педагогів під час надзвичайних ситуацій воєнного характеру надважлива в умовах сьогодення. Емоційний стан педагогів важливий для викладання і якості результатів навчання учнів. Адміністрації закладу освіти варто тримати на контролі стан здоров'я, рівень тривожності кожного педагога. Бо самопочуття педагога відіграє значну роль у формуванні сприятливого освітнього середовища для здобувачів освіти. Щоб зібрати цю інформацію, можна проводити онлайн-опитування анонімно або через особисті інтерв'ю. Управлінням освітніх закладів освіти необхідно активно співпрацювати з місцевими громадами, громадськими організаціями та медичними установами для створення інтегрованих систем підтримки. Тільки взаємодія всіх зацікавлених сторін може забезпечити повноцінну та ефективну допомогу тим, хто потребує. Також необхідно враховувати гендерні та культурні аспекти при плануванні роботи. Кожна група має свої унікальні потреби, і тільки індивідуальний підхід може забезпечити ефективну допомогу.

Після завершення конфлікту виклики залишаються. Потрібно розглядати післявоєнний період як час відновлення, відбудови та зміцнення освітнього середовища. У цьому важливо застосовувати інновації, створювати програми реабілітації та розвитку, які сприятимуть відновленню емоційного та психологічного стану всіх учасників освітнього процесу [2]

Психологічна підтримка відіграє важливу роль у допомозі людям подолати стрес, складні обставини та інші емоційні труднощі. Існує кілька стратегій надання психологічної підтримки, які ефективні в різних ситуаціях:

- слухання та емпатія: важливо дозволити собі висловити свої почуття та думки, послухати без суджень і розуміти позицію іншої людини.
- надання підтримки важливих людей: забезпечити можливість близьким або друзям допомогти в розмові чи діях; спільнота та підтримка оточення можуть мати значущий вплив.
- виявлення ресурсів: допомога особі виявити свої внутрішні

та зовнішні ресурси для подолання труднощів, пошук можливостей для саморозвитку та самозміцнення.

- робота зі стресом та релаксація: використання технік релаксації, таких як дихальні вправи, медитація чи йога; навчання технікам самопомоги.
- побудова рефреймінгу: допомога в переосмисленні ситуації; сприяння в розвитку позитивного мислення та віри у власні можливості.
- едукація: надання інформації про емоційне благополуччя та стрес, щоб навчити особу розуміти власний стан; вчити підбирати ефективні стратегії подолання проблем.
- професійна підтримка: заохочення звернення за допомогою до професійних психологів чи консультантів, підтримка від експерта може бути особливо корисною в складних ситуаціях.
- створення безпечного середовища: забезпечення безпечного вільного простору для вираження емоцій [2].

Треба пам'ятати, що тільки спільними зусиллями ми зможемо побудувати стійке, гнучке та підтримуюче освітнє середовище для наших дітей та майбутніх поколінь.

Список використаних джерел

1. **СТОЛИЧНА ОСВІТА: ЯКІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ПОРАДНИК IV.** З досвіду роботи освітян міста Києва Частина 1 Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) Київський університет імені Бориса Грінченка Інститут післядипломної освіти Педагогам, учням, батькам, керівникам закладів освіти. Київ – 2023. – Режим доступу до ресурсу: https://drive.google.com/file/d/1Et-AY_50Vbz0tG0UADHlg1jB4cZbHRZc/view
2. **СТОЛИЧНА ОСВІТА: ЯКІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ПОРАДНИК IV.** З досвіду роботи освітян міста Києва Частина 2 Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) Київський університет імені Бориса Грінченка Інститут післядипломної освіти Педагогам, учням, батькам, керівникам закладів освіти. Київ – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://drive.google.com/file/d/1olwY8tMT3febemiDswTyLiHlvgeta5-Z/view>

УДК 159

*Тетяна Педик,
практичний психолог
Новгородівського закладу
загальної середньої освіти I-III ступенів № 10
ім. Тараса Шевченка
Новгородівської міської ради*

СТВОРЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО ЧАСУ

Сучасну освіту в умовах війни більшість із нас сприймають, як щось нестабільне та небезпечне.

Перед кожним керівником навчального закладу та його педагогами стоїть непросте завдання: систематизувати процес навчання в безпечних умовах, для всіх його учасників.

Саме тому, основні орієнтири роботи освітніх осередків скеровані на те, що першу психологічну допомогу та емоційну підтримку на різних рівнях проводять усі педагогічні працівники, медична сестра, батьки учнів та вихованців.

Наш навчальний заклад не став винятком. Практичним психологом було узагальнено та сформовано поради для педагогів щодо створення психологічно безпечного освітнього простору в умовах правового режиму воєнного часу.

Емоційна стабільність педагога.

Чи зможе схвилований та стривожений дорослий підтримати налякану або збентежену дитину? Ні. Тому, треба уміти піклуватися про себе.

Сьогодні перед педагогом стоїть кілька непростих завдань:

- працювати під час війни з дітьми, що мають різні умови для навчання (якість інтернету, небезпечні умови);
- своєчасно та адекватно реагувати на зміни у поведінці дітей під час навчання.

Вирішення цих завдань потребують багато фізичних сил, а головне емоційної стабільності. Кожен педагог має дбати про своє ментальне здоров'я. Допоможуть у цьому прості правила РДПС:

- дотримання режиму дня;
- правильне харчування;
- сон.

Також підтримати свої ресурси можна за допомогою: фізичної активності, приємного спілкування, повноцінного відпочинку.

Співпраця педагога з батьками. Важливу підтримку педагогам та учням можуть надавати батьки. Сенс цієї поради полягає у тому, що класний керівник повинен підтримувати тісний зв'язок з кожною родиною у класі. Педагог має цікавитися життям дитини за межами навчального закладу, її вмінням проводити вільний час, рівнем емоційного комфорту у родині. А батьки, в свою чергу, мають цікавитися досягненнями свого чада у навчанні, способами його взаємодії з однокласниками. Забезпечити це можна кількома способами:

- індивідуальні бесіди педагога з батьками в телефонному режимі;
- індивідуальні та групові консультації педагога з батьками в дистанційному форматі (у разі потреби з практичним психологом);
- просвітницька робота з батьками за допомогою чату в мобільному додатку;
- профілактична робота з використанням блогів практичного психолога та соціального педагога;
- онлайн зустрічі з батьками на загальні теми. Адже саме в родині дитина привчається до стійкості та умінню вирішувати проблеми;

Така всебічна підтримка дитини допоможе дорослим бути уважними до будь яких її емоційних змін.

Психологічна безпека під час онлайн уроку.

Кожен педагог повинен пам'ятати, що основою успішного навчання – є почуття безпеки!

Про фізичну безпеку дитини під час онлайн уроку дбають її батьки. Вони мають організувати для неї безпечне місце для навчання. Завдання вчителя – позитивні емоції дитини та її врівноважений стан. Тільки поєднавши чуйність та вимогливість, можна підтримати учнів під час навчання. Безумовна любов до дітей, підтримка, спонукають їх до пізнавальної діяльності.

Починати кожну онлайн зустріч необхідно з емоційної підтримки учнів! Єдиною вимогою до онлайн уроку – є створення довірливої та невимушеної атмосфери поваги й взаємної допомоги, де учень не буде боятися ділитися своїми почуттями та емоціями.

Знизити тривожність учнів допоможуть:

- підбадьорюючі фрази;
- завдання з урахуванням їх індивідуальних особливостей;
- уважне ставлення до змін у їх поведінці (покашлювання, шмагання носом, нав'язливі жести, вимушена посмішка і т.д.);
- спокійний та впевнений голос вчителя;
- повторення правил безпеки перед початком уроку;
- компліменти, посмішка.

Під час дистанційних занять педагогам стануть у нагоді вправи на розвиток саморегуляції та зняття емоційної напруги, їх можна використовувати як фізкультурні хвилинки. Наприклад, «Квітка та свічка», «Лінивий кіт», «Лимон», «Перо – статуя», «Мокра собака, «Лісоруб», «Запали вогонь», «Знайди та порахуй». Кінезіологічні вправи: « Ліхтарики», «Будинок», «Їжачок», «Замок» і т.п.

Важливим буде пригадати те, що діти мають бути присутніми на уроці з увімкненим віконечком. Це дозволить педагогу бути уважним до прояву емоцій учнів та у разі потреби стабілізувати їх.

За межами дистанційного уроку важливими елементами емоційної підтримки здобувачів освіти можуть бути:

- психологічний супровід (консультаційна, просвітницька та профілактична робота або індивідуальний супровід за запитом);
- обізнаність здобувачів освіти про джерела психологічної підтримки, що допоможуть стабілізувати емоційний стан (телефони гарячих ліній, мобільні додатки);
- співпраця з батьками та громадськими організаціями.

Моніторинг академічних втрат здобувачів освіти.

Важливим буде нагадати, що класні керівники та педагоги повинні бути уважними до різких змін результатів навчання учнів. І якщо вони стали помітними, обов'язково необхідно з'ясувати причини їх виникнення. Саме тут стане у нагоді тісний зв'язок з батьками. У разі потреби за допомогою можна

звернутися до психологічної служби закладу.

Підвищення рівня психологічної просвіти усіх учасників освітнього процесу, для педагогів це надасть можливість: *розрізняти ознаки потреб у психологічній допомозі та нетипові реакції дітей; розрізняти негативні зміни у поведінці здобувачів освіти; уміти надавати першу психологічну допомогу; надавати консультації батькам та дітям.*

Таке підвищення рівня просвіти можливе за рахунок курсів підвищення кваліфікації для педагогів та просвітницько-профілактичних заходів організованих психологічною службою закладу освіти.

Підвищення рівня психологічної просвіти батьків дозволить їм: *забезпечити вдома емоційно комфортні умови для дітей; спостерігати за змінами їх емоційного стану; надавати емоційну підтримку дітям.*

Таке підвищення рівня просвіти можливе за рахунок індивідуальних та групових консультацій та просвітницько-профілактичних заходів організованих психологічною службою закладу освіти.

Підвищення рівня психологічної просвіти учнів дозволить їм: *навчитись керувати власними емоціями; оволодіти прийомами зменшення рівня тривоги; оволодіти навичками безконфліктного спілкування.*

Таке підвищення рівня просвіти можливе також за рахунок індивідуальних та групових консультацій та просвітницько-профілактичних заходів організованих психологічною службою закладу освіти.

Формула «Три П+В: Посмішка, Порада, Підтримка + Взаємодопомога». Саме ці речі допоможуть створити психологічно безпечний освітній простір у будь-якому навчальному закладі за будь-яких умов.

Використання цих узагальнених порад допомогли педагогам нашого навчального закладу забезпечити комфортні умови для навчання під час дистанційних занять. Спостереження показали, що на онлайн уроках настрої дітей був позитивним, що дозволило їм давати впевнені та чіткі відповіді.

Список використаних джерел

1. <https://www.mtschool.com.ua/news/psychologichnyy-suprovid-dytyny-pid-chas-viyny>;
2. <https://naurok.com.ua/prezentaciya-psihologichna-pidtrimka-uchasnikiv-osvitnogo-procesu-v-umovah-viyni-298951.html>;
3. <https://nus.org.ua/questions/osoblyvosti-roboty-shkil-pid-chas-viyny-vidpovidi-na-zapytannya-vid-osvitngo-ombudsmena/>.

УДК 159

Бездушна Ірина,

здобувач освіти КЗ

*«Уманський гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка
Черкаської обласної ради»*

ПСИХОСОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА ПІДЛІТКА В ОСІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ У ВОЄННИЙ ЧАС

Підлітковий вік – це період від 11-12 до 14-15 років, що відповідає середньому шкільному віку, або 5-9 класам у сучасній школі. Цей період також називають складним, критичним або перехідним, оскільки в особистості дитини відбуваються складні та суперечливі зміни. Така оцінка зумовлена низкою якісних змін, часто пов'язаних із докорінною ломкою попередніх позицій, видів діяльності, інтересів та особливостей стосунків. Такі зміни відбуваються за відносно короткий проміжок часу, здебільшого є неочікуваними і надають процесу розвитку стрибкоподібного та стрімкого характеру. У більшості випадків такі зміни супроводжуються появою суб'єктивних труднощів у підлітків. Їх виховання є більш складним, оскільки вони не піддаються ефективним впливам дорослих і проявляють різні форми непокори, опору і протесту (впертість, грубість, негативізм, замкненість), властиві молодшим дітям.

Підлітковий вік також називають перехідним періодом, оскільки це період переходу від дитинства до юності та від незрілості до зрілості. Він характеризується фізичним,

розумовим, моральним, соціальним і духовним розвитком особистості.

Вже понад століття точаться суперечки про те, якими чинниками визначається психічний та особистісний розвиток підлітків – біологічними чи соціальними. Питання про біологічні чинники пов'язане з тим, що саме в цьому віці відбуваються вирішальні зміни в організмі дитини і розгортається процес статевого дозрівання.

Війна виснажує нас фізично і морально. І хоча наша психіка може адаптуватися до будь-яких труднощів, пережити щоденні бойові дії на Батьківщині дуже складно. Найважливіше в ці складні часи – підтримувати себе, своїх рідних і близьких. Дуже важливо зберегти своє психічне та фізичне здоров'я.

Після хвиль емоцій, які ми всі пережили, наш настрій поступово стабілізується. Ми звикаємо до невизначеності щодо того, що буде далі, як діяти в новій реальності та будувати плани на майбутнє. Ми усвідомлюємо, що все змінилося і треба жити з новою ситуацією.

Діти повертаються до школи. Відкриття школи - це важко, але це правильно. Це нагадує нам про мирне життя. Все, що пов'язує нас зараз з життям до війни – це все, що пов'язує нас з життям до війни, з часом стабільності, є дуже важливим. Водночас ми не повинні забувати про травматичні події, які пережили або переживають вчителі та учні.

Травматичні події, які пережили або переживають вчителі та учні, також впливають на весь освітній процес. Зрештою травмовані діти відчувають певні труднощі з концентрацією, увагою та поведінкою. Поведінка стає складною. Деякі учні стають занадто тихими і замкнутими, а інші - гіперактивними. Вони можуть стати гіперактивними. У багатьох учнів виникають проблеми з навчанням та успішністю. З огляду на це важливо починати з найпростіших речей. Важливо починати з того, чого навчають вже давно і що легко реалізувати. Це тому, що дітям потребують підвищення рівня дофаміну. А це призводить до підвищення концентрації уваги та покращення загального стану. Крім того важливо почати з обговорення правил у будь-якій роботі, особливо коли йдеться про створення реляційного простору. А реляційний простір - це правило.

Важливо на деякий час планувати коротші, менш інтенсивні уроки, з тим самим змістом і меншим обсягом домашнього завдання.

Іноді корисно відкласти уроки на деякий час і використати цей час для обговорення практичних речей, пов'язаних із нормалізацією шкільного та студентського життя.

У такий спосіб вони можуть знайти шляхи подолання труднощів і покращити здатність дітей справлятися зі своїми проблемами здатність дітей справлятися з травмою;

Різні вчителі по-різному виражають емоції. І найголовніше залишайтеся чесними. Учні добре помічають, як вчителі справляються з травмою. Вони можуть помітити, як вони справляються з травмою. Висловлення своїх природних почуттів є абсолютно нормальним. Учні добре знають, як вчителі справляються з травмою. При цьому учні можуть бачити, як вчителі справляються зі своєю травмою. Навіть якщо це займає більше часу, ніж очікувалося. Навіть якщо це займає більше часу, ніж очікувалося.

Війна в Україні стала стресом для всіх учасників освітнього процесу. У цих умовах значно зростає роль усіх педагогів, які можуть надати першу психологічну допомогу та підтримку всім учасникам освітнього процесу відповідно до цілей і завдань освітньої системи. Перша психологічна допомога - це комплекс заходів людської підтримки і практичної допомоги ближньому, який переживає психологічний стрес і страждання. Таку допомогу можуть надавати не тільки практикуючі психологи, а й вчителі, які знайомі з правилами надання першої допомоги. Така допомога не потребує спеціальної підготовки, достатньо педагогічних знань, набутих у процесі загальної психологічної освіти, а також вродженої здатності проявляти співчуття та людяність. Фізичний та емоційний стан людини взаємопов'язані і можуть впливати один на одного. Під час інтенсивних емоційних станів у дитини може змінюватися вираз обличчя, швидкість мовлення, може з'явитися метушливість, частішати дихання, пульс, колір і сльози.

Деякі люди відчувають так звані "панічні атаки" – напади страху, пітливість, задишку, нудоту і навіть втрату самоконтролю.

У такому випадку слід вжити наступних заходів.

- Не залишайте їх наодинці;
- Поговоріть з людиною простими, короткими реченнями;
- Запитайте людину, що їй потрібно, не припускаючи, що саме їй потрібно;
- Дихайте разом з людиною.

Тепер кожен з нас є опорою один для одного. І тепер ми для дітей більше, ніж вчителі. Будь-який дорослий, який може бути поруч з підлітком, який може відчутти стабільність, підтримати її, знайти в собі сили подивитися їй в очі, пояснити, що відбувається, витримати погляд того, кому важко, і витримати напругу, є маяком і джерелом зцілення. Зараз ми всі є маяками і джерелами зцілення для тих, хто нас оточує.

Список використаних джерел

1. Денисенко Н. Освітній процес має бути здоров'язбережувальним. Дошкільне виховання. 2007. №7. С. 8–10.
2. Діти та війна: навчання технік зцілення. Львів: Інститут психічного здоров'я. 2014. 85 с.
3. Допомога дітям, постраждалим внаслідок воєнного конфлікту: Довідник вихователя дошкільного навчального закладу / Н. В. Пророк, С. А. Гончаренко, Л. О. Кондратенко та ін., за ред. Н. В. Пророк. Слов'янськ: ПП «Канцлер». 2015. 84 с.
4. Ми ПЕРЕЖИЛИ. Техніки відновлення для сімей військових, цивільних та дітей. Друге видання: практ. посіб. Для внутрішньо переміщених осіб, демобілізованих та їхніх сімей. Психологічна кризова служба ГО «УАФПНПП», Посольство Сполученого королівства Великої Британії та Північної Ірландії в Україні. [авт.- уклад. Г. Циганенко, О. Масик, О. Григор'єва та ін.] за наук. ред. Г. В. Циганенко. Дніпро: Середняк Т.К., 2019. 98 с.

УДК 159

Марина Лях,

практичний психолог

Криворізької загальноосвітньої школи I-III ступенів

Криворізької сільської ради

УПРАВЛІНСЬКІ ПІДХОДИ ТА СТРАТЕГІЇ НАДАННЯ ПСИХОСОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ УЧАСНИКАМ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

У світлі останніх подій роль навчального закладу та формат роботи зазнали значних змін – із закладу, де діти здобувають освіту, він переріс у центр підтримки, турботи та єднання. Змістились акценти у розумінні та цінності певних сфер знань та вмінь. Зокрема, до переліку ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності, які визначені у Законі України «Про освіту», доречно додати здатність дбати про своє психічне здоров'я, ефективно справлятися зі стресовими та травмівними ситуаціями – розвиток резильєнтності.

Управлінські підходи та стратегії надання психосоціальної підтримки у сфері освіти в умовах війни та післявоєнний період вимагають комплексного та відповідального підходу. Наявність адаптованих програм, достатній рівень підтримки педагогічних та учнівських колективів, а також уміння ефективно впливати на психосоціальний стан учасників освітнього процесу стає ключовими складовими успішної реалізації цих завдань.

Управлінські підходи до надання психосоціальної підтримки у сфері освіти:

- визначення ролі керівництва в наданні психосоціальної підтримки ;
- створення сприятливого освітнього середовища, що враховує психосоціальні потреби як учнів, так і педагогічних працівників, підвищення їхньої психічної стійкості та емоційного благополуччя;
- співпраця з психологічними службами для забезпечення ефективної підтримки;
- розробка, створення програм та процедур для ефективного

надання психосоціальної підтримки в навчальних закладах, впровадження адаптованих програм, спрямованих на підтримку учнів та педагогічних працівників в умовах конфлікту та після його завершення.

Наразі істотно зростає роль психологічної служби в системі освіти щодо забезпечення своєчасного і систематичного надання психосоціальної підтримки всім учасникам освітнього процесу. Тому першочерговим завданням є пошук дієвих засобів і методів профілактичної, просвітницької та корекційно-розвиткової роботи. З огляду на події та обставини, фахівці психологічної служби використовують для превенції та надання допомоги дистанційні форми роботи. Веб-ресурс надає чимало можливостей для роботи зі здобувачами освіти та іншими учасниками освітнього процесу: функціонування електронних кабінетів/сторінок практичного психолога/соціального педагога, інформування на сайті закладу освіти, проведення онлайн зустрічей зі здобувачами освіти, батьками, педагогами із застосуванням сервісів Google, Zoom, інтерактивних дошок, консультування та просвіта у батьківських вайбер-групах, телефонні консультації, розміщення повідомлення в месенджері, фейсбук-сторінці, чаті телеграм-каналу. На допомогу фахівцям розроблено та впроваджено програми, метою яких є підвищення стійкості до переживання наслідків стресу та травматичних подій, напрацювання механізмів стресостійкості, навчання технікам, які допоможуть стабілізуватися та впоратися зі спогадами про пережите, знайти способи адаптуватися до нових умов існування. Ці програми реалізуються фахівцями через факультативні заняття, курси, години психолога. З метою уникнення нервових перевантажень, підтримки стану здоров'я доцільно формувати в учасників освітнього процесу психоемоційну стійкість. Класичними і основними методами формування стресостійкості в умовах війни є: дихальні техніки для зняття стресу й панічних атак, тілесні техніки боротьби зі стресом, вправи на зняття психоемоційного напруження, види арт-терапії, вправи для релаксації та нормалізації самопочуття, комплексні програми фізичного виховання, які дають змогу оптимізувати психоемоційний стан, знизити рівень тривожності, забезпечують покращення стану здоров'я. Впровадження

«психологічної хвилинки» допомагає учасникам освітнього процесу справитися зі стресом та його наслідками, створити сприятливу атмосферу, зняти емоційне напруження, відновити почуття безпеки. Завданням психологічної допомоги є актуалізація адаптивних і компенсаторних ресурсів особистості, мобілізація психологічного потенціалу для подолання негативних наслідків надзвичайних обставин. Усі практичні психологи і соціальні педагоги в системі освіти мають бути обізнаними щодо психологічного впливу травматичних інцидентів та вміти надавати практичну, соціальну та емоційну підтримку учасникам освітнього процесу. Тому фахівці психологічної служби беруть активну участь у вебінарах, курсах по підвищенню кваліфікації щодо психологічної допомоги учасникам освітнього процесу.

Психосоціальна допомога та підтримка учасникам освітнього процесу має й надалі вдосконалюватися. Через залучення та підтримку громади до процесів надання психосоціальної допомоги, розроблення і підтримку електронних ресурсів, створення методичних матеріалів для батьків із метою залучення їх до психологічної підтримки власних дітей, запровадження багаторівневої системи надання психологічної підтримки та налагодження механізмів перенаправлення у сферу охорони здоров'я для надання фахової допомоги.

Список використаних джерел

1. Науково-популярне видання ОСВІТА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ Інноваційна та проектна діяльність Науково-методичний збірник Редакторки Світлана Кириленко, Ірина Євтушенко Верстка Віталія Моцкіна Формат 60x84/8. Ум. друк. арк. 16,27. Зам. № 1
2. Освіта України в умовах воєнного стану: управління, цифровізація, євроінтеграційні аспекти : збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції (наукове електронне видання), 25 жовт. 2022 р. Київ : ДНУ «Інститут освітньої аналітики», 2022. 360 с.
3. Коли світ на межі змін: стратегії адаптації. Психологічна підтримка вчителів та дітей у часи війни. Київ. ГО "ГО ГЛОБАЛ"

УДК 159

Антоніна Данко,
*науковий співробітник
відділу економіки та управління
загальною середньою освітою
Інститут педагогіки НАПН України,
аспірантка ІП НАПН України
<https://orcid.org/0000-0001-9551-4327>*

ПСИХОСОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНО-СУСПІЛЬНО ВЗАЄМОДІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Військові події, які розгорнулись на території України із моменту вторгнення РФ, змінили реалії буття кожного українця. Ритм життя, переосмислення понять безпеки та небезпеки, режим праці та відпочинку всі ці процеси трансформувались, та стали причиною того, що чимало українців занурились в кризовий стан та виявились нездатними подолати його самотійно. Зважаючи на цей факт, на рівні держави, для подолання даної проблеми, за участю Міністерства освіти і науки України, офісу Олени Зеленської, та міжнародних країн-партнерів створено «Національну програму психічного здоров'я та психосоціальної підтримки», яка реалізується на безкоштовній основі у телеграм-каналах, за допомогою гарячих ліній психологічної підтримки, безкоштовних консультацій державних психологів і т. п.

Цікавою особливістю психосоціальної підтримки населення України у період війни є те, що вона ґрунтується на механізмі партнерської взаємодії, і не вимагає від українців обов'язкового звернення до психологів, але якщо проблема існує, то звертаючись за допомогою, кожен індивід матиме можливість отримання індивідуального психологічного супроводу та партнерської взаємодії, яка ґрунтується на визначенні тих прийомів і методів, які дозволять індивіду подолати кризовий стан та навчитись жити в умовах війни.

Розглядаючи галузь освіти, як окрему складову загальної державної системи, варто враховувати, що працівники галузі

освіти, на відміну від інших, в умовах війни не просто навчаються долати прояви кризового стану, вони ще й самі мають підтримувати інших учасників освітнього процесу, спонукаючи їх до активної освітньої діяльності в жорстоких умовах сьогодення. Актуальності набирає проблема підготовки фахівців освітньої галузі до роботи в умовах воєнного стану, із реалізацією прийомів педагогіки партнерства, яка є єдиною можливою в даних умовах.

Педагогіка партнерства – це окрема галузь педагогіки, яка ґрунтується на гуманістичних прийомах та методах навчання, що дозволяють створити максимально комфортне освітнє середовище для учасників освітнього процесу.

Аналіз літератури з проблеми дослідження показав, що науковці, фахівці освітньої галузі, психологи, представники країн-партнерів сходяться в одному, що проблема подолання кризового стану найбільше виражена у учасників освітнього процесу які перебувають на окупованих територіях, в місцях з активними бойовими діями, та проявляються у вимушених переселенців, які знову опинились в більш-менш стабільних умовах. Для подолання цієї проблеми, на рівні держави розроблені та реалізуються програми психологічної підтримки як здобувачів освіти, так і викладачів, як батьків, так і їх дітей, як дорослих, так і малих. Окремо реалізується програма підготовки педагогічних працівників до надання психологічного супроводу та реалізації педагогіки партнерства при взаємодії з учнями, які перебували на окупованих територіях, в зоні активних бойових дій або є вимушеними переселенцями. Зокрема, серед цілого ряду програм, прийомів, методів та комплексів, які спрямовані на подолання досліджуваної проблеми, варто відмітити: програма Кращого Навчання (BLP), реалізується Норвезькою Радою у справах біженців; ППД (перша психологічна підтримка). Управління стресом. (Спрямована на подолання панічних атак, реалізується за підтримки Агентства ООН з питань міграції, за фінансової підтримки Бюро гуманітарної допомоги Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) та Уряду Великої Британії). Програма розрахована на практичних психологів, які є фахівцями галузі освіти та активно взаємодіють із учасниками

освітнього процесу; практичні навички подолання стресу; психосоціальна підтримка дітей та дорослих від Асоціації інноваційної та цифрової освіти-курс; навчальна гра «КРОК», яка містить багато корисної інформації, сценаріїв розвитку подій в таких ситуаціях як: зустріч з незнайомцем, мовні проблеми, інклюзивність, торгівля людьми, образи чи приниження та ін.; безкоштовний онлайн-курс «Соціальне навчання та взаємодія в закладі освіти: навчання через гру для успішного майбутнього»; програма «ТИ ЯК?» створена за ініціативи О. Зеленської і т. п.

На основі проведеного аналізу, робимо висновок про те, що психосоціальна підтримка кожного українця є можливою, реалізується за потреби на основі запропонованого ряду державних програм. В галузі освіти проблема психосоціальної підтримки є більш вираженою і вимагає активної взаємодії учасників освітнього процесу між собою, за рахунок реалізації педагогами прийомів та технологій педагогіки партнерства. Для формування відповідних навичок у працівників педагогічної галузі, розроблено та впроваджується ряд програм і прийомів, які допомагають їм набути необхідних знань та вмінь, а також досвіду.

Список використаних джерел

1. Плетка О. Психосоціальна підтримка підлітків, що пережили страхіття війни. Методичний посібник. К.: Центр реадаптації та реабілітації «ЯРМІЗ», 2022. 54 с.
2. Балакірева О. Спектр проблем вимушених переселенців в Україні: швидка оцінка ситуації та потреб [Електронний ресурс] Вимушені переселенці в Україні: питання термінового та середньострокового реагування : мат. круглого столу (9 липня 2014 р.). Режим доступу : <http://www.uisr.org.ua/news/36/83.html>
3. Локшина, О., Глушко, О., Джурило, А., Кравченко, С., Максименко, О., Нікольська, Н., & Шпарик, О. (2022). Організація освіти в умовах війни: рекомендації міжнародних організацій. Український Педагогічний журнал, (2), 5–18. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-2-5-18>.
4. Йон-Хокон Шульц, Хелен Норгайм, Соня Гомез, Анеліз Оліз: Підтримка відновлення учнів у надзвичайних ситуаціях:

- навчально-методичний посібник. Арктичний університет Норвегії (Department of Education, University of Tromsø, the Arctic University of Norway), «Norwegian Refugee Council», Осло, Норвегія. – К., 2023. 36 с.
5. Психічне здоров'я та психосоціальна підтримка. Товариство Червоного Хреста України. URL: [https:// redcross.org.ua/mhpss/](https://redcross.org.ua/mhpss/) (Дата звернення: 11.02 2024).

УДК 159.98

Олена Дудок,

*вихователь-методист ЗДО № 24 «Росинка»
Білозерської міської ради Донецької області*

**РЕСУРСНІЙ СТАН ПЕДАГОГА В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАС: ШЛЯХИ ВІДНОВЛЕННЯ
ПСИХІЧНОГО, ЕМОЦІЙНОГО
ТА МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ**

Дошкільна освіта сьогодення піддається викликам та зазнає певних змін. Російський напад на Україну створив безпосередню загрозу життю та добробуту всім учасникам освітнього процесу – педагогам, вихованцям та їх батькам. Війна впливає на особистість дорослих та дітей – їх психічне, емоційне, ментальне здоров'я – це має вплив на розвиток та становлення особистості в цілому.

Вивчаючи та аналізуючи нормативно-правову базу діяльності ЗДО в умовах воєнного стану, посібники та відповідні методичні, психологічні ресурси, які можна використовувати педагогам при організації освітньої взаємодії з дітьми, ми дійшли висновку, що є певні напрямки підвищення якості освіти та основні завдання реалізації державної політики щодо розвитку системи освіти в Україні під час воєнного стану та в повоєнний час.

В одному з документів зазначено, що до *основних напрямів підвищення якості освіти на період 2021–2030 років* одним із завдань є створення безпечного середовища для життя і здоров'я здобувачів освіти [4].

Одним із *основних завдань розвитку системи освіти України в короткостроковому періоді* є підтримка психологічного здоров'я учасників освітнього процесу (упровадження програм надання психологічної реабілітації, адаптації й підтримки; залучення та підготовка психологів; інформаційна підтримка тощо).

Також *основними викликами дошкільної освіти в умовах війни* є вирішення питання психологічної, методичної й інформаційної підтримки всіх учасників освітнього процесу системи дошкільної освіти.

А *основними завданнями розвитку дошкільної освіти в повоєнний період* зазначені наступні: удосконалення психологічної, методичної та інформаційної підтримки учасників освітнього процесу в ЗДО, зокрема створення умов для розвитку психологічної служби в закладах у повоєнний період для постраждалих від військової агресії РФ; модернізація методичного забезпечення з урахуванням стандартів ЄС (зокрема оновлення програмного й методичного забезпечення дошкільної освіти відповідно до Державного стандарту) тощо [2].

З вищезазначеного констатуємо, що необхідно надавати психологічну підтримку, приділяти увагу психологічному здоров'ю учасників освітнього процесу, долати виклики в умовах війни та розробляти стратегії щодо вирішення завдань розвитку дошкільної освіти в повоєнний період.

Тому, особливу увагу, на нашу думку, слід приділяти відновленню та збереженню ресурсного стану педагогів.

Отже, *ресурсний стан* – це стан людини, який розгортається одночасно в емоційно-вольовій, когнітивній, комунікативній і мотиваційній сферах особистості. Водночас виявлення ресурсного стану у цих сферах доводить, що він містить компоненти психологічної готовності, а також дає змогу класифікувати його як стан внутрішньої рівноваги особистості. *Ресурсний стан* стосується самопочуття та якості життя людини [3].

З практики нашої роботи з педагогами закладу освіти ми впевнилися, що позитивний ресурсний стан впливає на психічне, емоційне та ментальне здоров'я особистості. Тому, ми приділяємо цьому питанню достатньо уваги. Педагоги для покращення психологічного стану та емоційного розвантаження

використовують в практиці свого життя поради відомих українських психологів, видатних педагогів, які також працюють над відновленням та зміцненням ментального здоров'я. Тому, для покращення психічного, емоційного та ментального здоров'я використовуємо наступні методи та прийоми, а саме:

<i>Методи і прийоми покращення психічного здоров'я</i>	<i>Методи і прийоми покращення емоційного здоров'я</i>	<i>Методи і прийоми покращення ментального здоров'я</i>
Піклування і турбота про себе	Знання про емоційні стани та дослідження себе згідно з отриманими знаннями	Піклування про своє тіло (процедури, масажі на розслаблення тіла, тілесна терапія)
Розпізнавання ознак стресу та шляхи його подолання	Вправа «Як я долаю стрес?», «Мої улюблені методи боротьби із стресовими станами»	Проходити медичний огляд кожного року (профілактика фізичних захворювань)
Розмова з близькою людиною, подругою, психологом про свій психічний стан	Розмова про власні відчуття з тим, кому довіряєш	Обійми здатні покращити ментальний стан людини. Взяти собі за правило – обіймати близьку людину 5–7 разів кожного дня!
Релаксація, медитація (при бажанні при музичному супроводі)	Перегляд улюбленого фільму, слухання улюблених пісень, танці в колі однодумців	Вправа «Моя маленька улюблена справа для себе» - робити кожного дня маленьку справу для себе, свого здоров'я (дихальна гімнастика, ранкова улюблена пісня, ранкова кава, коли ще всі сплять).
«Приборкання негативних думок» - написати на листі, напроти негативної	Практична вправа «Що я роблю з негативним емоціями?»	Частіше хвалить себе та інших за щось хороше (виконану справу, гарну зачіску, одяг тощо).

думки – позитивну		
Практичне завдання «Вдячність в цьому дні»	Практична вправа «Яку я дозволю собі сьогодні маленьку радість?»	Підтримуйте спілкування з близькими, друзями
Фізична активність, здорове харчування, 8 годин сну	Прогулянки кожного дня на свіжому повітрі (парк сквер), без гаджетів, 1-2 години	Почніть осягати нову для вас справу, це допоможе створити для вас ситуацію успіху
Психічне здоров'я —це рівень психологічного благополуччя, який визначається не тільки відсутністю психічних захворювань, а й рядом соціально-економічних, біологічних і тих, що відносяться до навколишнього середовища факторів [1]	Емоційне здоров'я – це стан психічного благополуччя, який відображає здатність людини ефективно справлятися зі своїми емоціями, взаємодіяти з іншими, вирішувати проблеми та адаптуватися до стресових ситуацій. Це включає у себе розуміння, вираження та керування власними емоціями, а також вміння сприймати та розуміти емоції інших людей [5].	Ментальне здоров'я – це стан щастя та добробуту, в якому людина реалізує свої творчі здібності, може протистояти життєвим стресам, продуктивно працювати та робити внесок у суспільне життя. Це означає, що ментальне здоров'я об'єднує здоровий дух та психіку людини із соціальним складником (згідно з визначенням ВООЗ) [7].

Список використаних джерел

1. Вікіпедія: вільна енциклопедія [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Інформаційно-аналітичний збірник: Освіта України в умовах воєнного стану. Київ, 2022.
3. Олена ШТЕПА. РЕСУРСНИЙ СТАН: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/Resursnyy-stand-SHtepa.pdf>
4. Освіта України в умовах воєнного стану: управління,

- цифровізація, євроінтеграційні аспекти: збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції (наукове електронне видання), 25 жовтня, 2022. Київ: ДНУ «Інститут освітньої аналітики», 2022.
5. Український психологічний ХАБ: Емоційне здоров'я – це.. – це...[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.psykholoh.com/post/>
 6. Український психологічний ХАБ: Ресурсний стан – це... [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.psykholoh.com/post/>
 7. Що таке ментальне здоров'я і як про нього дбати? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://smu.dsp.gov.ua/news/shcho-take-mentalne-zdorov-ia-ta-iaak-pro-noho-dbaty/>.

Секція №3
«УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ СПЕЦІАЛЬНОЇ
ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД»

УДК 373.3/.5.091.113"364"

Тетяна Лопухіна,

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки і психології,
методист відділу розвитку особистості
Донецького обласного ІППО
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-2670-9785>*

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ
ЯК НОВА СТРАТЕГІЯ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ
В УМОВАХ ВІЙНИ

Територіальне сусідство України з рф обумовлює необхідність постійної готовності до організації функціонування освіти в умовах кризових ситуацій. Ключовою ідеєю міжнародної спільноти є імператив неперервності освіти в умовах кризових ситуацій «Освіта є основоположним елементом розвитку та повної реалізації прав і свобод людини» – наголошується в Декларації про безпеку шкіл. «Освітня система може допомогти захистити дітей та молодь від смерті, травм та експлуатації; пропонуючи чіткий розклад та стабільність, вона може полегшити психологічний вплив збройного конфлікту та забезпечити доступ до інших життєво важливих послуг... Продовження освіти може забезпечити людей життєво важливою інформацією про здоров'я, а також рекомендаціями про конкретні ризики в суспільствах, що знаходяться у стані збройного конфлікту» [1].

Ми згодні з твердженням дослідниці Лукашенко Л. про те, що війна та надзвичайні ситуації згуртовують педагогічний колектив для вирішення складних завдань. Керівник, на основі аналізу готовності педагогів до роботи в онлайн форматі, враховує сильні та слабкі сторони дистанційного навчання, забезпечує зворотній зв'язок з батьками, приймає правильні управлінські рішення та

унікає кризових явищ, що виникають в умовах війни [3]. В цьому контексті перед керівниками закладів спеціальної та загальної освіти Донецької області постали важливі питання створення системи управління, яка гарантуватиме безпечні умови для навчання здобувачів освіти та праці педагогів. Наразі освітній менеджмент закладів спеціальної освіти в Донецькій області спрямований на збереження наявного потенціалу та гарантій подальшого стійкого розвитку спеціальної та загальної середньої освіти.

Основними орієнтирами для керівників спеціальних закладів в нинішніх умовах є реалізація Державних освітніх стандартів, спрямованих на розвиток, виховання та соціалізацію особистості, «здатної до життя в цивілізованому суспільстві та взаємодії з природою, прагнучої до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готової до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності, відповідальності та громадської активності»[2]. Досягнення даної мети можливо за умови наявності професійно компетентного керівника. В умовах воєнного стану, реалізація освітнього менеджменту зумовлена необхідністю забезпечення якості вітчизняної освіти на рівні європейських та світових стандартів.

На сьогодні спеціальними школами Донеччини напрацьовано альтернативні моделі організації освітнього процесу. Перш за все йдеться про створення безпечних просторів для навчання, спілкування, розвитку учнів.

Вектори управлінського потенціалу спрямовані на вирішення проблем організації освітнього процесу в умовах воєнного стану. Перш за все шкільний документообіг переведено в електронний формат. На сайтах спеціальних шкіл створено інформаційні блоки «Дистанційне навчання», контент яких містить посилання на гугл-класи кожного предмета, розклад уроків, час проведення.

Закцентовано увагу педагогів на важливості адаптації змісту освіти до нових реалій, а саме перегляду освітніх програм, навчальних предметів (наприклад, охорона здоров'я та громадянознавство) та запровадження нових (основи безпеки, освіта для миру тощо).

Іншим орієнтиром управлінської спільноти спеціальних закладів освіти Донеччини, щодо організації освіти в умовах

кризових ситуацій, є психосоціальна підтримка всіх учасників освітнього процесу. Йдеться про дружні до дитини середовища навчання, що є безпечними та гарантують захист учням з інклюзивними, гендерно-чутливими, сприятливими, вільними від принижень та зловживань і такими, що забезпечують активну участь кожного методами навчання [3]. На сайтах шкіл створено розділи психологічної служби школи «Ми разом!», «Обережно міни», «Може стати в нагоді» тощо.

Не менш важливим є професійний розвиток педагогів для роботи в нових реаліях. Протягом 2023 року фахівцями Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти проведено 221 захід для 2420 осіб керівних та педагогічних працівників закладів дошкільної, спеціальної, загальної середньої та професійно-технічної освіти, РЦП, ІРЦ, щодо психолого-педагогічної та соціальної реабілітації дітей з особливими освітніми потребами: онлайн-студії, постійно-діючі семінари, креатив-студія, вебінари.

Організовано та проведено підвищення кваліфікації для 2420 осіб з напрямку «Організація проєктної діяльності (STEM-освіти) закладів освіти з інклюзивним навчанням» для директорів та заступників директорів з навчально-виховної роботи спеціальної загальноосвітньої школи, «Професійне співробітництво фахівців у закладах загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням», «Дистанційні технології супроводу та підтримки освітньої діяльності учнів з особливими освітніми потребами в умовах закладу освіти».

Розроблені програми та реалізовано підвищення кваліфікації освітян з питань охорони психічного здоров'я та надання психологічної допомоги за програмами для 382 осіб.

Психологічна студія «HUMANITY: освітні пріоритети в умовах змін», Центр психологічної підтримки, дискусійний клуб «Комунікуємо про інклюзію правильно» регіонального Освітнього хабу «Донеччина».

З огляду на тривалу воєнну агресію російської федерації звертаємо увагу на необхідність консолідації зусиль державних структур, науково-педагогічних та педагогічних працівників і громадських організацій з моделювання освітніх ініціатив щодо створення безбар'єрного освітнього середовища в Україні.

Ствоєння широкої мережі, що включатиме заклади вищої, спеціальної та загальної середньої освіти, ІРЦ для реалізації спільних освітніх і наукових українських та міжнародних проєктів для надання якісних освітніх послуг особам із порушенням здоров'я, особливими освітніми потребами.

Список використаних джерел

1. «Руководство по защите школ от использования в военных целях: следующие шаги». Глобальная коалиция по защите образования от нападений. Safe Schools Declaration, 2015.
2. Освіта в реаліях війни: орієнтири міжнародної спільноти : оглядове видання / Олена Локшина, Оксана Глушко, Аліна Джурило, Світлана Кравченко, Оксана Максименко, Ніна Нікольська, Оксана Шпарик ; за заг. ред. Олега Топузова, Олени Локшиної ; Нац. акад. пед. наук, Ін-т педагогіки НАПН України. – Київ : Пед. думка, 2022. – 66 с. DOI <https://doi.org/10.32405/978-966-644-614-8-2022-55>
3. Лукашенко Л. Управління закладами загальної середньої освіти в умовах війни. Multidisciplinární mezinárodní vědecký magazín “Věda a perspektivy” je registrován v České republice. Státní registrační číslo u Ministerstva kultury ČR: E 24142. No 1(20)2023. str.
4. Сорочан Т. М. Антикризисні поради керівникові навчального закладу. URL: https://lib.iitta.gov.ua/703968/1/%D0%A1%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%B0%D0%BD_5.pdf / (дата звернення: 10.01.2023).

УДК 376.014.091"364/366"

Аліна Коваль,

*завідувач ресурсного центру підтримки
інклюзивної освіти Донецького обласного ІППО*

Галина Скворцова,

*методист ресурсного центру підтримки
інклюзивної освіти Донецького обласного ІППО*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

Війна змусила освітян думати і діяти інакше, адже дітей,

яким потрібна особлива увага і підтримка, стає дедалі більше, а часу на пошуки рішень – немає. Сьогодні школа повинна дуже швидко пристосовуватися до індивідуальних потреб учнів та адаптовувати діяльність до викликів, пов'язаних із безпекою, воєнним станом, вимушеним переміщенням громадян на безпечні території, руйнуваннями інфраструктури тощо.

Заступник міністра освіти і науки України Андрій Вітренко

В умовах сьогодення, внаслідок військових дій, спостерігається значне збільшення кількості дітей з особливими освітніми потребами. Враховуючи специфіку роботи закладів освіти, де основною метою є забезпечення права дитини з особливими освітніми потребами на освіту, спостерігаємо, що сегмент інклюзивної освіти зростає. Водночас, руйнування та пошкодження мережі закладів освіти з інклюзивними (спеціальними) групами та класами, спеціальних закладів освіти в Донецькій області, де ведуться активні бойові дії не дають реалізувати, в повній мірі, можливість отримати рівний зі своїми однолітками доступ до якісної освіти.

На наш погляд, актуальною проблемою в нашій області є реалізація завдань спеціальної та інклюзивної освіти, яка передбачає комплексне розв'язання питань, пов'язаних насамперед з нормативно-правовим забезпеченням у нових умовах відповідно до потреб та надання освітніх послуг для дітей, які постраждали внаслідок бойових дій. Зазначимо, що в Україні на сьогодні створено нормативно-правове підґрунтя для ефективної роботи освітніх закладів. Аналіз нормативної бази свідчить, що основні закони України про освіту в цілому забезпечують соціальний захист дітей та осіб з ООП, гарантують створення умов для спеціального, компенсуючого та інтегрованого навчання в умовах воєнного стану.

З метою ефективної роботи закладів освіти та інклюзивно-ресурсних центрів стосовно навчання осіб з ООП під час війни постановами Кабінету Міністрів України від 26.04.2022 № 483 та від 29.04.2022 № 493 було внесено зміни до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти, Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої

освіти та Положення про інклюзивно-ресурсний центр. Зокрема, на період дії воєнного стану було розширено можливості щодо організації інклюзивного навчання дітей з ООП. Враховано спрощену процедуру зарахування осіб з ООП на навчання, надано можливість застосування дистанційно-очної (змішаної) форми здобуття освіти, розширено перелік і тематику завдань ПРЦ, надано додаткові гарантії для внутрішньо переміщених осіб з особливими освітніми потребами, зокрема на проведення комплексної оцінки, забезпечення психолого-педагогічного супроводу та отримання корекційно-розвиткових послуг тощо. [2], [3], [4], [6], [7].

Окрім цього постановою КМУ від 30 серпня 2022 року № 979 були внесені зміни і до постанов Кабінету Міністрів України з питань діяльності спеціальних закладів загальної середньої освіти та навчально-реабілітаційних центрів, відповідно до яких на період дії воєнного стану спеціальні школи незалежно від напрямку (профілю) їх діяльності можуть зараховувати дітей з особливими освітніми потребами незалежно від категорії (типу) їхніх особливих освітніх потреб (труднощів) та додатково створювати для них класи, у тому числі змішані та інклюзивні, що дозволить зберегти контингент спеціальних закладів освіти та сприятиме забезпеченню доступності освіти для учнів з числа тимчасово внутрішньо переміщених осіб. [1], [5].

Нині вивчається питання створення нових можливостей для дітей, які потребують індивідуального підходу в навчанні, не припускаючи проведення скорочення і оптимізації мережі спеціальних шкіл з порушенням прав дитини. З цією метою буде створено Концепцію трансформації спеціального навчання. Наказом Міністерства освіти і науки України від 06 жовтня 2023 року № 1211 затверджено склад робочої групи з розроблення Концепції. [8].

У Донецькій області у 2023-2024 навчальному році інклюзивним навчанням охоплено 2200 дітей з особливими освітніми потребами, які у зв'язку з безпековою ситуацією в області здобувають освіту в дистанційному форматі. З них здобувають освіту в: 7 спеціальних закладах загальної середньої освіти – 925 учнів; 4 закладах загальної середньої освіти у 8

спеціальних класах 57 учнів; 141 закладі загальної середньої освіти відкрито 483 інклюзивних класи для 733 учнів. В інклюзивних класах працює 454 асистенти вчителя.

Тимчасово на період дії воєнного стану припинено діяльність з надання освітніх послуг у 9 закладах. Освітній процес організовано у 7 спеціальних закладах освіти. Наразі в області свою роботу здійснюють 2 спеціальні школи для дітей з фізичними порушеннями (Краматорська СШ № 18 для дітей з тяжкими порушеннями мовлення та слуху, Слов'янська СШ № 23 для дітей з порушеннями зору) та 5 спеціальних шкіл для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку (Костянтинівська СШ № 32, Краматорська СШ № 33, Новожеланівська СШ № 39, Парасковіївська № 40 та Слов'янська СШ № 41). Контингент спеціальних шкіл налічує 925 учнів, педагогічний склад – 230 вчителів.

Станом на сьогодні із 27 інклюзивно-ресурсних центрів (далі – ІРЦ): 3 працюють в очно-дистанційному форматі (м. Селидове, Сіверськ, Соледар розгорнули роботу в м. Дніпро); 19 ІРЦ – працюють в дистанційному форматі; 5 ІРЦ не працюють (м. Волноваха (1), Маріуполь (3), смт Нікольське (1). З початком активних бойових дій відбулося скорочення чисельності фахівців ІРЦ (на 19 %). Загальна кількість педагогічних працівників складає 132 особи.

Війна поставила нові глобальні виклики. Законодавча база освіти України включила в себе значну кількість законів і підзаконних нормативно-правових актів, зміни і поправки до яких в умовах війни відіграли суттєву роль у розумінні сутності та функціонуванні як інклюзії, так і спеціальної освіти. Отже, щоб відновити та в подальшому ще й розвинути заклади освіти Донецької області, необхідно, на наш погляд, вже сьогодні зберегти кадровий потенціал та учнівський склад і забезпечити сталість навчання та викладання. Об'єднати зусилля інклюзивно-ресурсних центрів, спеціальних шкіл та ЗЗСО, де є корекційні педагоги, задля забезпечення реабілітаційних та корекційно-розвиткових послуг дітям, які зазнали травм війни, у нових умовах відповідно до потреб.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України з питань діяльності спеціальних закладів загальної середньої освіти: Постанова КМУ від 30 серпня 2022 р. № 979 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/979-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.02.2024).
2. Про внесення змін до порядків, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 10 квітня 2019 р. № 530 і від 15 вересня 2021 р. № 957: постанова КМУ від 26 квітня 2022 р. № 483 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/483-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.02.2024).
3. Про внесення змін до Положення про інклюзивно-ресурсний центр: Постанова КМУ від 29 квітня 2022 р. № 493 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/493-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.02.2024).
4. Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр: Постанова КМУ від 12.07.2017 №545 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.02.2024).
5. Про затвердження Положення про спеціальну школу та Положення про навчально-реабілітаційний центр: Постанова КМУ від 6 березня 2019 р. № 221 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/221-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.02.2024).
6. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти: Постанова КМУ від 10 квітня 2019 р. № 530 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.02.2024).
7. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти: Постанова КМУ від 15 вересня 2021 р. № 957 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.02.2024).
8. Про утворення робочої групи: Наказ МОНУ від 06 жовтня 2023 року № 1211 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-utvorennya-robochoyi-grupi5>

УДК 373.3/.5.091.043.2:005.963"364"

*Людмила Лисенко,
директор Комунальної установи
«Інклюзивно-ресурсний центр»
Мар'їнської міської військово-цивільної адміністрації
Покровського району Донецької області*

ПРОФЕСІЙНЕ ЗРОСТАННЯ ФАХІВЦІВ ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНОГО ЦЕНТРУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Війна, що відбувається в Україні з 2014 року, створює нові виклики для системи освіти та спеціальної освіти, зокрема для Інклюзивно-ресурсних центрів (далі – ІРЦ), які надають підтримку особам з особливими освітніми потребами (далі – осіб з ООП). Незважаючи на складні умови війни, робота ІРЦ має продовжуватися, адже інклюзивна освіта – це не просто модний тренд чи вимога часу, а реальна потреба суспільства [1].

В контексті війни в Україні значно зростає потреба в розробці та впровадженні нових форматів методичного супроводу, які б враховували специфіку воєнного стану та потреби як фахівців, так і осіб із особливими потребами, яким вони допомагають [3]. Професійне зростання фахівців у сфері інклюзивної освіти є критично важливим для забезпечення якісної підтримки осіб із особливими потребами [4], особливо в період воєнного стану, коли вони та їхні сім'ї відчувають значний психологічний та емоційний тиск, тривожність, втрату близьких тощо

Програма методичного супроводу для підтримки та розвитку професійних компетенцій фахівців Інклюзивно-ресурсного центру повинна бути багатоаспектною та адаптованою до воєнного стану:

1. Оцінка поточного рівня компетенцій: організація анкетування та інтерв'ю з фахівцями ІРЦ для визначення поточних потреб у навчанні та розвитку, аналіз отриманих даних для розробки цільових програм підготовки.
2. Модульні тренінги та семінари.
3. Розробка індивідуальних планів розвитку: консультації з експертами для визначення персоналізованих шляхів розвитку кожного фахівця; оновлення планів професійного

- розвитку відповідно до потреб та змін умов.
4. Менторська підтримка: залучення досвідчених фахівців для менторства та обміну досвідом; організація регулярних зустрічей менторів із фахівцями ІРЦ.
 5. Воркшопи та практичні заняття: практичні сесії з фокусом на конкретних випадках і сценаріях, з якими можуть зіштовхнутися фахівці ІРЦ; застосування інтерактивних методів навчання для кращого засвоєння матеріалу.
 6. Оцінка ефективності та зворотний зв'язок, а саме регулярне оцінювання прогресу фахівців через анкетування та зворотний зв'язок.
 7. Підтримка та підвищення мотивації: заходи для підтримки морального духу фахівців (наприклад, командоутворювальні зустрічі, відзнаки за досягнення); система відзнак та заохочень для стимулювання активної участі у програмах.
 8. Інтеграція з міжнародними практиками: вивчення та адаптація міжнародних досвідів у сфері інклюзивної освіти; залучення міжнародних експертів для воркшопів та майстер-класів.

Ця програма є динамічною та здатною швидко адаптуватися до змінюваних умов та потреб фахівців ІРЦ, забезпечуючи їхній професійний розвиток навіть у непростих умовах війни.

Забезпечення методичного супроводу фахівців ІРЦ має включати не тільки безпосереднє навчання та розвиток навичок, але й формування мережі підтримки, що може допомогти професіоналам пристосуватися до змінених умов життя та праці. Завдяки цьому, фахівці ІРЦ зможуть не просто вижити, а й ефективно розвиватися та надавати високоякісні послуги, які є критично важливими для суспільства під час та після війни.

Список використаних джерел

1. Доступність та універсальний дизайн: навчально-методичний посібник. Азін В. О., Грибальський Я. В., Байда Л. Ю., Красюкова-Еннс О. В. К., 2013. 128 с.
2. Діти із синдромом Дауна: факти, навчання, допомога. Методичні рекомендації, USAID|Україна, Інклюзивна освіта: крок за кроком, Київ, 2015.

3. Інклюзивна освіта. Посібник для батьків. Досвід Канади: посіб. К.: Паливода А.В., 2012. 120 с.
4. Наказ МОН України від 25.06.2018 р. №693 «Про затвердження типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти I ступеня для дітей з особливими освітніми потребами». <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-osvitnoyi-programi>
5. Климанська Л., Герасим Г., Блей Д. Організаційний розвиток: Тренінговий модуль / За заг. ред. О. Красюкової-Еннз, О. Софій, М. Сварника. Українсько-канадський проект «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні». К., 2010. 62 с.
6. Лисенко Л. М., Лопатіна Г.О. Діяльність Інклюзивно-ресурсного центру в умовах воєнного стану / Лисенко Л. М., Лопатіна Г.О. // матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Наука III тисячоліття : пошуки, проблеми, перспективи розвитку» (20-21 квітня 2023 року) : збірник тез. Бердянськ : БДПУ, 2023. С. 161-163.

УДК 376.091:005.21]"364"

Раїса Кухтіна,

*директор Новожеланівської спеціальної школи № 39
Донецької обласної ради*

Наталія Ховякова,

*заступник директора з навчальної роботи
Новожеланівської спеціальної школи № 39
Донецької обласної ради*

Катерина Федисів,

*заступник директора з виховної роботи
Новожеланівської спеціальної школи № 39
Донецької обласної ради*

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ СПЕЦІАЛЬНОЇ ШКОЛИ: ВИКЛИКИ ТА РІШЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Запровадження воєнного стану в Україні 24 лютого 2022 року в наслідок повномасштабної збройної російської агресії спричинило значні виклики для системи освіти. Другий рік поспіль освітній процес у Новожеланівській спеціальній

школі № 39 Донецької обласної ради організовано за дистанційною формою навчання, що забезпечує можливості для учнів з особливими освітніми потребами продовжувати здобувати освіту. Разом із тим така форма навчання потребує ще більшого об'єднання спільних зусиль педагогів, учнів та їх батьків заради головної мети – бути школою рівних можливостей для всіх учнів. Працюємо, згуртовуємось, сіємо зерна знань у нових умовах.

Освітнє середовище – це життєвий простір дитини, де вона не просто готується до життя, а живе. У Новожеланівській спеціальній школі № 39 Донецької обласної ради напрацьовано систему методичного забезпечення, що дає можливість систематизувати практичний матеріал та поетапно реалізовувати модель формування комунікативної компетентності здобувача освіти засобами логопедичного супроводу.

Важливе місце в організації корекційно-розвиткового простору дитини з особливими освітніми потребами належить психолого-логопедичному супроводу, що є структурним компонентом загального психолого-педагогічного супроводу.

В умовах воєнного стану, дистанційної форми навчання особливо гостро постає питання вдосконалення системи впровадження інноваційних технологій у практику логопедичного супроводу, пристосування до умов, у яких знаходиться дитина та її родина. Це потребує удосконалення технологій корекції мовлення; пошуку та використання інноваційних методів, інструментів, що мають підвищену ефективність; застосування стимулів, які сприятимуть включенню в роботу збережених психічних функцій та активізують порушені психічні функції.

Сьогоднішні учні – це діти покоління «альфа». Вони зайняті кількома справами одночасно. Дуже мобільні й не уявляють себе без гаджетів. Саме тому в умовах дистанційного навчання інформаційні технології займають провідне місце серед факторів, що формують мотиваційну основу мовлення, надають нові можливості у створенні мотиваційно-активізуючого простору логопедичного супроводу дитини з особливими освітніми потребами.

Співпраця вчителів з батьками – це спільна стратегія організації освітнього процесу в Новожеланівській спеціальній школі № 39 Донецької обласної ради в умовах дистанційного навчання. І сьогодні батьки – партнери вчителів, активні учасники логопедичного супроводу під час зборів, консультацій. Саме родина має бути зацікавлена в тому, щоб забезпечити відповідний логопедичний вплив для опанування дитиною потрібними знаннями й уміннями.

Щоб навчання мовлення було цікавим, на уроках використовуються ігрові технології, здоров'язбережувальні та інтерактивні технології, технології моделювання, рухові вправи, технології мнемотехніки та ейдетики. Біоенергопластика – поєднання рухів артикуляційного апарату з рухами кістей рук. Цей метод оптимізує психологічну базу мовлення, сприяє нейрокорекції; покращує діяльність рухового та мовленнєво-рухового аналізаторів; сприяє покращенню настрою, корекції моторної функції мовлення. Метод ейдетики допомагає розвивати в дітей образну уяву та фантазію, використовувати приховані «резерви» дитини за допомогою символів. Використовуючи на уроках символи, діти запам'ятовують не тільки звук, а й образ, що виникає.

Формуючи мотиваційно-активізуючу компетентність здобувача освіти, широко застосовується технологія мнемотехніки, яка допомагає розвитку динамічної координації артикуляційного апарату, прискорює процес автоматизації та диференціації поставлених звуків. Мнемотехніка допомагає учням легко вчити римівки, складати речення, розгадувати загадки та розповідати казки на запропоновану тему.

Кінезіологічні вправи дають можливість залучити ті ділянки мозку дитини, які раніше не були долучені в навчанні. Розвиток міжпівкулевої взаємодії та синхронізація роботи півкуль головного мозку сприяє активізації розумової діяльності, розвитку мовленнєвого рухового аналізатора, покращенню стану звука вимови. Такі вправи допомагають подолати стресові ситуації, поліпшити роботу мозку та всього тіла, сприяють підвищенню мотивації до навчання, гармонійному розвитку особистості та її творчої самореалізації.

Використання інтерактивних технологій допомагає

педагогам школи ефективніше залучати учнів в освітній та виховний процеси. Тим більше, що головним завданням сучасної освіти визначено формування компетентнісно-розвиненої особистості, здатної орієнтуватись у сучасному інформаційно-комунікаційному середовищі. Адже знання в ньому є основним стратегічним ресурсом.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Інклюзивна освіта: теорія та практика : навчально-методичний посібник / [Колектив авторів; За заг. ред. С.П. Миронової]. – Кам'янець Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. – Частина 2. – 184 с.

УДК 373.3/.5.043.2-056.2/.3"364"

Ольга Лисенко,

*в.о. директора, фахівець (консультант) ІРЦ,
практичний психолог комунальної установи
«Інклюзивно-ресурсний центр»
Вугледарської міської ради*

РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ ІРЦ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД РОБОТИ КУ ІРЦ ВМР У ВОЄННИЙ ЧАС

Через війну всі сфери управління зазнали змін. Ми відчуваємо негативний вплив війни на всіх: психологічний тиск, перебування на тимчасово окупованих територіях України, за кордоном, відсутність необхідних матеріальних ресурсів: комп'ютерів, доступу до Інтернету, електроенергії тощо.

Попри дію воєнного стану в країні, комунальна установа «Інклюзивно-ресурсний центр» Вугледарської міської ради не припиняла свою діяльність з початку повномасштабної війни та продовжує працювати. З лютого 2022 року центр працює в дистанційному форматі. Згідно зі змінами до положення про інклюзивно-ресурсний центр, у період воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану робота фахівців

(консультантів) інклюзивно-ресурсного центру першочергово направлена на надання допомоги дітям та дорослим, постраждалим від воєнних дій, їх психологічної підтримки, здійснення їх психолого-педагогічного супроводу та надання корекційно-розвиткових послуг [3].

Починаючи з лютого 2022 року фахівці (консультанти) Вугледарського ІРЦ надавали психологічну підтримку дітям та сім'ям, які опинилися в кризових ситуаціях та постраждали від воєнних дій. Панівними запитам батьків була потреба в інформації щодо актуальних труднощів у дітей: роз'яснення, психологічна підтримка, стабілізація, висвітлення перспектив розвитку на сторінках фейсбук, групах у вайбер та телеграм-канали. Фахівці ІРЦ ВМР надали рекомендації батькам, як підготувати та організувати методичне забезпечення віддаленого освітнього процесу, як створити розвивальне середовище вдома.

Батькам дітей з особливими освітніми потребами з початку війни надано понад 4000 консультацій, просвітницьких зустрічей, батьківських зборів, індивідуальних та групових консультацій, семінарів, тренінгів та круглих столів.

За період з лютого 2022 року по грудень 2023 року фахівцями проведено понад 2300 корекційно-розвиткових занять з дітьми. Заняття проводяться в онлайн-форматі, синхронному та асинхронному режимі, але з обов'язковим зворотним відгуком відповідно до особливостей і віку дитини. Використовуємо різні онлайн-сервіси, інтерактивні застосунки: Logiclike, LearningApps, WORDWALL, Jamboard, платформа Moodle, платформа Google Classroom та інші. Завдання добираємо для кожного окремо, враховуючи індивідуальні можливості. У центрі постійно працює артмайстерня, де фахівці під час групових зустрічей застосовують новітні арттерапевтичні методи та прийоми: крупотерапія, краплетерапія, гудзикотерапія, фототерапія, ізотерапія, казкотерапія, музична терапія, терапія театром. А в онлайн-форматі «Спілкування у колі друзів», де вони мають можливість поспілкуватися за інтересами або темами, до яких їх підводять педагоги під час занять. У День спонтанного прояву доброти, наприкінці лютого минулого року, ми мали можливість в офлайн зібрати дітей з Вугледарської ТГ (які наразі перебувають в

Павлоградському районі), дітей з ООП, для того щоб провести майстер-клас з розпису пряників для наших захисників. Присутні мали змогу відволіктися від тривожних новин, поспілкуватися, скуштувати пряні смаколики та створити гарний подарунок для бійців. Цього року також планується цей захід.

В онлайн-режимі фахівці центру беруть участь у роботі команд психолого-педагогічного супроводу закладів загальної середньої освіти Вугледарської ТГ. З лютого 2022 р. було надано понад 2000 консультацій педагогам Вугледарської ТГ щодо організації роботи з дітьми в інклюзивних класах; організації інклюзивного середовища; методів та прийомів роботи під час дистанційної форми навчання. Загалом за час війни за участю фахівців ІРЦ на сьогодні було проведено 120 засідань.

У травні 2023 року, у межах семінару-наради «Професійна компетентність педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів» від фахівців Ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти, фахівці (консультанти) ІРЦ Вугледарської міської ради взяли активну участь в роботі творчих груп з підготовки/адаптації діагностичних матеріалів для проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку особи в дистанційному форматі в період воєнного стану.

Ми продовжуємо співпрацю із закладами вищої освіти. У період з 13 листопада по 03 грудня 2023 р. на базі КУ ІРЦ ВМР проходила навчальна (логопедична) практика студентів 3 курсу «Донбаського державного педагогічного університету» за спеціальністю 016 «Спеціальна освіта». Сподіваємось, що після такого досвіду в когось зі студентів виникне бажання пов'язати свою професійну діяльність із роботою в інклюзивно-ресурсному центрі.

Резильєнтність – це здатність людини успішно функціонувати та відновлюватись в умовах різних стресів і потрясінь. Резильєнтність надихає надією, оптимізмом, адаптивністю [1]. Є виклики, з якими нам ще доведеться стикнутися, зокрема, дошкільні заклади Вугледарської ТГ. Тож попереду багато роботи, віримо в ЗСУ та продовжуємо наближати нашу перемогу, кожен на своєму фронті.

Список використаних джерел

1. Аршава І.Ф. Аспекти імпліцитної діагностики емоційної стійкості людини: моногр. / І.Ф. Аршава, Е.Л. Носенко – 2008. – 17-18 с.
2. Організація дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами / упорядник: Н.В. Васильєва. – Полтава : ПОППО, 2021. – 65 с. – Доступ : <https://ed.poippo.pl.ua/handle/022518134/554>
3. Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України з питань діяльності спеціальних закладів загальної середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2022 р. №979. Доступ: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/979-2022-%D0%BF#Text>

УДК 376.091"364/366"

Ганна Хорошилова,

Комунальна установа

«Інклюзивно-ресурсний центр»

Торецької міської військово-цивільної адміністрації

Бахмутського району Донецької області

РОБОТА ІРЦ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Навіть у кризових умовах під час воєнного стану особливої актуальності набувають завдання психолого-педагогічного і корекційно-розвивального супроводу осіб з особливими освітніми потребами та їхніх родин в умовах кризових викликів.

З метою створення безпечних умов навчання для осіб з особливими освітніми потребами під час війни постановою Кабінету Міністрів України внесено зміни до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти та Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти.

В умовах воєнного стану в організації роботи Інклюзивно-ресурсного центру Торецької міської військово-цивільної адміністрації Бахмутського району Донецької області виникли

проблеми зі світлом, інтернетом, доступом до гаджетів під час онлайн-навчання, безпекова ситуація, втрата фахівців. Головним стало зростання внаслідок військових дій чисельності дітей, що потребують підтримки в освітньому процесі.

Взаємодія фахівців Інклюзивно-ресурсного центру з фахівцями закладів освіти має вирішальне значення для забезпечення ефективного та якісного навчання учнів з особливими потребами. Ця співпраця сприяє створенню доступного інклюзивного освітнього середовища для всіх учнів. Роботу працівників ІРЦ спрямовано на психологічну підтримку для батьків в індивідуальних телефонних розмовах та консультаціях, проведення онлайн-зустрічей, порад та методик для психологічного розвантаження. Фахівцями ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти Донецького облППО було проведено семінар-нараду «Професійна компетентність педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів» для керівників та фахівців інклюзивно-ресурсних центрів. Метою заходу стало ознайомлення учасників із різноманітними варіантами адаптації діагностичних матеріалів для проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку особи в дистанційному форматі у період воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливого періоду). Фахівці-консультанти ІРЦ: практичні психологи, логопеди, дефектолог та реабілітолог залучені до команд супроводу в закладах освіти з метою складання індивідуальної програми розвитку учнів інклюзивних класів на платформі Meet. Спеціалісти проводять корекційні заняття виключно на підставі проведеної комплексної оцінки розвитку дитини.

Керівництво ІРЦ для подолання викликів спрямовує дії фахівців на підвищення кваліфікації, тренінги, семінари, студії, вебінари, самоосвіту. Особливості трудових відносин - обов'язковий щотижневий «мітинг», ранкові організаційні зустрічі, які проходять на засадах діалогового спілкування: партнерські взаємовідносини зі співробітниками; акцентування на діалогічно-дискусійних технологіях взаємодії (диспути, дискусії, співбесіди, самоаналіз, “мозкові атаки”, моделювання, конструювання, ситуаційні та проблемні завдання, пошук альтернативних рішень); рефлексивне спілкування. Ми

зрозуміли - підтримати дітей, батьків та педагогів можна тільки власною стійкістю та спокоєм. Для подолання викликів, які виникли в наслідок воєнної агресії, адміністрацією Торецького ІРЦ визначено перспективні напрями роботи у повоєнний період:

- відновлення мережі ІРЦ відповідно до потреб дитячого населення. Урахування під час відбудови принципу інклюзивності та безбар'єрності на всіх рівнях освіти. Відновлення матеріально-технічної бази, забезпечення їх спеціальними технічними засобами для навчання дітей з ООП;
- забезпечення готовності фахівців ІРЦ надавати якісні послуги комплексної психолого-педагогічної оцінки та психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП, які вже мали особливі освітні потреби та, зокрема тих, які мають психологічну травму або стан яких погіршився внаслідок військових дій;
- підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо навчання осіб з особливими освітніми потребами.

Підтримуючи слова Лілії Лепех, директорки ІРЦ № 2 Шевченківського району міста Львів “Ми – ресурсний центр. Отже, ми – це ресурс. І маємо надавати ресурс тим людям, які його потребують: батьки, діти чи педагоги“, працюємо разом заради майбутнього.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України про освіту щодо організації інклюзивного навчання» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1324-18#Text>
2. Розпорядження КМУ від 25.04.2023 № 372-р «Про затвердження плану заходів на 2023-2024 роки з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/372-2023-%D1%80#Text>
3. Постанова КМУ від 12 липня 2017 р. № 545 «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр» (із змінами і доповненнями)
4. Постанова КМУ від 10.04.2019 № 530 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах

- дошкільної освіти»
5. Постанова КМУ від 15.09.2021 № 957 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти»
 6. Наказ МОН України від 08.06.2018 №609 «Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти»
 7. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0609729-18#Text>
 8. Наказ МОН України від 08.09.2020 № 1115 «Деякі питання організації дистанційного навчання» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#Text>

УДК 376.091"364"

Наталя Березіна,

*керівник (директор) інклюзивно-ресурсного центру
КУ «ІРЦ» Покровської міської ради
Донецької області*

Ганна Бякова,

*фахівець (консультант)
інклюзивно-ресурсного центру КУ
«ІРЦ»Покровської міської ради
Донецької області*

Наталія Тумаш,

*фахівець (консультант)
інклюзивно-ресурсного центру КУ «ІРЦ»
Покровської міської ради
Донецької області*

ДІЯЛЬНІСТЬ ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНОГО ЦЕНТРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Інклюзивно-ресурсний центр – це перша та важлива сходинка в освітньому процесі для осіб з особливими освітніми потребами на шляху здобуття освіти завдяки проведенню фахівцями (консультантами) інклюзивно-ресурсного центру комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку та

забезпеченню осіб з особливими освітніми потребами системного кваліфікованого супроводу.

З огляду на наявну загрозу життю і здоров'ю учасників освітнього процесу, внаслідок збройної агресії російської федерації та оголошення в Україні воєнного стану, Міністерством освіти і науки України було розроблено методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами у 2023/2024 навчальному році від 31.08.2023 № 1/ 13094-23.

Комунальна установа «Інклюзивно-ресурсний центр» Покровської міської ради Донецької області продовжує свою діяльність у дистанційному форматі та керується Положенням про інклюзивно-ресурсний центр, до якого було внесено зміни постановою Кабінету Міністрів України від 29.04.2022 № 493 на період дії воєнного стану.

Основною послугою інклюзивно-ресурсного центру залишається проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку осіб з особливими освітніми потребами задля забезпечення можливості здобувати освіту відповідно до статті 20 Закону України «Про освіту».

Фахівці (консультанти) інклюзивно-ресурсного центру комунальної установи «Інклюзивно-ресурсний центр» Покровської міської ради Донецької області проводять комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку осіб, у тому числі повторно, за онлайн-заявою, сформованою в АС ІРЦ, поданою одним із батьків або іншим законним представником, визначають рівні та категорії освітніх труднощів відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 21.07.2021 № 765. У період з 01.01.2023 до 01.12.2023 року загальна кількість осіб, які пройшли комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку в інклюзивно-ресурсному центрі Покровської міської ради Донецької області становить – 171, виявлено 169 дітей з ООП.

Для необхідної психолого-педагогічної підтримки та збереження вже здобутих навичок в осіб з особливими освітніми потребами фахівці (консультанти) інклюзивно-ресурсного центру в дистанційному форматі систематично проводять корекційно-розвивальні заняття, використовуючи платформу Microsoft Teams, враховуючи індивідуальний підхід. Кількість

корекційно-розвиткових послуг, наданих особам з ООП в ІРЦ з 01.01.2023 до 01.12.2023 року – 548; кількість осіб з ООП, які отримали корекційно-розвиткові послуги в ІРЦ, – 132.

Консультативна допомога батькам під час воєнного стану надається в індивідуальних та групових онлайн-зустрічах, у телефонному режимі, за допомогою мобільних додатків, електронної пошти з різноманітних питань щодо розвитку особи.

Принципи роботи комунальної установи «Інклюзивно-ресурсний центр» Покровської міської ради Донецької області налаштовані таким чином, щоб дати можливість батькам задовольняти потреби дитини, втілювати допоміжні стратегії щодо її розвитку, навчання та виховання. Кількість консультацій, наданих батькам з 1 січня до 1 грудня 2023 року, – шістсот дев'яносто.

Фахівці (консультанти) інклюзивно-ресурсного центру постійно проводять моніторинг динаміки розвитку дитини з особливими освітніми потребами шляхом взаємодії з освітянами закладів освіти, є учасниками засідань команди супроводу дитини з ООП, під час яких надається педагогічним працівникам методична допомога щодо складання, виконання, коригування індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами, поради щодо організації освітнього простору та здійснення необхідних адаптацій, модифікацій освітнього процесу. Фахівці (консультанти) інклюзивно-ресурсного центру, педагогічні працівники, батьки, спостерігаючи за динамікою розвитку дітей з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних класах та групах, відзначають, що інклюзивне навчання позитивно впливає на розвиток дітей, дозволяє їм розкрити власний потенціал та сильні сторони. Загалом за участю фахівців (консультантів) інклюзивно-ресурсного центру з 1 січня до 1 грудня 2023 року було проведено 120 засідань команд супроводу.

Комунальна установа «Інклюзивно-ресурсний центр» Покровської міської ради Донецької області самовіддано працює, виконуючи в непростих умовах завдання із забезпечення сталості навчання, створення рівних можливостей

для дітей з особливими освітніми потребами в освітньому просторі.

Педагогічне кредо: «Чим більше віддаєш, тим більше отримуєш».

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту».
2. Лист МОН України від 31.08.2023 № 1/13094-23 «Про організацію освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами у 2023/2024 н.р.»
3. Постанова КМУ від 29.04.2022 № 493 «Про внесення змін до Положення про інклюзивно-ресурсний центр».
4. Лист МОН від 28.03.2022 № 1/3710-22 «Про роботу інклюзивно-ресурсних центрів та організацію освітнього процесу для осіб з особливими освітніми потребами у період воєнного стану».
5. Постанова від 21 липня 2021 № 765 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами».

УДК 376.091:615.851-056

Анжеліка Охтирько,

заступник директора з виховної роботи

Мангушського опорного закладу

загальної середньої освіти I-III ступенів

Мангушської селищної ради

ТЕХНІКИ РОБОТИ ПОДОЛАННЯ СТРЕСУ В ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Під час війни діти, окрім ризиків фізичного ушкодження та безпосередньої загрози життю, зазнають психологічних травм. У таких ситуаціях важко абсолютно всім, а особливо дітям з особливими потребами. В умовах воєнного стану важливою є їх підтримка, адже вони перебувають у стані невизначеності. Звуки повітряної тривоги та вибухів, дорога та незнайоме середовище – усе це може викликати страх, розгубленість і тривогу. На допомогу приходять техніки роботи та вправи з подолання стресу у дітей з особливими освітніми потребами,

налаштування освітнього середовища, системи класної та індивідуальної мотивації тощо.

Мета статті – висвітлити деякі аспекти поводження з дітьми, які мають особливі освітні потреби, та надати основні поради щодо психологічної підтримки таких дітей в умовах воєнного стану.

Мангушський ОЗЗСО, організовуючи навчання дітей з особливими освітніми потребами за дистанційною формою, враховує, що ця категорія здобувачів освіти є переважно візуалами, тому для кращого розуміння ситуації воєнного часу їм необхідна візуальна підтримка. Насамперед це стосується сигналу тривоги. Для роз'яснення дитині з аутизмом, який алгоритм дій виконати, пропонуємо застосувати такий вид візуальної підтримки, як дидактична гра «Коли лунає сирена» [1].

Під час стресу в кожній людині, зокрема у дітей з розладами аутистичного спектра, втрачається зв'язок із тілом. Тому пропонуємо розминати та розтирати руки, а розігрітими руками розтирати різні частини тіла, починаючи з обличчя. Одна з ігор – «Метелик» – пальчикова гімнастика. Також можна зробити масаж тіла дитини. Катайте тенісний м'ячик по напружених м'язах дитини (спина, грудна клітка, руки). Така процедура застосовується як легкий заспокійливий масаж.

Дихання є надзвичайно важливим у період хвилювання дитини. Під час стресу воно стає поверхневим. Тому за будь-якої можливості граємо з дитиною в дихальні ігри. Наприклад, «Квітка та свічка» – це проста гра на розслаблення, що сприяє глибокому диханню. Під час виконання вправи «Хом'ячок» пропонуємо дитині зобразити хом'ячка, надувши щічки та пройшовши так 10 кроків. Після чого повернутися і лягнути себе по щічках, випустивши повітря. А потім пройти ще кілька кроків, дихаючи носом, як би винохуючи нову їжу для наповнених щічок. Повторюємо кілька разів. Сміх і веселощі гарантовано.

Найкращий ефект для заспокоєння дитини з аутизмом мають різні форми арттерапії: ліплення, виготовлення колажу, розмальовка улюблених зображень, особливо добре допомагає нейрографіка – практика, що сприяє необхідним особистісним змінам, звільняє від психологічних блоків та моделює нову

бажану реальність. Метод дозволяє не лише дослідити внутрішній світ та покращити увагу, а й сприяє саморозвитку та покращенню якості життя. Нейрографічну терапію часто застосовують як доповнення при лікуванні осіб, що страждають від тривожності та обсессивно-компульсивного розладу [2].

До методів арттерапії, які є ефективними у воєнний час, можна віднести й поробки з ниток та тканин. Це можуть бути метафори гори, птаха, річки, квітів. Наприклад, «Голуб миру», «Квітка льону», «Розумне совеня», «Півник». Виготовлення оберегів разом з мамою – це можуть бути браслети, янголята, ляльки-мотанки.

Дитина з особливими освітніми проблемами потребує постійної батьківської підтримки. Співпраця з учителем в режимі онлайн-спілкування або офлайн (через опрацювання підготовлених для дитини завдань) – це спільна стратегія щодо організації освітнього процесу в умовах дистанційного навчання. Батьки учнів отримують рекомендації щодо налагодження режиму дня дитини (чергування інтелектуального навантаження з фізичним), організації робочого простору. Учителі у спілкуванні з батьками учнів наголошують на тому, що для того, щоб ефективно організувати навчальний процес удома, потрібно передбачити навчання в режимі дня дитини. Рекомендується оформити режим дня разом із дитиною у формі плаката (з фотографіями дій, піктограм та інших символів) та прикріпити в кімнаті. Це допомагає дитині з порушеннями інтелектуального розвитку зрозуміти послідовність виконання дій та вивчення різних навчальних предметів.

Події, що відбуваються в нашій країні, певною мірою торкаються всіх її громадян, і ми розуміємо, що кожному зараз потрібна допомога, підтримка аби вистояти, уберегти себе і близьких, зберегти своє емоційне та психічне здоров'я. Особливо болісно переживають кризові ситуації найвразливіші, тому психологічна підтримка дітей з особливими освітніми потребами в умовах війни набуває неабиякого значення.

Список використаних джерел

1. Євдокимова Н.О., Злишков В.Л., Лукомська С.О. Дорога змін: ефективне спілкування у кризових умовах життя: посібник із

- психології для «чайників». Миколаїв, 2016. 116 с.
2. Зливков В., Лукомська С. Діти війни: теоретико-методичні і практичні аспекти психологічної допомоги. Київ – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2022. 96 с.
 3. Кружева Т. В. Психофізіологічні детермінанти стресостійкості осіб в процесі навчання / Т. В. Кружева, Л. В. Піпченко // Актуальні проблеми психології / Ін-т психології ім. Г.С. Костюка НАПН України: за ред. Максименка С.Д. – К., 2005. – с. 96-102.
 4. Терещенко Л. Н. Підвищуємо рівень стресостійкості дітей / Л. Н. Терещенко // Практичний психолог: Школа. – 2014. – №8. – с. 25-35.
 5. Чабан О. С. Ситуаційна соціокультурна тривога: сучасні провокації та психосоматичні розв'язання / О.С. Чабан, О. Ю. Жабенко // Нейрорews. – 2010. – №4. – с.10-15.

УДК 376.1-056.36 "364"

Вікторія Новікова,

*заступник директора з навчально-виховної роботи
загальноосвітньої школи I-III ступенів № 9
Покровської міської ради Донецької області*

ОНЛАЙН-УРОКИ В ІНКЛЮЗИВНИХ КЛАСАХ: ДОСВІД І ПРАКТИКА

Унаслідок збройної агресії Російської Федерації та оголошення в Україні воєнного стану, на підставі Указу Президента України «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні» [1] освітній процес в Україні зазнав суттєвих змін: навчання стало дистанційним [2]. Усі школи Покровської міської ради надають освітні послуги на платформі Teams. У ситуації, яка склалася, саме онлайн-уроки та онлайн-консультації забезпечують дітям з ООП можливість контактів та спілкування з іншими учнями, рівноправність, створюють належні умови для розвитку, тобто стають тою соціалізацією, яка є змістом інклюзивного навчання.

У нашій школі кожен учень, незалежно від місця перебування, має унікальну можливість відвідувати онлайн-уроки з усіх навчальних дисциплін, переглядати записи занять,

якщо немає можливості бути присутнім через перебої з електропостачанням, повітряні тривоги й ракетні атаки, відсутність учителів, евакуацію. Переглядають відеоуроки й учні, які навчаються у двох школах: за кордоном та в Україні.

На платформі створено команди класів, у командах – канали з теми. В останніх розміщено заплановані зустрічі з учителями, навчальний матеріал (презентації, відеоролики, аудіозаписи, документи з поясненням учителів, тести, покликання на інші сервіси тощо), завдання із вказівкою термінів виконання, інструкцією, критеріями оцінювання. Учні самостійно виконують домашнє завдання, фотографують завершену роботу та прикріплюють до завдання. Учитель перевіряє, розміщує у завданні коментар, оцінку (рівневу чи бальну) та відправляє учням для ознайомлення. Взаємодія учнів та їх батьків з учителями-предметниками, класними керівниками відбувається також через особисті чати платформи.

Педколектив загальноосвітньої школи I-III ступенів №9 Покровської міської ради Донецької області, після опрацювання рекомендацій листа Міністерства освіти і науки «Про організацію освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами у 2023/2024 навчальному році» [3], продовжує створювати комфортні умови для отримання учнями знань, дбає про надолуження програмного матеріалу та подолання освітніх втрат. З метою здійснення зворотного зв'язку з батьками та здобувачами освіти використовуємо платформу «Нові знання», яка дозволяє своєчасно надавати інформацію про навчальні досягнення учнів через електронний щоденник.

Професійна підтримка учнів з особливими освітніми потребами під час дистанційного навчання має продовжуватися та ставати якіснішою. Крім інклюзивних класів, на платформі Teams створено рубрику «Індивідуальні консультації» де учителі-предметники використовують різноманітні форми та методи роботи у взаємодії з асистентом учителя, враховуючи особливості дитини відповідно до рівня підтримки та рекомендацій ІРЦ. Ефективним у навчанні дітей з особливими освітніми потребами є використання кімнати для перемовин платформи Teams. Рішення, коли потрібно перейти у таку кімнату, планується або заздалегідь при підготовці до уроку, або

приймається у ході уроку, враховуючи ступінь розуміння учнем теми. Для дитини з особливими потребами дуже важлива емоційна підтримка. У кімнаті перемовин є можливість її здійснювати.

Під час онлайн-уроків учитель використовує мультимедійну презентацію, яка надає можливість здійснювати віртуальну взаємодію учнів з об'єктами або процесами пізнання, які знаходять своє відображення на екрані.

Учителі початкової школи застосовують цікаві здоров'язбережувальні методики арттерапії, зокрема пісочна терапія, прийом казкотерапії з ляльковим театром, який дає змогу пов'язувати уявні ситуації з реальним спілкуванням та забезпечити умови для самостійної творчої діяльності учня, регулювати настрій, відчувати свободу думок, бажань та дій. Казки допомагають дітям подолати невпевненість, страхи, допомагають фантазувати та приймати нестандартні рішення.

Важливим інструментом онлайн-уроку є інтерактивна дошка Microsoft, яка дозволяє продемонструвати учням динаміку та особистий поступ у вивченні тем. Продуктивною для учнів з ООП є робота з інтерактивними вправами сервісів LearningApps.org, Liveworksheets.com, Wordwall: завданням, створеним учнем або готовою вправою від учителя.

Усі перелічені форми та прийоми є дієвими для виконання завдань, які ставить перед нами нова українська школа. Обов'язок учителя активно сприяти тому, аби школярі відчували себе комфортно у навчанні, ставали духовно сильнішими й могли долати перепони й життєві труднощі.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Указу Президента України "Про продовження строку дії воєнного стану в Україні" : Закон України від 08.11.2023 р. № 3429-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3429-20#Text> (дата звернення: 13.02.2024).
2. Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану : Закон України від 15.03.2022 р. № 2126-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2126-20#Text> (дата звернення: 13.02.2024).
3. Про організацію освітнього процесу дітей з особливими

освітніми потребами у 2023/2024 навчальному році : Лист МОН України від 31.08.2023 р. № №1/13094-23. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/653/25d/630/65325d630b634556478794.pdf> (дата звернення: 12.02.2024).

4. Liveworksheets.com–Interactive worksheets maker for all languages and subjects. Liveworksheets. URL: <https://www.liveworksheets.com/> (дата звернення: 13.02.2024).

УДК 373.3/.5.043.2-056.2/.3"364"

Мая Леонова,

*в.о. директора Костянтинівської спеціальної
школи № 32 Донецької обласної ради,*

Анжела Кірія,

*заступник директора з навчально-виховної роботи
Костянтинівської спеціальної школи № 32
Донецької обласної ради,*

Ірина Калашнік,

*заступник директора з виховної роботи
Костянтинівської спеціальної школи № 32
Донецької обласної ради*

ОСВІТА ДІТЕЙ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРЕМОГИ

Російська агресія 24 лютого 2022 року внесла свої підступні корективи в наше життя. Основним напрямом управління в Костянтинівській спеціальній школі № 32 Донецької обласної ради, вже понад 60 років існування, є забезпечення якісного надання корекційно-реабілітаційної допомоги дітям з особливими освітніми потребами. Перед керівниками закладу постали першочергові завдання щодо організації освітнього процесу: створити безпечне освітнє середовище в умовах дистанційного навчання під час воєнного стану; забезпечити повсякденну комплексну психологічну допомогу та емоційну підтримку учасників освітнього процесу; організувати систематичну роботу щодо формування ключових стійких компетенцій у дітей про безпечну поведінку в умовах війни та

після її завершення; забезпечити сприятливі умови для виховання високоморального, національно свідомого молодого покоління, патріотів своєї Батьківщини, спадкоємців і продовжувачів національних традицій.

Для подолання викликів управлінський потенціал школи було спрямовано на чітку організацію освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання. З цією метою на сайті школи створено інформаційний блок «Дистанційне навчання», контент якого містить посилання на гугл-класи з кожного предмета, розклад уроків, час проведення. Змістовну частину запропонованих матеріалів адаптовано на сприйняття учнів, які мають порушення інтелектуального розвитку. Онлайн-уроки проводяться в додатку Google Meet. З метою контролю за процесом дистанційного надання освітніх послуг, своєчасної корекції можливих організаційних негараздів до кожного гугл-класу входять представники адміністрації школи. Інформація в гугл-класах містить текстову і наочну складові.

В умовах воєнного стану психологічний супровід реалізувався через сайт психологічної служби школи (розділи «Ми разом!», «Обережно, міни!», «Може стати в пригоді»), класні групи в мережі Viber та індивідуальне консультування телефоном, за допомогою месенджерів Viber і Telegram. У блоці шкільного сайту «Психологічна сторінка» розміщено практичні поради щодо організації дня дитини в умовах війни (або евакуації), запобігання перевтоми школярів та інші корисні матеріали.

З метою чіткої організації роботи педагогічного колективу, проведення щотижневих планових нарад у дистанційному режимі, обміну досвідом тощо було створено дві групи в месенджері Viber: «Учителі» і «Вихователі» та гугл-клас «Методичний клас», адміністраторами яких є заступники директора з виховної та навчально-виховної роботи.

Шкільний документообіг повною мірою переведено в електронний формат. Документи зберігаються у шкільному хмарному сховищі та на спеціальному флешносії. Протягом 2022-2024 років класні журнали, табелі, свідоцтва навчальних досягнень, щоденники учнів оформлені на освітньому порталі

«Нові знання», який є однією зі складових всеукраїнського проєкту «КУРС: Освіта» і має всі необхідні ступені інформаційного захисту. Дані моніторингу якості освіти учнів 5-10 класів з основних предметів вказують на стабільність показника коефіцієнта результативності в поточному навчальному році, що свідчить про достатню ефективність викладання вчителями-дефектологами предметів інваріантної частини навчального плану школи.

Контроль за проведенням освітнього процесу в умовах воєнного стану, перевірка документації вчителів, поточних і контрольних робіт учнів вказали на недостатню сформованість в учнів школи мотивації до навчання, самоосвіти та самоконтролю, що обумовлено психологічною напругою в умовах війни (близькість воєнних дій, нові умови життя в евакуації тощо) та особливостями психофізичного розвитку здобувачів освіти. Це вказало нам на необхідність проведення роботи у 2023-2024 навчальному році, спрямованої на подолання освітніх втрат учнів за попередній рік, з метою планування подальшої роботи із систематизації, узагальнення та закріплення навчального матеріалу, що вивчався учнями дистанційно.

В умовах воєнної агресії національно-патріотичне виховання є одним із пріоритетних напрямів виховної роботи: практика волонтерської діяльності здобувачів освіти, методичні семінари для фахівців школи з питань національно-патріотичного виховання; благодійні акції, спрямовані на допомогу пораненим військовим, підтримку захисників нашої країни, їх дітей та родин; зустрічі з воїнами ЗСУ тощо.

У 2023 році шість учнів Костянтинівської спеціальної школи стали переможцями обласного дистанційного багатожанрового фестивалю-конкурсу «Мистецтво – світ рівних можливостей» для молоді з особливими потребами Донецької області, 3 учнів – дипломантами відкритого обласного фестивалю віршів до Дня Державності України «Якою я бачу свою Україну», 11 школярів – дипломантами обласного онлайн-конкурсу «Мир очима дітей», організованого комунальним закладом «Донецький Палац молоді «Юність», 4 учнів є учасниками й переможцями обласного конкурсу-виставки робіт з декоративно-ужиткового та

образотворчого мистецтва «Ми все можемо», організованого Донецьким обласним палацом дитячої та юнацької творчості.

Такі результати надихають і доводять, що система роботи педагогічного колективу закладу в умовах війни дає позитивні результати, педагоги роблять усе можливе для перемоги на освітянському фронті.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Положення про спеціальну школу та Положення про навчально-реабілітаційний центр: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 221. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/221-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 06.12.2023).

УДК 376.091:796.011.3"364/366"

Лілія Чівуріна,

викладач навчальної дисципліни

«Теорія та методика фізичного виховання»

Харківський фаховий коледж спорту

АДАПТИВНА ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА В СИСТЕМІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

У всьому світі зростання інвалідності серед населення пов'язане з погіршенням екології, збільшенням транспортних потоків, ускладненням виробничих процесів та іншими причинами. В Україні це пов'язано ще й із воєнними діями, що ведуться на території нашої країни. Інвалідність є соціальним феноменом, тому кожна держава, у тому числі Україна, формує соціальну та економічну політику щодо людей з обмеженими можливостями здоров'я. У зоні посиленої уваги перебувають діти з особливими освітніми потребами.

Адаптивна фізична культура допомагає компенсувати, а іноді й відновити фізичні та інтелектуальні здібності, сприяє підвищенню функціонального стану організму, покращенню

фізичних якостей, психоемоційної стійкості та адаптаційних резервів організму людини. Головне – адаптивна фізкультура дозволяє вирішувати завдання інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в суспільство [1].

Корекційна робота, що проводиться з дітьми, які мають порушення психофізичного розвитку, складається з системи медичних, психологічних, педагогічних, фізіологічних заходів і сприяє функціональній компенсаторній перебудові збережених аналізаторів, що забезпечують заміщення або заповнення відсутніх або порушених функцій при аномальному розвитку організму. Така перебудова організму відбувається внаслідок активного використання діяльнісного підходу в руховій, ігровій, навчальній спеціально організованих видах діяльності [4].

Особливо важливим є підбір спеціальних засобів адаптивної фізичної культури, фізичних вправ, ігор, елементів спортивних ігор та доступних видів спорту [2].

Проблема занять адаптивною фізкультурою дуже важлива у воєнний час і буде надзвичайно актуальною в повоєнний період. Для занять масовою адаптивною фізичною культурою та спортом необхідно буде спрямувати бюджетні кошти на будівництво в регіонах спеціальних обладнаних фізкультурно-оздоровчих, спортивних комплексів для осіб з обмеженими можливостями здоров'я із залученням спонсорської допомоги, а також більш глибоко зайнятися розробкою програм підготовки фахівців у галузі адаптивної фізичної культури та спорту.

В умовах війни стає актуальним питання підготовки вчителів адаптивної фізичної культури, тим більше, що це пов'язано з розвитком та впровадженням інклюзивної освіти. Здійснюють освітній процес педагоги масової школи, інструктори зі спорту та адаптивної фізкультури. Важливо враховувати біологічний фактор, який є передумовою успішного фізичного розвитку та корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Це, перш за все, – антропометричний та функціональний показники, психологічне та соціальне середовище.

Для успішної підготовки до життя дітей з особливими освітніми потребами необхідно систему корекційної роботи вибудувати з опорою на засоби адаптивної фізичної культури:

фізичні вправи, ігри, елементи спорту, використовуючи адаптаційні та релаксаційні прийоми, елементи психотехніки та психотехнічні ігри, спрямовані на корекцію в них різних видів порушень рухової сфери [5].

На основі даних анамнезу, антропометричних показників, психологічного тестування, педагогічних спостережень, розмов з батьками, вихователями, учителями-дефектологами розробляються індивідуальні маршрути корекційної роботи з дітьми та засоби адаптивної фізичної культури. Результати ранньої психодіагностики дозволять визначити план розвитку дітей з особливими освітніми потребами [5].

Показники ранньої діагностики дозволяють батькам побачити потребу корекційної роботи. Батьки дітей з обмеженими можливостями підтримують заняття адаптивною фізичною культурою відповідно до індивідуальних планів корекції недоліків розвитку рухової сфери, складених фахівцями-дефектологами.

Комплекс засобів адаптивної фізичної культури враховує фактори розвитку дитини: етимологію порушення, час виникнення, вікові періоди, час початку корекційної роботи, наявність порушень вторинного, третинного порядку, індивідуальні особливості кожного та рівень соціальної адаптації дітей у соціумі.

Сучасна реальність диктує нові вимоги до організації рухової активності дітей з особливими освітніми потребами з урахуванням сьогодення: розвиток технічних засобів супроводу за різних порушень психофізичного розвитку цих категорій, створення доступного середовища в єдиному освітньому просторі, становлення та впровадження системи інклюзивної освіти, розширення можливостей реабілітаційної роботи.

Список використаних джерел

1. Бріскін Ю. А. Спорт інвалідів: [підручник] / Ю. А.Бріскін. К.: Олімпійська література, 2006. – С. 5-124.
2. Шатов А. В. Стан інвалідності з дитинства в Україні у 2000 р. // Вісн. соц. гігієни та організації охорони здоров'я України. – 2001. – № 3. – С. 5–11.
3. Адирхаєв С. Актуалізація фізичного виховання та спорту

- студентської молоді України з особливими потребами / С. Адирхаєв // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2006. – №2. – С. 142-144.
4. Зозуля В.С. Психологічні проблеми діагностики аномального розвитку дітей/Зозуля В.С// Педагогічні та психологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2008 – № 7.
 5. Зозуля В.С. Принцип індивідуалізації на уроках фізичної культури/ В.С.Зозуля//Теорія і практика фізичної культури, 2008. № 2.
 6. Крайнюк В.М., Шапоренко А.М. Вивчення психічного розвитку дітей з особливими освітніми потребами. – Київ: Олімпійська література, 2003. 123 с.

УДК 376.091-048.38"366"

Оксана Проценко,

*директор Куп'янського
інклюзивно-ресурсного центру*

Тетяна Аліфиренко,

*практичний психолог
Куп'янського інклюзивно-ресурсного центру*

Зудова Людмила,

*учитель-логопед
Куп'янського інклюзивно-ресурсного центру*

ДОСВІД ВІДНОВЛЕННЯ РОБОТИ ІРЦ НА ДЕОКУПОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ: ВИКЛИКИ ТА РІШЕННЯ

Відновлення роботи інклюзивно-ресурсного центру після деокупації в умовах воєнного стану є однією з актуальних проблем, яка стоїть перед громадами, управліннями освітою та безпосередньо перед директором установи [2]. Перед керівництвом Куп'янського ІРЦ постали термінові питання: як відновити діяльність, із чого розпочати та як зберігати кадри, напрацьований досвід роботи кожного фахівця, виконувати завдання, які поставлені державою в умовах війни? Такі непрості та важливі питання потрібно розв'язувати в найкоротший термін.

11 травня 2023 року Куп'янський ІРЦ відновив роботу згідно з розпорядженням начальника Куп'янської міської військової адміністрації Куп'янського району Харківської області з метою забезпечення права дітей з особливими освітніми потребами на здобуття дошкільної та загальної середньої освіти в умовах воєнного стану. Управлінський супровід із відновлення діяльності Куп'янського ІРЦ спрямований на забезпечення якості освітнього процесу [1-10]: організаційний компонент відновлення роботи установи; розв'язання кадрових питань; повідомлення про відновлення роботи установ та організацій; налагодження зав'язків із закладами освіти; проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини в умовах дистанційної роботи; надання психолого-педагогічних послуг в умовах воєнного стану.

Куп'янський ІРЦ згідно з розпорядженням міської військової адміністрації працює в дистанційному режимі. Отже, після прийняття рішення щодо відновлення роботи ІРЦ, перед директором постала проблема в максимально короткий термін розпочати роботу установи, що і забезпечили накази з основної діяльності. Як результат – потужний старт і розуміння всієї команди: що потрібно виконувати та в який термін.

Кадрові питання відіграють особливу роль, бо кадри, як відомо, вирішують усе. Проаналізувавши ситуацію з місцеперебування фахівців та їх можливістю працювати в дистанційному режимі, визначили систему роботи з виконанням усіх посадових обов'язків [2].

Наступним кроком стало повідомлення зацікавлених установ та організацій про відновлення роботи ІРЦ та встановлення зв'язку з обласним Центром підтримки інклюзивної освіти, оскільки установа знаходилася в простій (згідно з наказом директора) – усе це дало можливість запустити процес функціонування, фінансування та методичного забезпечення роботи центру.

Після деокупації в місті Куп'янськ на основі отриманої інформації про дітей з ООП, які навчаються в закладах та які потребують проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку (в тому числі й повторної) [1-10].

Одне з головних завдань ІРЦ – це проведення комплексної

психолого-педагогічної оцінки розвитку дітей [1;2;7], яке ускладнюється під час дистанційної роботи. Фахівці розв'язують проблему за допомогою різних засобів зв'язку: збирають необхідні документи, отримують інформацію щодо особливостей розвитку дитини від батьків та педагогів, вивчають дитину дистанційно (Viber, Telegram, Zoom, Google Meet тощо), можуть надсилати батькам завдання, які виконують діти, – усе це записується на відео і надсилається фахівцям центру) [3]. Так батьки можуть своєчасно отримати Висновок про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини, який є необхідним документом, що служить підставою для організації інклюзивної освіти в закладі [1;7].

Проблема охоплення корекційно-розвитковими послугами дітей в ІРЦ [3;7] була вирішена завдяки збереженій документації. Складено список дітей, які знаходяться на обліку в Куп'янському ІРЦ до початку війни. Потім встановили зв'язок з батьками дітей з ООП, визначили потребу в отриманні допомоги фахівців нашого центру (слід відзначити, що переважна більшість родин виїхали з міста і знаходяться в різних містах як України, так і інших країн світу). Це допомогло нам побудувати свою подальшу роботу раннього виявлення проблем, надання своєчасної психолого-педагогічної допомоги дітям з особливими освітніми потребами, проведення корекційно-розвиткових занять та надання психологічної підтримки тимчасово переміщеним особам (разом з їх родинами), дітям, які зазнали психологічної травми під час військових дій.

Надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг дітям з ООП відбувається в синхронному та асинхронному режимах. Фахівці ІРЦ контактують через засоби зв'язку безпосередньо з дитиною та батьками.

Підсумовуючи, можна зазначити, що в умовах воєнного стану доводиться приймати складні управлінські рішення з урахуванням обмежених фінансових ресурсів, високого ступеня невизначеності та ризику через реалізацію антикризового менеджменту у форматі дистанційної взаємодії учасників освітнього процесу, дбати про відновлення освітнього процесу й у післявоєнний час. Цей алгоритм допоміг швидко відновити роботу ІРЦ, зберегти кадровий склад, налагодити виконання

всіх поставлених сьогоднішнім завдань та надасть можливість швидко перейти до роботи в повоєнний період.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 № 463-IX.
2. Лист МОН № 1/3710-22 від 28.03.22 року «Про роботу інклюзивно-ресурсних центрів та організацію освітнього процесу для осіб з особливими освітніми потребами у період воєнного стану».
3. Лист МОНУ від 04.04.2022 № 1/3872-22 «Про методичні рекомендації «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій».
4. Лист МОНУ від 15.06.2022 № 1/6435-22 «Щодо забезпечення освіти осіб з особливими освітніми потребами».
5. Лист МОНУ від 06.09.2022 №1/10258-22 «Про організацію освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами у 2022/2023 навчальному році».
6. Лист Міністерства освіти і науки України від 31.08.2023 № 1/13094-23 «Про організацію освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами у 2023/2024 навчальному році»
7. Положення про інклюзивно-ресурсний центр, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 545 {зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 617 від 22.08.2018, № 983 від 21.10.2020, № 765 від 21.07.2021, № 493 від 29.04.2022, № 979 від 30.08.2022}.
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2021 р. № 957 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти»
9. Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.06.2018 № 609 «Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти».
10. Наказ Міністерства освіти і науки України від 28.03.2022 № 274 «Про деякі питання організації здобуття загальної середньої освіти та освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні»
11. Савінова Н.В., Борулько Д.М., Берегова М.І. Інформаційні технології та технічні засоби корекційного навчання. Навчально-методичний посібник. Миколаїв: видавець Торубара В.В., 2019. 173 с.

Секція №4
«УПРАВЛІННЯ ДОШКІЛЬНОЮ ОСВІТОЮ:
ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВІДНОВЛЕННЯ»

УДК 37.09:141+304:32

Ганна Калініна,
*наук. співр. відділу економіки
й управління ЗСО, аспірантка Інституту
педагогіки НАПН України,
магістр державного управління
за спеціальністю «Електронне урядування»,
спеціаліст із «Правознавства»,
м. Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0002-9404-9278
e-mail: karol2017km@gmail.com*

**ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО
Й МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Однією із головних причин зміни клімату на планеті є проблема правильної та повної утилізації сміття виробленого людьми. Україна входить в ТОП-10 країн із найбільшим обсягом сміття на людину (за даними Earth Day Ukraine), щорічно українцями продукується 3474 млн. т сміття, з них 448 млн. т – небезпечні відходи. Більшість цих відходів не переробляють, а викидають на стихійні звалища, забруднюючи ґрунт і води на десятки кілометрів навколо (наприклад, сміттєзвалище м. Львова, https://hromadske.ua/special/istoriya_lvivskogo_smittya). При цьому один українець виробляє близько 300 кг відходів на рік – приблизно такий же обсяг за той же час продукують 4 європейці [1].

Зрозуміло, що всі люди продукують сміття, не тільки українці. Але для впровадження в життя екологічно доцільної поведінки всіх людей, потрібна чітко сформована державна освітня політика в кожній країні, що б впливала щонайменше на формування глобального екомислення та модель щоденної екоповедінки громадян, у результаті чого буде сформоване

дбайливе й шанобливе ставлення до довкілля. І тоді люди на нашій планеті, приймаючи щодня, здавалося б прості рішення, як-то: прийняти душ або ванну, сортувати сміття або ні, вибрати товар у пластиковій упаковці або в скляній та ін., сприяли би зменшенню заподіяння шкоди довкіллю та мінімізували би негативний вплив людської життєдіяльності на природу.

Безперечно, що на формування екомислення також впливає: сімейне виховання, цінності навколишнього середовища людини, особистий досвід, вітальні потреби, самоосвіта, а також культура, звичаї і традиції, діяльність неурядових природоохоронних та громадських організацій, соціальних мереж і ЗМІ, суспільні цінності загалом та ін. Але головне, що основи екологічної свідомості, як і формування екокультури й впровадження екоосвіти й екосоосвіти, повинні закладатися в дітях, починаючи ще з дошкільних закладів, а згодом у школах, ЗВО й інших освітніх інституціях. І державна політика у сфері освіти відіграє в цьому кропіткому та багатофакторному процесі взаємодії між батьками – працівниками / адміністрацією закладів освіти всіх рівнів – органами державної влади найголовнішу роль.

Освітня реформа в Україні останніми роками була спрямована на переформатування освіти (Закон України «Про дошкільну освіту» (2001), Наказ МОН України «Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція» (2021), Концепція екологічної освіти в Україні» (2001) та ін. нормативно-правові акти), формування навичок здорового способу життя, умінь економії природних ресурсів, поглиблення розвитку та виховання в дітей любові до рідного краю, природи, збереження навколишнього середовища, що сприяло б наближенню до світових стандартів екологічної освіти.

Змістовним і цікавим для вивчення є зарубіжний досвід екологічного виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку накопичений у різних країнах. Так, у всіх західних країнах освіта де-факто починається з трьох років. Специфіка та умови виховання в кожній країні різні, але здебільшого будується за двома напрямками: оздоровчим і економічним. Створюються спеціальні типи установ (екологічний дитячий садок, лісовий дитячий садок, школа-

Муле) [2], у яких екологічне виховання дітей спрямоване на формування правильної поведінки з точки зору збереження природних ресурсів (води, землі, повітря, енергії, рослин і тварин та ін.) у повсякденному житті. А також на формування змалечку почуття любові до природи та закладання в дітей життєвої концепції «Zero Waste» (з англ. – «Нуль відходів») на повторне використання речей [3].

Школа Муле (швед. Skogsmulle) створена 25 січня 1957 року в Швеції, завданням якої є тісне ознайомлення дітей зі світом природи, тривале перебування дітей на повітрі, житті в злагоді з природою, а метою є навчання дітей правильній поведінці в природі, формування вмінь ухвалювати самостійні рішення в екстремальних природних умовах, розвиток дітей засобами природи, зміцнення фізичного та психічного здоров'я. Навчання в школі відбувається від 1,5 до 10 років. Автор цієї школи письменник Гост Фром (автор казки «Про лісового Муле та його друзів») є одним із лідерів шведського молодіжного руху «На природу в будь-яку погоду» [4]. Методика «Лісових шкіл» стала популярною у світі, такі школи Муле вже давно існують в Норвегії, Японії, Прибалтиці.

Тож резюмуючи, треба зазначити, що після закінчення війни перед Україною встане нагальна потреба як у відбудові усєї інфраструктури країни та відродженні економіки, так й у ліквідуванні усіх руйнувань та навмисного злочинного знищення природного середовища нашої країни. Майбутня нова українська політика повинна забезпечити ціннісне ставлення до довкілля в різних сферах суспільного життя, підвищити екологічну обізнаність наших громадян, сприяти формуванню і розвитку екологічної свідомості майбутніх і теперішніх поколінь, спонукати населення до активних дій щодо охорони довкілля та вирішення екологічних проблем. Формування екологічної свідомості, мислення, культури має стати одним із пріоритетів освіти в Україні: молоде покоління українців повинно навчитися жити з відчуттям особистої відповідальності за майбутнє, включаючи й екосистему.

Список використаних джерел

1. Демиденко Ю. Як школі виховувати ековідповідальну дитину.

- (2021). <https://osvitanova.com.ua/posts/4768-yak-shkoli-vykhovuvaty-ekovidpovidalnu-dytynu>
2. Загородня Л. П. (2010). <http://conf.kubg.edu.ua/index.php/courses/preschool/paper/viewFile/157/145>
 3. Zero Waste: 5 правил екологічного життя. 2015. <https://womo.ua/zero-waste-5-pravil-ekologichnogo-zhittya/>
 4. Крива М., Лисак І. Формування екологічної компетентності учнів початкових класів у Європейському контексті. 2019. <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/pedagogics/article/viewFile/10579/10782>

УДК 373.2.091"364"

Анна Шкльода,

*директор закладу дошкільної освіти № 44 «Пролісок»
відділу освіти Селидівської міської ради*

ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Бурхливі події поділили життя кожного з нас на до та після 24 лютого 2022 року. Введення в Україні воєнного стану позначається на всіх сферах людського життя. Особливих змін зазнала освітня галузь, зокрема дошкільна – стартова платформа особистісного цілісного розвитку дитини. Незмінним залишилося те, що всі ми продовжуємо працювати заради наших дітей і не тільки [2]. Цей час став випробуванням для колективу нашого закладу на стійкість, людяність і толерантність. Адже через повномасштабну війну додалося багато нових викликів.

Перший виклик – прийняття в перші дні війни дітей з батьками, людей похилого віку (ВПО) з Волновахи.

Враховуючи, що серед внутрішньо переміщених осіб були діти віком від 1 до 15 років, було ухвалено рішення про організацію мініосвітнього процесу. Педагогами нашого закладу була реалізована програма налаштування емоційно-особистісної сфери як дітей, так і дорослих. Щодня було організовано індивідуальні та групові зустрічі з практичним психологом.

Учителі-логопеди, вихователі різновікових груп проводили різноманітні загальнорозвиваючі заняття, корекційно-розвиткові зустрічі. На принципах партнерства й взаємодопомоги долучали батьків, працівників соціальної служби, керівників гуртків центру творчості дітей та юнацтва. У той час спілкування з вихованцями та батьками нашого закладу було налагоджено у вайбер-групах.

Другий – організація очного консультативного пункту з питання підготовки до школи дітей старшого дошкільного віку, родини яких залишилися в місті, налагодження спілкування та взаємодії вихователів з вихованцями та їхніми батьками.

Доки дозволяла ситуація спокою і безпеки в громаді, ми організовували очні зустрічі з дітьми, радіючи живому спілкуванню. З метою реалізації конституційного права людини на освіту, поглиблення та закріплення знань, надання якісних освітніх послуг, на виконання Законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту» була організована робота консультативного пункту для дітей старшого дошкільного віку з питання підготовки дітей до школи в облаштованому підвальному приміщенні [1]. Зусиллями керівництва, досвідчених педагогів закладу майбутні першокласники отримували якісні освітні послуги в очному форматі. Бо ж для них творчі та креативні працівники дитячого садка створили справжнє освітнє середовище: навчальну зону, куточки досліджень, читання, математики, зону відпочинку. Враховуючи небезпечні ситуації, з метою попередження нещасних випадків, роботу консультпункту тимчасово призупинили.

На третьому – організація освітньої діяльності з використанням технологій дистанційного навчання. Освітній процес триває з використанням технологій дистанційного навчання для дітей старшого дошкільного віку в синхронному та асинхронному режимі відповідно до санітарного регламенту [3]. У процесі організації освітньої діяльності в дистанційному форматі проводимо навчання та надаємо методичну підтримку педагогічним працівникам щодо дистанційної роботи з дітьми; забезпечуємо педагогів необхідним обладнанням та доступом до інтернету; організуємо психолого-педагогічну підтримку та супровід усіх учасників освітнього процесу; контролюємо

систематичність організації освітнього процесу з дітьми дошкільного віку. Педагогічний колектив заздалегідь планує змістовий контент роботи, що відвертає увагу дітей від хвилювань, страхів та сприяє зниженню тривожності. Освітняни вмילו, впевнено та ефективно використовують інформаційно-комунікаційні технології та електронні освітні ресурси в професійній діяльності. Ключовою передумовою налагодження ефективного та дієвого освітнього процесу є партнерство з батьками. Для того, щоб організувати ефективну взаємодію всіх учасників освітнього процесу, ми використовуємо різноманітні онлайн-сервіси та ресурси, зокрема: сайт закладу освіти, соціальну мережу «Фейсбук», месенджер Viber та електронну платформу Google Meet [3].

На четвертому місці – професійний розвиток педагогів закладу в період воєнного стану. Основним чинником сталого розвитку є як організація освітнього середовища, розвиток технологій, так і розвиток професійний розвиток кадрового складу. До рідного «Проліска» освітяни йдуть з радістю, адже в ньому поважають свободу духу, вчинків та заохочують проявляти їх. Наш садок – простір розвитку, менеджмент якого починається з бачення того, як має працювати установа, яку стратегію вибудовувати, як формувати мету та завдання, реалізація яких дасть змогу зберегти, зміцнити й розвинути кадровий потенціал, створити відповідальний та високопродуктивний колектив.

Управлінська діяльність у ЗДО «Пролісок» ґрунтується на принципах справедливості, гуманізму, довіри, мотивації, рівності та відсутності дискримінації. У нашому закладі панує академічна свобода. Це самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час педагогічної діяльності, яку вони здійснюють на принципах свободи слова, думки й творчості, поширення знань та інформації.

Розуміючи, що діяльність впливає на якість роботи, на мікроклімат у колективі, значну увагу приділяємо мотивуванню працівників, підвищенню кваліфікації педагогів, супроводжуючи їхній розвиток, координуючи діяльність усіх служб закладу відповідно до чинного законодавства.

У межах цих питань отримали певні результати:

забезпечення рівного доступу до якісної дошкільної освіти всіх дітей 5(6) років, оволодіння новими підходами до навчання, інноваційними формами організації освітнього процесу, ефективними педагогічними та інформаційними технологіями, налагодження ефективної комунікації учасників освітнього процесу. Наразі дошкільня громади продовжує нести освітні втрати, оскільки частина дитячого населення віком від 2-х до 6(7) років не може долучитися до повноцінного освітнього процесу впродовж останніх трьох років.

Розуміючи комплексний характер освіти, маємо певне бачення на оновлення та наповнення освітнього процесу, партнерську взаємодію зі здобувачами освіти в повоєнний час, бо кожен працівник нашого закладу продовжує виконувати споконвічну гуманітарну місію: забезпечує гармонійний розвиток маленького громадянина славетної України. Турбуючись про сьогоднішніх наших дітей, ми піклуємося про майбутнє нашого народу, Української держави, бо наші діти – це майбутнє України.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про дошкільну освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/262814?find=1&text=%D0%B4%D0%BE%D1%88%D0%BA#Text> (дата звернення : 10.12.2023).
2. Методичні рекомендації щодо здійснення освітньої діяльності з питань дошкільної освіти на період дії правового режиму воєнного стану : додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 02.04.2022 №1/3845. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-rekomendaciyi-dlya-pracivnikiv-zakladiv-doshkilnoyi-osviti-na-period-diyi-voyennogo-stanu-v-ukrayini> (дата звернення : 10.02.2024).
3. Методичні рекомендації про окремі питання діяльності закладів дошкільної освіти у 2022/2023 навчальному році : додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 27.07.2022 №1/8504-22. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-okremi-pitannya-diyalnosti-zakladiv-doshkilnoyi-osviti-u-20222023-navchalnomu-roci> (дата звернення : 10.02.2024).

УДК 373.2(477.62)"366"

Надія Сидорчук,
*начальник відділу освіти Іллінівської сільської ради
Краматорського району Донецької області*
Катерина Кабанцева, Тетяна Пасічна,
*спеціалісти відділу освіти Іллінівської сільської ради
Краматорського району Донецької області*

ОПТИМІСТИЧНА ПЕРСПЕКТИВА ВІДНОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В ГРОМАДІ

*Безперечно, кожний керівник закладу освіти
хоче у важкі часи кризи не просто знайти вихід,
а й окреслити майбутню,
оптимістичну перспективу.*

Сорочан Т. М., українська дослідниця

Військова агресія РФ та трагічні події стали серйозним викликом для системи освіти громади та України загалом, спонукаючи освітніх управлінців швидко створювати необхідні інституційно-правові умови, забезпечувати організаційну трансформацію освітнього процесу. Насамперед зазнали змін організаційно-управлінські засади освітнього менеджменту. У таких умовах освітній менеджмент набуває ознак антикризового управління, що характеризується постійним спостереженням, виявленням та локалізацією проблемних явищ, які відбуваються в освітньому середовищі; запобіганням кризових ситуацій; умінням визначати потрібні ресурси.

Перед відділом освіти та закладами освіти Іллінівської сільської ради на початку нового 2023/2024 навчального року виникли такі виклики в галузі дошкільної освіти:

1. Як організувати безпечний освітній процес у закладах дошкільної освіти?
2. Як зберегти дошкільну освіту?
3. Як долати освітні, виховні, психологічні втрати?
4. Як адаптувати освітній процес для дітей з ООП?
5. Як зберегти себе для майбутнього?

Одним із складних питань була організація освітнього

процесу в умовах воєнного стану для закладів дошкільної освіти [1]. Для його впровадження проведено аналіз освітньої ситуації в громаді, онлайн-зустрічі з батьками щодо організації занять для дошкільників за дистанційною формою навчання. На початку роботи було хвилювання: чи підтримають нас батьки, чи протягнуть руку дружби та взаєморозуміння? Дистанційне навчання дошкільників без участі батьків просто неможливе. Для надання консультацій батькам з питань організації освітнього процесу був створений батьківський клуб. На засіданнях батьківського клубу педагоги, психологи, працівники ІРЦ організують свою роботу так, щоб зацікавити батьків, спонукати їх до співпраці. Сьогодні можемо з упевненістю сказати, що відчуваємо постійну підтримку збоку батьків. І за це їм дуже вдячні.

Після отримання заяв від батьків залучено до навчання за дистанційною формою 60 дітей старшого та середнього дошкільного віку. Організовано освітній процес з використанням технологій дистанційного навчання в синхронному та асинхронному режимі в таких формах: навчальні (зокрема й практичні) заняття, корекційно-розвиткові заняття, самостійна робота, дослідницька, пошукова, навчальні ігри, консультації та інші форми організації освітнього процесу, визначені освітньою програмою «Дитина від 2 до 7 років» та Базовим компонентом дошкільної освіти.

До синхронних інтегрованих онлайн-занять з використанням платформи для проведення відеоконференцій Google Meet залучені дошкільники двох вікових груп – старшої та середньої. Заняття проводяться 2 рази на тиждень, тривалістю не більше 10 хвилин [2].

Навчання проходять цікаво завдяки використанню педагогами різних форм роботи та інструментів (презентацій, відео, інтерактивних ігор, завдань, веселих руханок тощо). Кожні 4–5 хвилин відбувається зміна видів діяльності. Батьки знаходяться завжди поруч, підтримують дітей, що дуже зближує та згуртовує родини.

За запитом батьків організована 1 раз на тиждень робота гуртка з англійської мови. Навчання дітей англійської мови відбувається згідно з варіативною складовою Базового

компоненту дошкільної освіти за освітнім напрямом «Мовлення дитини. Іноземна мова».

В умовах воєнного стану в Україні не можна залишати без уваги і вихованців молодшого та раннього дошкільного віку. Для цієї вікової категорії використання синхронного навчання є недоцільним, тому було організовано навчання та виховання в асинхронному режимі. Асинхронний режим навчання дозволяє батькам адаптувати освітній процес до потреб та інтересів дитини. Дитина отримує більше уваги від батьків, що дозволяє їй розвиватися у власному темпі, допомагає дітям розвинути самостійність і відповідальність, а також сприяє зміцненню сімейних зв'язків та створенню міцних відносин між батьками та дітьми. 49 дітей молодшого віку залучено до освітнього процесу в асинхронному режимі. Така організація освітнього процесу здійснюється з використанням онлайн-платформи Padlet.

Для забезпечення ефективної комунікації з усіма суб'єктами освітнього процесу створено сайт дистанційної освіти дошкільників Іллінівської сільської територіальної громади «Малятко онлайн» та спільнота в соціальній мережі Viber. Через Viber-групи та сайт батьки отримують поради, рекомендації, цікаві завдання, майстер-класи, консультації, коротенькі відеозвернення, які допомагають зацікавити вдома малюків. Батьки стали безпосередніми партнерами педагогів, тому що освітній процес починається саме з ними, а вже потім з дітьми. Таким чином, налагоджений зворотній зв'язок з батьками, вони діляться своїми успіхами, висловлюють свої побажання.

Посилено роль методичного об'єднання керівників закладів дошкільної освіти, на засіданнях якого розглядаються питання планування, організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти в умовах воєнного стану, створюються теки для наповнення сайту «Малятко онлайн», презентована робота цього сайту. Сайт «Малятко онлайн» став не тільки навігатором дистанційної роботи педагогів, керівників закладів дошкільної освіти, це й батьківський poradnik, кінозал для сімейного перегляду та обговорення навчальних мультфільмів, передач, освітянських новин, зустрічей з цікавими людьми (фахівцями, спеціалістами, представниками громади). На сайті є рубрики, у яких піднімаються та розглядаються проблеми, озвучені

батьками, багато уваги приділяється безпечному середовищу, здоровому способу життя.

За спільною ініціативою відділу освіти, закладу дошкільної освіти № 31 «Білосніжка» та ДЗ «НПМ РДЦ МОЗ України» розпочато проєкт психологічних зустрічей з батьками дошкільників задля зміцнення та збереження ментального здоров'я дорослого населення та майбутніх поколінь нашої держави. Учасники зустрічей розглядають особливості розвитку дитини дошкільного віку, ознайомлюються з поняттям «стресу» та його впливом і наслідками для дитини та дорослого, отримують практичні рекомендації щодо подолання стресу, набираються досвіду щодо формування стресостійкості, долання депресії, кризового стану тощо. Завдяки проведеній роботі у 2023/2024 навчальному році вдалося охопити дошкільною освітою 109 вихованців.

Підсумовуючи вищезазначене, дійшли висновку, що сьогодні головне – не втратити зв'язок з вихованцями та забезпечити психологічний комфорт. Дитячий садок має бути присутній в житті кожної дитини, тільки в іншій формі, і ми прагнемо зробити щасливою кожну дитину в цей непростий для всіх час!

Оцінюючи свої зусилля, управлінці відділу освіти та закладів освіти громади можуть скорегувати майбутні дії для досягнення кращих результатів, зберегти освіту в громаді для майбутнього.

Список використаних джерел

1. Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти : наказ Міністерства науки і освіти України від 26.12.2017 № 1669. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0100-18#Text> (дата звернення : 10.02.2024).
2. Санітарний регламент для дошкільних навчальних закладів : наказ міністерства охорони здоров'я від 24.03.2016 № 234. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0563-16#Text> (дата звернення : 11.02.2024).

УДК 373.2:316.3]:004.9

Ольга Столбнікова,
*головний спеціаліст з питань
дошкільної освіти відділу освіти
Покровської міської ради Донецької області*

Лариса Гуртова,
*консультант КУ «ЦПРПП»
Покровської міської ради
Донецької області*

MICROSOFT TEAMS – ЦЕНТР КОМАНДНОЇ РОБОТИ ДОШКІЛЛЯ ПОКРОВСЬКОЇ ТГ

Умови воєнного стану кардинально змінили ситуацію функціонування системи дошкільної освіти. Першим суттєвим викликом стала потреба організації освітнього процесу з дотриманням безпекових умов. А другим – пошук форм, засобів, методів забезпечення права кожної дитини на якісну освіту та здійснення освітнього процесу.

Проаналізувавши всі можливості різноманітних програм, відділ освіти Покровської громади зупинився на центрі командної роботи Office 365, а саме на платформі Microsoft Teams. Завдяки цьому ресурсу був повноцінно розгорнутий освітній процес у дистанційному форматі. Інструментарій Microsoft Teams охоплює всі необхідні елементи системи управління освітнім процесом:

Модуль 1. Платформа.

Модуль 2. Комунікація (педагоги, батьки, діти).

Модуль 3. Зворотний зв'язок.

Модуль 4. Результативність.

Коротко зупинимося на особливостях впровадження цих модулів в освітньому процесі в дошкільних закладах.

Модуль 1. Платформа.

Характеристику переваг та викликів платформи TEAMS представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Переваги та виклики платформи TEAMS

<i>Характеристика переваг</i>	<i>Характеристика викликів</i>
Можливість проведення онлайн-занять з дітьми, педрад з педагогами, батьківських зборів: заздалегідь запланованих у календарі або організованих за терміною потребою в реальному часі.	Повідомлення про початок онлайн-заняття приходить на телефон батьків, водночас відсутня можливість знаходитись поряд з дитиною постійно.
Відеозапис онлайн-зустрічей зберігається в хмарі, тому дитина, яка не змогла долучитися до заняття, може переглянути її в зручний час.	Без додаткових налаштувань відеозапис має обмежені терміни зберігання.
Спільне збереження документів у хмарному середовищі з вільним доступом для батьків та педагогічних працівників (вихователів, музичні керівники, учителі-логопеди, інструктори з фізкультури) дозволяє оптимізувати освітню діяльність та систематизувати навчальні матеріали. Виключаються ризики втрати необхідних матеріалів, а формування архіву зі структурованими теками додає зручності в користуванні хмарним середовищем.	Значна кількість онлайн-каналів та матеріалів для батьків ускладнює їхню орієнтацію щодо вибору каналу або знаходження потрібного матеріалу.
Кожен дошкільний заклад може створювати для роботи команди за різними напрямками (педрада, атестація, тиждень педмайстерності та інші).	Недостатня компетентність адміністраторів закладів призводить до відсутності педагогів у деяких командах закладу.
Діалогове спілкування в	Батьки не завжди

особистих чатах дає можливість надавати адресні консультації та обмінюватися файлами, вести консультування та переписку з батьками та колегами.	своєчасно читають та реагують на повідомлення.
Завдяки запровадженню спільних норм дистанційної роботи та навчання, працівники та здобувачі освіти знаходяться в захищеному середовищі. При зміні працівником чи здобувачем освіти закладу освіти – принципи роботи залишаються без змін. Це заощаджує час. Не потрібно вчитися новим функціям для нових платформ, що дає можливість зосередитись на освітньому процесі повною мірою.	Часткове порушення спільних норм дистанційної роботи та навчання.
Можливість для керівника та педагога моніторити активність дитини за напрямками протягом місяця за допомогою розділу Insights.	Недосконалість роботи застосунку Insights призводить до не коректної звітності.
Можливість здійснювати моніторинг знань дітей за допомогою опитування Forms наприкінці кожного тематичного тижня.	Недостатня вмотивованість батьків для проходження опитування.

Комунікація в дистанційному форматі не властива дітям дошкільного віку за їхніми фізіологічними особливостями. Тому педагоги намагались зробити цей процес цікавим та змістовним, наповненим ігровими, практичними активностями, які дитина змогла би виконати вдома сама або за допомогою батьків.

Отже, із 1765 дітей – освітнім процесом в дистанційному форматі охоплено 934 дитини, що становить 53%. Це свідчить про те, що батьки усвідомлюють важливість дошкільної освіти, а платформа TEAMS в цьому допомагає.

Модуль 2. Комунікація (педагоги, батьки, діти)

Ключовою передумовою в налагодженні ефективного та дієвого освітнього процесу в дистанційному форматі набула партнерська взаємодія між батьками, дітьми та педагогічним колективом [3].

Усі батьки отримали акаунти та були розподілені в команди за віковими групами. Там вони мали доступ до всіх навчальних матеріалів – тематичних чек-лістів та відеозаписів онлайн-занять, які вони могли переглядати й використовувати в зручний час. Вихователі, музичні керівники та корекційні спеціалісти організовували та проводили онлайн-заняття для дітей за розкладом. Завдання батьків – створити умови для того, щоб дитина підключилась до заходу. У кожній команді вікової групи створені додаткові канали «Поради батькам», «Батьківські збори», «Поради практичного психолога», «Наші успіхи» – у них постійно оновлювались матеріали: консультації, поради за актуальними напрямками від вузьких спеціалістів. TEAMS надсилав повідомлення-нагадування батькам про зміни, які відбувалися в команді. Для батьків дуже зручно, що спілкування з педагогами відбувалося в одному «місці».

Отже, використання TEAMS розширило можливості для комунікації, у якій підвищилась роль та участь батьків, активізувались методи, які сприяють емоційному комфорту, підтримці всіх учасників освітнього процесу.

Модуль 3. Зворотний зв'язок.

Під час дистанційного формату дуже важливо обмінюватися інформацією щодо особливостей перебігу освітнього процесу та освітніх досягнень дитини [2]. Для цього проводились ресурсні зустрічі з батьками п'ятницями, де обговорювалося: що вдалося дитині, а що ні, у чому дитина потребувала допомоги дорослого (усних підказок, зразка, використання техніки «рука в руці» тощо), які емоції дитина відчувала під час онлайн-занять. Такий зворотний зв'язок сприяв збереженню психічного здоров'я, успішному розвитку, вихованню та навчанню дошкільників.

Модуль 4. Результативність.

Під час вивчення стану реалізації завдань Базового компонента дошкільної освіти [1], стану організації освітнього процесу в ЗДО, отримання оперативної інформації про реальний

стан та тенденції змін об'єкта діагностування для корекції педагогічного процесу використання застосунку Microsoft 365 – Forms надало можливість педагогам узагальнити та проаналізувати рівень засвоєння дітьми освітніх тем. За результатами опитувань планувалась подальша освітня робота для розвитку умінь і навичок малечі.

Виходячи з аналізу результатів роботи за 2022–2023 навчальний рік можна сказати, що із загальної кількості дітей (934 дитини), батьки яких надали згоду на участь в освітньому процесі в дистанційному форматі, 52% показали високу активність, 38% – середню, 10% – низьку активність.

Підсумовуючи, можна сказати, що завдяки спільній роботі на платформі Microsoft Teams педагоги, батьки, діти отримали системну підтримку та можливості здійснювати педагогічну діяльність, яка спрямована на щасливе проживання дитиною дошкільного дитинства як передумови її повноцінного розвитку й подальшої самореалізації в житті. Це важливий крок для закладів дошкільної освіти, щоб не просто зберегти, втримати, а ще мати змогу розвивати дошкільну освіту Покровської громади.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) : Нова редакція : затв. наказом МОН України від 21.01.2021 № 33. URL : https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Vazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення 04.12.2023.)
2. Крутій К. Проблеми дистанційної освіти дошкільнят : матеріали круглого столу // Дошкільне виховання. 2020. № 5 С. 2-5.
3. Дистанційний формат взаємодії суб'єктів освітньої діяльності : методичні рекомендації / за ред. І. В. Удовиченко. Суми : НВВ КЗ СОППО. 2021. 199 с.

УДК 37.018.43:373.2]:005.21

*Оксана Мангушулу,
завідувачка дошкільного навчального закладу
загального розвитку № 29 «Джерельце»
відділу освіти Добропільської міської ради*

ОНЛАЙН-ДИТСАДОК З ЛЮБОВ'Ю ДО ДІТЕЙ: КЛЮЧОВІ ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЇ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Уже другий рік поспіль ми працюємо в найскладніший для України час – в умовах повномасштабної війни, розв'язаної російською федерацією. Ми, освітяни дошкілля, маємо зробити все можливе та неможливе не тільки для успішного функціонування системи дошкільної освіти в Україні, але й для успішного її розвитку й подальшого реформування. Допоки наші ЗСУ захищають нас на передовій, ми маємо тримати стрій на своєму освітянському фронті і так допомагати ЗСУ наближати наш день перемоги над російським агресором. Плануючи діяльність закладу, увагу педагогічного колективу було зосереджено на ряді особливостей організації освітнього процесу в умовах воєнного стану та на основних викликах і стратегіях їх вирішення в системі дошкільної освіти.

Виклик перший. Воєнний стан – це нові рекомендації МОН для закладів дошкільної освіти, які організують свою діяльність в умовах воєнного стану та педагогічних колективів, які забезпечують здобуття дошкільної освіти дітьми різних категорій [5]. *Стратегія вирішення виклику* полягає в тому, що завідувач дошкільного закладу здійснює безпосереднє управління закладом, враховуючи заходи та завдання військово-цивільної адміністрації, визначає функціональні обов'язки працівників у нових умовах, затверджує нові графіки роботи та оновлює посадові інструкції працівників з урахуванням умов воєнного стану та нормативно-правової бази.

Виклик другий. Організація, зміст та моделі освітнього процесу в умовах воєнного стану, пріоритетні напрями діяльності ЗДО. Організація та зміст освітнього процесу залежать від рівня безпекової ситуації в місті, регіоні. Відповідно до дії правового режиму воєнного стану на сьогодні

залишаються пріоритетними питання: створення безпечного, комфортного, інклюзивного середовища для всіх учасників освітнього процесу, національно-патріотичне виховання дошкільників, підвищення якості освітньої діяльності в дистанційному та змішаному форматах.

Стратегія вирішення виклику полягає в тому, що в поточному навчальному році освітня діяльність була спрямована на вирішення вищезазначених питань з урахуванням вимог до рівня розвиненості, освіченості та вихованості дитини дошкільного віку згідно з Базовим компонентом дошкільної освіти [1]. План роботи складено з урахуванням усієї нормативно-правової бази та вимог і рекомендацій МОН щодо діяльності ЗДО в умовах воєнного стану та пріоритетних завдань дошкільної освіти України [4]. Попри жорстокий збройний наступ РФ заклад освіти продовжує працювати, надаючи освітні послуги за допомогою технологій дистанційного навчання.

Дистанційна модель організації освітнього процесу реалізується так: вихователі готують дидактичний матеріал з методичним супроводом відповідно до теми тижня та надсилають його батькам для використання й опрацювання з дітьми в зручний для себе час. Також має місце онлайн-формат організації освітнього процесу з використанням синхронного навчання – це процес освітньої взаємодії вихователя з усіма дітьми та їхніми батьками одночасно в реальному часі протягом не більше 10–15 хв, обов’язково в ігровій формі (спочатку з дітьми, потім – з батьками) та онлайн-формат організації освітнього процесу з використанням асинхронного навчання – це процес, коли вихователь записує відеозаняття і надсилає його батькам для самостійного опрацювання разом із дітьми у зручний для себе час. Ми не зупиняємось і продовжуємо створювати умови для якісної дошкільної освіти, а саме: мотивуємо педагогів, дітей та батьків на співпрацю та успіх, тримаємо у фокусі дітей передошкільного віку, розміщуємо на вебресурсах закладу методичні кейси, розвивальні ігри та вправи з різних напрямів виховання та розвитку дітей дошкільного віку, відео заняття, описи та алгоритми проведення дослідів та експериментів, постійно оновлюємо й наповнюємо

актуальною інформацією сайт закладу, сторінку в Facebook, використовуємо освітні інформаційні канали, онлайн-ресурси.

Виклик третій: Психологічний супровід усіх учасників освітнього процесу. Педагогічним працівникам, як і батькам вихованців, надзвичайно важливо володіти елементарними навичками самопомоги, психологічної допомоги дитині, дорослому в стані стресу. Дошкільний заклад має стати осередком, який дає змогу дітям отримувати не лише знання та практичні вміння для життя, а й психолого-педагогічну підтримку, не втрачати відчуття приналежності до спільноти [3].

Стратегія вирішення виклику. Наш заклад підтримав ініціативу проведення дослідно-експериментальної діяльності з теми «Технології психологічного супроводу конструювання поведінкових моделей особистості у несприятливих обставинах», долучився до участі, отримав статус регіонального експериментального майданчика здійснюючи роботу з розвитку універсальних навичок адаптації та відновлення дітей 5–7 років у несприятливих обставинах під час апробації авторської програми «Несприятлива погода» В. С. Поуль.

Виклик четвертий: Організація роботи з батьками. Під час дії правового режиму воєнного стану одна з передумов ефективної організації освітнього процесу – партнерська взаємодія педагогів з батьками вихованців. Означена комунікація має здійснюватися з урахуванням локації дітей – удома, в укритті, в умовах зовнішньої або внутрішньої міграції тощо.

Стратегія вирішення виклику. В умовах запровадження дистанційної форми організації освітнього процесу батьки мають стати партнерами педагогічних працівників. Тобто перша робота здійснюється саме з батьками, а вже далі з їх дітьми. Від цього залежить зворотній зв'язок. Задля забезпечення ефективності комунікації з батьками, вихователями й усіма, хто задіяний у освітньому процесі, ми обираємо оптимальні для виконання кожного конкретного завдання канали комунікації: сайт дошкільного закладу, електронна пошта, месенджери, освітні платформи, онлайн-застосунки, готові онлайн-матеріали, розміщені на сайті МОН. Ми постійно вивчаємо і враховуємо потреби і запити батьків про надання освітніх послуг для подальшого планування роботи з дітьми дошкільного віку в

період війни за допомогою проведення опитувань, анкетувань, відкритих діалогів.

Виклик п'ятий: Створення умов для підвищення фахового рівня педагогів – підвищення кваліфікації, атестація, інформаційна та методична підтримка педагогів. *Стратегія вирішення.* Сьогоднішня підтримка потенціалу вихователів створює умови для їх розвитку з питань організації дистанційної та змішаної форми освітнього процесу, психолого-педагогічного супроводу дітей та їхніх батьків в умовах війни, побудови розвивального середовища тощо [2]. Незважаючи на ситуацію в Україні, педагоги та дошкільники брали активну участь у міських, обласних, всеукраїнських заходах і конкурсах та отримували відзнаки, посідали призові місця, зокрема: матеріали STEM-тижня «STEM світ дослідів та неймовірних перетворень» вихователя Шавайди Альони розміщено на платформі Дошколярик-онлайн; на базі Освітнього хабу «Донеччина» презентовано авторські комплекси вправ для домашніх тренувань вихователя Сердюк Ганни. Досвід педагогів постійно висвітлюється й отримує визнання: Рейтингове місце серед 100 кращих ЗДО України в Лайт-конкурсі «Краще естетичне оздоблення фойє ЗДО», рейтингове місце в Лайт-конкурсах «Краще оздоблення актових залів ЗДО», «Краща групова кімната ЗДО». Вихованці садочка є переможцями конкурсів глядацьких симпатій від Музею грошей НБУ, Всеукраїнської дистанційної олімпіади «Всеосвіта Весна – 2023», Всеукраїнського конкурсу «Безпека під час війни» від Національної освітньої платформи Всеосвіта.

Дошкілля тримає стрій на своєму освітянському фронті в тилу, щодня доводить, що серце дошкілля б'ється на Донбасі!

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) : Нова редакція : затв. наказом МОН України від 21.01.2021 № 33. URL : https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення : 11.02.2023).
2. Щодо методичних рекомендацій до оновленого Базового

- компонента дошкільної освіти (Державного Стандарту дошкільної освіти) : лист Міністерства освіти і науки України від 16.03.2021 № 1/9-148. URL : <http://surl.li/qlfdv> (дата звернення : 11.02.2023).
2. Про забезпечення психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні : лист МОН № 1/3737-22 від 29.03. 2022. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zabezpechennya-psihologichnogo-suprovodu-uchasnikiv-osvitnogo-procesu-v-umovah-voyennogo-stanu-v-ukrayini> (дата звернення : 11.02.2023).
 3. Про рекомендації для працівників ЗДО на період дії воєнного стану в Україні : лист МОН від 02.04.2022 №1/3845-22. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-rekomendaciyi-dlya-pracivnikov-zakladiv-doshkilnoyi-osviti-na-period-diyi-voyennogo-stanu-v-ukrayini> (дата звернення : 11.02.2023).
 4. Щодо комунікації з дітьми дошкільного віку з родин учасників ООС/АТО, внутрішньо переміщених осіб та організації взаємодії з їхніми батьками: лист МОН №1/9-766 від 12.12.2019. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-komunikaciyi-z-ditmi-doshkilnogo-viku-z-rodin-uchasnikiv-oosato-vnutrishno-peremishenih-osib-ta-organizaciyi-vzayemodiyi-z-yihnimi-batkami> (дата звернення : 10.02.2023).

УДК 373.2.091"364"

Наталія Махмудова,
*завідувачка закладу дошкільної освіти № 22 «Райдуга»
Білозерської міської ради*

Юлія Соловійова-Зубкова,
*вихователь-методист закладу дошкільної освіти № 22
«Райдуга» Білозерської міської ради*

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сьогодні внесло корективи в наше освітянське життя. У стані війни діти дошкільного віку належать до найуразливішої категорії населення. В умовах воєнного стану зазнала змін організація діяльності нашого закладу дошкільної освіти. Наразі

робота кожного педагога надзвичайно важлива саме у тісній співпраці з батьками вихованців. Педагоги закладу командно організували освітній процес як в очній, так і в дистанційній формі, надаючи психолого-педагогічну підтримку.

Перебуваючи в небезпеці, у тривалому стресовому стані, дитина позбавлена нормальних умов для розвитку та освіти, тому педагоги і батьки вихованців облаштували укриття, оздобили його малюнками, створили ігрові осередки та комфортні умови для перебування дітей. Дотримуючись методичних рекомендацій, акцентуємо увагу на основних позиціях, які враховуємо в організації освітнього процесу у воєнний час. Здійснюючи заходи захисту вихованців під час освітнього процесу в умовах воєнного стану та надзвичайної ситуації, розробили «План дій вихователя закладу дошкільної освіти у випадку надзвичайної ситуації» та організували навчання працівників закладу щодо алгоритму дій при надзвичайних ситуаціях у воєнний стан.

Заклад дошкільної освіти утверджує політику держави в галузі дошкільної освіти, адаптуючи освітній процес до викликів сьогодення, дотримуючись вимог Базового компоненту дошкільної освіти. В умовах війни педагогічні працівники закладу повноцінно надають освітні, інформаційні, консультаційні послуги сім'ям, які виховують дітей раннього та дошкільного віку. Задля цього заклад за допомогою сайту організував взаємодію всіх учасників освітнього процесу та створив своєрідний банк освітніх ресурсів, який постійно оновлюється й доповнюється. Також розміщуємо на сайті ЗДО, у створених групах із батьками, вихователями в соціальній мережі Viber завдання і рекомендації щодо роботи з дітьми, відповідно до віку. Задля забезпечення ефективності комунікації з батьками, вихователями й усіма, хто задіяний в освітньому процесі, обрали оптимальні для здійснення кожного конкретного завдання канали комунікації. Основними формами онлайн-комунікацій з батьками є такі: відеоконференції, чати, електронна пошта, сайт ЗДО, канал закладу на відеохостінгу YouTube. Для надання інформаційно-освітніх та психолого-педагогічних послуг використовуємо електронну платформу Google Meet.

Адаптація до освітньої взаємодії учасників освітнього процесу під час воєнного стану потребувала емоційних зусиль, ретельної психологічної підготовки, методичного супроводу та самоосвіти. Наполеглива праця педагогів дала свої результати: насамперед для роботи з дітками було підбрано змістовий та цікавий матеріал відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти. Педагоги усвідомлювали важливість створення зустрічей з дітками в режимі реального часу: за допомогою різноманітних сучасних платформ використовували відео редактори, створювали мультфільми, підбирали цікаві та креативні завдання, що надало змогу підтримувати позитивну атмосферу під час комунікацій, а також прислухались до порад психолога. У закладі взаємодія з родинами в умовах воєнного стану відбувалась у дещо іншому форматі «педагог – батьки – дитина». Педагоги вважали за необхідне отримати підтримку батьків. Необхідно було продумати роботу так, щоб батьків у такий складний час зацікавила можливість надати дитині час для спілкування з друзями, на виконання добірки завдань, що викликають інтерес малюка до пізнання.

Перші зустрічі з дітками відбулася на вебплатформі Google Meet, де велися щирі розмови про те, які емоції вони переживають, згадували веселе життя в садочку, друзів, вихователів, вели бесіди про безпеку та про те, як ми всі мріємо якнайшвидше зустрітись. Вивчали державні символи України, співали патріотичні пісні, розповідали цікаві історії про домашніх улюбленців, опановували нетрадиційні техніки малювання, вправлялися в математиці. Проводили різні дидактичні ігри, бесіди та розповіді, розглядали картинки, знайомилися з художніми творами сучасних авторів, розучували вірші, скоромовки, чистомовки.

Під час воєнного стану діти та педагоги опинились в різних регіонах України та за її межами. Тому педагогічний колектив розумів, що в багатьох може не бути потрібного матеріалу для занять. Однак кожен педагог підбирав настільки доступні завдання, аби кожна дитина мала можливість навчатись, дізнаватись нове, малювати, використовуючи різні техніки, займатися пошуково-дослідницькою діяльністю (створити сонце з камінчиків, паличок або будь-яких доступних матеріалів,

дослідити воду, сіль) тощо. Організація означених зустрічей дають переконання, що така співпраця необхідна всім – дітям, батькам, педагогам. Особлива увага приділялася навчанню дітей розуміти, виражати та керувати власними емоціями. На кожному занятті вихователі застосовували спеціальні вправи для релаксації, які покращують самоконтроль, навчають справлятися з тривогою, сприяють концентрації уваги та розумовій діяльності. У цьому нам допомагав психолог.

Партнерство з батьками вихованців стало суттєвою умовою для подолання викликів під час воєнного стану, тому змін зазнала організація роботи з ними. Головним завданням у цей період була готовність та спроможність надавати повноцінні інформаційні та консультативні послуги батькам, натомість від них чекали та отримували швидкий зворотній зв'язок, наскільки він був можливий. Розуміючи те, що зазвичай родинам потрібна допомога в деяких питаннях виховання дітей, педагоги закладу завжди відкриті для спілкування з ними та для консультування в будь-який час. Попередньо вивчили запити батьків, готували інформацію та відповіді на те чи те питання, щоб зрозуміло й прозоро представити їх під час онлайн спілкування з батьками. Переважно батьки охоче включалися в процес обговорення занять, ділилися своїми враженнями від них та висловлювали побажаннями щодо наступного заняття. Надсилали відеофрагменти та фото різних виробів, малюнків, рухливих вправ, які виконували їхні діти та інколи вони самі, що підвищувало прагнення викладатися на всі сто відсотків для того, аби відволікти малечу від неспокійних реалій та мотивувати їх на нові творчі досягнення й занурення в атмосферу незвичайних онлайн-занять.

Отже, попри жорсткі воєнні дії на території нашої області дитячі садочки працюють й прикладають усі зусилля для створення безпечного середовища та вдосконалення освітнього процесу незалежно від форми здобуття освіти. Незважаючи на важкі часи, діти із задоволенням працюють дистанційно та виконують запропоновані завдання. Досвід показав, що навчальний матеріал, викладений у такій формі, викликає жвавий інтерес у дітей та їхніх батьків і дуже добре засвоюється. І, головне, що ці завдання батьки разом з дітьми

можуть виконувати в зручний для себе час, дотримуючись своєї безпеки. Тому нам варто міцно тримати свій маленький, але такий важливий для нашого майбутнього, освітянський фронт, щоб після закінчення війни, коли батьки, які вже асимілювалися в новому суспільстві, побачивши максимальну кількість позитивних факторів, захотіли б повертатися в Україну.

Разом до Перемоги!

Список використаних джерел

1. Вигорання студентів та неповні класи : що відбуватиметься з освітою в Україні після війни / О. Марущак. URL: <https://tsn.ua/exclusive/vigorannya-studentiv-ta-nepovni-klasi-scho-vidbuvatimetsya-z-osvitoju-v-ukrayini-pislya-viyni-2456140.html> (дата звернення 30.11.2023).
2. Дитинство під прицілом: права дитини в умовах збройного конфлікту на сході України : наукове видання / О. А. Біда, А. Б. Блага, О. А. Мартиненко, П. І. Пархоменко, М. Г. Статкевич, С. В. Тарабанова; [за заг. ред. А. П. Бущенко] / Українська Гельсінська спілка з прав людини. Київ : КИТ, 2016. 82 с.

УДК 37.07:004

Тетяна Чао-де,

*директор закладу дошкільної освіти № 9 «Ромашка»
Мирноградської міської ради*

УПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Уведення в Україні воєнного стану позначилося на всіх сферах нашого життя. Зазнала особливих змін і дошкільна освітня галузь [3]. Через ведення активних бойових дій на території Донецької області частина учасників освітнього процесу була вимушена змінити місце проживання (перебування), залишити робоче місце. З урахуванням реалій сьогодення постало питання щодо створення безпечного

середовища, організаційних аспектів діяльності як для здобувачів освіти, так і для працівників дошкільної установи. Через відсутність у закладі бомбосховища (укриття), з метою збереження життя і здоров'я дітей та працівників роботу закладу й організацію освітнього процесу було переведено в дистанційний формат.

В умовах воєнного стану зазнала змін й організація роботи з кадрами. Перед педагогами стало актуальним питання вільного володіння цифровими технологіями. Була підсилена увага до розвитку цифрових систем методичного забезпечення закладу дошкільної освіти, а саме: створення умов щодо впровадження цифрових технологій в управлінський та освітній процес ЗДО, організації навчання педагогічних працівників володіння ІКТ. Ґрунтовною основою роботи за цим напрямом стала участь ЗДО № 9 «Ромашка» Мирноградської міської ради у всеукраїнському медіаосвітньому експерименті «Стандартизація наскрізної соціально-психологічної моделі масового впровадження медіаосвіти у вітчизняну педагогічну практику», реалізація якого відбувалася протягом п'яти років згідно з наказом МОН України № 1199 від 18.08.2017, постановою НАПН України № 1-2/3-51 від 23 лютого 2017 р., №1-2/10-150 від 17 вересня 2020 р. та завершилася у 2023 році. Під час експериментальної діяльності було створено творчу групу в складі директора, вихователя-методиста, практичного психолога, учителя-логопеда та вчителя-дефектолога. Відповідальною особою за участь ЗДО в експерименті було призначено вихователя-методиста.

Творча група розпочала роботу з опрацювання Концепції впровадження медіаосвіти в Україні, Законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Базового компоненту дошкільної освіти, Санітарного регламенту ЗДО, освітніх програм «Впевнений старт» та «Дитина», за якими працює заклад.

Було визначено необхідні умови щодо цифровізації управлінської та освітньої діяльності, проаналізовано матеріально-технічне оснащення закладу.

Експеримент об'єднав усіх учасників освітнього процесу. Для удосконалення медіаосвітньої компетентності педагогів та батьків було організовано методичний і психологічний супровід. Проведено опитування та анкетування, які визначили

проблемні зони, що потребували подальшого опрацювання: обізнаність освітян та батьківської громадськості щодо питань медіаосвіти; психологічні бар'єри користування сучасними засобами медіа; відповідальність батьків за медіаосвіту дітей; ризики користування дітьми сучасними медіа; розвиток рефлексії та критичного мислення у всіх учасників освітнього процесу.

Протягом п'яти років у закладі створювалась система медіаосвіти. Частина освітнього процесу була спрямована на формування медіакультури педагогів, дітей, батьківської громадськості; підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою масмедіа, застосовуючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні медіа (комп'ютерно опосередковане спілкування, інтернет, мобільна телефонія) з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.

Робота з педагогами була організована за такими формами: педагогічні читання, проблемні семінари та семінари-тренінги, аукціони педагогічних ідей, засідання круглого столу, ділові ігри, майстер-класи з використанням інформаційних технологій тощо. Тематика заходів визначалася потребами закладу дошкільної освіти, запитами педагогів та результатами психолого-педагогічного моніторингу. Постійно проводили відкриті покази, взаємовідвідування, педагогічні майстерні, де педагоги обмінювалися досвідом з питань застосування нових технологій.

Поступово педагогічний колектив перейшов на новий якісний рівень методичної роботи: створено вебсайт закладу, сторінка в соціальній мережі, робочий чат у Viber; електронна пошта, Google-диск. Сформовано віртуальний методичний кабінет, де зберігаються покликання на корисні та цікаві ресурси, консультації для педагогів та батьків, звіти педагогів, плани роботи. Для організації освітнього процесу педагогічні працівники опанували платформи Google Classroom, Canva. Для створення навчальних матеріалів постійно використовуються LearningApps, Padlet; вебсервіси для створення презентацій: Microsoft PowerPoint, Canvas, Movavi Video Editor, Inshot, Фото шоу Про, Pinnacle studio; відеохостинг для розміщення

матеріалів – YouTube.

Кожен педагог має змогу через особисту електронну скриньку зареєструватися на освітніх порталах для участі у вебінарах, конференціях, семінарах та отримати свідоцтва та сертифікати. Вихователі та спеціалісти створюють власні блоги, сайти, педагогічні сторінки в соціальній мережі. У своїй роботі педагоги використовують QR-код – можливість швидко знаходити інформацію в мережі «Інтернет» за допомогою смартфонів.

Організація освітнього процесу за дистанційною формою та отримання від батьків зворотного зв'язку була організована за допомогою онлайн-ресурсів. Вивчено запити й очікування батьків щодо їхньої готовності до партнерської взаємодії [1]. Для спілкування з батьками найбільш популярними стали соціальні мережі Telegram, Messenger, Viber, платформи для відеозв'язку Zoom, Google Meet, Skype.

Використання цифрових технологій в управлінській діяльності та в роботі педагогів дало можливість формувати базу даних документообігу закладу; проводити контрольню-аналітичну діяльність (підготовка схем аналізу, обробка даних, результативність у вигляді графіків, діаграм); працювати в мережі «Інтернет» з питань самоосвіти та накопичення інформаційного матеріалу; розробляти презентації до семінарів-практикумів, методичних об'єднань, конференцій, педагогічних рад, консультацій; оформлювати картотеку періодичних видань, вести облік методичної та художньої літератури; оформлювати стенди, інформаційні куточки, буклети, матеріали для участі в різноманітних конкурсах; створювати кейси ілюстративних матеріалів для випуску санбюлетнів, порад для батьків; проводити обмін досвідом роботи з іншими педагогічними колективами; брати участь в онлайн-вебінарах тощо [1]. Чітке планування, систематична робота з упровадження та розвитку цифрових технологій, навчання персоналу й постійний контроль за втіленням таких інновацій підвищує якість освітнього процесу [2], який в умовах воєнного стану проходить в дистанційному форматі, але має позитивні відгуки педагогічних працівників та батьківської спільноти.

Список використаних джерел

1. Грядуща Н. В., Шевченко М. П. Використання цифрових технологій під час управління закладом дошкільної освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 21. Том 3. С. 164–168.
2. Мартинець Л. А. Управлінська діяльність керівника навчального закладу : навч. посібник / МОН України. Донецьк. нац. ун-т ім. В. Стуса. Вінниця, 2018. 196 с.
3. Методичні рекомендації щодо здійснення освітньої діяльності з питань дошкільної освіти на період дії правового режиму воєнного стану : лист МОН № 1/3845-22 від 02.04.2022. URL : https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2022/04/dodatok_1_metodychni_rekomendacziyi.pdf (дата звернення : 10.02.2024).

УДК 373.2.091:004

Тетяна Онисимова,

*в. о. директора закладу дошкільної освіти (я-с) № 11 «Казка»
Торецької міської військово-цивільної адміністрації
Бахмутського району Донецької області*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ONLINE-ПРОСТОРИ ДЛЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Виклики війни впливають на кожну сферу суспільного життя, що функціонує з певними особливостями, зумовленими обставинами сьогодення. У таких умовах потребує перебудови дошкільна освіта, яка є невід'ємним складником та першим рівнем у системі освіти, стартовою платформою особистісного розвитку дитини [1]. Відповідно до законодавства України зміст дошкільної освіти визначається Базовим компонентом дошкільної освіти, що містить норми і положення рівня розвиненості та вихованості дитини-дошкільника, умови, за яких вони можуть бути досягнені, та визначає обов'язковий мінімальний ступінь компетенцій дитини, необхідний для успішної соціалізації. Унаслідок повномасштабного вторгнення, переважна кількість дітей дошкільного віку втрачає можливість отримувати якісну освіту.

Для забезпечення доступності й безоплатності освіти дітей

5–7 років в умовах воєнного стану з 15 вересня 2023 року на базі двох закладів дошкільної освіти Торецька відкрито освітній простір «Online дитячий садочок». Він надає можливість навчати й розвивати дітей незалежно від їх територіального перебування. Заняття в ньому – це змога отримати психологічну та емоційну підтримку, продовжити безперервну дошкільну освіту, підготуватися до школи, з користю провести вільний час в компанії друзів-однолітків.

Освітня діяльність в онлайн просторі спирається на оновлений Державний стандарт дошкільної освіти (БКДО) та орієнтована на запити батьків. Саме для вивчення можливостей батьків та інтересів дітей було проведено опитування «Орієнтири батьків в умовах дистанційного навчання», у якому взяли участь 47 осіб. Аналіз відповідей батьків свідчить, що переважна кількість дошкільників, а саме 85,1%, не мають досвід дистанційного навчання. Найбільш ефективним батьки вважають поєднання синхронного та асинхронного режимів – 59,6 %, синхронний режим дистанційного навчання обрали 38,3% респондентів. Більшість батьків визначили такі освітні напрями, які є найбільш актуальними для їхньої дитини: 85,1 % – мовлення дитини, 74,5 % – сенсорно-пізнавальний розвиток, 70,2 % – дитина в соціумі, 63,8 % – дитина в природному доквіллі. Спираючись на ці результати, було сплановано систему роботи освітнього простору, складено розклад занять, обрано основні програми.

Дитячий садок «Розумний Їжачок» працює за освітньою програмою для дітей від 2 до 7 років «Дитина» та альтернативною програмою з формування культури інженерного мислення в дітей передшкільного віку «STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт». Три рази на тиждень малеча разом з батьками долучається до онлайн-зустрічей з математики, основ грамоти, природознавства, які відбуваються у форматі Google Meet та Zoom-конференцій за окремим розкладом для кожної з трьох груп. Діти сьогодні ростуть у сучасному прогресивному світі, тому для них цілком природним є цифрове середовище, яке вони використовують для отримання інформації. Тому навчатись онлайн для них більше, ніж пригода, тим більш, що і педагоги створюють для цього всі умови.

Прикладом такої роботи може бути організація дитячих онлайн-лабораторій. За час роботи освітнього простору було проведено «Яблучну лабораторію», «Лабораторію вимірювань», «Лабораторію дощу», «Лабораторію повітря», «Підземну лабораторію», «Лабораторію снігу». Діти вчать моделювати природні явища, спостерігати за хмарами в спеціальні «ловці», вимірювати за допомогою нетрадиційних матеріалів, досліджувати папір, виготовляти яблучний вулкан, майструвати телескоп та запускати «ракету».

Також було розпочато проєкт «Віртуальний адвент-календар», метою якого стало створення радісної атмосфери напередодні новорічного свята. Готуючи завдання календаря, які з'являються в дітей після кожної зустрічі, ми намагалися задіяти конструкторські, мистецькі та ін. види діяльності як під час занять онлайн в дитячому садку, так і у вільний час вдома. На малят чекали: галерея сніжинок, виготовлення штучного снігу, моделювання Північного сніжика, фокуси з льодом, і, звісно, створення власних ялинкових прикрас. Два рази на тиждень (під час асинхронного формату навчання) дошкільники теж не сумують. Педагоги пропонують різноманітні активності – інженерні виклики, дослідницькі завдання, створюють інтерактивні вправи на онлайн-сервісі Learning Apps та власні тренажери з читання, озвучують аудіо казки з елементами конструювання, де відбувається ознайомлення з творами сучасних українських дитячих письменників. Казкою одного з тижнів стала затишна книжка сучасної української письменниці Саші Орлової «Гарбузова відпустка». Дошкільнята із захопленням виконували математичні завдання за змістом книжки та створили магічного гарбузика для мишки Кукурбіти.

Педагоги «Розумного Їжачка» завжди на зв'язку з батьками своїх вихованців. Матеріали для опрацювання, покликання на зустрічі, рекомендації за кожною з тем вони надсилають у свої Viber-спільноти. Для своєчасної комунікації з батьківською спільнотою створено загальний Telegram-канал, де можна ознайомитися з розкладом занять на тиждень, дізнатися останні новини. За перші півроку роботи освітнього простору батьки стали надійними партнерами, оскільки в дошкільному віці дистанційне навчання частково адресовано саме батькам, як

джерело ідей занять з дітьми.

Дослідники проблеми дистанційної освіти дошкільників вважають, що робота з батьками повинна посилювати позитивні тенденції родинного виховання, допомагати бути у взаємодії, і тактовно підтримувати освітню мотивацію дітей [2]. Діяльність нашого освітнього простору спрямовано на підтримку позитивної взаємодії батьків з дітьми: спільний перегляд та обговорення пізнавальних відео роликів, виконання цікавих ігрових завдань. Така підтримка батьків надихає дітей, стабілізує їхній емоційний стан і на онлайн-зустрічах, на яких із задоволенням майструють парасольку і вітрячок, пишуть цифри та букви, рахують, читають перші слова, досліджують навколишній світ.

Онлайн дитячий садок надає торецьким дошкільникам змогу залишатися в контактi зі своїми однолітками та педагогами, створює можливість для соціальної взаємодії, спілкування, спільної гри, що сприяє розвитку емоційних навичок та формуванню соціальних зв'язків. Результат нашої освітньої діяльності в онлайн-просторі – зростання пізнавальної активності дошкільників, прояв допитливості, ініціювання творчих ідей для ігор та спілкування.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) : Нова редакція : затв. наказом МОН України від 21.01.2021 № 33. URL : https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення : 11.02.2023).
2. Зімакова Л., Тупиця О., Жданюк Л. Дистанційне навчання дітей дошкільного віку на засадах партнерської педагогіки під час воєнного стану. *Педагогічні науки*. 2022. № 79. С. 92–100.
3. Крутій К., Романюк І., Гавриш Н. Проблеми дистанційної освіти дошкільнят. *Дошкільне виховання*. 2020. № 5. С. 21–29.
4. Ляхощька Л. Педагогічна взаємодія закладу дошкільної освіти і сім'ї із застосуванням цифрових технологій у процесі дистанційного навчання. *Нова педагогічна думка*. 2021. № 1. С. 110–114.

УДК 373.2:005.21"364"

Галина Андрюшків,
директорка дошкільного
навчального закладу №36 «Пролісок»
ясла-садок загального розвитку відділу освіти
Добропільської міської ради

ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОБОТИ ДОШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Освіта – це фундамент нації, а дошкілля – перша сходинка національної освіти. Попри жорстоке воєнне вторгнення рф в Україну дошкілля разом з усіма освітянами гідно тримає освітній фронт і продовжує свою діяльність в умовах сьогодення [1]. Які виклики має дошкільна освіта сьогодні? По-перше, зберегти педагогічний колектив, надати можливість педагогам не зупинятися, постійно підвищувати свій фаховий рівень; по-друге, розпочати накопичувати досвід дистанційної освіти з дітьми дошкільного віку, підтримувати постійні зв'язки з батьківською громадою, щоб гідно підготуватися до шкільного навчання, не розгубити дитячий контингент; по-третє, зберегти матеріальні цінності закладу – територію, будову, майно, технологічне обладнання, інвентар.

Пріоритетним напрямком роботи закладу є духовно-моральне виховання дітей дошкільного віку. Педагоги, які знаходяться в простоті, продовжують підвищувати свій професійний рівень. Вагомим підґрунтям такої роботи стало постійне підвищення рівня кваліфікації вихователів у Донецькому обласному інституті післядипломної освіти з означеного напрямку. Активна участь керівництва і педагогів дошкільного закладу в міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях (зокрема, Міжнародній науково-практичній конференції «Духовно-моральне виховання дітей і молоді в сучасному освітньому просторі: вітчизняний та зарубіжний досвід», Всеукраїнській науково-практичній конференції «Духовно-моральне виховання дітей і молоді в сучасному освітньому просторі: теорія і практика»,

IV Міжнародній науково-практичній конференції «Школа синергії освіти і духовності: нові виклики, тренди і можливості», регіональній науково-практичній конференції «Освіта Донеччини: історія, сьогодення та майбутнє» та інших), сприяла згуртованості під час підготовки та презентації різних аспектів дослідження «Культурно-духовні ретроспективи розвитку освіти Донеччини», упровадженню нових ідей у роботу. Висвітлення досвіду роботи колективу з цього питання серед педагогів області (в хрестоматії для дітей дошкільного віку «БЕББУК» [2]) та інших регіонів країни (літня школа «Духовно-моральне виховання дітей та молоді в закладах освіти Чернівецької області», підвищення кваліфікації для педагогів предметів духовно-морального спрямування в Національному університеті «Острозька академія», обласний фестиваль-конкурс фахової майстерності «Агенти сучасної мистецької освіти» в номінації «Освітній медіаконтент: відеовправа», Всеукраїнський конкурс «Учитель року предметів духовно-морального спрямування» та інші) створює середовище для постійного творчого пошуку щодо організації якісного освітнього процесу. Сьогодні, коли дошкільні заклади Донеччини мають утруднення щодо організації роботи в дистанційному форматі, а частина перебуває в простой, намагаємося активного ознайомлюватися з кращим досвідом роботи колег регіону та України.

Другий напрямок – накопичення досвіду дистанційної освіти з дітьми дошкільного віку через налагодження партнерської взаємодії з батьківською громадою задля збереження дитячого контингенту. Колектив нашого дошкільного закладу продовжує освітній процес, який трансформовано в інший формат, прийнятний в складних умовах війни. Другий рік вихователі та психолог працюють дистанційно з дітьми старшого дошкільного віку щодо підготовки дітей до школи. Діти, які повернулися в місто та які знаходяться в евакуації, долучаються разом з батьками до дошкільної освіти. Заняття, консультації, рухові вправи проходять у цікавій формі, сприяють хоч і дистанційній, але комунікації та активізації дітей. Значущим кроком стала розробка та впровадження профілактичної програми «НЕЙРОФітнес – практикум для дітей старшого дошкільного віку» (автор Малашук Д. П.), що отримала

визнання на II обласному етапі Всеукраїнського конкурсу авторських програм практичних психологів «Нові технології у новій школі» в номінації «Профілактичні програми» (2 місце). Вихователь-методист Перліцану Л. В. узагальнила досвід дистанційної роботи педагогів, який презентувала в обласній web-вітрині «Кращі практики впровадження дистанційної форми організації освітнього процесу в ЗДО». З батьками та дітьми молодших груп педагоги підтримують зв'язки, надають консультації, через інтернет-ресурси висилають цікаві й корисні матеріали, нагадують правила безпеки.

Водночас сьогодення висуває нам нові виклики. За керівництва та допомоги міської військової адміністрації, начальника відділу освіти нашої громади в підвальному приміщенні закладу обладнали сховище як для наших працівників, так і для жителів прилеглих будинків. Зробили запаси необхідного: води, консервів, продуктів, дров, ковдр; розставили ліжка, придбали ліхтарі, буржуйку; налагодили провідний телефонний зв'язок, обладнали запасні виходи. У перші два місяці на початку війни більшість людей, зокрема й наших працівників, евакуювалися. Місто завмерло, ми з радістю віталися з випадковими перехожими, незнайомими людьми, яких зустрічали на вулиці. Сирени гуділи безперервно, були прильоти. На той час з 34 працівників залишилося п'ятеро. Чергували в закладі вдень і вночі, зберігали майно, продовжували обладнання сховища. Перед Великоднем ми ініціювали звернення через сайт міста Добропілля до громадян з молитовним проханням для захисту нашої донецької землі і всієї України від ворожої навали, яке підтримали 375 мешканців міста. Коли люди почали повертатися в місто, важливою була роз'яснювальна робота: хто такі колаборанти і сепаратисти та як завадити цьому ганебному явищу.

Намагаємося утримувати заклад і територію в чистоті й порядку: улітку косимо траву, восени збираємо та вивозимо листя, узимку чистимо сніг. Приміщення закладу також утримуємо в чистоті й порядку. Завдяки завгоспу та працівникам усі системи закладу (електро-, водо-, та теплопостачання) готові до прийому дітей одразу після війни! Окрім роботи, у закладі здійснювали волонтерську допомогу

місту: у міський їдальні організовували обіди для переселенців; проводили заняття з дітьми-біженцями з Маріуполя, Волновахи, Бахмута, яких поселили в гуртожитку; волонтерили у складі організації «Вірність» щодо опіки над покинутими домашніми тваринами тощо.

Зараз більшість працівників знаходяться в простій, але своєї активної діяльності для наближення нашої перемоги не припиняємо ні на мить! Усі працівники долучилися до збору одягу для переселенців. Підтримуємо зв'язок з батальйоном «Карпатська січ». Збирали продуктові набори, розфарбували близько 400 маскувальних костюмів, постійно донатимо на ЗСУ, активно співпрацюємо з волонтерським центром «Добропільські сіточки», де після роботи, чергувань плетемо маскувальні сітки, заливаємо окопні свічки, збираємо теплий одяг для наших воїнів.

Відновлення роботи закладу готові розпочати одразу після війни. Колектив закладу впевнений, що незабаром у стінах нашого садочка буде чути дитячий гомін! Перемога буде за нами і вона не за горами!

Список використаних джерел

1. Про окремі питання діяльності закладів дошкільної освіти у 2023/2024 навчальному році : методичні рекомендації щодо діяльності закладів дошкільної освіти у 2023/2024 навчальному році : лист від 21.08.2023 №1/12490-23. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/64e/462/3ba/64e4623bad9ac145595619.pdf> (дата звернення : 13.02.2024).
2. Солопова Н. Лускунчик. *Хрестоматія для дітей дошкільного віку «БЕБІБУК»* / під заг. ред. А. А. Сопільник. Київ–Краматорськ : Інформаційно-видавничий відділ, 2023. С. 24–28.

Секція №5
«ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ:
ОСНОВНІ ВЕКТОРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ»

УДК 159.9

Володимир Приходько,
д-р пед. наук, професор, зав. каф. теорії
та методики спортивної підготовки,
Придніпровська державна академія
фізичної культури та спорту
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6980-1402>

Олексій Шевяков,
д-р психол. наук, проф. каф. фінансів, обліку
та психології Український державний
університет науки і технологій
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8348-1935>

Олексій Чередніченко,
канд. екон. наук, доцент кафедри
психології та соціальної роботи
Хортицька національна
навчально-реабілітаційна академія
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0423-2402>

НЕПРОФЕСІЙНА ФІЗКУЛЬТУРНА ОСВІТА СТУДЕНТІВ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ:
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ

Фізичне виховання фахівців цивільних спеціальностей необхідно здійснювати з відповідної методологічної позиції. Професійно-прикладна фізична підготовка (ППФП) доцільна в тих вищих навчальних закладах і спеціальностях, де вона дійсно потрібна: перш за все, це заклади Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом; Служби безпеки України, що реалізують державну політику у

сфері охорони державного кордону; центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту. У випадку спеціальностей і спеціалізацій, які ми узагальнено називаємо «цивільними», до уваги потрібно брати не характер та специфіку службових операцій з використанням фізичних якостей, як це має місце у ППФП при підготовці фахівця до службової діяльності, але й інші підходи. Саме на етапі формування уявлень про сутність діяльності професій «кабінетного типу», яких зараз більшість, закладаються основи, що визначають подальші кроки науковців фізичного виховання і авторів розробок програм.

З достатньою глибиною вже досліджені питання формування фізичної культури особистості [1]. Обговорена реформа дисципліни «Фізичне виховання» [2]. До порядку денного внесено питання освіти молоді з фізичної культури [3]. Подані теоретичне обґрунтування та результати педагогічних експериментів перевірки ефективності непрофесійної (неспеціальної) фізкультурної освіти учнівської молоді [4-5]. Між тим, усе ще не вирішеним залишається питання співвідношення і пріоритети у використанні професійно-прикладної фізичної підготовки та непрофесійної фізкультурної освіти студентів у різних типах закладів освіти і спеціальностей [6, с. 85].

Не вдалося, і це в умовах економіки сучасної України є неможливим, залучити широкі кола учнівської і студентської молоді до тих форм занять, що раніше виникли в економічно-розвинених країнах, зокрема до спортивно-орієнтованого й середовищно-орієнтованого фізичного виховання.

У результаті відповідні навчальні дисципліни як в школах, так і вишах, не в повній мірі вирішують покладені на них завдання щодо сприяння становленню такої особистості, яка повинна мати актуалізовані цінності культури фізичної і бути носієм фізкультурної діяльності. Але саме ці важливі освітні ефекти, а не утримуваний виключно під час навчальних занять рівень фізичних якостей і оптимальний для людини функціональний стан, і є тією надійною основою, яка дозволяє особі самостійно підтримувати потрібний людині рівень фізичного здоров'я і роботоздатності в різні вікові періоди.

Важливо відокремити поняття «фізкультурна грамотність» і «непрофесійна фізкультурна освіта» (НпФО). Грамотність передбачає розуміння знакових систем (термінології), яка використовується для опису дій, що виконуються у процесі традиційних фізкультурних занять. Саме на забезпечення фізкультурної грамотності зазвичай і орієнтований теоретичний курс «Фізичного виховання» і «Фізичної культури» в різних закладах освіти.

НпФО – це суттєво вищий рівень освоєння фізичної культури. Головна ознака фізкультурної освіченості – це «включення» людини у фізкультурну діяльність. Це також відповідальність за її планування, зокрема, якщо людина займається у групі, а суб'єктом діяльності тут є колектив (наприклад, групи самодіяльних туристів, прибічників «дворового» футболу тощо). Причому ці системи занять мають характер індивідуалізованих, а отже не «нав'язаних» людині і, за необхідності, нею ж змінюваних. Ці дії пов'язані зі свідомим відтворенням тих, що вже існують, або навіть створенням нових засобів фізичної культури, що використовуються для зміцнення здоров'я, рекреації і підвищення роботоздатності, як реакції суб'єкта на важкі та екстремальні умови та ситуації, що виникли в життєдіяльності.

Отже, НпФО у закладах вищої освіти – педагогічний процес, що має «замикати» багаторічні організовані заняття молоді фізичним вихованням. Він передбачає формування необхідного освіченій людині теоретичного мислення проєктувального типу. У ході так званої «усвідомленої» фізкультурної освіти, яка не тотожна фізкультурній грамотності, формують цінності та цілі використання засобів фізичної культури в різних ситуаціях життєдіяльності, що неперервно змінюються (табл.1). Це також здібності, необхідні для створення відповідних образів «себе більш досконалого, яким хочеться себе бачити у майбутньому», а також конструювання та реалізація власних комплексних систем занять.

Узагальнюючи, можна сформулювати, що студент, який опанував предмет «Фізичне виховання», повинен:

- знати: основи явища здоров'я людини, сутність здорового способу життя, правила особистої та громадської гігієни,

вплив занять фізичними вправами і спортом на організм людини, режим її рухової активності; основи психофізичного тренування, лікарського контролю і самоконтролю, зокрема самостійні заняття; правила техніки безпеки і профілактики травматизму на заняттях з фізичного виховання та на спортивних змаганнях;

- уміти: оцінювати рівень здоров'я, фізичного розвитку й фізичної підготовленості; складати розпорядок дня й режим праці, харчування, сну, відпочинку, фізичної активності; проводити різні комплекси гігієнічних заходів у структурі розпорядку дня, а також окремі частини навчального і тренувального занять, надавати першу медичну допомогу при травмах;
- володіти навичками проведення самостійних занять і тренувань з обраного виду спорту, самоконтролю під час фізичних та емоційних навантажень, суддівства змагань з обраного виду спорту, допоміжних і нетрадиційних видів фізичного виховання;
- досягати динаміки зростання фізичного розвитку, фізичної підготовленості та функціональних можливостей організму в порівнянні з початком навчання у закладі вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Sizov V., Sheviakov O., Slavska Ya., Alforov O., Kornienko V. (2022). Theoretical foundations of pedagogy and educations: Collectuve monograf. International Science Groop Boston: Primedia eLaunch. 602 p. P.60-66. DOI-10.4622299/ ISG.2022.
2. Burlakova, Sheviakov O., Kondes T. (2021) Psycological predictors of the formation of health, reserving competentness of future specialists. Public administration and Law Review. Issue 4(8). P.74-79. DOI: <https://doi.org/10.36690/2674-5216-2021-4-74>.
3. Shevyakov O., Burlakova I., Evdokimova N., Kakhno I., Ponomarenko V. (2020) Social and psychological technologies for the formation of professional health of economists. International Journal of Psychological Rehabilitation. Vol.24. Issue 6. P.13030-13040. DOI: 10.37200/IJPR/V2416/PR261271.
4. Sheviakov O., Burlakova I. (2020). Vector of occupational health development. Vector of modern pedagogical science in Ukraine and EU contries. Riga: Izdevniciba Baltia Publishing. 772 p. P. 95-110.

<http://doi.org/10.30525/978-9934-588-37-2.1.6>.

5. Shevchenko O.A., Shevyakov O.V., Burlakova I.A. Agarkov O.A., Shramko I.A. (2020). Psychological foundations of occupational health of specialists of economic sphere. Medychni perspeytyvi. Vol.20. №2. P.163-167.
6. Sheviakov O., Burlakova I. (2019). Psychological bases of professional health of specialists of economic sphere. The development of global science. London: United Kingdom. P.82-94.

УДК 373.5.091.12.011.3-051:62/64

Микола Бобилев,

аспірант кафедри теорії

*і практики технологічної та професійної освіти ДВНЗ
«Донбаський державний педагогічний університет»*

Марина Бутиріна,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри теорії

*і практики технологічної та професійної освіти
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет»*

ORCID 0000-0003-2678-749X

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЇ ДО ТЕХНОЛОГІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ДОПРОФІЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ

Освітня реформа Нової української школи спрямована на розвиток компетентностей учнів для свідомого вибору майбутньої професії. Підприємливість та фінансова грамотність – компетентність, яка має формуватися під час навчального предмету «Технології», спрямована на розвиток талантів і здібностей учнів, необхідних для реалізації задуму в готовий продукт засобами технологій декоративно-ужиткового мистецтва, дизайну, STEAM-проектів, побутової діяльності тощо, готовності та здатності до створення проекту виробу, планування діяльності з виготовлення виробу, партнерської взаємодії у процесі реалізації виробничої діяльності, культурного та національного

самовираження під час створення матеріальних благ, підприємницької діяльності. Саме у продуктивній діяльності найяскравіше візуалізується ступінь сформованості наскрізних умінь, вказаних у Державному стандарті Нової української школи. Згідно з Концепцією, допрофільна підготовка здійснюється у середній школі з метою формування профільних інтересів та становлення профільних намірів учнів, що сприяє вибору ними напряму профільного навчання у старшій школі.

Майбутні вчителі профільного навчання мають розуміти, які виклики в допрофільній підготовці учнів ставить перед ними освітня реформа, воєнний стан в країні, особливості дистанційного навчання, сучасні технології організації освітнього процесу.

Якісна професійна підготовка майбутніх учителів технології є актуальною проблемою сьогодення. Допрофільна підготовка та профільне навчання є фундаментальною основою для підготовки трудового потенціалу країни, модернізації освіти відповідно до Національної стратегії розвитку освіти України на 2015-2025 рр., Концепції «Нова українська школа», законів України «Про вищу освіту», «Про освіту». [1, 2, 8]

Згідно з концепцією реформи Нової української школи початок роботи профільної (старшої) школи (10, 11, 12 класи) за новими освітніми стандартами на компетентнісній основі запланований не пізніше 2027 року. Підготовка до реалізації вже розпочато і набуває обертів. [8,9,10] Тому вбачаємо основну роль профільного навчання у впровадженні всього комплексу наскрізних умінь у практичну діяльність людини зі створення матеріальних благ, що носить ознайомчий характер допрофільної підготовки і є важливим етапом профорієнтаційної роботи з учнями. Основна увага зараз приділяється індивідуалізації та диференціації допрофільної підготовки учнів у закладах загальної середньої освіти, формуванню бази варіативного компоненту змісту орієнтованої допрофільної підготовки, аналізу ресурсів, підготовки вчителів, створенню умов для самостійного вибору учнями освітньої траєкторії, забезпечення психолого-педагогічного супроводу допрофільної підготовки, інформаційно-роз'яснювальної роботи з батьками та учнями. Допрофільна підготовка- це система, яка допомагає визначенню учнів у виборі профільних напрямів, шляхів продовження освіти та майбутньої

професії і вчитель майбутнього має бути до цього готовий, щоб допомогти учням зробити свідомий вибір.[15,16]

Основну роль в розвитку майбутнього трудового потенціалу країни відіграє саме профільне навчання, яке прийшло на зміну трудового навчання. Для відбудови країни у післявоєнний період потрібно виховувати економічно грамотну молодь. Це можна реалізувати лише на уроках праці, які пов'язують теоретичні знання більшості дисциплін з умінням створювати матеріальні блага.

Сьогодні диктує свої правила, відбувається переосмислення пріоритетів, формування нових концептуально-методологічних основ освітньої діяльності, завдань, змісту та шляхів реалізації інновацій.

Аналіз стану підготовки майбутніх учителів технології до інноваційної діяльності та технологізації освітнього процесу з урахуванням реформування та євроінтеграції освітнього процесу дозволив зробити висновок, що ці питання потребують детального вивчення.

У роботах вітчизняних та зарубіжних учених В. Борисова, А. Вихруща, Р. Гуревича, М. Кадемії, А. Киверялга, О. Коберника, М. Корця, Є. Кулика, В. Мадзігона, Л. Оршанського, В. Сидоренка, В. Шешенка, Д. Тхоржевського, Г. Терещука, М. Янцура та ін. інноваційна педагогічна діяльність майбутніх учителів трудового навчання (технологій) розглядається як творчий процес, спрямований на творення нового й перетворення навколишньої дійсності. Автори звертають увагу, що саме особистість учителя трудового навчання (технології) є ядром інноваційної діяльності. [3, 4, 5, 6, 13, 14]

На нашу думку, сьогодні вимагає від педагога бути не тільки активним, креативним, ініціативним, мати інноваційний стиль мислення й розвинені рефлексивні здібності, а й ще володіти сучасними технологіями організації освітнього процесу. Оскільки технологізація освітнього процесу це невід'ємна частина нашого майбутнього.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт повної загальної середньої освіти,

- затверджений постановою КМУ № 898 від 30.09.2020 URL: <http://surl.li/mfre>
2. Дорожня карта імплементації статті 7 Закону України «Про освіту» в закладах загальної середньої освіти на 2019-2023 роки URL: Наказ Міністерства освіти і науки України «Дорожня карта імплементації статті 7 Закону України «Про освіту» в закладах загальної середньої освіти на 2019-2023 роки від 27.03.2019 року № 399. URL: <https://cutt.ly/AuSbjs>
 3. Васьков Ю.В. Педагогічні теорії, технології, досвід: Дидактичний аспект / Ю.В. Васьков.– Харків: Скорпіон, 2000. – 120 с. 4. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник / І.М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 460 с. 5.
 4. Кондрашова Л.В. Формування професійного "Я" майбутніх педагогів засобами особистісно-зорієнтованого навчання в практиці вищої школи / Л.В. Кондрашова // Педагогіка вищої школи. – Кривий Ріг: КДПУ, 2000. – Вип.2. – С.3–13.
 5. Кадемія М. Ю. Кобися А. П., Кобися В. М. Інформаційно комунікаційні технології в навчальному процесі. Соціальні сервіси та онлайн-офіс : навч. посіб. Вінниця: Ландо, 2011. 172 с.
 6. Нейв К. Використання комп'ютерних і цифрових технологій у роботі шкільного вчителя. Велика Британія. URL: <http://osvita.ua/school/method/technol/44008/>
 7. Литвинова С. Г. Хмарні технології як засіб розбудови інноваційної школи. Україна. URL: http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp14/Litvinova.pdf
 8. Особливості організації 2022/23 навчального року URL: <http://surl.li/cnrgf>
 9. «Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти», Наказ МОН від 19.02.21 №235 URL: <http://surl.li/tpgr>
 10. Професійна орієнтація у Новій українській школі URL: <http://surl.li/bggiq>
 11. Закон України «Про повну загальну середню освіту», затверджений Верховною Радою України, 2020, №31, ст.226 (редакція від 01.05.2021) URL: <http://surl.li/mfrk>
 12. Савченко О.Я. Особистісно-орієнтована підготовка майбутнього вчителя / О.Я. Савченко // Педагогічна газета. – 2001. – №7. – С.1
 13. Сидоренко В., Гедзик А. Концептуальні положення професійнографічної підготовки майбутніх учителів

- технологій // Трудова підготовка в закладах освіти. 2011. № 11-12. С. 26-29.
14. Стешенко В. В. Визначення виробничих функцій, типових задач діяльності та професійних умінь вчителя на основі предметно-функціонального підходу / В. В. Стешенко // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. праць / за ред. Л. Л. Тovaжнянського, О. Г. Романовського. – Вип. 43(47). – Х. : НТУ “ХП”, 2015. – 388 с. – С. 310-317.
15. Стешенко В. В. Вимоги до визначення спеціальних (фахових) компетентностей вчителя трудового навчання (до складання стандарту вищої освіти за спеціальністю “014 Середня освіта”) / В. В. Стешенко, Д.Е. Кільдеров, Б.В. Стешенко // Актуальні проблеми та перспективи технологічної та професійної освіти : мат-ліміжнар. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 23-24 вересня 2016 р.). – Тернопіль : ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2016. – 120 с. – С. 86-88.
16. Шевченко Л. С. Використання інформаційно-комунікаційних технологій як засобу стимулювання навчальної діяльності майбутніх учителів // Звітна наукова конференція Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України. 2013. URL: http://www.ime.eduua.net/cont/tezy_2013.pdf

УДК 378.134:811.11123(043.2)

Lydmila Tyshakova,

Candidate of pedagogical sciences,

Associate Professor of Romano-germanic Department

State Institution "Luhansk Taras Shevchenko National University"

<https://orcid.org/0000-0001-9237-2730>

TRENDS AND STRATEGIES OF PROFESSIONAL AND TECHNOLOGICAL TRAINING OF FOREIGN LANGUAGE TEACHERS UNDER MARTIAL LAW

The process of accession of Ukraine to the European Community necessitates the study of the leading theoretical concepts and practices of Western European countries in the field of education, a detailed analysis of the variety of educational problems at all levels of education. Due to a number of social, political, and economic

reasons in the conditions of martial law in Ukraine the requirements that society places on the teacher training process has significantly changed. The entry of the national higher school and pedagogy into the world cultural and educational space, the humanization and democratization of the educational process, the orientation of modern higher education towards professional and creative principles in the organization of the educational process in higher educational institution and the formation of a new type of specialist, highly-qualified professional, have necessitated a review and qualitative update of the structure, content, forms and methods of training future foreign languages teachers.

The main focus of the traditional system of psychological and pedagogical teacher training in national pedagogy was on the content and the search for rational methods of teaching and education. As practice shows, the essence of training lies not in the method itself but in its instrumentation, the teacher's ability to combine it with the needs and students' capabilities in a particular pedagogical situation. In other words, the system of teacher training lacks an operational link, as a result of which theory remains inaccessible, and practice is reduced to mastering certain recipes and recommendations.

The existing gap can be closed down by teaching future teachers the basics of pedagogical technology which occupies an intermediate place between theory and practice. To understand the essence of pedagogical technology, it is important to classify pedagogical tasks. According to the time characteristics, it is customary to distinguish between strategic pedagogical tasks that determine the initial and final results of pedagogical activity; tactical pedagogical tasks that belong to a particular stage of solving strategic tasks; operational pedagogical tasks – current, immediate tasks that are solved by the teacher during students' practical activity.

According to the structure of the holistic pedagogical process, the following tasks are distinguished by content: didactic tasks, i.e. tasks of students' educational and cognitive activity; educational tasks related to the formation of value orientations, socially important personal qualities, development of students' interests, their abilities, their life self-determination, etc.

Thus, it is customary to distinguish between tasks of different classes, types and levels of their complexity, but since they are all

tasks of social management, the process of solving any pedagogical task includes certain stages taking into account the specifics of pedagogical activity.

The educational process of higher educational institutions focuses on the acquisition of professional knowledge. The quality of knowledge depends on the specifics of the cognitive activity to which it relates. Each teacher has a program for presenting subject knowledge, but it does not identify specific activities in which the future specialist can use the acquired knowledge. Pedagogical technology involves the use of a specific program of cognitive activity which is determined by the purpose of learning. One of the most important strategic tasks is the creation of a common language space which specify the attention and efforts of national organizations, including the Ministry of Science and Education of Ukraine to solve the problem of teaching foreign languages in modern conditions under martial law.

Ukraine's gradual entry into the global space actualizes the growing need for research and comparison of theoretical and practical issues of foreign language teaching and teacher training in modern conditions, teachers' strategies of pedagogical and technological activities at the present stage of the development of pedagogical science in developed countries and in Ukraine. Originality of teaching foreign languages in higher educational institutions is determined by the emphasis on practical professional aspects of teaching the discipline. As a separate direction in higher education, the focus on students' independent learning activities in specific conditions at present, activation of their learning activities, development and disclosure of creative abilities has been distinguished.

Technologization of education is characterized by the scientific organization of the educational process in accordance with the specialist's diagnostic qualification features. The main features of the educational process technology are determined by its educational focus on the effective achievement of learning outcomes [4].

In the context of higher education reform, educational technologies for teaching foreign languages must also change. Language education itself is also gradually being modernized through the introduction of a module-rating system for teaching

foreign languages; interdisciplinary integration, democratization and economization of education in Ukraine today call for innovative components and the use of modern WEB technologies in teaching foreign languages. High-quality language training of students is impossible without the use of modern educational technologies. [3. C.5-6].

All this places new demands on the teacher and foreign language teaching at higher educational institutions. Learning and teaching foreign languages today is impossible without an innovative component. Innovative technologies, that teachers of foreign languages use in foreign language classes, contribute to increasing motivation to learn it [1].

Effectiveness and individualization of the learning process, active psychological and pedagogical interaction between teacher and students create optimal conditions for creative use of information in students' independent cognitive activity as foreign language professional competence becomes specialists' most important quality.

Список використаних джерел

1. Горобець І.А., Маковська Г.Я. Інноваційні технології у викладанні іноземної мови професійного спрямування. «Молодий вчений» • № 3.2 (55.2) • березень, 2018 р. С. 56-59.
2. Колонато Д. К. Сучасні технології у викладанні іноземних мов. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія "Педагогіка, соціальна робота"*. Випуск 33. 2014. С. 92-94.
3. Кудря М. М. (2020) *Modern methodologies of teaching foreign languages in higher school of Ukraine* Спеціальний тематичний випуск "Вища освіта у контексті інтеграції до європейського світнього простору" (2). pp. 222-230. ISSN 2309-7744
4. Купчинська О.В. Інноваційні технології у вивченні і викладанні іноземних мов/ О.В. Купчинська// Актуальні проблеми іншомовної комунікації: лінгвістичні, методичні та соціально-психологічні аспекти: зб. матеріалів всеукраїнської науково-методичної Інтернет-конференції. – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2014. С. 32-35.

УДК 377.091(477.62)«364»

*Вікторія Малюкова,
в.о. директора Краматорського
фахового коледжу технологій та дизайну*

**ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
В ЗАКЛАДІ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
(з досвіду роботи Краматорського фахового
коледжу технологій та дизайну)**

Широкомасштабне воєнне вторгнення російської федерації на територію України, розпочате 24 лютого 2022 року, внесло суттєві зміни в життя нашого суспільства й кожного українця, у сферу освіти в цілому та в роботу кожного конкретного закладу освіти. У зв'язку із введенням в Україні воєнного стану, відповідно до статті 571 Закону України «Про освіту» щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, Краматорський фаховий коледж технологій та дизайну перейшов на освітній процес в дистанційному режимі, що було найбільш безпечним для всіх його учасників.

Перед колективом коледжу постав ряд першочергових задач, від вирішення яких залежала подальша стабільна робота закладу, а саме:

- створення умов максимально можливої безпеки кожного учасника освітнього процесу;
- пристосування освітнього процесу до умов воєнного часу;
- розвиток особистості студента, який є патріотом України, збільшення ролі національно-патріотичного виховання, підготовки здобувачів освіти до національного спротиву;
- забезпечення належного рівня якості освіти;
- надання психологічної та емоційної підтримки усім учасникам освітнього процесу;
- максимальне збереження колективу коледжу та контингенту студентів;
- перехід не лише на дистанційне навчання, а й на дистанційне управління коледжем.

Відповідно до рекомендацій Міністерства освіти і науки

України, а також Департаменту освіти і науки Донецької облдержадміністрації Краматорський фаховий коледж технологій та дизайну був тимчасово переміщений до міста Черкас на базу Факультету ринкових, інформаційних та інноваційних технологій Київського національного університету технологій та дизайну (наказ МОНУ від 27.04.2022 р. № 375), а пізніше був релокований до Черкаського державного технологічного університету (наказ МОНУ № 775 від 31.08.2022 р.).

На жаль, враховуючи те, що з початку війни, внаслідок бойових дій та загрози життю, більшість викладачів та студентів коледжу вимушено перемістилася в межах України або за кордон, навіть релокація закладу в більш безпечне місто України не дала можливості організувати освітній процес в режимі офлайн. Безперечним вибором в організації освітнього процесу стало продовження його провадження за дистанційними технологіями навчання з частковим переходом на змішане навчання при проведенні навчальних та виробничих практик студентів.

Безумовно, завдяки набутому досвіду дистанційного навчання в період пандемії, колектив коледжу достатньо швидко адаптувався до нових реалій і, в цілому, зміг забезпечити виконання навчальних планів вже на кінець 2021/2022 навчального року. Але організація дистанційної форми навчання під час правового режиму воєнного стану набула нової специфіки, потребувала постійної систематичної роботи щодо її вдосконалення, надання їй більшої гнучкості, створення можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії та академічної мобільності здобувачів освіти.

У межах академічної автономії адміністрація коледжу розробила алгоритм щодо організації освітнього процесу та управління закладом, зокрема:

1) Дистанційний освітній процес провадиться з використанням платформи GoogleWorkspace – пакету спеціалізованого хмарного програмного забезпечення й інструментів для спільної роботи. Для доступу до єдиного інформаційного середовища коледжу всім викладачам та студентам в домені закладу kramktd@ktd1967.ukr.education створено корпоративні облікові записи (адреса електронної

пошти та пароль). Керування всіма обліковими записами коледжу, налаштування основних та додаткових сервісів за спеціальностями та потребами користувачів, консультацію викладачів та студентів щодо роботи здійснює призначений адміністратор платформи – методист коледжу.

При першому підключенні до навчальних облікових записів та приєднанні до занять Classroom студентам надається технічна та інформаційна допомога.

2) Відповідно до навчального плану у Classroom викладачами коледжу створено предметні курси для всіх навчальних груп. Через Google-класи надалі відбувається підключення студентів до занять-конференцій, згідно з розкладом занять (при синхронному викладанні); викладачем створюються завдання, які містять необхідні навчальні матеріали, пояснення щодо виконання завдання, посилання на опитування, виставляються оцінки, даються коментарі щодо виконання робіт тощо; студенти в установленій термін прикріплюють звіти. Це дає можливість налагодження двосторонньої комунікації між учасниками освітнього процесу, позитивно впливає на процес навчання, якість самоосвіти та саморозвитку.

Виховні заходи зі студентами, онлайн-наради, засідання, батьківські збори також проводяться у формі конференцій через відповідні «класи».

3) З метою забезпечення узгодженої взаємодії колективу коледжу, ефективного управління освітнім процесом, максимального налагодження електронного документообігу на платформі були сформовані диски за напрямками роботи: Навчальна частина, Приймальна комісія, Методична робота, диски циклових комісій, Практичне навчання, розпорядчі документи тощо. Усі сховища керовані з різним рівнем приватності та доступу на спільному Google Диску для безпечного спільного та конфіденційного доступу до файлів.

4) Адміністрацією коледжу ведеться постійний внутрішній моніторинг роботи викладачів та студентів, мета якого – отримання об'єктивної інформації про стан та якість освітнього процесу, забезпечення керівництва закладом. З цією метою регулярно відвідуються навчальні заняття, здійснюється

постійний контроль роботи викладачів на платформі, тривалість занять, якість викладених завдань, відвідування занять студентами, регулярність оцінювання знань та їх рівень тощо. Також для налагодження зворотного зв'язку та реагування на можливі проблеми адміністрація коледжу періодично проводить онлайн опитування / анкетування щодо організації навчання серед студентів та їх батьків. Результати цих заходів аналізуються на нарадах викладачів, що забезпечує прозорість та підвищує якість роботи колективу.

5) Для забезпечення ведення обліку відвідування та результатів навчальної діяльності студентів, обліку виконаної роботи викладачів, спрощення та оптимізації ведення електронної документації з початку 2022/2023 навчального року в коледжі запроваджено ведення електронних журналів E-journal від Інституту освітньої аналітики.

Практична підготовка студентів є однією з найважливіших форм організації освітнього процесу та обов'язкова складова освітньо-професійних програм фахової передвищої освіти, спрямована на завершення формування професійних компетентностей та отримання досвіду їх застосовування. І саме ця надважлива складова фахової освіти найбільше страждає під час дистанційного навчання. Тож, з метою забезпечення якості практичного навчання, коледжем були створені умови для проходження практики на базі Черкаського державного технологічного університету. Але враховуючи те, що далеко не всі студенти мають змогу приїздити до Черкас, паралельно з цим організовано дистанційне практичне навчання, а виробничу практику студенти проходять за місцем їх фактичного перебування під онлайн-керівництвом викладачів коледжу.

Отже, організація освітнього процесу в умовах воєнного стану – це складна та кропітка робота, яка потребує чіткої системності та дії в команді. Але не зважаючи на всі складнощі й виклики сьогодення, викладацький колектив коледжу самовіддано працює, надає студентам доступні та якісні знання, розвиває їх інтелектуальні та творчі здібності, формує свідомість патріотів України задля спільної Перемоги. Неодноразові перемоги студентів коледжу в міжнародних, всеукраїнських і обласних творчих конкурсах та наукових

конференціях, достатній рівень якісного показника результатів захисту дипломних проєктів, позитивні відгуки незалежних експертів під час відвідування відкритих занять є свідченням того, що коледж надає високий рівень освітніх послуг.

Список використаних джерел

1. Положення про практичну підготовку здобувачів фахової передвищої освіти від 26.06.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1055-23#Text>
2. Рекомендації МОН щодо організації освітнього процесу / Міністерство освіти і науки. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/rekomendaciyi-shodo-organizaciyi-osvitnogo-procesu>
3. Шаров О. Особливості управління закладами фахової передвищої освіти в умовах воєнного часу / Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти. URL: <https://nmc-vfro.com/pidvyshhennya-kvalifikaciyi-kerivnykiv-zakladiv-fahovoyi-peredvyshhoi-osvity>

УДК 377.091«364»

Олена Косолап,
*учитель Селидівської
загальноосвітньої гімназії
Селидівської міської ради
Донецької області*

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА В УМОВАХ ВІЙНИ: ТРАНСФОРМАЦІЯ, ОСНОВНІ ОРІЄНТИРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ

Актуальність проблеми. Війна в Україні призвела до глибинних змін у всіх сферах суспільного життя, зокрема в освіті. Професійна освіта, як одна з ключових складових системи освіти, також зазнала значних трансформацій.

Мета роботи: узагальнити основні тенденції та особливості трансформації професійної освіти в умовах воєнного стану, а також визначити основні вектори забезпечення її якості.

Основна мета трансформації системи освіти в Україні – поставити людину, її потреби та цінності в центр уваги. Лише

освічені українці можуть побудувати сильну та життєздатну державу, розбудувати сучасну економіку та забезпечити майбутнє наступних поколінь. З огляду на це, Міністерство освіти і науки України приділяє особливу увагу тому, щоб українські діти й фахівці, де б вони не перебували, продовжували здобувати освіту в українській освітній парадигмі.

Варто зазначити, що трансформація професійної освіти в умовах воєнного стану відбувалася в декількох напрямках.

Дистанційне навчання. В умовах, коли велика частина закладів освіти була евакуйована або тимчасово призупинила свою роботу, дистанційне навчання стало єдиним можливим способом забезпечення доступу до професійної освіти.

Інтеграція з іншими освітніми рівнями. В умовах, коли освітній процес був перерваний, виникла необхідність інтегрувати професійну освіту з іншими навчальними рівнями, зокрема із загальною середньою освітою та вищою освітою. Це дозволило забезпечити безперервність освітнього процесу та уникнути втрати здобутків у навчанні.

Актуалізація навчальних програм. В умовах змінених потреб ринку праці виникла необхідність актуалізації навчальних програм професійно-технічної та фахової передвищої освіти. Це дозволило здійснити підготовку фахівців, які відповідають сучасним вимогам ринку праці.

Основними векторами забезпечення якості професійної освіти в умовах воєнного стану є:

- забезпечення доступності освіти. Важливо здійснити доступ до професійної освіти для всіх охочих, незалежно від їхнього місця проживання та соціального статусу. Це може бути реалізовано за допомогою дистанційного навчання, інтеграції професійної освіти з іншими освітніми рівнями та створенням мережі навчальних центрів у регіонах, де ведуться бойові дії;
- забезпечення якості освітнього процесу. В умовах дистанційної освіти та тимчасового закриття закладів освіти важливо гарантувати якість освітнього процесу. Цього можна досягти через розробку та впровадження нових

освітніх технологій, підвищення кваліфікації викладачів та створення систем управління якістю;

- забезпечення відповідності освітніх програм потребам ринку праці.

Важливо забезпечити відповідність навчальних програм професійно-технічної та фахової передвищої освіти потребам ринку праці. Це може бути реалізовано за допомогою залучення представників роботодавців до розробки навчальних програм, упровадження дуальної освіти та створення системи моніторингу ринку праці.

Сучасна система професійної освіти характеризується повільними темпами розвитку цифрових технологій та організації навчального процесу; невідповідністю змісту навчальних програм потребам ринку праці; низьким рівнем комунікації між закладами освіти, підприємствами та IT-компаніями, що спеціалізуються на цифровізації відповідних секторів економіки, в яких заклади професійної освіти здійснюють підготовку фахівців; професійними за багатьма спеціальностями, за якими готують фахівців; застарілість багатьох спеціальностей; низька цифрова компетентність керівників деяких закладів освіти.

Нині українська влада визнає професійну освіту «ключем до швидкої економічної відбудови України» (МОН України, 2022). Відповідальність за вдосконалення та модернізацію професійної освіти в країні несуть держава, науково-освітня спільнота та приватні партнери у сфері професійної освіти. Інвестування в професійну освіту має бути визначено на державному рівні й усвідомлено на особистісному як безперервний процес збереження й розвитку людського капіталу, основа відновлення національної економіки, гарантія її незалежності, безпеки й міжнародного визнання.

Отже, трансформація професійної освіти в умовах воєнного стану є складним і багатогранним процесом. Важливо забезпечити доступність, якість та відповідність освітніх програм потребам ринку праці. Це дозволить здійснити відновлення економіки України та підготовку висококваліфікованих кадрів для відбудови країни.

Список використаних джерел

1. Освіта і наука України в умовах воєнного стану: виклики, розвиток, повоєнні перспективи. Інформаційно-аналітичний збірник. Інститут освітньої аналітики. Київ, 2023. mon.gov.ua
2. Прохоренко, Л.І. (2022). Наука і освіта в умовах війни: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. Вісник Національної академії педагогічних наук України, 4(1). <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4133>
3. Радкевич. В. (2019). Роль професійної освіти в реалізації цілей сталого розвитку суспільства. Професійна освіта, 1, 5-9.
4. Радкевич В. О., Лузан. П.Г., & Пашенко. Т. М. (2022). Фахова передвища освіта: аналітичний огляд ефективності. Вісник національної академії педагогічних наук України. 4(2). <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4209>

Секція №6
«ІНСТИТУАЛІЗАЦІЯ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
ТА ВИХОВНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД»

УДК 37.01/.09

Оксана Єгорова,
заступник директора з навчально-виховної роботи
Іллінівського ОЗЗСО з поглибленим вивченням
іноземних мов Іллінівської сільської ради
Краматорського району Донецької області,

Світлана Шуріна,
учитель початкових класів Іллінівського ОЗЗСО
з поглибленим вивченням іноземних мов
Іллінівської сільської ради
Краматорського району Донецької області

ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО
ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Указами Президента України № 64/2022 від 24 лютого та № 133/2022 від 14 березня 2022 року у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України введено воєнний стан – особливий правовий режим, що вводиться в разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності, територіальній цілісності. Ураховуючи нові реалії в Україні, пов'язані з російською агресією, усе більшої актуальності набуває виховання в молодших школярів почуття патріотизму, постає потреба в перегляді й оновленні системи національно-патріотичного виховання. З цією метою МОН України затвердило заходи щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України до 2025 року.

Відповідно до Концепції метою національно-патріотичного виховання визначено «становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, формування

активної громадянської позиції, утвердження національної ідентичності громадян на основі духовно-моральних цінностей українського народу, національної самобутності» [2].

Надважливим є впровадження національно-патріотичного виховання в початковій школі, оскільки молодший шкільний вік – це найбільш сприятливий період для формування патріотичних поглядів і почуттів дитини, морально-етичних принципів, виховання громадянської культури, установлення національної ідентичності. Саме в цей період закладаються та формуються основи багатьох якостей особистості, її ціннісні орієнтації, самооцінка.

Відповідно до Державного стандарту початкової освіти [1] реалізація мети початкової освіти базується на таких засадах як «утвердження людської гідності шляхом виховання чесності, відваги, наполегливості, доброти, здатності до співчуття і співпереживання, справедливості, поваги до прав людини (зокрема, права на життя, здоров'я, власність, свободу слова тощо); плекання любові до рідного краю та української культури, шанобливе ставлення до української держави; формування активної громадянської позиції, відповідальності за своє життя, розвиток громади та суспільства, збереження навколишнього світу». Згідно з ці громадянсько-патріотична компетентність формує здатність учня утверджувати власну гідність, відстоювати свої права та права інших, чинити спротив у ситуаціях, що загрожують почуттю гідності та здоров'ю, усвідомлювати себе частиною спільноти, активно спілкуватися з однолітками та дорослими, робити відповідальний вибір, усвідомлювати події громадського і політичного життя країни [1].

Сьогодні, в умовах війни, як ніколи потрібні нові підходи та нові шляхи виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості, які б відповідали жахливим реаліям сьогодення.

Однією з форм національно-патріотичного виховання в умовах війни є започаткована в березні 2022 року Указом Президента України загальнонаціональна хвилина мовчання за загиблими. Проведення хвилини мовчання відбувається о 9 годині 00 хвилин по всій Україні всіма засобами масової інформації. Її метою є «вшанування пам'яті, громадянської відваги і самовідданості, сили духу, стійкості та героїчного

подвигу воїнів, полеглих під час виконання бойових завдань із захисту державного суверенітету та територіальної цілісності України, мирних громадян, які загинули внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України» [3]. Після загальнонаціональної хвилини мовчання учні молодших класів можуть розповісти про зміни, які відбулися внаслідок війни в їхньому житті, у житті родини, України. Учителю може розказати дітям про причини війни, про те, що означає для України дружня підтримка інших держав, про історичних діячів, які в різні часи боролися за незалежність нашої Батьківщини. Обов'язковим елементом таких бесід має бути обговорення поведінки під час повітряних тривог, правил безпеки в умовах війни тощо.

Доцільно проводити години спілкування у форматі онлайн-зустрічей з воїнами та їхніми рідними, з постраждалими під час війни РФ проти України, з волонтерами; організовувати майстер-класи за участю батьків і волонтерів із виготовлення сувенірів з патріотичною символікою, сумок для аптечок, рукавиць, плетіння маскувальних сіток тощо, які можуть бути передані для бійців ЗСУ. Виготовлення саме таких виробів якнайкраще сприяє вихованню в учнів національно-патріотичних почуттів. Залучати молодших школярів до участі у флешмобах, акціях на підтримку ЗСУ, ярмарках, виставках творчих робіт дітей та їхніх батьків.

У позаурочній роботі під час виховних заходів варто влаштовувати спільний перегляд патріотичних мультфільмів, які розкажуть наймолодшим глядачам про Україну, її історію, найбільші здобутки та досягнення українців, спрямовані на творчий, патріотичний, суспільний та особистісний розвиток дитини («Кирило Кожум'яка», «Це – наше, і це – твоє», «Моя країна Україна», «Книга-мандрівка. Україна», «Літа мої», «Знай наших») тощо; фільмів-казок про козаків, козацький рід, український фольклор і українську народну міфологію («Пекельна хоругва, або Різдво козацьке», «Сторожова застава», «Чорний козак») тощо.

Доречно проводити тематичні диспути, вікторини, перегляди відеоматеріалів і презентацій, присвячених героїчним подвигам українських воїнів, боротьбі за територіальну

цілісність і незалежність України (наприклад, до Дня героїв Небесної Сотні; до Дня захисників і захисниць України, до Дня пам'яті Героїв Крут тощо).

Однією з дієвих форм є залучення молодших школярів до участі у дитячих організаціях і таборах військово-патріотичного спрямування, які налаштовані на підготовку свідомих захисників Батьківщини, готових за будь-яких умов стати на захист України («Сокіл» («Джура»)).

Результативність національно-патріотичного виховання значною мірою залежатиме від того, наскільки ті чи інші форми, методи та засоби освітнього процесу мотивують молодших школярів.

Отже, війна з росією актуалізувала потребу в національно-патріотичному вихованні всіх громадян України та молодших школярів зокрема. У період воєнного стану надзвичайно важливо дбати про становлення ідеалів свободи і рівності, усвідомлення цінності людської гідності молодого покоління, повагу та любов до української мови, залучати дітей до різноманітних проєктів, посиленої волонтерської роботи, флешмобів та акцій на підтримку ЗСУ, участі у дитячих організаціях і таборах військово-патріотичного спрямування. Тільки живучи з Україною в серці ми здобудемо перемогу та мирне майбуття у вільній країні.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#n12>
2. Концепція національно-патріотичного виховання. URL: <https://nus.org.ua/news/mon-zatverdyl-no-vukontseptsiyu-patriotichnogo-vyhovannya/>
3. Про загальнонаціональну хвилину мовчання за загиблими внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України: Указ Президента України № 143/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1432022-41729>

УДК 37.01/.09

Олена Донцова,

*заступник директора з навчально-виховної роботи
Лиманського міського Центру позашкільної роботи*

ВИХОВНА РОБОТА В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ НОВИХ РЕАЛІЙ

Мріяти – круто!

Діяти – на часі!

Рухаємо країну до Перемоги разом!

Організація освітнього та виховного процесу у воєнний час – це новий виклик для освітян, зокрема і для педагогічного колектива Лиманського міського Центру позашкільної роботи. Наші вихованці, як і педагоги, знайшли прихисток у різних куточках України та за кордоном. У такий складний час ЦПР став осередком, який дає змогу дітям отримувати психологічну підтримку, підтримувати емоційний стан, налагоджувати спілкування, переключати увагу, відволікатись від новин, надає впевненості, відчуття приналежності до спільноти. Керівники гуртків ЦПР організують освітній процес таким чином, аби він був комфортним і безпечним для всіх учасників.

В умовах воєнного стану перед педагогами Лиманського міського Центру позашкільної роботи постали нові виклики у виборі форм проведення виховних заходів у дистанційному режимі, організації освітнього процесу та створенні максимально можливих безпечних умов для кожної дитини, реалізації безпекової складової здоров'я особистості, забезпечення її фізичного, психічного, соціального та духовного благополуччя.

Для будь-якого розвитку потрібен виклик. Нашим викликом стало дистанційне навчання ще за часів ковіду, а наразі – це повномасштабне вторгнення, яке змінило людей, світ і напрями роботи освітян.

Ковід навчив нас працювати дистанційно, гуртуватися та працювати в соціальних мережах, які стали нашим ключем до серця дітей. Педагоги, опанувавши сучасні технології, почали вести особисті YouTube-канали, де викладають відеоролики, створені власноруч. Це дає можливість через посилання

надавати доступ до відеозанять, виховних заходів або ж поширювати вже змонтовані освітні ролики відповідно до обраної тематики. Здобувачі освіти мають змогу переглянути відео декілька разів.

Система виховної роботи у Лиманському міському ЦПР у цілому та безпосереднє виховання особистості на заняттях гуртка є складовими наскрізного виховання закладу. Головні завдання, практична реалізація яких спрямована на формування особистісних рис громадянина України, що включають у себе національну свідомість, розвиток духовності, моральну, художньо-естетичну, правову, трудову, фізичну, екологічну культуру, реалізуються за наступними основними розділами плану виховної роботи, який затверджується на початку навчального року:

- права дитини;
- національно-патріотичне виховання;
- протидія булінгу;
- запобігання домашньому насильству;
- запобігання та протидія торгівлі людьми;
- профілактика шкідливих звичок і девіантної поведінки;
- сімейне виховання.

В умовах повномасштабної війни, яку розв'язала рф проти України, уже ні в кого не викликає сумнівів той факт, що ми маємо приділити особливу увагу національно-патріотичному вихованню дітей і молоді. Для педагогічного колективу ЦПР патріотичний напрям роботи був і залишається пріоритетним.

Тому основними напрямками роботи з патріотичного виховання гуртківців у ЦПР стали: національно-патріотичне виховання, психологічна й емоційна підтримка учнів; навчання правил поведінки в умовах воєнного стану (під час повітряних тривог, поводження з вибухонебезпечними предметами, перша домедична допомога тощо); адаптація та підтримка учнів ВПО; розвиток критичного мислення та медіаграмотності.

Говорячи про виховання як патріотичних якостей, так і моральних, не варто забувати про формування прагнення зберігати традиції та звичаї свого народу. Знайомство з обрядами і традиціями відбувається під час підготовки та

проведення таких заходів як «Козацькому роду нема переводу», театралізованих онлайн-вистав до дня Святого Миколая, «Обжинки», «Стрігіння», «Великдень», «Андріївські вечорниці», які готують вихованці гуртків «Фольклор та етнографія». Участь у заходах пробуджує в учнів почуття національної гідності, турботу за людей, милосердя, прагнення до доброчинності.

На заняттях гуртків декоративно-ужиткового мистецтва діти здійснюють перші кроки у традиційних українських промислах. Важливо, що саме на заняттях гуртків вихованці набувають практичного досвіду з виготовлення речей, які у своєму змісті пов'язані з народною культурою українців – виготовлення виробів, характерних для побуту українців.

Культурним організатором ЦПР проводиться безліч тематичних онлайн-заходів патріотичної тематики: години спілкування, присвячені війні РФ проти України, години пам'яті, виховні бесіди, розповіді, онлайн-екскурсії.

Відчути себе невід'ємними часточками великої історії своєї держави діти можуть тільки тоді, коли вони глибоко та детально вивчають історію України, зокрема історію рідного краю. З цією метою щороку проводяться виховні заходи: День Соборності України; День пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років в Україні; тематична бесіда-спомин «Бій під Крутами»; День вшанування учасників ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС; «Героям Небесної Сотні присвячується»; День пам'яті та примирення; День скорботи та вшанування пам'яті жертв війни в Україні; День Конституції; День Незалежності; День захисників і захисниць України; День Гідності та Свободи й інші.

Зміст поняття “патріотизм” включає в себе і шанобливе ставлення до мови свого народу. Щорічно 9 листопада до Дня української писемності та мови, 21 лютого до Дня рідної мови, 24 травня до Дня слов'янської писемності та мови в ЦПР проводяться в онлайн-форматі виховні заходи, конкурси, вікторини.

Вихованці гуртків є активними учасниками обласних флешмобів за хештегами, фотоконкурсів, онлайн-марафонів добра й інших активностей. Цей напрям виховної роботи зміцнив наш зв'язок із гуртківцями та їхніми батьками.

Організація виховної роботи в ЦПР постійно вдосконалюється відповідно до нових вимог часу, активізуються традиційні види діяльності, відпрацьовуються нові методики. Педагогічний колектив докладає максимальних зусиль, аби вихованці гуртків стали справжніми патріотами рідної землі, якими пишатиметься вся українська спільнота.

У кожного, хто вимушено виїхав з рідного міста, є мрія – якомога скоріше повернутися додому. Віримо в те, що ЗСУ звільнять рідну землю, і Лиманський міський Центр позашкільної роботи збере під своїм дахом творчих, талановитих дітей усієї громади.

Все буде Україна! Разом до Перемоги!

УДК 374

Валентина Марченко,

*директор Центру дитячої юнацької творчості
м. Добропілля, Донецька область*

Анна Єфремова,

*заступник директора з навчально-методичної роботи Центру
дитячої та юнацької творчості
м. Добропілля Донецька область*

УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В КРИЗОВИХ УМОВАХ

Позашкільна освіта є потужним, цілеспрямованим та ефективним джерелом розвитку здібностей та талантів дітей та підлітків. Вона сприяє формуванню вмінь та навичок, що будуть корисними у житті, при виборі майбутньої професії; включає в суспільні відносини[1,2]. В умовах війни цінність позашкільної освіти набуває нового сенсу. Адже заняття творчістю покращують психологічний стан гуртківців, знижують рівень тривожності та допомагають долати негативні наслідки. А спільне дозвілля та спілкування за інтересами сприяють соціалізації дітей та підлітків, які були тимчасово переміщені до інших регіонів України[3].

Воєнні дії, які відбуваються на території України, поставили перед позашкільним ряд гострих проблем, з якими до цього часу ніхто не стикався. Виникла управлінська криза, яку породили як зовнішні, так і внутрішні чинники. Система позашкільної освіти зазнала негативного впливу, що полягає у фізичній небезпеці для учасників освітнього процесу, в пошкодженні та руйнуванні інфраструктури, в зменшенні кількості вихованців, у порушенні мотивації до навчання, в погіршенні психологічного здоров'я, в зниженні рівня ефективності та якості позашкільної освіти, в зменшенні фінансування[4].

Війна стала непередбачуваним випробуванням для менеджерів закладів освіти. Вони повинні працювати над вирішенням завдань щодо організації освітнього процесу, створення безпечного освітнього середовища, врегулювання кадрових питань тощо. Тому сьогодні особливої уваги набуває проблема антикризового управління закладом позашкільної освіти.

Сучасний освітній менеджмент в Україні базується на наукових розробках як українських, так і зарубіжних учених. Українськими науковцями широко розглянуті проблеми освітнього менеджменту, ситуативного менеджменту, антикризового управління, управління освітніми змінами, (В.Бондар, Н.Бібік, А.Гришук, Г.Єльнікова, Л.Калініна, О.Карпенко, І.Коляденко, І.Маслова, А.Прокопенко, Т.Сорочан, І.Усік, В.Шостка та ін.).

Багато зарубіжних науковців досліджують проблему впливу війни на функціонування закладів освіти. В Україні проблема управління закладами освіти в умовах війни залишається актуальною та потребує додаткового вивчення.

Із початком війни у керівництва закладів позашкільної освіти виникли проблеми пов'язані з налагодженням функціонування колективу в нових складних реаліях. Задля безпеки освітній процес в таких закладах було призупинено. Надалі педагогічну діяльність поновили в очному або змішаному форматах, а на територіях близьких до місць проведення бойових дій освітній процес відновлено із застосуванням технології дистанційного навчання. Важливим було не втратити зв'язок із учасниками освітнього процесу, зберегти колективи та організувати якісне навчання.

Організація освітнього процесу в таких умовах залежить від багатьох чинників, основним з яких є готовність керівника до управління закладом у надзвичайно складних ситуаціях. У таких умовах управління ЗПО набуває ознак антикризового. На думку вітчизняних науковців О. Кошелевої, О.Кравчук, О. Цисельської воно полягає: 1) у спостереженні, виявленні проблем, що виникають в освітньому процесі; 2) передбаченні та запобіганні кризових ситуацій; 3) визначенні ресурсів для стабілізації діяльності педагогічного колективу [5]. Використання елементів антикризового управління надає можливість менеджерам закладів позашкільної освіти швидко реагувати на зміни та приймати правильні управлінські рішення.

А.Гришук виділяє три основні інструменти антикризового управління: моніторинг та діагностика, планування і розробка антикризової стратегії, контролінг [6].

Моніторинг та діагностика стану закладу позашкільної освіти в умовах війни є одним з найважливіших інструментів, який дозволяє коригувати організацію освітнього процесу; фізичну безпеку учасників освітнього процесу; наявність психологічної підтримки, мотивації; готовність педагогічного колективу якісно здійснювати освітню діяльність в нестандартних ситуаціях [7].

Особливої уваги заслуговує перехід закладів позашкільної освіти на дистанційний формат навчання. За незначний період часу керівникам вдалося підготувати педагогічний колектив до зовсім нових умов організації освітнього процесу. Створення цифрового інформаційно-освітнього середовища; підготовка і проведення навчальних занять, виховних та розважальних масових заходів в онлайн та офлайн форматах; розробка освітнього контенту; залучення гуртківців до участі в дистанційних конкурсах та виставках обласного, всеукраїнського та міжнародного рівнів – це потребувало відповідальності та професіоналізму від менеджера освіти. Такі оперативні зміни свідчать про готовність керівників ЗПО здійснювати управлінську діяльність в кризових умовах.

Керівники ЗПО в умовах війни вимушені не лише розв'язувати поточні питання, а й вибудовувати перспективні плани на майбутнє. Розробка антикризової стратегії дозволяє

визначити ціль діяльності закладу, спільні цінності колективу, напрямки руху до подолання проблем закладу, зменшити ризики.

Для подолання кризових явищ важливе значення має контролінг. Це контрольно-інформаційна система, яка дозволяє отримати точну інформацію щодо стану освітнього процесу в ЗПО та його здатності функціонування в умовах війни. Контролінг дозволяє швидко реагувати на зміни та приймати оперативні рішення щодо організації освітнього процесу в більш безпечних умовах воєнного стану; створення безпечного освітнього середовища в закладі; оперативного реагування на небезпеку; постійного контролю за виконанням управлінських рішень [8].

В роботі «Формування основ антикризового управління в закладах загальної середньої освіти» науковці О. Завгородня, Л. Козирева, С. Гіль висвітлюють алгоритм дій керівника у кризовій ситуації. Приклад простий, дієвий, відповідає вищезазначеним характеристикам антикризового управління та може бути ефективно використано в закладах позашкільної освіти. Він містить такі поради [9]:

- не панікувати, зберігати спокій, тим самим показувати приклад спокою колегам;
- визначити негативні зовнішні та внутрішні фактори виникнення кризової ситуації в закладі освіти;
- продумати ретельний план подальших дій, при цьому кожному працівникові визначити чіткі завдання, це допоможе згуртувати колектив;
- одноосібні рішення приймати лише в разі, коли є загроза життю власному або підлеглих і ви впевнені у правильності рішення;
- якщо є можливість, дотримуватися режиму сну, харчування, створювати належні умови для членів колективу, бо організм дуже швидко зробить збій;
- адаптувати план роботи закладу відповідно до умов воєнного часу;
- виявити основні проблеми, ресурси для їх вирішення;
- аналізувати кожне управлінське рішення;
- опрацювати нормативно-правову базу щодо організації

- освітнього процесу в умовах війни;
- вишукувати можливості мотивувати колектив закладу освіти до стабільності, розвитку;
 - широко залучити батьківську громадськість до виконання завдань закладу в умовах війни та в післявоєнний час;
 - не послаблювати роботу щодо підвищення кваліфікації педагогів, адже професіоналізм допоможе подолати кризу;
 - відмовитися від бюрократичних процедур під час виконання освітніх завдань;
 - уникати різних конфліктів у педагогічному, учнівському, батьківському колективах;
 - створити в колективі атмосферу високої відповідальності, взаєморозуміння, взаємодопомоги, безпечності;
 - створити план розвитку (відбудови, відновлення) закладу в післявоєнний період.

Висновки. Сьогодні особливо цінним є досвід організації освітнього процесу в закладах позашкільної освіти в кризових умовах війни. Керівники ухвалюють нестандартні гнучкі рішення, які дозволяють здійснювати освітній процес, створюють сприятливі умови для дистанційної роботи, налагоджують партнерство з організаціями й фондами, які матеріально підтримують заклади. Володіння навичками кризового менеджменту, оперативне орієнтування в надзвичайних ситуаціях, опанування основ антикризового управління допоможуть керівникам спрямувати освітній процес на відновлення та розвиток; збереження життя всіх учасників освітнього процесу та забезпечать якісну позашкільну освіту в умовах війни та в післяпереможний період.

Список використаних джерел

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017№2145-VIII URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 20.11.23)
2. Про позашкільну освіту : Закон України від 22.06.2000 №1841-III URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1841-14> (дата звернення 20.11.23)
3. Позашкільна освіта – проблеми, пропозиції та нові формати роботи URL : <https://eo.gov.ua/pozashkilna-osvita-problemy->

- propozycji-ta-novi-formaty-roboty/2023/09/19/ (дата звернення 23.11.23)
4. Байдик, В. В Байдик, Ключка О. В. Антикризове управління в закладі освіти в умовах війни: психологічний аспект. Освітній дискурс : зб. наук. Праць. Київ, 2022. №40 (4-6). С. 45-52. URL : <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/39379> (дата звернення 15.11.23).
 5. Кошелева О., Кравчук О., Цисельська О. Роль освітнього менеджменту в умовах кризових явищ. Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері 2023, Том 6 №1. URL: <http://infotech-soccult.knukim.edu.ua/article/view/283951/278295> (дата звернення 23.11.23)
 6. Грищук А. І. Антикризове управління та його інструментарій. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/01/19.pdf> (дата звернення 15.11.23).
 7. Лукаш Л. Управління закладами загальної середньої освіти в умовах війн. Věda a perspektivy. № 1 (20) 2023 – С. 47-59. URL : <http://perspectives.pp.ua/index.php/vp/article/view/3472/3491>
 8. Вознюк Л. Особливості освітнього менеджменту в умовах воєнного стану. Вісник Дніпровської академії неперервної освіти «Публічне управління та адміністрування» № 1 (2) 2022. С. 49-54. URL: <https://visnuk.dano.dp.ua/> (дата звернення 10.11.23).
 9. Завгородня О., Козирева Л., Гіль С. «Формування основ антикризового управління в закладах загальної середньої освіти» Науково-методичний інформаційно- освітній журнал. Вересень № 1 (96) 2023. С. 71-83 URL : <https://september.moipro.mk.ua/index.php/sept/article/view/276/234> (дата звернення 23.11.23)

УДК 37.01/.09

Світлана Тоткало,

заступник начальника

відділу освіти Селідівської міської ради

СТВОРЕННЯ ВИХОВНОГО ПРОСТОРУ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ З УРАХУВАННЯМ СУЧАСНИХ УМОВ

Законом України “Про повну загальну середню освіту” (ст. 15) визначено, що виховний процес у закладах освіти є невід’ємним складником освітнього процесу та має

ґрунтуватися на загальнолюдських, культурних цінностях українського народу, громадянського суспільства, принципах верховенства права, дотримання прав і свобод людини та громадянина тощо.

Є аксіомою те, що будь-яка діяльність здійснює виховний вплив на дітей. Ситуація, яка склалася у державі, визначає нагальність підвищення уваги до трансформації, упорядкування та демократизації виховання, тобто перетворення у дієву систему роботи зі здобувачами освіти.

За умови довготривалого освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання виникла потреба оновлення змісту виховної роботи, осучаснення форм і методів спілкування та взаємодії з вихованцями. З бажанням забезпечити кожній дитині емоційно-психологічну підтримку, створити умови для розвитку, самореалізації та самовизначення виникла необхідність застосування дієвого інструментарію, який би забезпечив якісну організацію наскрізного процесу виховання.

В основі виховної системи закладів освіти Селидівської міської територіальної громади лежать проєктні технології, упровадження яких передбачає очікуваний кінцевий результат у розв'язанні проблем, спричинених довготривалим дистанційним навчанням.

Система виховання, яку створено в освітніх закладах Селидівської МТГ, є простором взаємодії всіх учасників освітнього процесу та середовищем виникнення й реалізації конструктивної соціальної і творчої активності, яке забезпечує якісний ступінь координації цим процесом.

Нами зроблено спробу систематизувати та схематично представити основні аспекти виховного простору закладів освіти (рис. 1).

Дана схема інтерактивна, як і всі її елементи. Вона є організаційною, моделюючою та зручною для проведення моніторингу виховної роботи закладів освіти Селидівської МТГ. Оперування схемою дає можливість здійснити супровід закладів щодо реалізації державної політики в галузі освіти, визначити вектори розвитку, проаналізувати ефективність організації та здійснення освітнього процесу, орієнтованого на потреби учня в

якісній освіті.

Виховний простір закладів освіти Селидівської міської територіальної громади

Рис. 1. Основні аспекти виховного простору закладів освіти

Заклад освіти – це майстерня, де формуються думка, ставлення, ціннісні орієнтири молодого покоління. За таких умов виховна система освітніх установ набуває великого значення та реалізується через низку логічно взаємопов'язаних аспектів – управлінського, виховного, освітнього – у проєктній і науково-пошуковій діяльності.

Управлінський аспект визначає організаційні, моніторингові, методичні та координаційні функції. Створюються умови для підтримки життєдіяльності системи виховання, своєчасного реагування і подолання труднощів. Велика робота щодо організації та розбудови системи виховної роботи проводиться Селидівським ЦПРПП. Щоденно Центр здійснює науково-методичний супровід освітян, знайомить з передовим досвідом роботи та новими практиками у сфері освіти.

Відділ освіти проводить координаційні наради, здійснює аналіз роботи закладів освіти та виходить з пропозиціями щодо подолання труднощів і покращення освітнього процесу. У межах дистанційного та офлайн-комунікування керівники закладів діляться практиками інноваційної роботи, участі у проєктах, творчих лабораторіях, експериментальній діяльності, про наявні та необхідні ресурси для повноцінного функціонування. Такий вид взаємодії управлінців дозволяє визначити дієвість та ефективність Стратегії розвитку закладів освіти, своєчасно її корегувати.

Відповідно до методичних рекомендацій з організації виховної роботи у 2023-2024 навчальному році зроблено, на нашу думку, першочергові кроки.

У 2023 році затверджено Положення про організацію національно-патріотичного виховання здобувачів освіти Селидівської міської територіальної громади на 2023-2025 роки. У частині місії та цілей визначено напрями:

- виховання культурної людини (суб'єкта культури), вільного громадянина (суб'єкта історії, громадянського суспільства), творчої індивідуальності (суб'єкта діяльності, саморозвитку);
- упровадження проєктів «Звичаї і традиції українського народу», «Книга пам'яті», «Пам'ятаємо. Перемагаємо», кейс інтерактивних плакатів «Визначні місця України»;

- створення цифрової інформаційної бази з питань патріотичного виховання.

Нами створено інтерактивний план реалізації Положення, який дозволяє закладам презентувати, здобувати та розповсюджувати досвід з організації національно-патріотичного виховання.

Виховний аспект охоплює не тільки національно-патріотичний напрямок виховної роботи, але й духовно-моральний, військово-патріотичний, екологічний і правовий.

В освітньому аспекті в умовах дистанційного навчання виділяємо:

- розвиток обдарованості;
- інформаційно-навчальний простір закладів освіти;
- музейну педагогіку;
- функціонування освітніх консультаційних пунктів – осередків, де здійснюється освітній процес – поєднання розвитку, навчання та виховання.

Значну роль у роботі з національно-патріотичного виховання відіграє музейна педагогіка і шкільний музей як матеріалізована пам'ять народу. Останнім часом цей напрямок стає популярним серед учасників освітнього процесу. Залучення учнів до процесу його створення дає можливість упровадження STEM-освіти, розвитку мовно-літературної та громадянсько-історичної предметних компетентностей, активізувати напрямки національно-патріотичного виховання. Пропонуємо стати відвідувачами віртуального меморіального музею Селидівського ліцею № 1. Кімнатами музею вас поведуть учитель української мови Олена Єрьоменко й учень 11 класу Тарас Іванов. Експозиції створюють образи, без яких не зрозуміти історію. Музей – унікальне поєднання культури й освіти, він може безпосередньо впливати на формування національної ідентичності учнівської молоді.

У планах на майбутнє – створити меморіальний музей громади та долучити до цього проєкту організації й установи Селидівської МТГ.

Нами проаналізовано ключові напрямки роботи, здійснено моніторинг аспектів діяльності, що дозволило визначити певні прогалини в організації учнівського самоврядування й екологічного виховання. Через опитування та співбесіди з

учасниками освітнього процесу дійшли висновку, що в умовах дистанційного навчання потрібно забезпечити дієву організацію екологічного виховання та учнівського самоврядування. Для цього створено Міський центр учнівського самоврядування, який буде функціонувати на базі Центру творчості дітей та юнацтва міста Селидове. Це ще один проєкт, який дозволить активізувати учнівське самоврядування в освітніх закладах територіальної громади. У його основі - пошук лідерів, які через свою діяльність і співпрацю з учнівським активом закладу освіти будуть впроваджувати проєкт «ЕкоІнновації», популяризуючи серед учнівської спільноти міста важливість формування екологічної культури.

Як показує досвід, система виховної роботи працює більш результативно та є дієвою, коли інтенсивно розвивається, коли вихованець відчуває свою причетність до її створення і функціонування.

Через використання різноманітних форм, методів, прийомів, педагогічних дій, які ґрунтуються на принципах соціальної активності, індивідуалізації, вмотивованості, взаємодії особи та колективу, розвиваємо систему виховної роботи заради розвитку відповідальних і чесних громадян.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Ідентифікація у вихованні та розвитку особистості / Іван Дмитрович Бех // Педагогіка і психологія. – 2013. – № 4 (81)
2. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі / Василь Григорович Кремень. – Київ : Т-во «Знання» України, 2010. – 520 с.
3. Лист МОН України від 24 серпня 2023 р. № 1/12702-23 «Щодо організації виховного процесу в закладах освіти у 2023/2024 навчальному році» [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-organizaciyi-vihovnogo-procesu-v-zakladah-osviti-u-20232024-navchalnomu-roci>

УДК 37.01/.09

Ірина Цатурян,

заступник директора з навчально-виховної роботи

Центру дитячої та юнацької творчості

м. Добропілля

ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ПІДЛІТКІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ ЗАСОБАМИ СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ

Патріотизм є однією з важливих складових національної ідентичності та відчуття належності до власної країни. В умовах війни, коли країна перебуває під загрозою, особливо важливо формувати патріотичну спрямованість серед молоді. Саме підлітковий вік є часом, коли формуються цінності та переконання, тому важливо докладати неабияких зусиль до розвитку патріотичних почуттів серед молоді. Одним з ефективних інструментів для досягнення цієї мети є використання соціальної реклами. Соціальна реклама – це невід’ємна складова сучасного мас-медіа, яка має потужний вплив на свідомість і поведінку громадян. Завдяки своїй доступності та широкому охопленню аудиторії соціальна реклама є ефективним інструментом для формування патріотичних цінностей серед підлітків під час війни.

Соціальна реклама відіграє надзвичайно важливу роль для суспільства, адже за її допомогою можливо впливати на свідомість і керувати складними суспільними процесами. Її ціль полягає у приверненні уваги громадськості до конкретних проблем або питань, спонуканні до дій і формуванні певних поглядів і уявлень. Я. Яненко зазначає, що соціальна реклама відображає найважливіші проблеми громадськості та є одним з важливих чинників соціалізації на сьогоднішній день. Вона не ставить запитання перед людиною, а насамперед пропонує рішення, які вже сформовані. О. Безпалько виділяє наступні види соціальної реклами: різноманітна поліграфічна продукція; зовнішня реклама; преса. Щоб соціальна кампанія була ефективною, вона має спонукати до вирішення конкретних соціальних проблем, що стосуються цільової аудиторії. Більше

того, така ініціатива має не тільки інформувати суспільство про ці проблеми, але й надавати чіткі рекомендації щодо дій, які сприятимуть їх вирішенню.

Д. Андрєєва вважає, що інтернет і соціальні мережі нині є найпопулярнішими платформами поширення соціальної реклами й основними сферами розвитку комунікаційних процесів сучасного інформаційного суспільства. Соціальні мережі стали для суспільства невід'ємною складовою життя. Майже всю важливу інформацію вони дізнаються з Телеграм, Інстаграм, Фейсбуку. Завдяки величезній аудиторії більшість соціальних проєктів стають успішними та мають вагомий вплив на громадськість.

Патріотизм, бажання захищати Україну, відповідальність і готовність до дій – соціальну рекламу саме цієї тематики сьогодні бачимо на українських білбордах і в ЗМІ. Зображення державного прапора, національного герба чи головних пам'яток країни в рекламних роликах і постерах допомагають зміцнити почуття патріотизму серед підлітків. Крім того, важливо звертати увагу на історичні досягнення та героїчні подвиги нації, щоб стимулювати почуття гордості за країну та її досягнення. Також невід'ємною складовою соціальної реклами є освіта й інформаційний аспект. Поширення інформації про наслідки війни, такі як руйнування мирного життя, страждання людей і втрати на фронті, допомагає показати молоді справжню картину війни. Такі ролики та матеріали надають можливість підліткам оцінити, хто залишається заради їхнього майбутнього, і чого він вартує. Не менш важливим аспектом соціальної реклами є активна участь підлітків у патріотичних заходах та акціях. Організація тематичних заходів, конкурсів, майстер-класів та інших подій з патріотичної тематики сприяють взаємодії молоді з власною країною, її культурою й історією, мотивують на активну громадянську діяльність і підтримку своєї країни.

Мільйони українців щодня наближають перемогу України у війні. Серед них також діти та підлітки, які були змушені подорослішати раніше. Через війну в наших дітей тепер дорослі очі, але досвід, життя та майбутнє кожної української дитини – безцінні. І хоча війна щодня забирає у них хвилини

безтурботного дитинства, вони знаходять у собі сили на надзвичайні вчинки.

Діти пишуть вірші та пісні, малюють, вишивають, допомагають дорослим у волонтерських і гуманітарних центрах, винахідливо вигадують можливі шляхи для збору коштів на потреби воїнів на фронті: хтось влаштовує шахові турніри, хтось організовує у своїй громаді ярмарки, концерти, де продають власноруч виготовлені прикраси та смаколики. Виготовляють разом з дорослими багаторазові грілки, портативні пічки для обігріву з керамічних квіткових горщиків, окопні свічки тощо. Усе це підтверджується безліччю статей в українських ЗМІ, героями яких стали діти з різних куточків України.

Так, у квітні 2022 р. у Вінниці група юних хлопців і дівчат продавала патріотичні браслети, жовто-блакитні подушки та ляльки-мотанки. Ці вироби упродовж тижня виготовляли два десятки наймолодших вінницьких волонтерів. Виручені кошти, що становили понад 18 000 гривень, юні вінничани спрямували для забезпечення потреби з виготовлення маскувальних сіток.

На сайті Бершадської міської ради у квітні 2022 р. також з'явився матеріал про дітей-волонтерів, де зазначено, що дівчата Інна й Оксана проводили майстер-класи з виготовлення сердечка-оберега в техніці модульне оригамі, оберега-браслета, а також з приготування смаколиків у формі птахів. Таким чином дівчата змогли хоча б ненадовго відволікти дітей-переселенців.

У травні в одній зі львівських шкіл учні продавали розсаду, аби зібрати кошти на квадрокоптер. Дев'ятирічна Соломійка зі Львова назбирала 6 000 гривень на бронезилет українським військовим. Дівчинка малювала чудові картини та виставляла їх на аукціон.

У Луцьку 10-річна Юстина малює, робить оригамі та плете вироби з бісеру. У місцевій бібліотеці їй допомогли організувати майстер-клас з виготовлення зайця-антистресу, а усі зароблені кошти (участь у заході оплачувалась благодійним внеском) передала до місцевого волонтерського штабу на ліки для ЗСУ.

На Кіровоградщині у селищі Соколівському діти зібрали майже 6000 грн для ЗСУ, продаючи патріотичні браслети ручної

роботи. Дітки віком від 5 до 12 років влітку плели патріотичні браслети з бісеру та продавали їх усім охочим. Щодня дівчата та хлопці спітали до півсотні браслетів. Виручені кошти передали у Соколівську сільську раду, щоб на них придбали необхідні на передовій речі.

Десятирічна чемпіонка світу з шашок Валерія вирішила допомогти українським військовим і просто неба запрошувала охочих зіграти з нею в шашки за пожертву. За дев'ять днів Валерія збрала 21 000 грн і особисто передала зібрані кошти на підтримку Збройних сил України

Руріч Дар'я вкотре доводить небайдужість до майбутнього своєї країни не словами, а діями. 10-річна добропільчанка наплела ляльок-мотанок, виготовила підкови, брошки та магніти з епоксидної смоли і біля торговельного центру роздавала сувеніри людям за донат. А потім передала гроші місцевим волонтерам, що плетуть маскувальні сітки для військових.

Вихованці народної студії образотворчого мистецтва «Фантазія» міста Добропілля Софія Палій, Олександра Шевченко та Дмитро Коробов малювали картини під впливом пісень Колі Серги. Діти виплеснули на полотні свою вдячність нашим воїнам і отримали відеозвернення від Колі.

Наведені приклади яскраво демонструють високий рівень патріотизму у дітей і молоді, що безперечно дає привід пишатися ними. Соціальна реклама сприяла розвитку у підлітків розуміння важливості таких цінностей як патріотизм, жертовність, взаємодопомога, честь і справедливість, а ще й мобілізувала на активні дії задля захисту своєї країни, допомогла сформувати власний світогляд.

Молоде покоління – це наше майбутнє, за яке зараз на фронті віддають сили та життя воїни ЗСУ. Саме молоде покоління, сьогоднішні учні будуть відбудовувати, розвивати і прославляти Україну на весь світ.

Таким чином, соціальна реклама у виховному процесі під час війни є потужним інструментом у формуванні патріотизму серед підлітків. Вона може не тільки зміцнювати національну свідомість і почуття патріотизму, але й мобілізувати молодь на активні дії задля захисту своєї країни.

Список використаних джерел

1. Андрєєва Д.Л. Соціальна реклама в соціальних мережах. Автореф. дипломної роботи на здобуття освітнього ступеню «магістр». Миколаїв. ЧНУ. 17 с.
2. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка (схеми, таблиці, коментарії). Харків. Центр учбової літератури. 208 с.
3. Зелінська О.І. Особливості змісту текстів соціально-патріотичної реклами. Закарпатські філологічні студії. Випуск 23. Том 22. С. 16-20.
4. Яненко Я.В. Сучасні рекламні комунікації як чинник соціалізації. Монографія. - Суми: СумДУ, 2018. С. 300.
5. Чи потрібна реклама на телебаченні під час війни? Детектор Медіа. URL: <https://detector.media/blogs/article/198493/2022-04-20-chy-potribna-reklamana-telebachenni-pid-chas-viyny/>
6. Зібрали 18 тисяч гривень: як діти-волонтери у Вінниці продавали ляльки і подушки // 20 хвилин: сайт. – URL: <https://vn.20minut.ua/dopomahayemo/ zibrali-18-tisyach-griven-yak-diti-volonteri-u-vinnitsiprodavali-lyal-11580297.html>.
7. Діти-волонтери допомагають бійцям // Офіційний сайт Бершадської міської ради. – URL: <https://radabershad.gov.ua/news/community/2856-ditivolenteridopomagayut-biycyam.html>.
8. 9-річна Соломійка зі Львова назбирала кошти на бронезилет для ЗСУ // Перший західний: сайт. – URL: <https://1zahid.com/news/9-richna-solomijka-zilvova-nazbyrala-koshty-na-bronezhylet-dlya-zsu/>.
9. 10-річна лучанка організовує творчі майстер-класи для дітей та збирає гроші для ЗСУ // Суспільне. Новини: сайт. – URL: <https://suspilne.media/24769210-ricna-lucanka-organizovue-tvorci-majsterklasi-dladitej-ta-zbiraе-grosi-dla-zsu/>.
10. На Кіровоградщині діти заробили творчістю гроші та передали їх на ЗСУ // Гречка: сайт. – URL: <https://gre4ka.info/suspilstvo/70428-na-kirovohradshchynidity-zobyly-tvorchistiu-hroshti-ta-peredaly-ikh-na-zsu>.
11. На своєму місці: діти України збирають гроші для ЗСУ граючи в шахи та шашки // Міністерство освіти та науки України: сайт. – URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/na-svoyemu-misci-diti-ukrayini-zbirayutgrosi-dlya-zsu-grayuchi-v-shahi-ta-shashki>.
12. Діти Добреполя – для воїнів ЗСУ// сайт. URL: <https://www.dobrepole.com.ua>

УДК 37.01/.09

Світлана Бурдун,
*директор Іллінівського ОЗЗСО
з поглибленим вивченням іноземних мов
Іллінівської сільської ради
Краматорського району Донецької області,*

Ірина Чубаха,
*заступник директора з виховної роботи
Іллінівського ОЗЗСО з поглибленим вивченням
іноземних мов Іллінівської сільської ради
Краматорського району Донецької області,*

Оксана Єгорова,
*заступник директора з навчально-виховної роботи,
Іллінівського ОЗЗСО з поглибленим
вивченням іноземних мов Іллінівської сільської ради
Краматорського району Донецької області*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА ВИХОВНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Умови війни завжди мають значущий вплив на життя суспільства, особливо на молодше покоління. Вони створюють надзвичайно важкі завдання для освіти та виховання молоді. Проте це також може бути часом інновацій та розвитку позашкільної та виховної роботи в закладах освіти.

Позашкільна освіта – це систематичний процес, спрямований на здобуття знань, навичок і цінностей поза формальною освітньою установою, що може включати в себе різні види діяльності, такі як гуртки, табори, майстер-класи, семінари та інші форми навчання та виховання поза стінами школи.

Виховна робота – це систематична робота з формування патріотичних, громадянських та моральних цінностей серед молоді. Вона передбачає різні заходи та програми, спрямовані на виховання відповідальних, обізнаних та активних громадян.

Деякі шляхи інституалізації позашкільної освіти та виховної роботи в умовах війни включають:

1. Створення адаптивних програм. Позашкільна освіта та виховна робота повинні бути адаптовані до особливих умов війни. Це можуть бути програми психологічної підтримки для дітей та підлітків, а також навчання навичкам, необхідним для виживання в умовах конфлікту.
2. Залучення волонтерів. Волонтери можуть стати важливими партнерами в організації позашкільної освіти та виховної роботи під час війни. Вони можуть надавати додаткову допомогу у веденні гуртків, проведенні інтерактивних занять та наданні дітям можливості дізнатися більше про власну країну та світ, також вести інформаційну та просвітницьку діяльність.
3. Використання сучасних технологій. Інтернет та мобільні технології – потужні інструменти для позашкільної освіти та виховної роботи, що дозволяють надавати доступ до навчальних ресурсів та комунікації з дітьми та підлітками навіть в умовах обмеженого доступу до шкіл та інших освітніх установ.
4. Креативні методи виховання. У контексті воєнного конфлікту звичайні методи виховання можуть бути недостатніми. Однією з особливостей є використання креативних підходів, таких як мистецька терапія, музикотерапія та ігрові методи, які допомагають дітям виражати свої почуття та забезпечувати їм безпечний простір для самовираження.
5. Розвиток соціальних навичок. У воєнних умовах діти часом втрачають можливість навчатися соціальним навичкам у нормальних умовах. Особливість виховання полягає в акцентуванні на розвитку соціальної компетентності через спеціальні тренінги та взаємодію в групах, сприяючи відновленню довіри та емпатії.
6. Створення безпечного середовища. Важливою особливістю виховання дітей, уражених війною, є створення безпечного та стабільного середовища. Це передбачає забезпечення фізичної безпеки, стійкої рутини та дбайливого підходу, спрямованого на відновлення відчуття стабільності у їхньому житті.

У повоєнний період, після завершення конфлікту, важливо

продовжувати розвивати позашкільну освіту та виховну роботу.

Після війни багато дітей та підлітків можуть мати психологічні травми. Однією з основних особливостей виховання таких дітей є необхідність надання високоякісної психологічної підтримки та реабілітації, що полягає в розвитку спеціалізованих програм індивідуальної та групової терапії, спрямованих на подолання стресу та відновлення психічного здоров'я.

Пріоритетним завданням стане й зміцнення громадського сектору. Розвиток організацій та ініціатив громадянського суспільства, спрямованих на позашкільну освіту та виховну роботу, може сприяти більш ефективному та різносторонньому навчанню та вихованню. Важливо активно залучати дітей до спільноти та громадянської участі в громадських проєктах, волонтерських ініціативах та інших формах діяльності, які сприяють розвитку відчуття приналежності. Міжнародна співпраця та обмін досвідом можуть допомогти впроваджувати найкращі практики з інших країн у сфері позашкільної освіти та виховної роботи.

Наші діти – це молода енергія громад. Ми спроможні підтримати їх, зарядити потужною силою бажання розвиватися, прямувати до мети, до нового майбутнього та не загубитися у шляху до нього.

Список використаних джерел

1. Дейніченко Т.І. Педагогічна підтримка в системі роботи вчителя / Т.І. Дейніченко // Педагогіка та психологія : зб. наук. праць – Х.: ОВС, 2002. – Випуск 22. – С. 88-92.
2. Корнієнко І. О., Лісовецька І. М., Луценко Ю. А., Романовська Д.Д. Досвід надання допомоги дітям і сім'ям-жертвам військового конфлікту: практ. посіб. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. 152 с.

УДК 37.01/.09

Тетяна Яковлева,
*директор Лиманського міського Центру
позашкільної роботи
Лиманської міської ради Донецької області*

ПОЗАШКІЛЛЯ ЛИМАНЩИНИ: СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

В умовах воєнного стану перед освітою постав цілий комплекс викликів, подолання одного із яких спрямоване на збереження важливої з ланок освіти – позашкільля, невід'ємної частини системи освіти України. Позашкільня освіта не тільки відіграє важливу роль у вихованні й особистісному становленні молоді, а в реаліях сьогодення ще і підвищує безпекову ситуацію для молодого покоління.

Лиманський міський Центр позашкільної роботи Лиманської міської ради з початку повномасштабного вторгнення рф в Україну здійснює освітню діяльність у дистанційному режимі. У гуртках художньо-естетичного, туристсько-краєзнавчого, еколого-натуралістичного напрямів займаються діти, які знаходяться на території громади, на території інших областей України та за кордоном. Одночасно з організацією освітнього процесу в закладі проводяться заходи до ювілейних і пам'ятних дат, державних свят, заходи з екологічного виховання, психологічної підтримки та збереження ментального здоров'я здобувачів освіти. Вихованці Центру позашкільної роботи є активними учасниками обласних акцій, флешмобів, челенджів і конкурсів.

На сьогодні заклади позашкільної освіти, які змушені організовувати освітній процес у дистанційному режимі, уже адаптувалися до роботи у незвичних умовах і визначилися з траєкторією розвитку закладу не тільки на найближчий термін, а планують кроки з відновлення роботи у повоєнний час.

Для вирішення будь-якої проблемної ситуації необхідне чітке розуміння причин, наслідків і шляхів їхнього вирішення.

Однією зі значних освітніх втрат в Україні в умовах війни є суттєве зменшення кількості педагогів закладів позашкільної

освіти. Як відомо, залучення учнів до закладів позашкільної освіти залежить саме від педагогів – керівників гуртків. Адже дитина приходить до закладу позашкільної освіти та здобуває в ньому знання саме завдяки педагогу.

Дефіцит кадрів у Лиманському міському Центрі позашкільної роботи відчувався ще до повномасштабного вторгнення РФ, а після вимушеного переселення педагогів на території інших областей України та за кордон спостерігаємо тенденцію до звільнення педагогів із закладу у зв'язку з рішенням не повертатися до рідного міста, бо зруйноване житло, відбулося працевлаштування за новим місцем проживання, складнощі у наборі дітей у гуртки і, як наслідок, неповне навантаження та низька заробітна плата тощо. Водночас після спілкування з педагогами щодо найближчих планів у повоєнний час з'ясувалось, що однією з умов повернення є наявність роботи та можливість відновлення житла. Для відновлення житла населення працюють державні програми, а відновлення роботи закладу освіти у звичному режимі – це обов'язок засновника й адміністрації закладу освіти.

Лиманський міський Центр позашкільної освіти – це комунальний заклад, який не мав власної будівлі, але це не було перешкодою для охоплення позашкільною освітою майже 40% дітей дошкільного та шкільного віку Лиманської громади, що навчалися майже в 70 гуртках закладу. Робота гуртків була організована на базах ДНЗ, ЗЗСО, закладів культури. Протягом п'яти передвоєнних років збільшилось фінансування Центру позашкільної роботи, що надало змогу покращити матеріально-технічну базу художньої студії та відкрити сучасну артстудію.

Наразі у Лиманській громаді зруйновані або пошкоджені всі заклади комунальної форми власності і зрозуміло, що забезпечення будівлею та задоволення інших потреб Центру не буде пріоритетним у повоєнному відновленні міста. Тож у повоєнний час оптимальним рішенням з відновлення роботи гуртків з максимальним охопленням учнів є суборенда приміщень у комунальних закладах, розташованих як у місті, так і в селах, що не передбачає додаткових витрат на оренду. Цей підхід також надасть можливість охопити гуртковою роботою учнів усієї громади.

Слід зазначити, що вподобання вихованців постійно змінюються. Наприклад, дітям молодшого шкільного віку більше до вподоби гуртки образотворчого, декоративно-ужиткового мистецтва, художньої самодіяльності, натуралістичні тощо. З віком інтереси змінюються, і тільки частка дітей продовжують навчання у цих гуртках. Частка ж хоче спробувати інші види діяльності, і якщо не задовольнити потреби таких дітей і не запропонувати гуртки інших напрямів, вони можуть залишити заклад позашкільної освіти. Виходячи з цього бажано, щоб керівник гуртків мав достатню підготовку для організації роботи гуртків різних напрямів для будь-якої вікової категорії дітей і став універсальним педагогом-позашкільником. На сьогоднішній день педагоги мають можливість підвищити кваліфікацію та засвоїти новий профіль дистанційно (за допомогою семінарів, вебінарів, курсів, стажувань). Ураховуючи складність безпекової ситуації, замінування значних територій країни необхідно здійснювати підготовку педагогічних працівників з мінної безпеки, міжнародного гуманітарного права, психологічної допомоги та підтримки всіх учасників освітнього процесу.

Проблему дефіциту кадрів частково можна буде вирішити шляхом залучення до освітнього процесу сумісників – учителів закладів освіти, які організовували б роботу гуртка на базі свого кабінету. Крім того, нові напрями роботи, зокрема пов'язані з комп'ютерними технологіями, робототехнікою, потребують значного фінансування. Адже для розвитку цих напрямів необхідно купувати обладнання, ліцензійне програмне забезпечення, яке потребує регулярного оновлення. А місцеві бюджети в повоєнний час не зможуть задовольнити потреби всіх закладів освіти.

У довоєнний час у Лиманській громаді діяла програма щодо відшкодування коштів на проїзд педагогів до сільської місцевості. Продовження цієї практики також сприятиме збільшенню мережі гуртків у сільській місцевості. Враховуючи велике навантаження на учнів у будні протягом тижня Лиманський Центр позашкільної роботи організує роботу гуртків у вихідні дні. Тож організація підвозу або безоплатний проїзд дітей на заняття гуртків теж сприяли б наданню більших

можливостей для розвитку творчих здібностей і задіяванні у позаурочний час.

Професія вчителя, керівника гуртка – найшанованіша, найпочесніша та найвідповідальніша з професій. Це не просто професія – це покликання. В умовах швидкого зростання інноваційних процесів, проникнення нововведень в освітній процес усе гострішим стає необхідність у компетентних керівниках гуртків, здатних на впровадження інноваційних процесів, на самостійну творчість, спрямованих на підвищення професійної компетентності. Під час воєнного стану, як і в процесі повоєнного відновлення закладу позашкільної освіти, необхідно впроваджувати нові формати роботи, здійснювати освітню діяльність відповідно до вимог сучасності та потреб молоді, долучатись до проєктної діяльності, організувати компенсацію освітніх втрат.

Таким, як до 24 лютого 2022 року, позашкілля Лиманщини вже не буде... Агресія російської федерації проти України спричинила низку гострих проблем, і яким буде Лиманський міський Центр позашкільної роботи у повоєнний час залежить від багатьох чинників: ресурсу громади, стратегії засновника щодо першочергового відновлення матеріально-технічної бази комунальних закладів, запитів учасників освітнього процесу, забезпечення кадрами тощо.

Виклики перед позашкільною освітою були, є й у найближчий термін не зникнуть, але усвідомлення внеску позашкілля у гармонійний розвиток і становлення особистості є тією рушійною силою, яка надихає не зупинятись перед труднощами та проблемами.

Заклад позашкільної освіти – це особливе місце, куди приходять не тому що треба, а тому що хочуть. Позашкілля потрібне, і воно повинно бути!

Все буде Україна!

УДК 37.01/.09

Iryna Mosyakova,

Candidate of Pedagogical Sciences,

Director Communal organization Children's Creativity Center

and "Shevchenkivets" youth group of the city of Kyiv

research associate of the Department of Economics and

management of general secondary education

Institute of Pedagogy of National Academy of Sciences of Ukraine

ORCID: 0000-0002-8932-3759

e-mail: mosyakova@ukr.net

FEATURES OF MODERN EDUCATION OF THE MULTIPROFESSIONAL INSTITUTION OF OUT-OF- SCHOOL EDUCATION IN WAR/POST-WAR TIMES

Modern education in Ukraine is characterized by a constant search for ways to modernize it because extracurricular education forms the basis for social orientation and adaptation of extracurricular education students, ensures the formation of a conscious choice of future profession and satisfaction of broad cognitive needs while giving everyone freedom of choice, creates conditions for the formation and development of a creative personality with a formed system of socially significant values capable of constant self-improvement.

The organization of educational activities in out-of-school education institutions involves the unification of goals and tasks of education, upbringing, and development. Its implementation is made possible by compliance with the requirements for the quality of education, determined by modern integration processes in the European educational space, and the construction of the educational process in the context of the implementation of the principles of socialization and humanization of extracurricular education and the education of education seekers.

Orientation to the new, the search for and implementation of the achievements of pedagogical innovation is aimed at ensuring an innovative educational process and its results that meet the requirements of society, since in a dynamically changing society this will encourage the constant updating of the content and forms of

education and upbringing, the most attentive attitude to everything new.

The Law of Ukraine "On Out-of-School Education" defines out-of-school education institutions as components of systems that provide knowledge, form abilities, and skills according to interests, satisfy the needs of the individual in creative self-realization and intellectual, spiritual, and physical development, prepare for active professional and social activities, create conditions for social protection and the organization of meaningful leisure according to abilities and talents.

The educational process in multidisciplinary institutions of extracurricular education is a complete pedagogical system, and its correct management requires a systematic approach and can be solved only under the condition of ensuring high competence and appropriate professional skills of each teacher, since the content of education is saturated with various educational programs that contribute to the development of skills and abilities pupils to operate with information, creatively solve tasks. The use of computer teaching aids and telecommunication networks on a global scale also changes the traditional ways of presenting and perceiving information.

Since the beginning of the military invasion of the Russian Federation in Ukraine, the Ministry of Education and Science of Ukraine has been working on improving conditions in the organization of extracurricular education, which plays an important role in ensuring psychological balance, organizing meaningful leisure time for students of education outside of school hours, promoting the development of creative abilities, expanding and deepening the knowledge of pupils. Out-of-school education institutions, despite the introduction of martial law, are actively working to create all possible conditions for the acquisition of out-of-school education for children from immigrant families whose living conditions have been complicated by the war.

In 2022, with the assistance of specialists from the Ministry of Education and Science of Ukraine, the All-Ukrainian meeting "Out-of-school education in wartime and post-war times" was held, which was held in the format of a ZOOM conference, because the problem of managing the development of out-of-school education in Ukraine

is most relevant today, when the state begins to withdraw out of a protracted crisis and strives to become competitive in the market of educational services. They spoke during the conference

S. Babak, Chairman of the Committee on Education, Science and Innovation of the Verkhovna Rada of Ukraine, P. Sushko, People's Deputy of Ukraine, Deputy Chairman of the Committee on Humanitarian and Information Policy, Chairman of the Temporary Investigative Commission of the Verkhovna Rada of Ukraine on Investigating Cases of Violation of Children's Rights, O. Yeresko, General Director of the Directorate of Pre-school, School, Out-of-school and Inclusive Education of the Ministry of Education and Science of Ukraine, V. Kremen, President of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, R. Gurak, Head of the State Education Quality Service of Ukraine, R. Hryshchuk, People's Deputy of Ukraine, Chairman of the Subcommittee on Lifelong Education and Out-of-School Education of the Committee of the Verkhovna Rada of Ukraine on Education, Science and Innovation, O. Bykovska, President of the International Association of Out-of-School Education (IAASE), Chairman of the Public Council at the State Education Quality Service of Ukraine, Head of the Department of Out-of-School Education NPU named after M.P. Drahomanova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine V. Salkov, head of the expert group on out-of-school and inclusive education of the Directorate of preschool, school, out-of-school, and inclusive education of the Ministry of Education and Science of Ukraine.

And now, in out-of-school education institutions, an extraordinary feature of the educational process is the issue of the orientation of education seekers to the formation and development of the child's spiritual and ethical sphere, person-oriented learning, the realization of children's creative talents and leisure, preservation of national identity and originality.

Depending on the security situation, the educational process in out-of-school education institutions will be conducted in distance and mixed forms of education. In this regard, the formation of a safe educational environment, the content of education, forms, and methods of working with children and youth, which should be aimed at adaptation to new conditions, will be improved and reformatted in

educational institutions. Corrective action also requires an algorithm for building the internal quality system of extracurricular education, which is an integral part of the activity of an educational institution, since the managers of extracurricular education institutions face the task of creating safe and harmless conditions for the education of pupils and the work of teachers.

Taking into account the recommendations of the State Emergency Service of Ukraine and the Ministry of Education and Science of Ukraine regarding the preparation of educational institutions, it is necessary to create a safe educational environment in out-of-school education institutions. In particular, heads of institutions need to analyze and ensure:

- safety of the territory and premises, taking into account the availability of shelter;
- compliance with fire regulations;
- conduct training/briefings for the participants of the educational process on labor protection, life safety, fire safety, and rules of behavior in emergencies.

In modern multidisciplinary institutions of extracurricular education, aimed at an innovative path of development, the organization of independent activities of those who study is introduced, the Internet assumes the use of the latest pedagogical technologies, which are adequate to the specifics of this form of education, stimulate the disclosure of the internal reserves of each pupil, and at the same time contribute to the formation social qualities of the individual. A characteristic feature of the out-of-school education process is the design of educational methods and technologies that help children navigate and realize themselves in a complex, multifaceted socio-cultural context.

Organization of communication between students and teachers of an extracurricular education institution during educational and educational activities is possible with the help of traditional teaching methods and interactive and cloud technologies, which are not limited to the classroom, but move into the virtual space. Special attention is paid to the topic of behavior in emergencies, namely: how to take care of a child if you are with him in a shelter; if the father or mother defends the country; support rules if the family evacuates with the child; video materials, which can be used to

conduct classes with children, organize their meaningful leisure time.

Therefore, after-school education is a motivated education that allows pupils to develop creative talents, and personal inclinations, to realize their preferences and hobbies as much as possible, and to deepen their knowledge of their favorite subject. The basis of out-of-school education is the comprehensive, all-round development of the personality, abilities, and interests of personal and professional self-determination, as well as the ability to creatively apply the acquired knowledge in practical activities.

References

1. Markozov D.O. Dystantsiine navchannia yak innovatsiina forma osvity [Elektronnyi resurs]. URL: http://www.rusnauka.com/24_PNR_2009/Pedagogica/50819.doc.htm
2. Mosiakova I.Iu. Systema pozashkilnoi osvity ta problemy yii rozvytku Prykladni naukovi rozrobky ta teoretychni doslidzhennia KhKhI stolittia. Tom 2. Vinnytsia. 2019. S.71-77.
3. Pozashkilna osvita u voiennyi ta povoiennyi chas. Vseukrainska narada do Dnia zakhystu ditei (onlain). Kyiv 2022. URL: https://upmp.news/post_blog/pozashkilna-osvita-u-voyennij-ta-povoyennij-chas/
4. Pro orhanizatsiiu ukryttia pratsivnykiv ta ditei u zakladakh osvity. Lyst Derzhavnoi sluzhby Ukrainy z nadzvychaynykh sytuatsii № 03-1870/162-2 vid 14.06.2022. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/86706/

**РЕЗОЛЮЦІЯ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СТІЙКОСТІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ»
(22 лютого 2024 р.)**

Основною метою всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні питання забезпечення стійкості системи управління освітою в умовах воєнного стану» було узагальнення та систематизація основних тенденцій й особливостей форм і методів управління освітою в умовах воєнного стану, окреслення перспектив відновлення системи освіти в повоєнний час.

За результатами роботи конференції учасники пропонують:

1. Активізувати співпрацю з урядовими, міжнародними та громадськими організаціями щодо відновлення зруйнованих, пошкоджених будівель та розвитку матеріально-технічної бази закладів освіти області (ЗДО, ЗЗСО, ЗПО, ЗВО) протягом повоєнного відновлення.
2. Спрямувати зусилля керівників закладів освіти на розробку стратегій подолання освітніх втрат, що є суттєво важливим для забезпечення функціонування закладів освіти в ситуації невизначеності та втрати контингенту; сприяти мінімізації негативних наслідків освітніх втрат.
3. Розширювати взаємодію закладів освіти Донеччини та регіонів України в контексті обміну інноваційними технологіями, зокрема інформаційними, що дозволить вивести результати наукових досліджень на новий рівень.
4. Сприяти розвитку і впровадженню різних форм наукових досліджень університетів, інших освітніх і наукових установ.
5. Консолідувати зусилля державних структур, закладів освіти та громадських організацій у моделюванні освітніх ініціатив зі створення безбар'єрного освітнього середовища в Україні.
6. Сприяти створенню в громадах сучасних адаптивних моделей освітнього процесу з урахуванням географічного

- розташування закладів освіти; використовувати сучасні цифрові технології та інструменти під час управління освітнім процесом з метою мінімізації освітніх втрат, створювати умови для підвищення кваліфікації педагогів у контексті цифровізації освіти та розвитку їхніх професійних компетентностей.
7. Продовжувати взаємодію центрів професійного розвитку педагогічних працівників та закладів освіти з метою підвищення якості освіти, супроводу роботи керівників освітніх установ при подоланні юридичних складнощів в управлінській діяльності та вибудовуванні моделей співпраці в умовах воєнного стану, а також для професійного зростання педагогів та напрацювання методичного інструментарію для роботи.
 8. Сприяти створенню широкої мережі закладів освіти, що включатиме заклади вищої, спеціальної та загальної середньої освіти, ІРЦ для реалізації спільних освітніх і наукових українських та міжнародних проєктів із метою надання в умовах воєнного стану якісних освітніх послуг особам із порушенням здоров'я, особливими освітніми потребами.
 9. Розвивати спільну наукову й освітню діяльність між закладами професійної (професійно-технічної) освіти Донецької області та інших регіонів країни задля підвищення конкурентоспроможності сучасного випускника закладу освіти.
 10. Спрямувати освітній менеджмент на збереження інфраструктури та спільноти закладів освіти (колективу педагогів, здобувачів освіти та батьків), забезпечення психологічного комфорту тощо.
 11. Систематично імплементувати концепт «Заклад позашкільної освіти – безпечна освітня зона для дитини».
 12. Сприяти не лише відновленню психосоціального здоров'я всіх учасників освітнього процесу, але й підтримці стійкості та розвитку освітніх установ у важкі періоди війни та після неї.
 13. Створювати умови для:
 - розвитку партнерських відносин із громадою та

органами влади для координації та спільної реалізації програм психосоціальної підтримки, упровадження системи моніторингу та оцінки ефективності заходів психосоціальної підтримки з метою постійного вдосконалення стратегій та підходів;

- проведення інформаційних кампаній щодо обізнаності учасників освітнього процесу з методами самопідтримки та отримання необхідної допомоги;
- адаптації стратегій психосоціальної підтримки залежно від змін у ситуації військового конфлікту та потреб учасників освітнього процесу.

